నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

థేరీగాథా-అట్ఠకథా

౧. ఏకకనిపాతో

౧. అఞ్ఞతరాథేరీగాథావణ్ణనా

ఇదాని థేరీగాథానం అత్థసంవణ్ణనాయ ఓకాసో అనుప్పత్తో. తత్థ యస్మా భిక్ఖునీనం ఆదితో యథా పబ్బజ్జా ఉపసమ్పదా చ పటిలద్ధా, తం పకాసేత్వా అత్థసంవణ్ణనాయ కరీయమానాయ తత్థ తత్థ గాథానం అట్ఠుప్పత్తిం విభావేతుం సుకరా హోతి సుపాకటా చ, తస్మా తం పకాసేతుం ఆదితో పట్ఠాయ సఙ్ఖేపతో అయం అనుపుబ్బికథా –

అయఞ్హి లోకనాథో "మనుస్సత్తం లిఙ్గసమ్పత్తీ"త్యాదినా వుత్తాని అట్ఠఙ్గాని సమోధానేత్వా దీపఙ్కరస్స భగవతో పాదమూలే కతమహాభినీహారో సమతింసపారమియో పూరేన్తో చతువీసతియా బుద్ధానం సన్తికే లద్ధబ్యాకరణో అనుక్కమేన పారమియో పూరేత్వా ఞాతత్థచరియాయ లోకత్థచరియాయ బుద్ధత్థచరియాయ చ కోటిం పత్వా తుసితభవనే నిబ్బత్తిత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా దససహస్సచక్కవాళదేవతాహి బుద్ధభావాయ –

> "కాలో ఖో తే మహావీర, ఉప్పజ్జ మాతుకుచ్ఛియం;
>
> సదేవకం తారయన్తో, బుజ్ఝస్సు అమతం పద"న్తి. (బు॰ వం॰ ౧.౬౭) –

ఆయాచితమనుస్సూపపత్తికో తాసం దేవతానం పటిఞ్ఞం దత్వా, కతపఞ్చమహావిలోకనో సక్యరాజకులే సుద్ధోదనమహారాజస్స గేహే సతో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో దసమాసే సతో సమ్పజానో తత్థ ఠత్వా, సతో సమ్పజానో తతో నిక్ఖన్తో లుమ్బినీవనే లద్ధాభిజాతికో వివిధా ధాతియో ఆదిం కత్వా మహతా పరిహారేన సమ్మదేవ పరిహరియమానో అనుక్కమేన వుడ్ఢిప్పత్తో తీసు పాసాదేసు వివిధనాటకజనపరివుతో దేవో వియ సమ్పత్తిం అనుభవన్తో జిణ్ణబ్యాధిమతదస్సనేన జాతసంవేగో ఞాణస్స పరిపాకతం గతత్తా, కామేసు ఆదీనవం నేక్ఖమ్మే చ ఆనిసంసం దిస్వా, రాహులకుమారస్స జాతదివసే ఛన్నసహాయో కణ్డకం అస్సరాజం ఆరుయ్హ , దేవతాహి వివటేన ద్వారేన అడ్ఢరత్తికసమయే మహాభినిక్ఖమనం నిక్ఖమిత్వా, తేనేవ రత్తావసేసేన తీణి రజ్జాని అతిక్కమిత్వా అనోమానదీతీరం పత్వా ఘటికారమహాబ్రహ్మునా ఆనీతే అరహత్తద్ధజే గహేత్వా పబ్బజితో, తావదేవ వస్ససట్ఠికత్థేరో వియ ఆకప్పసమ్పన్నో హుత్వా, పాసాదికేన ఇరియాపథేన అనుక్కమేన రాజగహం పత్వా, తత్థ పిణ్డాయ చరిత్వా పణ్డవపబ్బతపబ్భారే పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జిత్వా, మాగధరాజేన రజ్జేన నిమన్తియమానో తం పటిక్ఖిపిత్వా, భగ్గవస్సారామం గన్త్వా, తస్స సమయం పరిగ్గణ్హిత్వా తతో ఆళారుదకానం సమయం పరిగ్గణ్హిత్వా, తం సబ్బం అనలఙ్కరిత్వా అనుక్కమేన ఉరువేలం గన్త్వా తత్థ ఛబ్బస్సాని దుక్కరకారికం కత్వా, తాయ అరియధమ్మపటివేధస్సాభావం ఞత్వా "నాయం మగ్గో బోధాయా"తి ఓళారికం ఆహారం

ఆహరన్తో కతిపాహేన బలం గాహేత్వా విసాఖాపుణ్ణమదివసే సుజాతాయ దిన్నం వరభోజనం భుఞ్జిత్వా, సువణ్ణపాతిం నదియా పటిసోతం ఖిపిత్వా, "అజ్జ బుద్ధో భవిస్సామీ"తి కతసన్నిట్ఠానో సాయన్హసమయే **కాళేన** నాగరాజేన అభిత్థుతిగుణో బోధిమణ్డం ఆరుయ్హ అచలట్ఠానే పాచీనలోకధాతుఅభిముఖో అపరాజితపల్లఙ్కే నిసిన్నో చతురఙ్గసమన్నాగతం వీరియం అధిట్ఠాయ, సూరియే అనత్థఙ్గతేయేవ మారబలం విధమిత్వా, పఠమయామే పుబ్బేనివాసం అనుస్సరిత్వా , మజ్ఝిమయామే దిబ్బచక్ఖుం విసోధేత్వా, పచ్ఛిమయామే పటిచ్చసముప్పాదే ఞాణం ఓతారేత్వా, అనులోమపటిలోమం పచ్చయాకారం సమ్మసన్తో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సబ్బబుద్ధేహి అధిగతం అనఞ్ఞసాధారణం సమ్మాసమ్బోధిం అధిగన్త్వా, నిబ్బానారమ్మణాయ ఫలసమాపత్తియా తత్థేవ సత్తాహం వీతినామేత్వా, తేనేవ నయేన ఇతరసత్తాహేపి బోధిమణ్డేయేవ వీతినామేత్వా, రాజాయతనమూలే మధుపిణ్డికభోజనం భుఞ్జిత్వా, పున అజపాలనిగ్రోధమూలే నిసిన్నో ధమ్మతాయ ధమ్మగమ్భీరతం పచ్చవేక్ఖిత్వా అప్పోస్సుక్కతాయ చిత్తే నమన్తే మహాబ్రహ్మునా ఆయాచితో బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేన్తో తిక్ఖిన్ద్రియముదిన్ద్రియాదిభేదే సత్తే దిస్వా మహాబ్రహ్మునా ధమ్మదేసనాయ కతపటిఞ్ఞో "కస్స ను ఖో అహం పఠమం ధమ్మం దేసేయ్య"న్తి ఆవజ్జేన్తో ఆళారుదకానం కాలఙ్కతభావం ఞత్వా, "బహుపకారా ఖో మే పఞ్చవగ్గియా భిక్ఖూ, యే మం పధానపహితత్తం ఉపట్ఠహింసు, యంనూనాహం పఞ్చవగ్గియానం భిక్ఖూనం పఠమం ధమ్మం దేసేయ్య"న్తి (మహావ. ౧౦) చిన్తేత్వా, ఆసాళ్హిపుణ్ణమాయం మహాబోధితో బారాణసిం ఉద్దిస్స అట్ఠారసయోజనం మగ్గం పటిపన్నో అన్తరామగ్గే ఉపకేన ఆజీవకేన సద్ధిం మన్తేత్వా, అనుక్కమేన ఇసిపతనం పత్వా తత్థ పఞ్చవగ్గియే సఞ్ఞాపేత్వా "ద్వేమే, భిక్ఖవే, అన్తా పబ్బజితేన న సేవితబ్బా"తిఆదినా (మహావ. ౧౩; సం. ని. ౫.౧౦౮౧; పటి. మ. ౨.౩౦) ధమ్మచక్కపవత్తనసుత్తన్తదేసనాయ అఞ్ఞాసికోణ్డఞ్ఞప్పముఖా అట్ఠారసబ్రహ్మకోటియో ధమ్మామతం పాయేత్వా పాటిపదే భద్దియత్థేరం, పక్ఖస్స దుతియాయం వప్పత్థేరం, పక్ఖస్స తతియాయం మహానామత్థేరం, చతుత్థియం అస్సజిత్థేరం, సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా, పఞ్చమియం పన పక్ఖస్స అనత్తలక్ఖణసుత్తన్తదేసనాయ (మహావ. ౨౦; సం. ని. ౩.౫౯) సబ్బేపి అరహత్తే పతిట్ఠాపేత్వా తతో పరం యసదారకప్పముఖే పఞ్చపణ్ణాసపురిసే, కప్పాసికవనసణ్డే తింసమత్తే భద్దవగ్గియే, గయాసీసే పిట్ఠిపాసాణే సహస్సమత్తే పురాణజటిలేతి ఏవం మహాజనం అరియభూమిం ఓతారేత్వా బిమ్బిసారప్పముఖాని ఏకాదసనహుతాని సోతాపత్తిఫలే నహుతం సరణత్తయే పతిట్ఠాపేత్వా వేళువనం పటిగ్గహేత్వా తత్థ విహరన్తో అస్సజిత్థేరస్స వాహసా అధిగతపఠమమగ్గే సఞ్చయం ఆపుచ్ఛిత్వా, సద్ధిం పరిసాయ అత్తనో సన్తికం ఉపగతే సారిపుత్తమోగ్గల్లానే అగ్గఫలం సచ్ఛికత్వా సావకపారమియా మత్థకం పత్తే అగ్గసావకట్ఠానే ఠపేత్వా కాళుదాయిత్థేరస్స అభియాచనాయ కపిలవత్థుం గన్త్వా, మానత్థద్ధే ఞాతకే యమకపాటిహారియేన దమేత్వా, పితరం అనాగామిఫలే, మహాపజాపతిం సోతాపత్తిఫలే పటిట్ఠాపేత్వా , నన్దకుమారం రాహులకుమారఞ్చ పబ్బాజేత్వా, సత్థా పునదేవ రాజగహం పచ్చాగచ్ఛి.

అథాపరేన సమయేన సత్థరి వేసాలిం ఉపనిస్సాయ కూటాగారసాలాయం విహరన్తే సుద్ధోదనమహారాజా సేతచ్ఛత్తస్స హేట్ఠావ అరహత్తం సచ్ఛికత్వా పరినిబ్బాయి. అథ మహాపజాపతియా గోతమియా పబ్బజ్జాయ చిత్తం ఉప్పజ్జి, తతో రోహిణీనదీతీరే కలహవివాదసుత్తన్తదేసనాయ (సు. ని. ౮౬౮ ఆదయో) పరియోసానే నిక్ఖమిత్వా, పబ్బజితానం పఞ్చన్నం కుమారసతానం పాదపరిచారికా ఏకజ్ఝాసయావ హుత్వా మహాపజాపతియా సన్తికం గన్త్వా, సబ్బావ "సత్థు సన్తికే పబ్బజిస్సామా"తి మహాపజాపతిం జేట్ఠికం కత్వా సత్థు సన్తికం గన్తుకామా అహేసుం. అయఞ్చ మహాపజాపతి పుబ్బేపి ఏకవారం సత్థారం పబ్బజ్జం యాచిత్వా నాలత్థ, తస్మా కప్పకం పక్కోసాపేత్వా కేసే ఛిన్దాపేత్వా కాసాయాని అచ్ఛాదేత్వా సబ్బా తా సాకియానియో ఆదాయ వేసాలిం గన్త్వా ఆనన్దత్థేరేన దసబలం యాచాపేత్వా, అట్ఠగరుధమ్మపటిగ్గహణేన

పబ్బజ్జం ఉపసమ్పదఞ్చ అలత్థ. ఇతరా పన సబ్బాపి ఏకతో ఉపసమ్పన్నా అహేసుం. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో. విత్థారతో పనేతం వత్థు తత్థ తత్థ పాళియం (చూళవ॰ ౪౦౨) ఆగతమేవ.

ఏవం ఉపసమ్పన్నా పన మహాపజాపతి సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. అథస్సా సత్థా ధమ్మం దేసేసి. సా సత్థు సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా అరహత్తం పాపుణి. సేసా చ పఞ్చసతభిక్ఖునియో నన్దకోవాదపరియోసానే (మ॰ ని॰ ౩.౩౯౮) అరహత్తం పాపుణింసు. ఏవం భిక్ఖునిసఙ్ఘే సుప్పతిట్ఠితే పుథుభూతే తత్థ తత్థ గామనిగమజనపదరాజధానీసు కులిత్థియో కులసుణ్హాయో కులకుమారికాయో బుద్ధసుబుద్ధతం ధమ్మసుధమ్మతం సఙ్ఘసుప్పటిపత్తితఞ్చ సుత్వా, సాసనే అభిప్పసన్నా సంసారే చ జాతసంవేగా అత్తనో సామికే మాతాపితరో ఞాతకే చ అనుజానాపేత్వా, సాసనే ఉరం దత్వా పబ్బజింసు. పబ్బజిత్వా చ సీలాచారసమ్పన్నా సత్థునో చ తేసం థేరానఞ్చ సన్తికే ఓవాదం లభిత్వా ఘటేన్తియో వాయమన్తియో నచిరస్సేవ అరహత్తం సచ్ఛాకంసు. తాహి ఉదానాదివసేన తత్థ తత్థ భాసితా గాథా పచ్ఛా సఙ్గీతికారకేహి ఏకజ్ఝం కత్వా ఏకకనిపాతాదివసేన సఙ్గీతిం ఆరోపయింసు "ఇమా **థేరీగాథా** నామా"తి. తాసం నిపాతాదివిభాగో హేట్ఠా వుత్తోయేవ. తత్థ నిపాతేసు ఏకకనిపాతో ఆది. తత్థపి –

౧. "సుఖం సుపాహి థేరికే, కత్వా చోళేన పారుతా;
ఉపసన్తో హి తే రాగో, సుక్ఖడాకంవ కుమ్భియ"న్తి. –

అయం గాథా ఆది. తస్సా కా ఉప్పత్తి? అతీతే కిర అఞ్ఞతరా కులధీతా కోణాగమనస్స భగవతో కాలే సాసనే అభిప్పసన్నా హుత్వా సత్థారం నిమన్తేత్వా దుతియదివసే సాఖామణ్డపం కారేత్వా వాలికం అత్థరిత్వా ఉపరి వితానం బన్ధిత్వా గన్ధపుప్ఫాదీహి పూజం కత్వా సత్థు కాలం ఆరోచాపేసి. సత్థా తత్థ గన్త్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. సా భగవన్తం వన్దిత్వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన పరివిసిత్వా, భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం తిచీవరేన అచ్ఛాదేసి. తస్సా భగవా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా యావతాయుకం పుఞ్ఞాని కత్వా ఆయుపరియోసానే దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం సుగతీసు ఏవ సంసరన్తీ కస్సపస్స భగవతో కాలే గహపతికులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, సంసారే జాతసంవేగా సాసనే పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పజ్జిత్వా వీసతివస్ససహస్సాని భిక్ఖునిసీలం పూరేత్వా, పుథుజ్జనకాలకిరియం కత్వా, సగ్గే నిబ్బత్తా ఏకం బుద్ధన్తరం సగ్గసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం ఖత్తియమహాసాలకులే నిబ్బత్తి. తం థిరసన్తసరీరతాయ **థేరికా**తి వోహరింసు. సా వయప్పత్తా కులప్పదేసాదినా సమానజాతికస్స ఖత్తియకుమారస్స మాతాపితూహి దిన్నా పతిదేవతా హుత్వా వసన్తీ సత్థు వేసాలిగమనే సాసనే పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా హుత్వా, అపరభాగే మహాపజాపతిగోతమీథేరియా సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పబ్బజ్జాయ రుచిం ఉప్పాదేత్వా "అహం పబ్బజిస్సామీ"తి సామికస్సారోచేసి. సామికో నానుజానాతి. సా పన కతాధికారతాయ యథాసుతం ధమ్మం పచ్చవేక్ఖిత్వా రూపారూపధమ్మే పరిగ్గహేత్వా విపస్సనం అనుయుత్తా విహరతి.

అథేకదివసం మహానసే బ్యఞ్జనే పచ్చమానే మహతీ అగ్గిజాలా ఉట్ఠహి. సా అగ్గిజాలా సకలభాజనం తటతటాయన్తం ఝాయతి. సా తం దిస్వా తదేవారమ్మణం కత్వా సుట్ఠుతరం అనిచ్చతం ఉపట్ఠహన్తం ఉపధారేత్వా తతో తత్థ దుక్ఖానిచ్చానత్తతఞ్చ ఆరోపేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అనుక్కమేన ఉస్సుక్కాపేత్వా మగ్గపటిపాటియా అనాగామిఫలే పతిట్ఠహి. సా తతో పట్ఠాయ ఆభరణం వా అలఙ్కారం వా న ధారేతి. సా సామికేన "కస్మా త్వం, భద్దే, ఇదాని పుబ్బే వియ

ఆభరణం వా అలఙ్కారం వా న ధారేసీ”తి వుత్తా అత్తనో గిహిభావే అభబ్బభావం ఆరోచేత్వా పబ్బజ్జం అనుజానాపేసి. సో విసాఖో ఉపాసకో వియ ధమ్మదిన్నం మహతా పరిహారేన మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికం నేత్వా “ఇమం, అయ్యే, పబ్బాజేథా”తి ఆహ. అథ మహాపజాపతిగోతమీ తం పబ్బాజేత్వా ఉపసమ్పాదేత్వా విహారం నేత్వా సత్థారం దస్సేసి. సత్థాపిస్సా పకతియా దిట్ఠారమ్మణమేవ విభావేన్తో “**సుఖం సుపాహీ**”తి గాథమాహ.

తత్థ **సుఖన్తి** భావనపుంసకనిద్దేసో. **సుపాహీతి** ఆణత్తివచనం. **థేరికేతి** ఆమన్తనవచనం. **కత్వా చోళేన పారుతాతి** అప్పిచ్ఛతాయ నియోజనం. **ఉపసన్తో హి తే రాగోతి** పటిపత్తికిత్తనం. **సుక్ఖడాకంవాతి** ఉపసమేతబ్బస్స కిలేసస్స అసారభావనిదస్సనం. **కుమ్భియన్తి** తదాధారస్స అనిచ్చతుచ్ఛాదిభావనిదస్సనం.

సుఖన్తి చేతం ఇట్ఠాధివచనం. సుఖేన నిదుక్ఖా హుత్వాతి అత్థో. **సుపాహీతి** నిపజ్జనిదస్సనఞ్చేతం చతున్నం ఇరియాపథానం, తస్మా చత్తారోపి ఇరియాపథే సుఖేనేవ కప్పేహి సుఖం విహరాతి అత్థో. **థేరికేతి** ఇదం యదిపి తస్సా నామకిత్తనం, పచురేన అన్వత్థసఞ్ఞాభావతో పన థిరే సాసనే థిరభావప్పత్తే, థిరేహి సీలాదిధమ్మేహి సమన్నాగతేతి అత్థో. **కత్వా చోళేన పారుతాతి** పంసుకూలచోళేహి చీవరం కత్వా అచ్ఛాదితసరీరా తం నివత్థా చేవ పారుతా చ. **ఉపసన్తో హి తే రాగోతి** హి-సద్దో హేత్వత్థో. యస్మా తవ సన్తానే ఉప్పజ్జనకకామరాగో ఉపసన్తో అనాగామిమగ్గఞాణగ్గినా దడ్ఢో, ఇదాని తదవసేసం రాగం అగ్గమగ్గఞాణగ్గినా దహేత్వా సుఖం సుపాహీతి అధిప్పాయో. **సుక్ఖడాకంవ కుమ్భియన్తి** యథా తం పక్కే భాజనే అప్పకం డాకబ్యఞ్జనం మహతియా అగ్గిజాలాయ పచ్చమానం ఝాయిత్వా సుస్సన్తం వూపసమ్మతి, యథా వా ఉదకమిస్సే డాకబ్యఞ్జనే ఉద్ధనం ఆరోపేత్వా పచ్చమానే ఉదకే విజ్జమానే తం చిచ్చిటాయతి చిటిచిటాయతి, ఉదకే పన ఛిన్నే ఉపసన్తమేవ హోతి, ఏవం తవ సన్తానే కామరాగో ఉపసన్తో, ఇతరమ్పి వూపసమేత్వా సుఖం సుపాహీతి.

థేరీ ఇన్ద్రియానం పరిపాకం గతత్తా సత్థు దేసనావిలాసేన చ గాథాపరియోసానే సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౧.౨౬-౩౦).

“కోణాగమనబుద్ధస్స, మణ్డపో కారితో మయా;
ధువం తిచీవరందాసిం, బుద్ధస్స లోకబన్ధునో.

“యం యం జనపదం యామి, నిగమే రాజధానియో;
సబ్బత్థ పూజితో హోమి, పుఞ్ఞకమ్మస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
నాగీవ బన్ధనం ఛేత్వా, విహరామి అనాసవా.

“స్వాగతం వత మే ఆసి, బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“పటిసమ్భిదా చతస్సో, విమోక్ఖాపి చ అట్ఠిమే;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా థేరీ ఉదానేన్తీ తమేవ గాథం అభాసి, తేనాయం గాథా తస్సా థేరియా గాథా అహోసి. తత్థ థేరియా వుత్తగాథాయ అనవసేసో రాగో పరిగ్గహితో అగ్గమగ్గేన తస్స వూపసమస్స అధిప్పేతత్తా. రాగవూపసమేనేవ చేత్థ సబ్బేసమ్పి కిలేసానం వూపసమో వుత్తోతి దట్ఠబ్బం తదేకట్ఠతాయ సబ్బేసం కిలేసధమ్మానం వూపసమసిద్ధితో. తథా హి వుచ్చతి –

“ఉద్ధచ్చవిచికిచ్ఛాహి, యో మోహో సహజో మతో;
పహానేకట్ఠభావేన, రాగేన సరణో హి సో”తి.

యథా చేత్థ సబ్బేసం సంకిలేసానం వూపసమో వుత్తో, ఏవం సబ్బత్థాపి తేసం వూపసమో వుత్తోతి వేదితబ్బం. పుబ్బభాగే తదఙ్గవసేన, సమథవిపస్సనాక్ఖణే విక్ఖమ్భనవసేన, మగ్గక్ఖణే సముచ్ఛేదవసేన, ఫలక్ఖణే పటిప్పస్సద్ధివసేన వూపసమసిద్ధితో. తేన చతుబ్బిధస్సాపి పహానస్స సిద్ధి వేదితబ్బా . తత్థ తదఙ్గప్పహానేన సీలసమ్పదాసిద్ధి, విక్ఖమ్భనపహానేన సమాధిసమ్పదాసిద్ధి, ఇతరేహి పఞ్ఞాసమ్పదాసిద్ధి దస్సితా హోతి పహానాభిసమయోపసిజ్ఝనతో. యథా భావనాభిసమయం సాధేతి తస్మిం అసతి తదభావతో, తథా సచ్ఛికిరియాభిసమయం పరిఞ్ఞాభిసమయఞ్చ సాధేతి ఏవాతి. చతురాభిసమయసిద్ధియా తిస్సో సిక్ఖా, పటిపత్తియా తివిధకల్యాణతా, సత్తవిసుద్ధియో చ పరిపుణ్ణా ఇమాయ గాథాయ పకాసితా హోన్తీతి వేదితబ్బం. **అఞ్ఞతరాథేరీ** అపఞ్ఞాతా నామగోత్తాదివసేన అపాకటా, ఏకా థేరీ లక్ఖణసమ్పన్నా భిక్ఖునీ ఇమం గాథం అభాసీతి అధిప్పాయో.

అఞ్ఞతరాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. ముత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

౨. “ముత్తే ముచ్చస్సు యోగేహి, చన్దో రాహుగ్గహా ఇవ;
విప్పముత్తేన చిత్తేన, అనణా భుఞ్జ పిణ్డక”న్తి. –

అయం ముత్తాయ నామ సిక్ఖమానాయ గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థారం రథియం గచ్ఛన్తం దిస్వా పసన్నమానసా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా పీతివేగేన సత్థు పాదమూలే అవకుజ్జా నిపజ్జి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తి, **ముత్తా**తిస్సా నామం అహోసి. సా ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ వీసతివస్సకాలే మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే పబ్బజిత్వా సిక్ఖమానావ హుత్వా కమ్మట్ఠానం కథాపేత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోతి. సా ఏకదివసం భత్తకిచ్చం కత్వా పిణ్డపాతపటిక్కన్తా థేరీనం భిక్ఖునీనం వత్తం దస్సేత్వా దివాట్ఠానం గన్త్వా రహో నిసిన్నా విపస్సనాయ మనసికారం ఆరభి. సత్థా సురభిగన్ధకుటియా నిసిన్నోవ ఓభాసం విస్సజ్జేత్వా తస్సా పురతో నిసిన్నో వియ అత్తానం దస్సేత్వా ‘‘**ముత్తే ముచ్చస్సు యోగేహీ**’’తి ఇమం గాథమాహ.

తత్థ **ముత్తే**తి తస్సా ఆలపనం. **ముచ్చస్సు యోగేహీ**తి మగ్గపటిపాటియా కామయోగాదీహి చతూహి యోగేహి ముచ్చ, తేహి విముత్తచిత్తా హోహి. యథా కిం? **చన్దో రాహుగ్గహా ఇవా**తి రాహుసఙ్ఖాతో గహతో చన్దో వియ ఉపక్కిలేసతో

ముచ్చస్సు. **విప్పముత్తేన చిత్తేనా**తి అరియమగ్గేన సముచ్ఛేదవిముత్తియా సుట్ఠు విముత్తేన చిత్తేన, ఇత్థం భూతలక్ఖణే చేతం కరణవచనం. **అనణా భుఞ్జ పిణ్డక**న్తి కిలేసఇణం పహాయ అనణా హుత్వా రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జేయ్యాసి. యో హి కిలేసే అప్పహాయ సత్థారా అనుఞ్ఞాతపచ్చయే పరిభుఞ్జతి, నో సాణో పరిభుఞ్జతి నామ. యథాహ ఆయస్మా బాకులో – "సత్తాహమేవ ఖో అహం, ఆవుసో, సాణో రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జి"న్తి (మ॰ ని॰ ౩.౨౧౧). తస్మా సాసనే పబ్బజితేన కామచ్ఛన్దాదిఇణం పహానాయ అనణేన హుత్వా సద్ధాదేయ్యం పరిభుఞ్జితబ్బం. **పిణ్డక**న్తి దేసనాసీసమేవ, చత్తారోపి పచ్చయేతి అత్థో. **అభిణ్హం ఓవదతీ**తి అరియమగ్గప్పత్తియా ఉపక్కిలేసే వినోధేన్తో బహుసో ఓవాదం దేతి.

సా తస్మిం ఓవాదే ఠత్వా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౧.౩౧-౩౬) –

"విపస్సిస్స భగవతో, లోకజేట్ఠస్స తాదినో;
రథియం పటిపన్నస్స, తారయన్తస్స పాణినో.

"ఘరతో నిక్ఖమిత్వాన, అవకుజ్జా నిపజ్జహం;
అనుకమ్పకో లోకనాథో, సిరసి అక్కమీ మమ.

"అక్కమిత్వాన సిరసి, అగమా లోకనాయకో;
తేన చిత్తప్పసాదేన, తుసితం అగమాసహం.

"కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా సా తమేవ గాథం ఉదానేసి. పరిపుణ్ణసిక్ఖా ఉపసమ్పజ్జిత్వా అపరభాగే పరినిబ్బానకాలేపి తమేవ గాథం పచ్చభాసీతి.

ముత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. పుణ్ణాథేరీగాథావణ్ణనా

పుణ్ణే పూరస్సు ధమ్మేహీతి పుణ్ణాయ నామ సిక్ఖమానాయ గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ బుద్ధసుఞ్ఞే లోకే చన్దభాగాయ నదియా తీరే కిన్నరయోనియం నిబ్బత్తా. ఏకదివసం తత్థ అఞ్ఞతరం పచ్చేకబుద్ధం దిస్వా పసన్నమానసా నళమాలాయ తం పూజేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తి. **పుణ్ణా**తిస్సా నామం అహోసి. సా ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ వీసతివస్సాని వసమానా మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా పబ్బజిత్వా సిక్ఖమానా ఏవ హుత్వా విపస్సనం ఆరభి. సత్థా తస్సా గన్ధకుటియం నిసిన్నో ఏవ ఓభాసం విస్సజ్జేత్వా –

౩. "పుణ్ణే పూరస్సు ధమ్మేహి, చన్దో పన్నరసేరివ;
పరిపుణ్ణాయ పఞ్ఞాయ, తమోఖన్ధం పదాలయా"తి. – ఇమం గాథమాహ;

తత్థ **పుణ్ణే**తి తస్సా ఆలపనం. **పూరస్సు ధమ్మేహీ**తి సత్తతింసబోధిపక్ఖియధమ్మేహి పరిపుణ్ణా హోహి. **చన్దో పన్నరసేరివా**తి ర-కారో పదసన్ధికరో. పన్నరసే పుణ్ణమాసియం సబ్బాహి కలాహి పరిపుణ్ణో చన్దో వియ. **పరిపుణ్ణాయ పఞ్ఞాయా**తి సోళసన్నం కిచ్చానం పారిపూరియా పరిపుణ్ణాయ అరహత్తమగ్గపఞ్ఞాయ. **తమోఖన్ధం పదాలయా**తి మోహక్ఖన్ధం అనవసేసతో భిన్ద సముచ్ఛిన్ద. మోహక్ఖన్ధపదాలనేన సహేవ సబ్బేపి కిలేసా పదాలితా హోన్తీతి.

సా తం గాథం సుత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౧.౩౭-౪౨) –

"చన్దభాగానదీతీరే, అహోసిం కిన్నరీ తదా;
అద్దసం విరజం బుద్ధం, సయమ్భుం అపరాజితం.

"పసన్నచిత్తా సుమనా, వేదజాతా కతఞ్జలీ;
నళమాలం గహేత్వాన, సయమ్భుం అభిపూజయిం.

"తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా కిన్నరీదేహం, అగచ్ఛిం తిదసం గతిం.

"ఛత్తింసదేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
దసన్నం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సంవేజేత్వాన మే చిత్తం, పబ్బజిం అనగారియం.

"కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

"చతున్నవుతితో కప్పే, యం పుప్ఫమభిపూజయిం;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, పుప్ఫపూజాయిదం ఫలం.

"కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా సా థేరీ తమేవ గాథం ఉదానేసి. అయమేవ చస్సా అఞ్ఞాబ్యాకరణగాథా అహోసీతి.

పుణ్ణాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. తిస్సాథేరీగాథావణ్ణనా

తిస్సే సిక్ఖస్సు సిక్ఖాయాతి తిస్సాయ సిక్ఖమానాయ గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా సమ్భతకుసలపచ్చయా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థుస్మిం సక్యరాజకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా బోధిసత్తస్స ఓరోధభూతా పచ్ఛా మహాపజాపతిగోతమియా సద్ధిం నిక్ఖమిత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోతి. తస్సా సత్థా హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ ఓభాసం విస్సజ్జేత్వా –

౪. “తిస్సే సిక్ఖస్సు సిక్ఖాయ, మా తం యోగా ఉపచ్చగుం;
సబ్బయోగవిసంయుత్తా, చర లోకే అనాసవా”తి. – గాథం అభాసి;

తత్థ **తిస్సే**తి తస్సా ఆలపనం. **సిక్ఖస్సు సిక్ఖాయా**తి అధిసీలసిక్ఖాదికాయ తివిధాయ సిక్ఖాయ సిక్ఖ, మగ్గసమ్పయుత్తా తిస్సో సిక్ఖాయో సమ్పాదేహీతి అత్థో. ఇదాని తాసం సమ్పాదనే కారణమాహ ‘‘**మా తం యోగా ఉపచ్చగు**’’న్తి మనుస్సత్తం, ఇన్ద్రియావేకల్లం, బుద్ధుప్పాదో, సద్ధాపటిలాభోతి ఇమే యోగా సమయా దుల్లభక్ఖణా తం మా అతిక్కముం. కామయోగాదయో ఏవ వా చత్తారో **యోగా** తం **మా ఉపచ్చగుం** మా అభిభవేయ్యుం. **సబ్బయోగవిసంయుత్తా**తి సబ్బేహి కామయోగాదీహి యోగేహి విముత్తా తతో ఏవ అనాసవా హుత్వా లోకే చర, దిట్ఠసుఖవిహారేన విహరాహీతి అత్థో.

సా తం గాథం సుత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పాపుణీతి ఆదినయో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

తిస్సాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫-౧౦. తిస్సాదిథేరీగాథావణ్ణనా

తిస్సే యుఞ్జస్సు ధమ్మేహీతి తిస్సాయ థేరియా గాథా . తస్సా వత్థు **తిస్సా**సిక్ఖమానాయ వత్థుసదిసం. అయం పన థేరీ హుత్వా అరహత్తం పాపుణి. యథా చ అయం, ఏవం ఇతో పరం **ధీరా, వీరా, మిత్తా, భద్రా, ఉపసమా**తి పఞ్చన్నం థేరీనం వత్థు ఏకసదిసమేవ. సబ్బాపి ఇమా కపిలవత్థువాసినియో బోధిసత్తస్స ఓరోధభూతా మహాపజాపతిగోతమియా సద్ధిం నిక్ఖన్తా ఓభాసగాథాయ చ అరహత్తం పత్తా ఠపేత్వా సత్తమిం. సా పన ఓభాసగాథాయ వినా పగేవ సత్థు సన్తికే లద్ధం ఓవాదం నిస్సాయ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా అరహత్తం పాపుణిత్వా ఉదానవసేన “వీరా వీరేహీ”తి గాథం అభాసి. ఇతరాపి అరహత్తం పత్వా –

౫. “తిస్సే యుఞ్జస్సు ధమ్మేహి, ఖణో తం మా ఉపచ్చగా;
ఖణాతీతా హి సోచన్తి, నిరయమ్హి సమప్పితా.

౬. “ధీరే నిరోధం ఫుసేహి, సఞ్ఞావూపసమం సుఖం;
ఆరాధయాహి నిబ్బానం, యోగక్ఖేమమనుత్తరం.

౭. “వీరా వీరేహి ధమ్మేహి, భిక్ఖునీ భావితిన్ద్రియా;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహనం.

౮. “సద్ధాయ పబ్బజిత్వాన, మిత్తే మిత్తరతా భవ;
భావేహి కుసలే ధమ్మే, యోగక్ఖేమస్స పత్తియా.

౯. “సద్ధాయ పబ్బజిత్వాన, భద్రే భద్రరతా భవ;
భావేహి కుసలే ధమ్మే, యోగక్ఖేమమనుత్తరం.

౧౦. “ఉపసమే తరే ఓఘం, మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తరం;

ధారేహి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహన”న్తి. – గాథాయో అభాసింసు;

తత్థ **యుఞ్జస్సు ధమ్మేహీ**తి సమథవిపస్సనాధమ్మేహి అరియేహి బోధిపక్ఖియధమ్మేహి చ యుఞ్జ యోగం కరోహి. **ఖణో తం మా ఉపచ్చగా**తి యో ఏవం యోగభావనం న కరోతి, తం పుగ్గలం పతిరూపదేసే ఉప్పత్తిక్ఖణో, ఛన్నం ఆయతనానం అవేకల్లక్ఖణో, బుద్ధుప్పాదక్ఖణో, సద్ధాయ పటిలద్ధక్ఖణో, సబ్బోపి అయం ఖణో అతిక్కమతి నామ. సో ఖణో తం మా అతిక్కమి. **ఖణాతీతా**తి యే హి ఖణం అతీతా, యే చ పుగ్గలే సో ఖణో అభీతో, తే నిరయమ్హి సమప్పితా హుత్వా సోచన్తి, తత్థ నిబ్బత్తిత్వా మహాదుక్ఖం పచ్చనుభవన్తీతి అత్థో.

నిరోధం ఫుసేహీతి కిలేసనిరోధం ఫుస్స పటిలభ. **సఞ్ఞావూపసమం సుఖం, ఆరాధయాహి నిబ్బాన**న్తి కామసఞ్ఞాదీనం పాపసఞ్ఞానం ఉపసమనిమిత్తం అచ్చన్తసుఖం నిబ్బానం ఆరాధేహి.

వీరా వీరేహి ధమ్మేహీతి వీరియపధానతాయ వీరేహి తేజుస్సదేహి అరియమగ్గధమ్మేహి **భావితిన్ద్రియా** వడ్ఢితసద్ధాదిఇన్ద్రియా వీరా భిక్ఖునీ వత్థుకామేహి సవాహనం కిలేసమారం జినిత్వా ఆయతిం పునబ్భవాభావతో అన్తిమం దేహం ధారేతీతి థేరీ అఞ్ఞం వియ కత్వా అత్తానం దస్సేతి.

మిత్తేతి తం ఆలపతి. **మిత్తరతా**తి కల్యాణమిత్తేసు అభిరతా. తత్థ సక్కారసమ్మానకరణతా హోహి. **భావేహి కుసలే ధమ్మే**తి అరియమగ్గధమ్మే వడ్ఢేహి. **యోగక్ఖేమస్సా**తి అరహత్తస్స నిబ్బానస్స చ పత్తియా అధిగమాయ.

భద్రేతి తం ఆలపతి. **భద్రరతా**తి భద్రేసు సీలాదిధమ్మేసు రతా అభిరతా హోహి. **యోగక్ఖేమమనుత్తర**న్తి చతూహి యోగేహి ఖేమం అనుపద్దవం అనుత్తరం నిబ్బానం, తస్స పత్తియా కుసలే బోధిపక్ఖియధమ్మే భావేహీతి అత్థో.

ఉపసమేతి తం ఆలపతి. **తరే ఓఘం మచ్చుధేయ్యం సుదుత్తర**న్తి మచ్చు ఏత్థ ధీయతీతి మచ్చుధేయ్యం, అనుపచితకుసలసమ్భారేహి సుట్ఠు దుత్తరన్తి సుదుత్తరం, సంసారమహోఘం **తరే** అరియమగ్గనావాయ తరేయ్యాసి. **ధారేహి అన్తిమం దేహ**న్తి తస్స తరణేనేవ అన్తిమదేహధరా హోహీతి అత్థో.

తిస్సాదిథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిట్ఠితా పఠమవగ్గవణ్ణనా.

౧౧. ముత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

సుముత్తా సాధుముత్తామ్హీతిఆదికా ముత్తాథేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కోసలజనపదే **ఓఘాతకస్స** నామ దలిద్దబ్రాహ్మణస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి, తం వయప్పత్తకాలే మాతాపితరో ఏకస్స ఖుజ్జబ్రాహ్మణస్స అదంసు. సా తేన ఘరావాసం అరోచన్తీ తం అనుజానాపేత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోతి. తస్సా బహిద్ధారమ్మణేసు చిత్తం విధావతి, సా తం నిగ్గణ్హన్తీ “సుముత్తా

సాధుముత్తామ్హీ”తి గాథం వదన్తీయేవ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మేసు చక్ఖుమా;
పాణిసే అనుగణ్హన్తో, పిణ్డాయ పావిసీ పురం.

“తస్స ఆగచ్ఛతో సత్థు, సబ్బే నగరవాసినో;
హట్ఠతుట్ఠా సమాగన్త్వా, వాలికా ఆకిరింసు తే.

“వీథిసమ్మజ్జనం కత్వా, కదలిపుణ్ణకద్ధజే;
ధూమం చుణ్ణఞ్చ మాసఞ్చ, సక్కారం కచ్చ సత్థునో.

“మణ్డపం పటియాదేత్వా, నిమన్తేత్వా వినాయకం;
మహాదానం దదిత్వాన, సమ్బోధిం అభిపత్థయి.

“పదుముత్తరో మహావీరో, హారకో సబ్బపాణినం;
అనుమోదనియం కత్వా, బ్యాకాసి అగ్గపుగ్గలో.

“సతసహస్సే అతిక్కన్తే, కప్పో హేస్సతి భద్దకో;
భవాభవే సుఖం లద్ధా, పాపుణిస్ససి బోధియం.

“హత్థకమ్మఞ్చ యే కేచి, కతావీ నరనారియో;
అనాగతమ్హి అద్ధానే, సబ్బా హేస్సన్తి సమ్ముఖా.

“తేన కమ్మవిపాకేన, చేతనాపణిధీహి చ;
ఉప్పన్నదేవభవనే, తుయ్హం తా పరిచారికా.

“దిబ్బం సుఖమసఙ్ఖేయ్యం, మానుసఞ్చ అసఙ్ఖియం;
అనుభోన్తి చిరం కాలం, సంసరిమ్హా భవాభవే.

“సతసహస్సితో కప్పే, యం కమ్మమకరిం తదా;
సుఖుమాలా మనుస్సేసు, అథో దేవపురేసు చ.

“రూపం భోగం యసం ఆయుం, అథో కిత్తిసుఖం పియం;
లభామి సతతం సబ్బం, సుకతం కమ్మసమ్పదం.

“పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే, జాతాహం బ్రాహ్మణే కులే;
సుఖుమాలహత్థపాదా , రమణియే నివేసనే.

“సబ్బకాలమ్పి పథవీ, న పస్సామనలఙ్కతం;
చిక్ఖల్లభూమిం అసుచిం, న పస్సామి కుదాచనం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా ఉదానేన్తీ –

౧౧. “సుముత్తా సాధుముత్తామ్హి, తీహి ఖుజ్జేహి ముత్తియా;
ఉదుక్ఖలేన ముసలేన, పతినా ఖుజ్జకేన చ;
ముత్తామ్హి జాతిమరణా, భవనేత్తి సమూహతా”తి. – ఇమం గాథం అభాసి;

తత్థ **సుముత్తా**తి సుట్ఠు ముత్తా. **సాధుముత్తామ్హీ**తి సాధు సమ్మదేవ ముత్తా అమ్హి. కుతో పన సుముత్తా సాధుముత్తాతి ఆహ ‘‘**తీహి ఖుజ్జేహి ముత్తియా**’’తి, తీహి వఙ్కకేహి పరిముత్తియాతి అత్థో. ఇదాని తాని సరూపతో దస్సేన్తీ ‘‘**ఉదుక్ఖలేన ముసలేన, పతినా ఖుజ్జకేన చా**’’తి ఆహ. ఉదుక్ఖలే హి ధఞ్ఞం పక్ఖిపన్తియా పరివత్తేన్తియా ముసలేన కోట్టేన్తియా చ పిట్ఠి ఓనామేతబ్బా హోతీతి ఖుజ్జకరణహేతుతాయ తదుభయం “ఖుజ్జ”న్తి వుత్తం. సామికో పనస్సా ఖుజ్జో ఏవ. ఇదాని యస్సా ముత్తియా నిదస్సనవసేన తీహి ఖుజ్జేహి ముత్తి వుత్తా. తమేవ దస్సేన్తీ ‘‘**ముత్తామ్హి జాతిమరణా**’’తి వత్వా తత్థ కారణమాహ ‘‘**భవనేత్తి సమూహతా**’’తి. తస్సత్థో – న కేవలమహం తీహి ఖుజ్జేహి ఏవ ముత్తా, అథ ఖో సబ్బస్మా జాతిమరణాపి, యస్మా సబ్బస్సాపి భవస్స నేత్తి నాయికా తణ్హా అగ్గమగ్గేన మయా సముగ్ఘాటితాతి.

ముత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. ధమ్మదిన్నాథేరీగాథావణ్ణనా

ఛన్దజాతా అవసాయీతి ధమ్మదిన్నాథేరియా గాథా. సా కిర పదుముత్తరబుద్ధకాలే హంసవతీనగరే పరాధీనవుత్తికా హుత్వా జీవన్తీ నిరోధతో వుట్ఠితస్స అగ్గసావకస్స పూజాసక్కారపుబ్బకం దానం దత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తా. తతో చవిత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ **ఫుస్సస్స** భగవతో కాలే సత్థు వేమాతికభాతికానం కమ్మికస్స గేహే వసమానా దానం పటిచ్చ “ఏకం దేహీ”తి సామికేన వుత్తే ద్వే దేన్తీ, బహుం పుఞ్ఞం కత్వా కస్సపబుద్ధకాలే **కికిస్స** కాసికరఞ్ఞో గేహే పటిసన్ధిం గహేత్వా సత్తన్నం భగినీనం అబ్భన్తరా హుత్వా వీసతివస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం చరిత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా విసాఖస్స సేట్ఠినో గేహం గతా.

అథేకదివసం విసాఖో సేట్ఠి సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా అనాగామీ హుత్వా ఘరం గన్త్వా పాసాదం అభిరుహన్తో సోపానమత్థకే ఠితాయ ధమ్మదిన్నాయ పసారితహత్థం అనాలమ్బిత్వావ పాసాదం అభిరుహిత్వా భుఞ్జమానోపి తుణ్హీభూతోవ భుఞ్జి. ధమ్మదిన్నా తం ఉపధారేత్వా, “అయ్యపుత్త, కస్మా త్వం అజ్జ మమ హత్థం నాలమ్బి, భుఞ్జమానోపి న కిఞ్చి కథేసి, అత్థి ను ఖో కోచి మయ్హం దోసో”తి ఆహ. విసాఖో “ధమ్మదిన్నే, న తే దోసో అత్థి, అహం పన అజ్జ పట్ఠాయ ఇత్థిసరీరం ఫుసితుం ఆహారే చ లోలభావం కాతుం అనరహో, తాదిసో మయా ధమ్మో పటివిద్ధో. త్వం పన సచే ఇచ్ఛసి, ఇమస్మింయేవ గేహే వస. నో చే ఇచ్ఛసి, యత్తకేన ధనేన తే అత్థో, తత్తకం గహేత్వా కులఘరం గచ్ఛాహీ”తి ఆహ. “నాహం,

అయ్యపుత్త, తయా వన్తవమనం ఆచమిస్సామి, పబ్బజ్జం మే అనుజానాహీ”తి. విసాఖో “సాధు, ధమ్మదిన్నే”తి తం సువణ్ణసివికాయ భిక్ఖునిఉపస్సయం పేసేసి. సా పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం గహేత్వా కతిపాహం తత్థ వసిత్వా వివేకవాసం వసితుకామా ఆచరియుపజ్ఝాయానం సన్తికం గన్త్వా, “అయ్యా, ఆకిణ్ణట్ఠానే మయ్హం చిత్తం న రమతి, గామకావాసం గచ్ఛామీ”తి ఆహ. భిక్ఖునియో తం గామకావాసం నయింసు. సా తత్థ వసన్తీ అతీతే మద్దితసఙ్ఖారతాయ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౩.౬౫-౧౩౦) –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదాహం హంసవతియం, కులే అఞ్ఞతరే అహుం;
పరకమ్మకారీ ఆసిం, నిపకా సీలసంవుతా.

“పదుముత్తరబుద్ధస్స, సుజాతో అగ్గసావకో;
విహారా అభినిక్ఖమ్మ, పిణ్డపాతాయ గచ్ఛతి.

“ఘటం గహేత్వా గచ్ఛన్తీ, తదా ఉదకహారికా;
తం దిస్వా అదదం పూపం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

“పటిగ్గహేత్వా తత్థేవ, నిసిన్నో పరిభుఞ్జి సో;
తతో నేత్వాన తం గేహం, అదాసిం తస్స భోజనం.

“తతో మే అయ్యకో తుట్ఠో, అకరీ సుణిసం సకం;
సస్సుయా సహ గన్త్వాన, సమ్బుద్ధం అభివాదయిం.

“తదా సో ధమ్మకథికం, భిక్ఖునిం పరికిత్తయం;
ఠపేసి ఏతదగ్గమ్హి, తం సుత్వా ముదితా అహం.

“నిమన్తయిత్వా సుగతం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం;
మహాదానం దదిత్వాన, తం ఠానమభిపత్థయిం.

“తతో మం సుగతో ఆహ, ఘననిన్నాదసుస్సరో;
మముపట్ఠాననిరతే, ససఙ్ఘపరివేసికే.

“సద్ధమ్మస్సవనే యుత్తే, గుణవద్ధితమానసే;
భద్దే భవస్సు ముదితా, లచ్ఛసే పణిధీఫలం.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;

గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
ధమ్మదిన్నాతి నామేన, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, యావజీవం మహామునిం;
మేత్తచిత్తా పరిచరిం, పచ్చయేహి వినాయకం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“ఛట్ఠా తస్సాసహం ధీతా, సుధమ్మా ఇతి విస్సుతా;
ధమ్మం సుత్వా జినగ్గస్స, పబ్బజ్జం సమరోచయిం.

“అనుజాని న నో తాతో, అగారేవ తదా మయం;
వీసవస్ససహస్సాని , విచరిమ్హ అతన్దితా.

“కోమారిబ్రహ్మచరియం , రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, ముదితా సత్త ధీతరో.

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖుదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సత్తమీ సఙ్ఘదాయికా.

“ఖేమా ఉప్పలవణ్ణా చ, పటాచారా చ కుణ్డలా;
గోతమీ చ అహఞ్చేవ, విసాఖా హోతి సత్తమీ.

“తేహి కమ్మేహి సుకతేహి, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, గిరిబ్బజపురుత్తమే;
జాతా సేట్ఠికులే ఫీతే, సబ్బకామసమిద్ధినే.

“యదా రూపగుణూపేతా, పఠమే యొబ్బనే ఠితా;
తదా పరకులం గన్త్వా, వసిం సుఖసమప్పితా.

“ఉపేత్వా లోకసరణం, సుణిత్వా ధమ్మదేసనం;
అనాగామిఫలం పత్తో, సామికో మే సుబుద్ధిమా.

“తదాహం అనుజానేత్వా, పబ్బజిం అనగారియం;
నచిరేనేవ కాలేన, అరహత్తమపాపుణిం.

“తదా ఉపాసకో సో మం, ఉపగన్త్వా అపుచ్ఛథ;
గమ్భీరే నిపుణే పఞ్హే, తే సబ్బే బ్యాకరిం అహం.

“జినో తస్మిం గుణే తుట్ఠో, ఏతదగ్గే ఠపేసి మం;
భిక్ఖునిం ధమ్మకథికం, నాఞ్ఞం పస్సామి ఏదిసిం.

“ధమ్మదిన్నా యథా ధీరా, ఏవం ధారేథ భిక్ఖవో;
ఏవాహం పణ్డితా హోమి, నాయకేనానుకమ్పితా.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తి సమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
పరచిత్తాని జానామి, సత్థుసాసనకారికా.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, విసుద్ధాసిం సునిమ్మలా.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (అప॰ థేరీ ౨.౩.౯౭-౧౩౦);

అరహత్తం పన పత్వా “మయ్హం మనం మత్థకం పత్తం, ఇదాని ఇధ వసిత్వా కిం కరిస్సామి, రాజగహమేవ గన్త్వా సత్థారఞ్చ వన్దిస్సామి, బహూ చ మే ఞాతకా పుఞ్ఞాని కరిస్సన్తీ”తి భిక్ఖునీహి సద్ధిం రాజగహమేవ పచ్చాగతా. విసాఖో తస్సా ఆగతభావం సుత్వా తస్సా అధిగమం వీమంసన్తో పఞ్చక్ఖన్ధాదివసేన పఞ్హం పుచ్ఛి. ధమ్మదిన్నా సునిసితేన సత్థేన కుముదనాళే ఛిన్దన్తీ వియ పుచ్ఛితం పుచ్ఛితం పఞ్హం విస్సజ్జేసి. విసాఖో సబ్బం పుచ్ఛావిస్సజ్జననయం సత్థు ఆరోచేసి. సత్థా “పణ్డితా, విసాఖ, ధమ్మదిన్నా భిక్ఖునీ”తిఆదినా తం పసంసన్తో సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణేన సద్ధిం సంసన్దేత్వా బ్యాకతభావం

పవేదేత్వా తమేవ చూళవేదల్లసుత్తం (మ॰ ని॰ ౧.౪౬౦) అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా తం ధమ్మకథికానం భిక్ఖునీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. యదా పన సా తస్మిం గామకావాసే వసన్తీ హేట్ఠిమమగ్గే అధిగన్త్వా అగ్గమగ్గత్థాయ విపస్సనం పట్ఠపేసి, తదా –

౧౨. "ఛన్దజాతా అవసాయీ, మనసా చ ఫుటా సియా;
కామేసు అప్పటిబద్ధచిత్తా, ఉద్ధంసోతాతి వుచ్చతీ"తి. –

ఇమం గాథం అభాసి.

తత్థ **ఛన్దజాతాతి** అగ్గఫలత్థం జాతచ్ఛన్దా. **అవసాయీతి** అవసాయో వుచ్చతి అవసానం నిట్ఠానం, తమ్పి కామేసు అప్పటిబద్ధచిత్తతాయ "ఉద్ధంసోతా"తి వక్ఖమానత్తా సమణకిచ్చస్స నిట్ఠానం వేదితబ్బం, న యస్స కస్సచి, తస్మా పదద్వయేనాపి అప్పత్తమానసా అనుత్తరం యోగక్ఖేమం పత్థయమానాతి అయమత్థో వుత్తో హోతి. **మనసా చ ఫుటా సియాతి** హేట్ఠిమేహి తీహి మగ్గచిత్తేహి నిబ్బానం ఫుటా ఫుసితా భవేయ్య. **కామేసు అప్పటిబద్ధచిత్తాతి** అనాగామిమగ్గవసేన కామేసు న పటిబద్ధచిత్తా. **ఉద్ధంసోతాతి** ఉద్ధమేవ మగ్గసోతో సంసారసోతో చ ఏతిస్సాతి ఉద్ధంసోతా. అనాగామినో హి యథా అగ్గమగ్గో ఉప్పజ్జతి, న అఞ్ఞో, ఏవం అవిహాదీసు ఉప్పన్నస్స యావ అకనిట్ఠా ఉద్ధమేవ ఉప్పత్తి హోతీతి.

ధమ్మదిన్నాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. విసాఖాథేరీగాథావణ్ణనా

కరోథ బుద్ధసాసనన్తి విసాఖాయ థేరియా గాథా. తస్సా వత్థు ధీరాథేరియావత్థుసదిసమేవ. సా అరహత్తం పత్వా విముత్తిసుఖేన వీతినామేన్తీ –

౧౩. "కరోథ బుద్ధసాసనం, యం కత్వా నానుతప్పతి;
ఖిప్పం పాదాని ధోవిత్వా, ఏకమన్తే నిసీదథా"తి. –

ఇమాయ గాథాయ అఞ్ఞం బ్యాకాసి.

తత్థ **కరోథ బుద్ధసాసనన్తి** బుద్ధసాసనం ఓవాదఅనుసిట్ఠిం కరోథ, యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జథాతి అత్థో. **యం కత్వా నానుతప్పతీతి** అనుసిట్ఠిం కత్వా కరణహేతు న అనుతప్పతి తక్కరస్స సమ్మదేవ అధిప్పాయానం సమిజ్ఝనతో. **ఖిప్పం పాదాని ధోవిత్వా, ఏకమన్తే నిసీదథాతి** ఇదం యస్మా సయం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా ఆచరియుపజ్ఝాయానం వత్తం దస్సేత్వా అత్తనో దివాట్ఠానే పాదే ధోవిత్వా రహో నిసిన్నా సదత్థం మత్థకం పాపేసి, తస్మా తత్థ అఞ్ఞేపి నియోజేన్తీ అవోచ.

విసాఖాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. సుమనాథేరీగాథావణ్ణనా

ధాతుయో దుక్ఖతో దిస్వాతి సుమనాయ థేరియా గాథా. తస్సా వత్థు తిస్సాథేరియా వత్థుసదిసం. ఇమిస్సాపి హి సత్థా ఓభాసం విస్సజ్జేత్వా పురతో నిసిన్నో వియ అత్తానం దస్సేత్వా –

౧౪. “ధాతుయో దుక్ఖతో దిస్వా, మా జాతిం పునరాగమి;
భవే ఛన్దం విరాజేత్వా, ఉపసన్తా చరిస్ససీ”తి. –

ఇమం గాథమాహ. సా గాథాపరియోసానే అరహత్తం పాపుణి .

తత్థ **ధాతుయో దుక్ఖతో దిస్వా**తి ససన్తతిపరియాపన్నా చక్ఖాదిధాతుయో ఇతరాపి చ ఉదయబ్బయపటిపీళనాదినా “దుక్ఖా”తి ఞాణచక్ఖునా దిస్వా. **మా జాతిం పునరాగమీ**తి పున జాతిం ఆయతిం పునబ్భవం మా ఉపగచ్ఛి . **భవే ఛన్దం విరాజేత్వా**తి కామభవాదికే సబ్బస్మిం భవే తణ్హాఛన్దం విరాగసఙ్ఖాతేన మగ్గేన పజహిత్వా. **ఉపసన్తా చరిస్ససీ**తి సబ్బసో పహీనకిలేసతాయ నిబ్బుతా విహరిస్ససి.

ఏత్థ చ “ధాతుయో దుక్ఖతో దిస్వా”తి ఇమినా దుక్ఖానుపస్సనాముఖేన విపస్సనా దస్సితా. “భవే ఛన్దం విరాజేత్వా”తి ఇమినా మగ్గో, “ఉపసన్తా చరిస్ససీ”తి ఇమినా సఉపాదిసేసా నిబ్బానధాతు, “మా జాతిం పునరాగమీ”తి ఇమినా అనుపాదిసేసా నిబ్బానధాతు దస్సితాతి దట్ఠబ్బం.

సుమనాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౫. ఉత్తరాథేరీగాథావణ్ణనా

కాయేన సంవుతా ఆసిన్తి ఉత్తరాయ థేరియా గాథా. తస్సాపి వత్థు తిస్సాథేరియా వత్థుసదిసం. సాపి హి సక్యకులప్పసుతా బోధిసత్తస్స ఓరోధభూతా మహాపజాపతిగోతమియా సద్ధిం నిక్ఖన్తా ఓభాసగాథాయ అరహత్తం పత్వా పన –

౧౫. “కాయేన సంవుతా ఆసిం, వాచాయ ఉద చేతసా;
సమూలం తణ్హమబ్బుయ్హ, సీతిభూతామ్హి నిబ్బుతా”తి. –

ఉదానవసేన తమేవ గాథం అభాసి.

తత్థ **కాయేన సంవుతా ఆసి**న్తి కాయికేన సంవరేన సంవుతా అహోసిం. **వాచాయా**తి వాచసికేన సంవరేన సంవుతా ఆసిన్తి యోజనా, పదద్వయేనాపి సీలసంవరమాహ. **ఉదా**తి అథ. **చేతసా**తి సమాధిచిత్తేన, ఏతేన విపస్సనాభావనమాహ. **సమూలం తణ్హమబ్బుయ్హా**తి సానుసయం, సహ వా అవిజ్జాయ తణ్హం ఉద్ధరిత్వా. అవిజ్జాయ హి పటిచ్ఛాదితాదీనవే భవత్తయే తణ్హా ఉప్పజ్జతి.

అపరో నయో – **కాయేన సంవుతా**తి సమ్మాకమ్మన్తేన సబ్బసో మిచ్ఛాకమ్మన్తస్స పహానా మగ్గసంవరేనేవ కాయేన సంవుతా ఆసిం. **వాచాయా**తి సమ్మావాచాయ సబ్బసో మిచ్ఛావాచాయ పహానా మగ్గసంవరేనేవ వాచాయ సంవుతా ఆసిన్తి అత్థో. **చేతసా**తి సమాధినా. చేతోసీసేన హేత్థ సమ్మాసమాధి వుత్తో, సమ్మాసమాధిగ్గహణేనేవ మగ్గలక్ఖణేన ఏకలక్ఖణా సమ్మాదిట్ఠిఆదయో మగ్గధమ్మా గహితావ హోన్తీతి, మగ్గసంవరేన అభిజ్ఝాదికస్స అసంవరస్స అనవసేసతో పహానం దస్సితం

హోతి. తేనేవాహ “సమూలం తణ్హమబ్బుయ్హా”తి. **సీతిభూతామ్హి నిబ్బుతా**తి సబ్బసో కిలేసపరిళాహాభావేన సీతిభావప్పత్తా అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా నిబ్బుతా అమ్హీతి.

ఉత్తరాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౬. వుడ్ఢపబ్బజితసుమనాథేరీగాథావణ్ణనా

సుఖం త్వం వుడ్ఢికే సేహీతి సుమనాయ వుడ్ఢపబ్బజితాయ గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం మహాకోసలరఞ్ఞో భగినీ హుత్వా నిబ్బత్తి. సా సత్థారా రఞ్ఞో పసేనదిస్స కోసలస్స “చత్తారో ఖో మే, మహారాజ, దహరాతి న ఉఞ్ఞాతబ్బా”తిఆదినా (సం॰ ని॰ ౧.౧౧౨) దేసితం ధమ్మం సుత్వా లద్ధప్పసాదా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠాయ పబ్బజితుకామాపి “అయ్యికం పటిజగ్గిస్సామీ”తి చిరకాలం వీతినామేత్వా అపరభాగే అయ్యికాయ కాలఙ్కతాయ రఞ్ఞా సద్ధిం మహగ్ఘాని అత్థరణపావురణాని గాహాపేత్వా విహారం గన్త్వా సఙ్ఘస్స దాపేత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా అనాగామిఫలే పతిట్ఠితా పబ్బజ్జం యాచి. సత్థా తస్సా ఞాణపరిపాకం దిస్వా –

౧౬. “సుఖం త్వం వుడ్ఢికే సేహి, కత్వా చోళేన పారుతా;
ఉపసన్తో హి తే రాగో, సీతిభూతాసి నిబ్బుతా”తి. –

ఇమం గాథం అభాసి. సా గాథాపరియోసానే సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా ఉదానవసేన తమేవ గాథం అభాసి. ఇదమేవ చస్సా అఞ్ఞాబ్యాకరణం అహోసి, సా తావదేవ పబ్బజి. గాథాయ పన **వుడ్ఢికే**తి వుడ్ఢే, వయోవుడ్ఢేతి అత్థో. అయం పన సీలాదిగుణేహిపి వుడ్ఢా, థేరియా వుత్తగాథాయ చతుత్థపాదే సీతిభూతాసి నిబ్బుతాతి యోజేతబ్బం. సేసం వుత్తనయమేవ.

వుడ్ఢపబ్బజితసుమనాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౭. ధమ్మాథేరీగాథావణ్ణనా

పిణ్డపాతం చరిత్వానాతి ధమ్మాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా సమ్భతపుఞ్ఞసమ్భారా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులఘరే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా పతిరూపస్స సామికస్స గేహం గన్త్వా సాసనే పటిలద్ధసద్ధా పబ్బజితుకామా హుత్వా సామికేన అననుఞ్ఞాతా పచ్ఛా సామికే కాలఙ్కతే పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ ఏకదివసం భిక్ఖాయ చరిత్వా విహారం ఆగచ్ఛన్తీ పరిపతిత్వా తమేవ ఆరమ్మణం కత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా –

౧౭. “పిణ్డపాతం చరిత్వాన, దణ్డమోలుబ్భ దుబ్బలా;
వేధమానేహి గత్తేహి, తత్థేవ నిపతిం ఛమా;
దిస్వా ఆదీనవం కాయే, అథ చిత్తం విముచ్చి మే”తి. –

ఉదానవసేన ఇమం గాథం అభాసి.

తత్థ **పిణ్డపాతం చరిత్వాన, దణ్డమోలుబ్భాతి** పిణ్డపాతత్థాయ యట్ఠిం ఉపత్థమ్భేన నగరే విచరిత్వా భిక్ఖాయ ఆహిణ్డిత్వా. **ఛమాతి** ఛమాయం భూమియం, పాదానం అవసేన భూమియం నిపతిన్తి అత్థో. **దిస్వా ఆదీనవం కాయేతి** అసుభానిచ్చదుక్ఖానత్తతాదీహి నానప్పకారేహి సరీరే దోసం పఞ్ఞాచక్ఖునా దిస్వా. **అథ చిత్తం విముచ్చి మేతి** ఆదీనవానుపస్సనాయ పరతో పవత్తేహి నిబ్బిదానుపస్సనాదీహి విక్ఖమ్భనవసేన మమ చిత్తం కిలేసేహి విముచ్చిత్వా పున మగ్గఫలేహి యథాక్కమం సముచ్ఛేదవసేన చేవ పటిప్పస్సద్ధివసేన చ సబ్బసో విముచ్చి విముత్తం, న దానిస్సా విమోచేతబ్బం అత్థీతి. ఇదమేవ చస్సా అఞ్ఞాబ్యాకరణం అహోసీతి.

ధమ్మాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౮. సఙ్ఘాథేరీగాథావణ్ణనా

హిత్వా ఘరే పబ్బజిత్వాతి సఙ్ఘాయ థేరియా గాథా. తస్సా వత్థు ధీరాథేరియా వత్థుసదిసం. గాథా పన –

౧౮. “హిత్వా ఘరే పబ్బజిత్వా, హిత్వా పుత్తం పసుం పియం;
హిత్వా రాగఞ్చ దోసఞ్చ, అవిజ్జఞ్చ విరాజియ;
సమూలం తణ్హమబ్బుయ్హ, ఉపసన్తామ్హి నిబ్బుతా”తి. – గాథం అభాసి;

తత్థ **హిత్వాతి** ఛడ్డేత్వా. **ఘరేతి** గేహం. ఘరసద్దో హి ఏకస్మిమ్పి అభిధేయ్యే కదాచి బహూసు బీజం వియ రూళ్హీవసేన వోహరీయతి. **హిత్వా పుత్తం పసుం పియన్తి** పియాయితబ్బే పుత్తే చేవ గోమహింసాదికే పసూ చ తప్పటిబద్ధఛన్దరాగప్పహానేన పహాయ. **హిత్వా రాగఞ్చ దోసఞ్చాతి** రజ్జనసభావం రాగం, దుస్సనసభావం దోసఞ్చ అరియమగ్గేన సముచ్ఛిన్దిత్వా. **అవిజ్జఞ్చ విరాజియాతి** సబ్బాకుసలేసు పుబ్బఙ్గమం మోహఞ్చ విరాజేత్వా మగ్గేన సముగ్ఘాటేత్వా ఇచ్చేవ అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

సఙ్ఘాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఏకకనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. దుకనిపాతో

౧. అభిరూపనన్దాథేరీగాథావణ్ణనా

దుకనిపాతే **ఆతురం అసుచిం పూతి**న్తిఆదికా అభిరూపనన్దాయ సిక్ఖమానాయ గాథా. అయం కిర విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరే గహపతిమహాసాలస్స ధీతా హుత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సరణేసు చ సీలేసు చ పతిట్ఠితా సత్థరి పరినిబ్బుతే ధాతుచేతియం రతనపటిమణ్డితేన సువణ్ణచ్ఛత్తేన పూజం కత్వా, కాలఙ్కత్వా సగ్గే నిబ్బత్తిత్వా అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థునగరే ఖేమకస్స సక్కస్స అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిస్మిం నిబ్బత్తి. **నన్దా**తిస్సా నామం అహోసి. సా అత్తభావస్స అతివియ రూపసోభగ్గప్పత్తియా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా అభిరూపనన్దాత్వేవ పఞ్ఞాయిత్థ. తస్సా వయప్పత్తాయ వారేయ్యదివసేయేవ వరభూతో సక్యకుమారో కాలమకాసి. అథ నం మాతాపితరో అకామం పబ్బాజేసుం.

సా పబ్బజిత్వాపి రూపం నిస్సాయ ఉప్పన్నమదా “సత్థా రూపం వివణ్ణేతి గరహతి అనేకపరియాయేన రూపే ఆదీనవం దస్సేతీ”తి బుద్ధుపట్ఠానం న గచ్ఛతి. భగవా తస్సా ఞాణపరిపాకం ఞత్వా మహాపజాపతిం ఆణాపేసి “సబ్బాపి భిక్ఖునియో పటిపాటియా ఓవాదం ఆగచ్ఛన్తూ”తి. సా అత్తనో వారే సమ్పత్తే అఞ్ఞం పేసేసి. భగవా “వారే సమ్పత్తే అత్తనావ ఆగన్తబ్బం, న అఞ్ఞా పేసేతబ్బా”తి ఆహ. సా సత్థు ఆణం లఙ్ఘితుం అసక్కోన్తీ భిక్ఖునీహి సద్ధిం బుద్ధుపట్ఠానం అగమాసి. భగవా ఇద్ధియా ఏకం అభిరూపం ఇత్థిరూపం మాపేత్వా పున జరాజిణ్ణం దస్సేత్వా సంవేగం ఉప్పాదేత్వా –

౧౯. “ఆతురం అసుచిం పూతిం, పస్స నన్దే సముస్సయం;
అసుభాయ చిత్తం భావేహి, ఏకగ్గం సుసమాహితం.

౨౦. “అనిమిత్తఞ్చ భావేహి, మానానుసయముజ్జహ;
తతో మానాభిసమయా, ఉపసన్తా చరిస్ససీ”తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి. తాసం అత్థో హేట్ఠా వుత్తనయో ఏవ. గాథాపరియోసానే అభిరూపనన్దా అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** –

“నగరే బన్ధుమతియా, బన్ధుమా నామ ఖత్తియో;
తస్స రఞ్ఞో అహుం భరియా, ఏకజ్ఝం చారయామహం.

“రహోగతా నిసీదిత్వా, ఏవం చిన్తేసహం తదా;
ఆదాయ గమనీయఞ్హి, కుసలం నత్థి మే కతం.

“మహాభితాపం కటుకం, ఘోరరూపం సుదారుణం;
నిరయం నూన గచ్ఛామి, ఏత్థ మే నత్థి సంసయో.

“ఏవాహం చిన్తయిత్వాన, పహంసేత్వాన మానసం;
రాజానం ఉపగన్త్వాన, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“ఇత్థీ నామ మయం దేవ, పురిసానుగతా సదా;
ఏకం మే సమణం దేహి, భోజయిస్సామి ఖత్తియ.

“అదాసి మే మహారాజా, సమణం భావితిన్ద్రియం;
తస్స పత్తం గహేత్వాన, పరమన్నేన పూరయిం.

“పూరయిత్వా పరమన్నం, సహస్సగ్ఘనకేనహం;
వత్థయుగేన ఛాదేత్వా, అదాసిం తుట్ఠమానసా.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“సహస్సం దేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సహస్సం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“పదేసరజ్జం విపులం, గణనాతో అసఙ్ఖియం;
నానావిధం బహుం పుఞ్ఞం, తస్స కమ్మఫలా తతో.

“ఉప్పలస్సేవ మే వణ్ణా, అభిరూపా సుదస్సనా;
ఇత్థీ సబ్బఙ్గసమ్పన్నా, అభిజాతా జుతిన్ధరా.

“పచ్ఛిమే భవసమ్పత్తే, అజాయిం సాకియే కులే;
నారీసహస్సపామోక్ఖా, సుద్ధోదనసుతస్సహం.

“నిబ్బిన్దిత్వా అగారేహం, పబ్బజిం అనగారియం;
సత్తమిం రత్తిం సమ్పత్వా, చతుసచ్చం అపాపుణిం.

“చీవరపిణ్డపాతఞ్చ, పచ్చయఞ్చ సేనాసనం;
పరిమేతుం న సక్కోమి, పిణ్డపాతస్సిదం ఫలం.

“యం మయ్హం పురిమం కమ్మం, కుసలం జనితం ముని;
తుయ్హత్థాయ మహావీర, పరిచిణ్ణం బహుం మయా.

“ఏకతింసే ఇతో కప్పే, యం దానమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, పిణ్డపాతస్సిదం ఫలం.

“దువే గతీ పజానామి, దేవత్తం అథ మానుసం;
అఞ్ఞం గతిం న జానామి, పిణ్డపాతస్సిదం ఫలం.

“ఉచ్చే కులే పజానామి, తయో సాలే మహాధనే;
అఞ్ఞం కులం న జానామి, పిణ్డపాతస్సిదం ఫలం.

“భవాభవే సంసరిత్వా, సుక్కమూలేన చోదితా;
అమనాపం న పస్సామి, సోమనస్సకతం ఫలం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమి మహామునే.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మమ మహావీర, ఉప్పన్నం తవ సన్తికే.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పత్వా పన సా సయమ్పి ఉదానవసేన తాయేవ గాథా అభాసి, ఇదమేవ చస్సా అఞ్ఞాబ్యాకరణం అహోసీతి.

అభిరూపనన్దాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. జేన్తాథేరీగాథావణ్ణనా

యే ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గాతిఆదికా జేన్తాయ థేరియా గాథా. తస్సా అతీతం పచ్చుప్పన్నఞ్చ వత్థు అభిరూపనన్దావత్థుసదిసం. అయం పన వేసాలియం లిచ్ఛవిరాజకులే నిబ్బత్తీతి అయమేవ విసేసో. సత్థారా దేసితం ధమ్మం సుత్వా దేసనాపరియోసానే అరహత్తం పత్వా అత్తనా అధిగతం విసేసం పచ్చవేక్ఖిత్వా పీతివసేన –

౨౧. “యే ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా, మగ్గా నిబ్బానపత్తియా;
భావితా తే మయా సబ్బే, యథా బుద్ధేన దేసితా.

౨౨. “దిట్ఠో హి మే సో భగవా, అన్తిమోయం సముస్సయో;
విక్ఖీణో జాతిసంసారో, నత్థి దాని పునబ్భవో”తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **యే ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గాతి** యే ఇమే సతిధమ్మవిచయవీరియపీతిపస్సద్ధిసమాధిఉపేక్ఖాసఙ్ఖాతా బోధియా యథావుత్తాయ ధమ్మసామగ్గియా , బోధిస్స వా బుజ్ఝనకస్స తంసమఙ్గినో పుగ్గలస్స అఙ్గభూతత్తా "బోజ్ఝఙ్గా"తి లద్ధనామా సత్త ధమ్మా. **మగ్గా నిబ్బానపత్తియాతి** నిబ్బానాధిగమస్స ఉపాయభూతా. **భావితా తే మయా సబ్బే, యథా బుద్ధేన దేసితాతి** తే సత్తతింస బోధిపక్ఖియధమ్మా సబ్బేపి మయా యథా బుద్ధేన భగవతా దేసితా, తథా మయా ఉప్పాదితా చ వడ్ఢితా చ.

దిట్ఠో హి మే సో భగవాతి హి-సద్దో హేతుఅత్థో. యస్మా సో భగవా ధమ్మకాయో సమ్మాసమ్బుద్ధో అత్తనా అధిగతఅరియధమ్మదస్సనేన దిట్ఠో, తస్మా అన్తిమోయం సముస్సయోతి యోజనా. అరియధమ్మదస్సనేన హి బుద్ధా భగవన్తో అఞ్ఞే చ అరియా దిట్ఠా నామ హోన్తి, న రూపకాయదస్సనమత్తేన. యథాహ – "యో ఖో, వక్కలి, ధమ్మం పస్సతి, సో మం పస్సతీ"తి (సం॰ ని॰ ౩.౮౭) చ "సుతవా చ ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో అరియానం దస్సావీ"తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౦; సం॰ ని॰ ౩.౧) చ ఆది. సేసం వుత్తనయమేవ.

జేన్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. సుమఙ్గలమాతుథేరీగాథావణ్ణనా

సుముత్తికాతిఆదికా సుమఙ్గలమాతాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం దలిద్దకులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా అఞ్ఞతరస్స నళకారస్స దిన్నా పఠమగబ్భేయేవ పచ్ఛిమభవికం పుత్తం లభి. తస్స **సుమఙ్గలో**తి నామం అహోసి. తతో పట్ఠాయ సా **సుమఙ్గలమాతాతి** పఞ్ఞాయిత్థ. యస్మా పనస్సా నామగోత్తం న పాకటం, తస్మా "అఞ్ఞతరా థేరీ భిక్ఖునీ అపఞ్ఞాతా"తి పాళియం వుత్తం. సోపిస్సా పుత్తో విఞ్ఞుతం పత్తో పబ్బజిత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా **సుమఙ్గలత్థేరో**తి పాకటో అహోసి. తస్స మాతా భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ ఏకదివసం గిహికాలే అత్తనా లద్ధదుక్ఖం పచ్చవేక్ఖిత్వా సంవేగజాతా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా ఉదానేన్తీ –

౨౩. "సుముత్తికా సుముత్తికా, సాధుముత్తికామ్హి ముసలస్స;
అహిరికో మే ఛత్తకం వాపి, ఉక్ఖలికా మే దేడ్డుభం వాతి.

౨౪. "రాగఞ్చ అహం దోసఞ్చ, చిచ్చిటి చిచ్చిటీతి విహనామి;
సా రుక్ఖమూలముపగమ్మ, 'అహో సుఖ'న్తి సుఖతో ఝాయామీ"తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **సుముత్తికాతి** సుముత్తా. క-కారో పదపూరణమత్తం, సుట్ఠు ముత్తా వతాతి అత్థో. సా సాసనే అత్తనా పటిలద్ధసమ్పత్తిం దిస్వా పసాదవసేన, తస్సా వా పసంసావసేన ఆమన్తేత్వా వుత్తం "సుముత్తికా సుముత్తికా"తి. యం పన గిహికాలే విసేసతో జిగుచ్ఛతి, తతో విముత్తిం దస్సేన్తీ **"సాధుముత్తికామ్హీ"**తిఆదిమాహ. తత్థ **సాధుముత్తికామ్హీతి** సమ్మదేవ ముత్తా వత అమ్హి. **ముసలస్సాతి** ముసలతో. అయం కిర దలిద్దభావేన గిహికాలే సయమేవ ముసలకమ్మం కరోతి, తస్మా ఏవమాహ. **అహిరికో మేతి** మమ సామికో అహిరికో నిల్లజ్జో, సో మమ న రుచ్చతీతి వచనసేసో. పకతియావ కామేసు

విరత్తచిత్తతాయ కామాధిముత్తానం పవత్తిం జిగుచ్ఛన్తీ వదతి. **ఛత్తకం వాపీ**తి జీవితహేతుకేన కరీయమానం ఛత్తకమ్పి మే న రుచ్చతీతి అత్థో. వా-సద్దో అవుత్తసముచ్చయత్థో, తేన పేళాచఙ్కోటకాదిం సఙ్గణ్హాతి. వేళుదణ్డాదీని గహేత్వా దివసే దివసే ఛత్తాదీనం కరణవసేన దుక్ఖజీవితం జిగుచ్ఛన్తీ వదతి. "అహితకో మే వాతో వాతీ"తి కేచి వత్వా అహితకో జరావహో గిహికాలే మమ సరీరే వాతో వాయతీతి అత్థం వదన్తి. అపరే పన "అహితకో పరేసం దుగ్గన్ధతరో చ మమ సరీరతో వాతో వాయతీ"తి అత్థం వదన్తి. **ఉక్ఖలికా మే దేడ్డుభం వాతీ**తి మే మమ భత్తపచనభాజనం చిరపారివాసికభావేన అపరిసుద్ధతాయ ఉదకసప్పగన్ధం వాయతి, తతో అహం సాధుముత్తికామ్హీతి యోజనా.

రాగఞ్చ అహం దోసఞ్చ, చిచ్చిటి చిచ్చిటీతి విహనామీతి అహం కిలేసజేట్ఠకం రాగఞ్చ దోసఞ్చ చిచ్చిటి చిచ్చిటీతి ఇమినా సద్దేన సద్ధిం విహనామి వినాసేమి, పజహామీతి అత్థో. సా కిర అత్తనో సామికం జిగుచ్ఛన్తీ తేన దివసే దివసే ఫాలియమానానం సుక్ఖానం వేళుదణ్డాదీనం సద్దం గరహన్తీ తస్స పహానం రాగదోసపహానేన సమం కత్వా అవోచ. **సా రుక్ఖమూలముపగమ్మా**తి సా అహం సుమఙ్గలమాతా వివిత్తం రుక్ఖమూలం ఉపసఙ్కమిత్వా. **సుఖతో ఝాయామీ**తి సుఖన్తి ఝాయామి, కాలేన కాలం సమాపజ్జన్తీ ఫలసుఖం నిబ్బానసుఖఞ్చ పటిసంవేదియమానా ఫలజ్ఝానేన ఝాయామీతి అత్థో. **అహో సుఖ**న్తి ఇదం పనస్సా సమాపత్తితో పచ్చా పవత్తమనసికారవసేన వుత్తం, పుబ్బాభోగవసేనాతిపి యుజ్జతేవ.

సుమఙ్గలమాతుథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. అడ్ఢకాసిథేరీగాథావణ్ణనా

యావ కాసిజనపదోతిఆదికా అడ్ఢకాసియా థేరియా గాథా. అయం కిర కస్సపస్స దసబలస్స కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా భిక్ఖునీనం సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా పబ్బజిత్వా భిక్ఖునిసీలే ఠితం అఞ్ఞతరం పటిసమ్భిదాప్పత్తం ఖీణాసవత్థేరిం గణికావాదేన అక్కోసిత్వా, తతో చుతా నిరయే పచ్చిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కాసికరట్ఠే ఉళారవిభవే సేట్ఠికులే నిబ్బత్తిత్వా వుద్ధిప్పత్తా పుబ్బే కతస్స వచీదుచ్చరితస్స నిస్సన్దేన ఠానతో పరిభట్ఠా గణికా అహోసి. నామేన **అడ్ఢకాసీ** నామ. తస్సా పబ్బజ్జా చ దూతేన ఉపసమ్పదా చ **ఖన్ధకే** ఆగతాయేవ. వుత్తఞ్హేతం –

> తేన ఖో పన సమయేన అడ్ఢకాసీ గణికా భిక్ఖునీసు పబ్బజితా హోతి. సా చ సావత్థిం గన్తుకామా హోతి "భగవతో సన్తికే ఉపసమ్పజ్జిస్సామీ"తి. అస్సోసుం ఖో ధుత్తా – "అడ్ఢకాసీ కిర గణికా సావత్థిం గన్తుకామా"తి. తే మగ్గే పరియుట్ఠింసు. అస్సోసి ఖో అడ్ఢకాసీ గణికా "ధుత్తా కిర మగ్గే పరియుట్ఠితా"తి. భగవతో సన్తికే దూతం పాహేసి – "అహఞ్హి ఉపసమ్పజ్జితుకామా, కథం ను ఖో మయా పటిపజ్జితబ్బ"న్తి? అథ ఖో భగవా ఏతస్మిం నిదానే ఏతస్మిం పకరణే ధమ్మిం కథం కత్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దూతేనపి ఉపసమ్పాదేతు"న్తి (చూళవ. ౪౩౦).

ఏవం లద్ధూపసమ్పదా పన విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౪.౧౬౮-౧౭౩) –

> "ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
> కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“తదాహం పబ్బజిత్వాన, తస్స బుద్ధస్స సాసనే;
సంవుతా పాతిమోక్ఖమ్హి, ఇన్ద్రియేసు చ పఞ్చసు.

“మత్తఞ్ఞునీ చ అసనే, యుత్తా జాగరియేపి చ;
వసన్తీ యుత్తయోగాహం, భిక్ఖునిం విగతాసవం.

“అక్కోసిం దుట్ఠచిత్తాహం, గణికేతి భణిం తదా;
తేన పాపేన కమ్మేన, నిరయమ్హి అపచ్చిసం.

“తేన కమ్మావసేసేన, అజాయిం గణికాకులే;
బహుసోవ పరాధీనా, పచ్ఛిమాయ చ జాతియం.

“కాసీసు సేట్ఠికులజా, బ్రహ్మచారీబలేనహం;
అచ్ఛరా వియ దేవేసు, అహోసిం రూపసమ్పదా.

“దిస్వాన దస్సనీయం మం, గిరిబ్బజపురుత్తమే;
గణికత్తే నివేసేసుం, అక్కోసనబలేన మే.

“సాహం సుత్వాన సద్ధమ్మం, బుద్ధసేట్ఠేన దేసితం;
పుబ్బవాసనసమ్పన్నా, పబ్బజిం అనగారియం.

“తదూపసమ్పదత్థాయ, గచ్ఛన్తీ జినసన్తికం;
మగ్గే ధుత్తే ఠితే సుత్వా, లభిం దూతోపసమ్పదం.

“సబ్బకమ్మం పరిక్ఖీణం, పుఞ్ఞం పాపం తథేవ చ;
సబ్బసంసారముత్తిణ్ణా , గణికత్తఞ్చ ఖేపితం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమి మహామునే.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మమ మహావీర, ఉప్పన్నం తవ సన్తికే.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (అప. థేరీ ౨.౪.౧౬౮-౧౮౩);
అరహత్తం పన పత్వా ఉదానవసేన –

౨౫. “యావ కాసిజనపదో, సుఙ్కో మే తత్తకో అహు;
తం కత్వా నేగమో అగ్ఘం, అడ్ఢేనగ్ఘం ఠపేసి మం.

౨౬. “అథ నిబ్బిన్దహం రూపే, నిబ్బిన్దఞ్చ విరజ్జహం;
మా పున జాతిసంసారం, సన్ధావేయ్యం పునప్పునం;
తిస్సో విజ్జా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **యావ కాసిజనపదో, సుఙ్కో మే తత్తకో అహూ**తి కాసీసు జనపదేసు భవో సుఙ్కో కాసిజనపదో, సో యావ యత్తకో, తత్తకో మయ్హం సుఙ్కో అహు అహోసి. కిత్తకో పన సోతి? సహస్సమత్తో. కాసిరట్ఠే కిర తదా సుఙ్కవసేన ఏకదివసం రఞ్ఞో ఉప్పజ్జనకఆయో అహోసి సహస్సమత్తో, ఇమాయపి పురిసానం హత్థతో ఏకదివసం లద్ధధనం తత్తకం. తేన వుత్తం – “యావ కాసిజనపదో, సుఙ్కో మే తత్తకో అహూ”తి. సా పన కాసిసుఙ్కపరిమాణతాయ **కాసీ**తి సమఞ్ఞం లభి. తత్థ యేభుయ్యేన మనుస్సా సహస్సం దాతుం అసక్కోన్తా తతో ఉపడ్ఢం దత్వా దివసభాగమేవ రమిత్వా గచ్ఛన్తి, తేసం వసేనాయం **అడ్ఢకాసీ**తి పఞ్ఞాయిత్థ. తేన వుత్తం – **“తం కత్వా నేగమో అగ్ఘం, అడ్ఢేనగ్ఘం ఠపేసి మ”**న్తి. తం పఞ్చసతమత్తం ధనం అగ్ఘం కత్వా నేగమో నిగమవాసిజనో ఇత్థిరతనభావేన అనగ్ఘమ్పి సమానం అడ్ఢేన అగ్ఘం నిమిత్తం అడ్ఢకాసీతి సమఞ్ఞావసేన మం ఠపేసి, తథా మం వోహరీతి అత్థో.

అథ నిబ్బిన్దహం రూపేతి ఏవం రూపూపజీవినీ హుత్వా ఠితా. అథ పచ్ఛా సాసనం నిస్సాయ రూపే అహం నిబ్బిన్దిం “ఇతిపి రూపం అనిచ్చం, ఇతిపిదం రూపం దుక్ఖం, అసుభ”న్తి పస్సన్తీ తత్థ ఉక్కణ్ఠిం. **నిబ్బిన్దఞ్చ విరజ్జహ**న్తి నిబ్బిన్దన్తీ చాహం తతో పరం విరాగం ఆపజ్జిం. నిబ్బిన్దగ్గహణేన చేత్థ తరుణవిపస్సనం దస్సేతి, విరాగగ్గహణేన బలవవిపస్సనం. “నిబ్బిన్దం విరజ్జతి విరాగా విముచ్చతీ”తి హి వుత్తం. **మా పున జాతిసంసారం, సన్ధావేయ్యం పునప్పున**న్తి ఇమినా నిబ్బిన్దనవిరజ్జనాకారే నిదస్సేతి. **తిస్సో విజ్జా**తిఆదినా తేసం మత్థకప్పత్తిం, తం వుత్తనయమేవ.

అడ్ఢకాసిథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. చిత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

కిఞ్చాపి ఖోమ్హి కిసికాతిఆదికా చిత్తాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ ఇతో చతున్నవుతికప్పే చన్దభాగాయ నదియా తీరే కిన్నరయోనియం నిబ్బత్తి. సా ఏకదివసం ఏకం పచ్చేకబుద్ధం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం దిస్వా పసన్నమానసా నళపుప్ఫేహి పూజం కత్వా వన్దిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు రాజగహప్పవేసనే పటిలద్ధసద్ధా పచ్ఛా మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే పబ్బజిత్వా మహల్లికాకాలే గిజ్ఝకూటపబ్బతం అభిరుహిత్వా సమణధమ్మం కరోన్తీ విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** –

“చన్దభాగానదీతీరే , అహోసిం కిన్నరీ తదా;
అద్దసం విరజం బుద్ధం, సయమ్భుం అపరాజితం.

“పసన్నచిత్తా సుమనా, వేదజాతా కతఞ్జలీ;
నళమాలం గహేత్వాన, సయమ్భుం అభిపూజయిం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా కిన్నరీదేహం, అగచ్ఛిం తిదసం గతిం.

“ఛత్తింసదేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
దసన్నం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సంవేజేత్వాన మే చిత్తం, పబ్బజిం అనగారియం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“చతున్నవుతితో కప్పే, యం పుప్ఫమభిపూజయిం;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, పుప్ఫపూజాయిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.
సా పన అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా –

౨౭. “కిఞ్చాపి ఖోమ్హి కిసికా, గిలానా బాళ్హదుబ్బలా;
దణ్డమోలుబ్భ గచ్ఛామి, పబ్బతం అభిరూహియ.

౨౮. “సఙ్ఘాటిం నిక్ఖిపిత్వాన, పత్తకఞ్చ నికుజ్జియ;
సేలే ఖమ్భేసిమత్తానం, తమోఖన్ధం పదాలియా”తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **కిఞ్చాపి ఖోమ్హి కిసికా**తి యదిపి అహం జరాజిణ్ణా అప్పమంసలోహితభావేన కిససరీరా అమ్హి. **గిలానా బాళ్హదుబ్బలా**తి ధాత్వాదివికారేన గిలానా, తేనేవ గేలఞ్ఞేన అతివియ దుబ్బలా. **దణ్డమోలుబ్భ గచ్ఛామీ**తి యత్థ కత్థచి గచ్ఛన్తీ కత్తరయట్ఠిం ఆలమ్బిత్వావ గచ్ఛామి. **పబ్బతం అభిరూహియా**తి ఏవం భూతాపి వివేకకామతాయ గిజ్ఝకూటపబ్బతం అభిరుహిత్వా.

సఙ్ఘాటిం నిక్ఖిపిత్వానాతి సన్తరుత్తరా ఏవ హుత్వా యథాసంహతం అంసే ఠపితం సఙ్ఘాటిం హత్థపాసే ఠపేత్వా. **పత్తకఞ్చ నికుజ్జియా**తి మయ్హం వలఞ్జనమత్తికాపత్తం అధోముఖం కత్వా ఏకమన్తే ఠపేత్వా. **సేలే ఖమ్భేసిమత్తానం, తమోఖన్ధం**

పదాలియాతి పబ్బతే నిసిన్నా ఇమినా దీఘేన అద్ధునా అపదాలితపుబ్బం మోహక్ఖన్ధం పదాలేత్వా, తేనేవ చ మోహక్ఖన్ధపదాలనేన అత్తానం అత్తభావం ఖమ్భేసిం, మమ సన్తానం ఆయతిం అనుప్పత్తిధమ్మతాపాదనేన విక్ఖమ్భేసిన్తి అత్థో.

చిత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. మేత్తికాథేరీగాథావణ్ణనా

కిఞ్చాపి ఖోమ్హి దుక్ఖితాతిఆదికా మేత్తికాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం పుఞ్ఞం ఉపచినన్తీ సిద్ధత్థస్స భగవతో కాలే గహపతికులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు చేతియే రతనేన పటిమణ్డితాయ మేఖలాయ పూజం అకాసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తి. సేసం అనన్తరే వుత్తసదిసం. అయం పన పటిభాగకూటం అభిరుహిత్వా సమణధమ్మం కరోన్తీ విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౧.౨౦-౨౩) –

"సిద్ధత్థస్స భగవతో, థూపకారాపికా అహుం;
మేఖలికా మయా దిన్నా, నవకమ్మాయ సత్థునో.

"నిట్ఠితే చ మహాథూపే, మేఖలం పునదాసహం;
లోకనాథస్స మునినో, పసన్నా సేహి పాణిభి.

"చతున్నవుతితో కప్పే, యం మేఖలమదం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, థూపకారస్సిదం ఫలం.

"కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౨౯. "కిఞ్చాపి ఖోమ్హి దుక్ఖితా, దుబ్బలా గతయోబ్బనా;
దణ్డమోలుబ్భ గచ్ఛామి, పబ్బతం అభిరూహియ.

౩౦. "నిక్ఖిపిత్వాన సఙ్ఘాటిం, పత్తకఞ్చ నికుజ్జియ;
నిసిన్నా చమ్హి సేలమ్హి, అథ చిత్తం విముచ్చి మే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **దుక్ఖితాతి** రోగాభిభవేన దుక్ఖితా సఞ్జాతదుక్ఖా దుక్ఖప్పత్తా. **దుబ్బలాతి** తాయ చేవ దుక్ఖప్పత్తియా, జరాజిణ్ణతాయ చ బలవిరహితా. తేనాహ “**గతయోబ్బనా**”తి, అద్ధగతాతి అత్థో.

అథ చిత్తం విముచ్చి మేతి సేలమ్హి పాసాణే నిసిన్నా చమ్హి, అథ తదనన్తరం వీరియసమతాయ సమ్మదేవ యోజితత్తా మగ్గపటిపాటియా సబ్బేహిపి ఆసవేహి మమ చిత్తం విముచ్చి. సేసం వుత్తనయమేవ.

మేత్తికాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. మిత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

చాతుద్దసిం పఞ్చదసిన్తిఆదికా అపరాయ మిత్తాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే ఖత్తియకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా బన్ధుమస్స రఞ్ఞో అన్తేపురికా హుత్వా విపస్సిస్స భగవతో సావికం ఏకం ఖీణాసవత్థేరిం దిస్వా పసన్నమానసా హుత్వా తస్సా హత్థతో పత్తం గహేత్వా పణీతస్స ఖాదనీయభోజనీయస్స పూరేత్వా మహగ్ఘేన సాటకయుగేన సద్ధిం అదాసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కపిలవత్థుస్మిం సక్యరాజకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా అహోసి. సా అపరభాగే మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౧.౪౬-౫౮) –

“నగరే బన్ధుమతియా, బన్ధుమా నామ ఖత్తియో;
తస్స రఞ్ఞో అహుం భరియా, ఏకజ్ఝం చారయామహం.

“రహోగతా నిసీదిత్వా, ఏవం చిన్తేసహం తదా;
ఆదాయ గమనీయఞ్హి, కుసలం నత్థి మే కతం.

“మహాభితాపం కటుకం, ఘోరరూపం సుదారుణం;
నిరయం నూన గచ్ఛామి, ఏత్థ మే నత్థి సంసయో.

“రాజానం ఉపసఙ్కమ్మ, ఇదం వచనమబ్రవిం;
ఏకం మే సమణం దేహి, భోజయిస్సామి ఖత్తియ.

“అదాసి మే మహారాజా, సమణం భావితిన్ద్రియం;
తస్స పత్తం గహేత్వాన, పరమన్నేన పూరయిం.

“పూరయిత్వా పరమన్నం, గన్ధాలేపం అకాసహం;
జాలేన పిదహిత్వాన, వత్థయుగేన ఛాదయిం.

“ఆరమ్మణం మమం ఏతం, సరామి యావజీవితం;
తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తింసానం దేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
మనసా పత్థితం మయ్హం, నిబ్బత్తతి యథిచ్ఛితం.

“వీసానం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం;
ఓచితత్తావ హుత్వాన, సంసరామి భవేస్వహం.

“సబ్బబన్ధనముత్తాహం , అపేతా మే ఉపాదికా;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“ఏకనవుతితో కప్పే, యం దానమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, పిణ్డపాతస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం...పే॰... కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (అప॰ థేరీ ౨.౧.౪౬-౭౪);
అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా పీతిసోమనస్సజాతా ఉదానవసేన –

౩౧. “చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం.

౩౨. “ఉపోసథం ఉపాగచ్ఛిం, దేవకాయాభినన్దినీ;
సాజ్జ ఏకేన భత్తేన, ముణ్డా సఙ్ఘాటిపారుతా;
దేవకాయం న పత్థేహం, వినేయ్య హదయే దర”న్తి. – ఇమా ద్వే గాథా అభాసి;

తత్థ **చాతుద్దసిం పఞ్చదసి**న్తి చతుద్దసన్నం పూరణీ చాతుద్దసీ, పఞ్చదసన్నం పూరణీ పఞ్చదసీ, తం చాతుద్దసిం పఞ్చదసిఞ్చ, పక్ఖస్సాతి సమ్బన్ధో. అచ్చన్తసంయోగే చేతం ఉపయోగవచనం. **యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ,** తఞ్చాతి యోజనా. **పాటిహారియపక్ఖఞ్చా**తి పరిహారణకపక్ఖఞ్చ చాతుద్దసీపఞ్చదసీఅట్ఠమీనం యథాక్కమం ఆదితో అన్తతో వా పవేసనిగ్గమవసేన ఉపోసథసీలస్స పరిహరితబ్బపక్ఖఞ్చ తేరసీపాటిపదసత్తమీనవమీసు చాతి అత్థో. **అట్ఠఙ్గసుసమాగత**న్తి పాణాతిపాతా వేరమణిఆదీహి అట్ఠహి అఙ్గేహి సుట్ఠు సమన్నాగతం. **ఉపోసథం ఉపాగచ్ఛి**న్తి ఉపవాసం ఉపగమిం, ఉపవసిన్తి అత్థో. యం సన్ధాయ వుత్తం –

“పాణం న హనే న చాదిన్నమాదియే, ముసా న భాసే న చ మజ్జపో సియా;
అబ్రహ్మచరియా విరమేయ్య మేథునా, రత్తిం న భుఞ్జేయ్య వికాలభోజనం.

“మాలం న ధారే న చ గన్ధమాచరే, మఞ్చే ఛమాయం వ సయేథ సన్థతే;
ఏతఞ్హి అట్ఠఙ్గికమాహుపోసథం, బుద్ధేన దుక్ఖన్తగునా పకాసిత”న్తి. (సు॰ ని॰ ౪౦౨-౪౦౩);

దేవకాయాభినన్దినీతి తత్రూపపత్తిఆకఙ్ఖావసేన చాతుమహారాజికాదిం దేవకాయం అభిపత్థేన్తీ ఉపోసథం ఉపాగచ్ఛిన్తి యోజనా. **సాజ్జ ఏకేన భత్తేనా**తి సా అహం అజ్జ ఇమస్మింయేవ దివసే ఏకేన భత్తభోజనక్ఖణేన. **ముణ్డా సఙ్ఘాటిపారుతా**తి ముణ్డితకేసా సఙ్ఘాటిపారుతసరీరా చ హుత్వా పబ్బజితాతి అత్థో. **దేవకాయం న పత్థేహ**న్తి అగ్గమగ్గస్స అధిగతత్తా కఞ్చి దేవనికాయం అహం న పత్థయే. తేనేవాహ – ''**వినేయ్య హదయే దర**''న్తి, చిత్తగతం కిలేసదరథం సముచ్ఛేదవసేన వినేత్వాతి అత్థో. ఇదమేవ చస్సా అఞ్ఞాబ్యాకరణం అహోసి.

మిత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. అభయమాతుథేరీగాథావణ్ణనా

ఉద్ధం పాదతలాతిఆదికా అభయమాతాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే పుఞ్ఞాని ఉపచినన్తీ తిస్సస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థారం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నమానసా పత్తం గహేత్వా కటచ్ఛుమత్తం భిక్ఖం అదాసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే తాదిసేన కమ్మనిస్సన్దేన ఉజ్జేనియం పదుమవతీ నామ నగరసోభిణీ అహోసి. రాజా బిమ్బిసారో తస్సా రూపసమ్పత్తిఆదికే గుణే సుత్వా పురోహితస్స ఆచిక్ఖి – ''ఉజ్జేనియం కిర పదుమవతీ నామ గణికా అహోసి, తమహం దట్ఠుకామోమ్హీ''తి. పురోహితో ''సాధు, దేవా''తి మన్తబలేన **కుమ్భీరం** నామ యక్ఖం ఆవహేత్వా యక్ఖానుభావేన రాజానం తావదేవ ఉజ్జేనీనగరం నేసి. రాజా తాయ సద్ధిం ఏకరత్తిం సంవాసం కప్పేసి. సా తేన గబ్భం గణ్హి. రఞ్ఞో చ ఆరోచేసి – ''మమ కుచ్ఛియం గబ్భో పతిట్ఠహీ''తి. తం సుత్వా రాజా నం ''సచే పుత్తో భవేయ్య, వడ్ఢేత్వా మమం దస్సేహీ''తి వత్వా నామముద్దికం దత్వా అగమాసి. సా దసమాసచ్చయేన పుత్తం విజాయిత్వా నామగ్గహణదివసే **అభయో**తి నామం అకాసి. పుత్తఞ్చ సత్తవస్సికకాలే ''తవ పితా బిమ్బిసారమహారాజా''తి రఞ్ఞో సన్తికం పహిణి. రాజా తం పుత్తం పస్సిత్వా పుత్తసినేహం పటిలభిత్వా కుమారకపరిహారేన వడ్ఢేసి. తస్స సద్ధాపటిలాభో పబ్బజ్జా విసేసాధిగమో చ హేట్ఠా ఆగతోయేవ. తస్స మాతా అపరభాగే పుత్తస్స అభయత్థేరస్స సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౧.౮౦-౭౦) –

''పిణ్డచారం చరన్తస్స, తిస్సనామస్స సత్థునో;
కటచ్ఛుభిక్ఖం పగ్గయ్హ, బుద్ధసేట్ఠస్సదాసహం.

''పటిగ్గహేత్వా సమ్బుద్ధో, తిస్సో లోకగ్గనాయకో;
వీథియా సణ్ఠితో సత్థా, అకా మే అనుమోదనం.

''కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వాన, తావతింసం గమిస్ససి;
ఛత్తింసదేవరాజూనం, మహేసిత్తం కరిస్ససి.

''పఞ్ఞాసం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తం కరిస్ససి;
మనసా పత్థితం సబ్బం, పటిలచ్ఛసి సబ్బదా.

“సమ్పత్తిం అనుభోత్వాన, పబ్బజిస్ససి కిఞ్చనా;
సబ్బాసవే పరిఞ్ఞాయ, నిబ్బాయిస్ససినాసవా.

“ఇదం వత్వాన సమ్బుద్ధో, తిస్సో లోకగ్గనాయకో;
నభం అబ్భుగ్గమీ వీరో, హంసరాజావ అమ్బరే.

“సుదిన్నం మే దానవరం, సుయిట్ఠా యాగసమ్పదా;
కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వాన, పత్తాహం అచలం పదం.

“ద్వేనవుతే ఇతో కప్పే, యం దానమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, భిక్ఖాదానస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పుత్తేన అభయత్థేరేన ధమ్మం కథేన్తేన ఓవాదవసేన యా గాథా భాసితా, ఉదానవసేన సయమ్పి తా ఏవ పచ్చుదాహరన్తీ –

౩౩. “ఉద్ధం పాదతలా అమ్మ, అధో వే కేసమత్థకా;
పచ్చవేక్ఖస్సుమం కాయం, అసుచిం పూతిగన్ధికం.

౩౪. “ఏవం విహరమానాయ, సబ్బో రాగో సమూహతో;
పరిళాహో సముచ్ఛిన్నో, సీతిభూతామ్హి నిబ్బుతా”తి. – ఆహ;

తత్థ పఠమగాథాయ తావ అయం సఙ్ఖేపత్థో – **అమ్మ** పదుమవతి, పాదతలతో ఉద్ధం కేసమత్థకతో అధో నానప్పకారఅసుచిపూరితాయ **అసుచిం** సబ్బకాలం పూతిగన్ధవాయనతో **పూతిగన్ధికం,** ఇమం కుచ్ఛితానం ఆయతనతాయ **కాయం** సరీరం ఞాణచక్ఖునా పచ్చవేక్ఖస్సూతి. అయఞ్హి తస్సా పుత్తేన ఓవాదదానవసేన భాసితా గాథా.

సా తం సుత్వా అరహత్తం పత్వా ఉదానేన్తీ ఆచరియపూజావసేన తమేవ గాథం పఠమం వత్వా అత్తనో పటిపత్తిం కథేన్తీ **‘‘ఏవం విహరమానాయా’’**తి దుతియం గాథమాహ.

తత్థ **ఏవం విహరమానాయా**తి ఏవం మమ పుత్తేన అభయత్థేరేన “ఉద్ధం పాదతలా”తిఆదినా దిన్నే ఓవాదే ఠత్వా సబ్బకాయం అసుభతో దిస్వా ఏకగ్గచిత్తా తత్థ భూతుపాదాయభేదే రూపధమ్మే తప్పటిబద్ధే వేదనాదికే అరూపధమ్మే పరిగ్గహేత్వా తత్థ తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వా అనిచ్చానుపస్సనాదివసేన విహరమానాయ. **సబ్బో రాగో సమూహతో**తి వుట్ఠానగామినివిపస్సనాయ మగ్గేన ఘటితాయ మగ్గపటిపాటియా అగ్గమగ్గేన సబ్బో రాగో మయా సమూహతో సముగ్ఘాటితో. **పరిళాహో సముచ్ఛిన్నో**తి తతో ఏవ సబ్బో కిలేసపరిళాహో సమ్మదేవ ఉచ్ఛిన్నో, తస్స చ సముచ్ఛిన్నత్తా ఏవ **సీతిభూతా** సఉపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా నిబ్బుతా అమ్హీతి.

అభయమాతుథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. అభయాథేరీగాథావణ్ణనా

అభయే భిదురో కాయోతిఆదికా అభయత్థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం పుఞ్ఞం ఉపచినన్తీ సిఖిస్స భగవతో కాలే ఖత్తియమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా **అరుణ**రఞ్ఞో అగ్గమహేసీ అహోసి. రాజా తస్సా ఏకదివసం గన్ధసమ్పన్నాని సత్త ఉప్పలాని అదాసి. సా తాని గహేత్వా "కిం మే ఇమేహి పిళన్ధన్తేహి. యంనూనాహం ఇమేహి భగవన్తం పూజేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా నిసీది. భగవా చ భిక్ఖాచారవేలాయం రాజనివేసనం పావిసి . సా భగవన్తం దిస్వా పసన్నమానసా పచ్చుగ్గన్త్వా తేహి పుప్ఫేహి పూజేత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్ది. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఉజ్జేనియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా అభయమాతుసహాయికా హుత్వా తాయ పబ్బజితాయ తస్సా సినేహేన సయమ్పి పబ్బజిత్వా తాయ సద్ధిం రాజగహే వసమానా ఏకదివసం అసుభదస్సనత్థం సీతవనం అగమాసి. సత్థా గన్ధకుటియం నిసిన్నోవ తస్సా అనుభూతపుబ్బం ఆరమ్మణం పురతో కత్వా తస్సా ఉద్ధుమాతకాదిభావం పకాసేసి. తం దిస్వా సంవేగమానసా అట్ఠాసి. సత్థా ఓభాసం ఫరిత్వా పురతో నిసిన్నం వియ అత్తానం దస్సేత్వా –

౩౫. "అభయే భిదురో కాయో, యత్థ సత్తా పుథుజ్జనా;
నిక్ఖిపిస్సామిమం దేహం, సమ్పజానా సతీమతీ.

౩౬. "బహూహి దుక్ఖధమ్మేహి, అప్పమాదరతాయ మే;
తణ్హక్ఖయో అనుప్పత్తో, కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి. సా గాథాపరియోసానే అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౧.౭౧-౯౦) –

"నగరే అరుణవతియా, అరుణో నామ ఖత్తియో;
తస్స రఞ్ఞో అహుం భరియా, వారితం వారయామహం.

"సత్తమాలం గహేత్వాన, ఉప్పలా దేవగన్ధికా;
నిసజ్జ పాసాదవరే, ఏవం చిన్తేసి తావదే.

"కిం మే ఇమాహి మాలాహి, సిరసారోపితాహి మే;
వరం మే బుద్ధసేట్ఠస్స, ఞాణమ్హి అభిరోపితం.

"సమ్బుద్ధం పటిమానేన్తీ, ద్వారాసన్నే నిసీదహం;
యదా ఏహితి సమ్బుద్ధో, పూజయిస్సం మహామునిం.

"కకుధో విలసన్తోవ, మిగరాజావ కేసరీ;
భిక్ఖుసఙ్ఘేన సహితో, ఆగచ్ఛి వీథియా జినో.

"బుద్ధస్స రంసిం దిస్వాన, హట్ఠా సంవిగ్గమానసా;

ద్వారం అవాపురిత్వాన, బుద్ధసేట్ఠమపూజయిం.

“సత్త ఉప్పలపుప్ఫాని, పరికిణ్ణాని అమ్బరే;
ఛదిం కరోన్తో బుద్ధస్స, మత్థకే ధారయన్తి తే.

“ఉదగ్గచిత్తా సుమనా, వేదజాతా కతఞ్జలీ;
తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా, తావతింసమగచ్ఛహం.

“మహానేలస్స ఛాదనం, ధారేన్తి మమ ముద్ధని;
దిబ్బగన్ధం పవాయామి, సత్తుప్పలస్సిదం ఫలం.

“కదాచి నీయమానాయ, ఞాతిసఙ్ఘేన మే తదా;
యావతా పరిసా మయ్హం, మహానేలం ధరీయతి.

“సత్తతి దేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సబ్బత్థ ఇస్సరా హుత్వా, సంసరామి భవాభవే.

“తేసట్ఠి చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సబ్బే మమనువత్తన్తి, ఆదేయ్యవచనా అహుం.

“ఉప్పలస్సేవ మే వణ్ణో, గన్ధో చేవ పవాయతి;
దుబ్బణ్ణియం న జానామి, బుద్ధపూజాయిదం ఫలం.

“ఇద్ధిపాదేసు కుసలా, బోజ్ఝఙ్గభావనారతా;
అభిఞ్ఞాపారమిప్పత్తా, బుద్ధపూజాయిదం ఫలం.

“సతిపట్ఠానకుసలా, సమాధిఝానగోచరా;
సమ్మప్పధానమనుయుత్తా, బుద్ధపూజాయిదం ఫలం.

“వీరియం మే ధురధోరయ్హం, యోగక్ఖేమాధివాహనం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“ఏకతింసే ఇతో కప్పే, యం పుప్ఫమభిపూజయిం;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, బుద్ధపూజాయిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (అప॰ థేరీ ౨.౧.౭౧-౮౦);
అరహత్తం పన పత్వా ఉదానేన్తీ తా ఏవ గాథా పరివత్తిత్వా అభాసి.

తత్థ **అభయేతి** అత్తానమేవ ఆలపతి. **భిదురోతి** భిజ్జనసభావో, అనిచ్చోతి అత్థో. **యత్థ సత్తా పుథుజ్జనాతి** యస్మిం ఖణేన భిజ్జనసీలే అసుచిదుగ్గన్ధజేగుచ్ఛపటిక్కూలసభావే కాయే ఇమే అన్ధపుథుజ్జనా సత్తా లగ్గా లగ్గితా. **నిక్ఖిపిస్సామిమం దేహన్తి** అహం పన ఇమం దేహం పూతికాయం పున అనాదానేన నిరపేక్ఖా ఖిపిస్సామి ఛడ్డేస్సామి. తత్థ కారణమాహ ''**సమ్పజానా సతీమతీ**''తి.

బహూహి దుక్ఖధమ్మేహీతి జాతిజరాదీహి అనేకేహి దుక్ఖధమ్మేహి ఫుట్ఠాయాతి అధిప్పాయో. **అప్పమాదరతాయాతి** తాయ ఏవ దుక్ఖోతిణ్ణతాయ పటిలద్ధసంవేగత్తా సతిఅవిప్పవాససఙ్ఖాతే అప్పమాదే రతాయ. సేసం వుత్తనయమేవ. ఏత్థ చ సత్థారా దేసితనియామేన –

"నిక్ఖిపాహి ఇమం దేహం, అప్పమాదరతాయ తే;
తణ్హక్ఖయం పాపుణాహి, కరోహి బుద్ధసాసన"న్తి. –

పాఠో , థేరియా వుత్తనియామేనేవ పన సంగీతిం ఆరోపితత్తా. **అప్పమాదరతాయ తేతి** అప్పమాదరతాయ తయా భవితబ్బన్తి అత్థో.

అభయాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. సామాథేరీగాథావణ్ణనా

చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తున్తిఆదికా సామాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కోసమ్బియం గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా **సామా**తిస్సా నామం అహోసి. సా విఞ్ఞుతం పత్తా సామావతియా ఉపాసికాయ పియసహాయికా హుత్వా తాయ కాలఙ్కతాయ సఞ్జాతసంవేగా పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ సామావతికం ఆరబ్భ ఉప్పన్నసోకం వినోదేతుం అసక్కోన్తీ అరియమగ్గం గణ్హితుం నాసక్ఖి. అపరభాగే ఆసనసాలాయ నిసిన్నస్స ఆనన్దత్థేరస్స ఓవాదం సుత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా తతో సత్తమే దివసే సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా తం పకాసేన్తీ –

౩౭. "చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం, విహారా ఉపనిక్ఖమిం;
అలద్ధా చేతసో సన్తిం, చిత్తే అవసవత్తినీ;
తస్సా మే అట్ఠమీ రత్తి, యతో తణ్హా సమూహతా.

౩౮. "బహూహి దుక్ఖధమ్మేహి, అప్పమాదరతాయ మే;
తణ్హక్ఖయో అనుప్పత్తో, కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి. –

ఉదానవసేన ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం, విహారా ఉపనిక్ఖమిన్తి** "మమ వసనకవిహారే విపస్సనామనసికారేన నిసిన్నా సమణకిచ్చం మత్థకం పాపేతుం అసక్కోన్తీ ఉతుసప్పాయాభావేన నను ఖో మయ్హం విపస్సనా మగ్గేన ఘట్టేతీ"తి చిన్తేత్వా చత్తారో పఞ్చ చాతి నవ వారే విహారా ఉపస్సయతో బహి నిక్ఖమిం. తేనాహ "**అలద్ధా చేతసో సన్తిం, చిత్తే అవసవత్తినీ**"తి. తత్థ **చేతసో సన్తి**న్తి అరియమగ్గసమాధిం సన్ధాయాహ. **చిత్తే అవసవత్తినీ**తి వీరియసమతాయ అభావేన మమ భావనాచిత్తే న వసవత్తినీ. సా కిర అతివియ పగ్గహితవీరియా అహోసి. **తస్సా మే అట్ఠమీ రత్తీ**తి యతో పట్ఠాయ ఆనన్దత్థేరస్స సన్తికే ఓవాదం పటిలభిం, తతో పట్ఠాయ రత్తిన్దివమతన్దితా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ రత్తియం చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం విహారతో నిక్ఖమిత్వా మనసికారం పవత్తేన్తీ విసేసం అనధిగన్త్వా అట్ఠమియం రత్తియం వీరియసమతం లభిత్వా మగ్గపటిపాటియా కిలేసే ఖేపేసిన్తి అత్థో. తేన వుత్తం – "తస్సా మే అట్ఠమీ రత్తి, యతో తణ్హా సమూహతా"తి. సేసం వుత్తనయమేవ.

సామాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

దుకనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. తికనిపాతో

౧. అపరాసామాథేరీగాథావణ్ణనా

తికనిపాతే **పణ్ణవీసతివస్సానీ**తిఆదికా అపరాయ సామాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే చన్దభాగాయ నదియా తీరే కిన్నరయోనియం నిబ్బత్తి. సా తత్థ కిన్నరేహి సద్ధిం కీళాపసుతా విచరతి. అథేకదివసం సత్థా తస్సా కుసలబీజరోపనత్థం తత్థ గన్త్వా నదీతీరే చఙ్కమి. సా భగవన్తం దిస్వా హట్ఠతుట్ఠా సళలపుప్ఫాని ఆదాయ సత్థు సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా తేహి పుప్ఫేహి భగవన్తం పూజేసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కోసమ్బియం కులఘరే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా సామావతియా సహాయికా హుత్వా తస్సా మతకాలే సంవేగజాతా పబ్బజిత్వా పఞ్చవీసతి వస్సాని చిత్తసమాధానం అలభిత్వా మహల్లికాకాలే సుగతోవాదం లభిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౨౨-౨౮) –

"చన్దభాగానదీతీరే, అహోసిం కిన్నరీ తదా;
అద్దసాహం దేవదేవం, చఙ్కమన్తం నరాసభం.

"ఓచినిత్వాన సళలం, బుద్ధసేట్ఠస్సదాసహం;
ఉపసిఙ్ఘి మహావీరో, సళలం దేవగన్ధికం.

"పటిగ్గహేత్వా సమ్బుద్ధో, విపస్సీ లోకనాయకో;
ఉపసిఙ్ఘి మహావీరో, పేక్ఖమానాయ మే తదా.

"అఞ్జలిం పగ్గహేత్వాన, వన్దిత్వా ద్విపదుత్తమం;
సకం చిత్తం పసాదేత్వా, తతో పబ్బతమారుహిం.

"ఏకనవుతితో కప్పే, యం పుప్ఫమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, బుద్ధపూజాయిదం ఫలం.

"కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౩౯. "పణ్ణవీసతి వస్సాని, యతో పబ్బజితాయ మే;
నాభిజానామి చిత్తస్స, సమం లద్ధం కుదాచనం.

౪౦. "అలద్ధా చేతసో సన్తిం, చిత్తే అవసవత్తినీ;
తతో సంవేగమాపాదిం, సరిత్వా జినసాసనం.

౪౧. “బహూహి దుక్ఖధమ్మేహి, అప్పమాదరతాయ మే;
తణ్హక్ఖయో అనుప్పత్తో, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
అజ్జ మే సత్తమీ రత్తి, యతో తణ్హా విసోసితా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **చిత్తస్స సమ**న్తి చిత్తస్స వూపసమం, చేతోసమథమగ్గఫలసమాధీతి అత్థో.

తతోతి తస్మా చిత్తవసం వత్తేతుం అసమత్థభావతో. **సంవేగమాపాది**న్తి సత్థరి ధరన్తేపి పబ్బజితకిచ్చం మత్థకం పాపేతుం అసక్కోన్తీ పచ్ఛా కథం పాపయిస్సామీతి సంవేగం ఞాణుత్రాసం ఆపజ్జిం. **సరిత్వా జినసాసన**న్తి కాణకచ్ఛపోపమాదిసత్థుఓవాదం (సం. ని. ౫.౧౧౧౭; మ. ని. ౩.౨౫౨) అనుస్సరిత్వా. సేసం వుత్తనయమేవ.

అపరాసామాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. ఉత్తమాథేరీగాథావణ్ణనా

చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తున్తిఆదికా ఉత్తమాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరే అఞ్ఞతరస్స కుటుమ్బికస్స గేహే ఘరదాసీ హుత్వా నిబ్బత్తి. సా వయప్పత్తా అత్తనో అయ్యకానం వేయ్యావచ్చం కరోన్తీ జీవతి. తేన చ సమయేన బన్ధుమరాజా పుణ్ణమీదివసే ఉపోసథికో హుత్వా పురేభత్తం దానాని దత్వా పచ్ఛాభత్తం గన్త్వా ధమ్మం సుణాతి. అథ మహాజనా యథా రాజా పటిపజ్జతి, తథేవ పుణ్ణమీదివసే ఉపోసథఙ్గాని సమాదాయ వత్తన్తి. అథస్సా దాసియా ఏతదహోసి – “ఏతరహి ఖో మహారాజా మహాజనా చ ఉపోసథఙ్గాని సమాదాయ వత్తన్తి, యంనూనాహం ఉపోసథదివసేసు ఉపోసథసీలం సమాదాయ వత్తేయ్య”న్తి. సా తథా కరోన్తీ సుపరిసుద్ధం ఉపోసథసీలం రక్ఖిత్వా తావతింసేసు నిబ్బత్తా అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం సేట్ఠికులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా పటాచారాయ థేరియా సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా తం మత్థకం పాపేతుం నాసక్ఖి. పటాచారా థేరీ తస్సా చిత్తాచారం ఞత్వా ఓవాదమదాసి. సా తస్సా ఓవాదే ఠత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౨.౧-౨౧) –

“నగరే బన్ధుమతియా, బన్ధుమా నామ ఖత్తియో;
దివసే పుణ్ణమాయ సో, ఉపవసి ఉపోసథం.

“అహం తేన సమయేన, కుమ్భదాసీ అహం తహిం;
దిస్వా సరాజకం సేనం, ఏవాహం చిన్తయిం తదా.

“రాజాపి రజ్జం ఛడ్డేత్వా, ఉపవసి ఉపోసథం;
సఫలం నూన తం కమ్మం, జనకాయో పమోదితో.

“యోనిసో పచ్చవేక్ఖిత్వా, దుగ్గచ్ఛఞ్చ దలిద్దతం;
మానసం సమ్పహంసిత్వా, ఉపవసిం ఉపోసథం.

“అహం ఉపోసథం కత్వా, సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనే;
తేన కమ్మేన సుకతేన, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తత్థ మే సుకతం బ్యమ్హం, ఉబ్భయోజనముగ్గతం;
కూటాగారవరూపేతం, మహాసనసుభూసితం.

“అచ్ఛరా సతసహస్సా, ఉపతిట్ఠన్తి మం సదా;
అఞ్ఞే దేవే అతిక్కమ్మ, అతిరోచామి సబ్బదా.

“చతుసట్ఠిదేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
తేసట్ఠిచక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“సువణ్ణవణ్ణా హుత్వాన, భవేసు సంసరామహం;
సబ్బత్థ పవరా హోమి, ఉపోసథస్సిదం ఫలం.

“హత్థియానం అస్సయానం, రథయానఞ్చ సీవికం;
లభామి సబ్బమేవేతం, ఉపోసథస్సిదం ఫలం.

“సోణ్ణమయం రూపిమయం, అథోపి ఫలికామయం;
లోహితఙ్గమయఞ్చేవ, సబ్బం పటిలభామహం.

“కోసేయ్యకమ్బలియాని, ఖోమకప్పాసికాని చ;
మహగ్ఘాని చ వత్థాని, సబ్బం పటిలభామహం.

“అన్నం పానం ఖాదనీయం, వత్థసేనాసనాని చ;
సబ్బమేతం పటిలభే, ఉపోసథస్సిదం ఫలం.

“వరగన్ధఞ్చ మాలఞ్చ, చుణ్ణకఞ్చ విలేపనం;
సబ్బమేతం పటిలభే, ఉపోసథస్సిదం ఫలం.

“కూటాగారఞ్చ పాసాదం, మణ్డపం హమ్మియం గుహం;
సబ్బమేతం పటిలభే, ఉపోసథస్సిదం ఫలం.

“జాతియా సత్తవస్సాహం, పబ్బజిం అనగారియం;
అడ్ఢమాసే అసమ్పత్తే, అరహత్తమపాపుణిం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“ఏకనవుతితో కప్పే, యం కమ్మమకరిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, ఉపోసథస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౪౨. “చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం, విహారా ఉపనిక్ఖమిం;
అలద్ధా చేతసో సన్తిం, చిత్తే అవసవత్తినీ.

౪౩. “సా భిక్ఖునిం ఉపాగచ్ఛిం, యా మే సద్ధాయికా అహు;
సా మే ధమ్మమదేసేసి, ఖన్ధాయతనధాతుయో.

౪౪. “తస్సా ధమ్మం సుణిత్వాన, యథా మం అనుసాసి సా;
సత్తాహం ఏకపల్లఙ్కేన, నిసీదిం పీతిసుఖసమప్పితా;
అట్ఠమియా పాదే పసారేసిం, తమోఖన్ధం పదాలియా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **సా భిక్ఖునిం ఉపాగచ్ఛిం , యా మే సద్ధాయికా అహూ**తి యా మయా సద్ధాతబ్బా సద్ధేయ్యవచనా అహోసి, తం భిక్ఖునిం సాహం ఉపగచ్ఛిం ఉపసఙ్కమిం, పటాచారాథేరిం సద్ధాయ వదతి. “సా భిక్ఖునీ ఉపగచ్ఛి, యా మే సాధయికా”తిపి పాఠో. సా పటాచారా భిక్ఖునీ అనుకమ్పాయ మం ఉపగచ్ఛి, యా మయ్హం సదత్థస్స సాధికాతి అత్థో. **సా మే ధమ్మమదేసేసి, ఖన్ధాయతనధాతుయో**తి సా పటాచారా థేరీ “ఇమే పఞ్చక్ఖన్ధా, ఇమాని ద్వాదసాయతనాని, ఇమా అట్ఠారస ధాతుయో”తి ఖన్ధాదికే విభజిత్వా దస్సేన్తీ మయ్హం ధమ్మం దేసేసి.

తస్సా ధమ్మం సుణిత్వానాతి తస్సా పటిసమ్భిదాప్పత్తాయ థేరియా సన్తికే ఖన్ధాదివిభాగపుబ్బఙ్గమం అరియమగ్గం పాపేత్వా దేసితసణ్హసుఖుమవిపస్సనాధమ్మం సుత్వా. **యథా మం అనుసాసి సా**తి సా థేరీ యథా మం అనుసాసి ఓవది, తథా పటిపజ్జన్తీ పటిపత్తిం మత్థకం పాపేత్వాపి సత్తాహం ఏకపల్లఙ్కేన నిసీదిం. కథం? **పీతిసుఖసమప్పితా**తి ఝానమయేన పీతిసుఖేన సమఙ్గీభూతా. **అట్ఠమియా పాదే పసారేసిం, తమోఖన్ధం పదాలియా**తి అనవసేసం మోహక్ఖన్ధం అగ్గమగ్గేన పదాలేత్వా అట్ఠమే దివసే పల్లఙ్కం భిన్దన్తీ పాదే పసారేసిం. ఇదమేవ చస్సా అఞ్ఞాబ్యాకరణం అహోసి.

ఉత్తమాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. అపరా ఉత్తమాథేరీగాథావణ్ణనా

యే ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గాతిఆదికా అపరాయ ఉత్తమాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరే కులదాసీ హుత్వా నిబ్బత్తి. సా ఏకదివసం సత్థు సావకం ఏకం ఖీణాసవత్థేరం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నమానసా తీణి మోదకాని అదాసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కోసలజనపదే అఞ్ఞతరస్మిం బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తా జనపదచారికం చరన్తస్స సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా పబ్బజిత్వా నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౩౦-౩౬) –

"నగరే బన్ధుమతియా, కుమ్భదాసీ అహోసహం;
మమ భాగం గహేత్వాన, గచ్ఛం ఉదకహారికా.

"పన్థమ్హి సమణం దిస్వా, సన్తచిత్తం సమాహితం;
పసన్నచిత్తా సుమనా, మోదకే తీణిదాసహం.

"తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
ఏకనవుతికప్పాని, వినిపాతం న గచ్ఛహం.

"సమ్పత్తి తం కరిత్వాన, సబ్బం అనుభవిం అహం;
మోదకే తీణి దత్వాన, పత్తాహం అచలం పదం.

"కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసనన్"తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౪౫. "యే ఇమే సత్త బోజ్ఝఙ్గా, మగ్గా నిబ్బానపత్తియా;
భావితా తే మయా సబ్బే, యథా బుద్ధేన దేసితా.

౪౬. "సుఞ్ఞతస్సానిమిత్తస్స, లాభినీహం యదిచ్ఛకం;
ఓరసా ధీతా బుద్ధస్స, నిబ్బానాభిరతా సదా.

౪౭. "సబ్బే కామా సముచ్ఛిన్నా, యే దిబ్బా యే చ మానుసా;
విక్ఖీణో జాతిసంసారో, నత్థి దాని పునబ్భవో"తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **సుఞ్ఞతస్సానిమిత్తస్స, లాభినీహం యదిచ్ఛక**న్తి సుఞ్ఞతసమాపత్తియా చ అనిమిత్తసమాపత్తియా చ అహం యదిచ్ఛకం లాభినీ, తత్థ యం యం సమాపజ్జితుం ఇచ్ఛామి యత్థ యత్థ యదా యదా, తం తం తత్థ తత్థ తదా తదా సమాపజ్జిత్వా విహరామీతి అత్థో. యదిపి హి సుఞ్ఞతాప్పణిహితాదినామకస్స యస్స కస్సచిపి మగ్గస్స సుఞ్ఞతాదిభేదం

తివిధమ్పి ఫలం సమ్భవతి. అయం పన థేరీ సుఞ్ఞతానిమిత్తసమాపత్తియోవ సమాపజ్జతి. తేన వుత్తం – “సుఞ్ఞతస్సానిమిత్తస్స, లాభినీహం యదిచ్ఛక”న్తి. యేభుయ్యవసేన వా ఏతం వుత్తం. నిదస్సనమత్తమేతన్తి అపరే.

యే దిబ్బా యే చ మానుసాతి యే దేవలోకపరియాపన్నా యే చ మనుస్సలోకపరియాపన్నా వత్థుకామా, తే సబ్బేపి తప్పటిబద్ధఛన్దరాగప్పహానేన మయా సమ్మదేవ ఉచ్ఛిన్నా, అపరిభోగారహా కతా . వుత్తఞ్హి – “అభబ్బో, ఆవుసో, ఖీణాసవో భిక్ఖు కామే పరిభుఞ్జితుం. సేయ్యథాపి పుబ్బే అగారియభూతో”తి. సేసం వుత్తనయమేవ.

అపరా ఉత్తమాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. దన్తికాథేరీగాథావణ్ణనా

దివావిహారా నిక్ఖమ్మాతిఆదికా దన్తికాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ బుద్ధసుఞ్ఞకాలే చన్దభాగాయ నదియా తీరే కిన్నరయోనియం నిబ్బత్తి. సా ఏకదివసం కిన్నరేహి సద్ధిం కీళన్తీ విచరమానా అద్దస అఞ్ఞతరం పచ్చేకబుద్ధం అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసిన్నం. దిస్వాన పసన్నమానసా ఉపసఙ్కమిత్వా సాలపుప్ఫేహి పూజం కత్వా వన్దిత్వా పక్కామి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కోసలరఞ్ఞో పురోహితబ్రాహ్మణస్స గేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా జేతవనపటిగ్గహణే పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా హుత్వా పచ్ఛా మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే పబ్బజిత్వా రాజగహే వసమానా ఏకదివసం పచ్ఛాభత్తం గిజ్ఝకూటం అభిరుహిత్వా దివావిహారం నిసిన్నా హత్థారోహకస్స అభిరుహనత్థాయ పాదం పసారేన్తం హత్థిం దిస్వా తదేవ ఆరమ్మణం కత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౮౬-౯౬) –

“చన్దభాగానదీతీరే , అహోసిం కిన్నరీ తదా;
అద్దసం విరజం బుద్ధం, సయమ్భుం అపరాజితం.

“పసన్నచిత్తా సుమనా, వేదజాతా కతఞ్జలీ;
సాలమాలం గహేత్వాన, సయమ్భుం అభిపూజయిం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా కిన్నరీదేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“ఛత్తింసదేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
మనసా పత్థితం మయ్హం, నిబ్బత్తతి యథిచ్ఛితం.

“దసన్నం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం;
ఓచితత్తావ హుత్వాన, సంసరామి భవేస్వహం.

“కుసలం విజ్జతే మయ్హం, పబ్బజిం అనగారియం;

పూజారహా అహం అజ్జ, సక్యపుత్తస్స సాసనే.

“విసుద్ధమనసా అజ్జ, అపేతమనపాపికా;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“చతున్నవుతితో కప్పే, యం బుద్ధమభిపూజయిం;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, సాలమాలాయిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం...పే.... కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.
అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా పీతిసోమనస్సజాతా ఉదానవసేన –

౪౮. “దివావిహారా నిక్ఖమ్మ, గిజ్ఝకూటమ్హి పబ్బతే;
నాగం ఓగాహముత్తిణ్ణం, నదీతీరమ్హి అద్దసం.

౪౯. “పురిసో అఙ్కుసమాదాయ, ‘దేహి పాద’న్తి యాచతి;
నాగో పసారయీ పాదం, పురిసో నాగమారుహి.

౫౦. “దిస్వా అదన్తం దమితం, మనుస్సానం వసం గతం;
తతో చిత్తం సమాధేసిం, ఖలు తాయ వనం గతా”తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **నాగం ఓగాహముత్తిణ్ణ**న్తి హత్థినాగం నదియం ఓగాహం కత్వా ఓగయ్హ తతో ఉత్తిణ్ణం. “ఓగయ్హ ముత్తిణ్ణ”న్తి వా పాఠో. మ-కారో పదసన్ధికరో. **నదీతీరమ్హి అద్దస**న్తి చన్దభాగాయ నదియా తీరే అపస్సిం.

కిం కరోన్తన్తి చేతం దస్సేతుం వుత్తం “**పురిసో**”తిఆది. తత్థ **‘దేహి పాద’న్తి యాచతీ**తి “పాదం దేహి”ఇతి పిట్ఠిఆరోహనత్థం పాదం పసారేతుం సఞ్ఞం దేతి, యథాపరిచితఞ్హి సఞ్ఞం దేన్తో ఇధ యాచతీతి వుత్తో.

దిస్వా అదన్తం దమితన్తి పకతియా పుబ్బే అదన్తం ఇదాని హత్థాచరియేన హత్థిసిక్ఖాయ దమితదమథం ఉపగమితం. కీదిసం దమితం? **మనుస్సానం వసం గతం** యం యం మనుస్సా ఆణాపేన్తి, తం తం దిస్వాతి యోజనా. **తతో చిత్తం సమాధేసిం, ఖలు తాయ వనం గతా**తి **ఖలూ**తి అవధారణత్థే నిపాతో. **తతో** హత్థిదస్సనతో పచ్ఛా, **తాయ** హత్థినో కిరియాయ హేతుభూతాయ, **వనం** అరఞ్ఞం గతా చిత్తం సమాధేసింయేవ. కథం? “అయమ్పి నామ తిరచ్ఛానగతో హత్థీ హత్థిదమకస్స వసేన దమథం గతో, కస్మా మనుస్సభూతాయ చిత్తం పురిసదమకస్స సత్థు వసేన దమథం న గమిస్సతీ”తి సంవేగజాతా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అగ్గమగ్గసమాధినా మమ చిత్తం సమాధేసిం అచ్చన్తసమాధానేన సబ్బసో కిలేసే ఖేపేసిన్తి అత్థో.

దన్తికాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. ఉబ్బిరిథేరీగాథావణ్ణనా

అమ్మ, జీవాతిఆదికా ఉబ్బిరియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తా ఏకదివసం మాతాపితూసు మఙ్గలం అనుభవితుం గేహన్తరగతేసు అదుతియా సయం గేహే ఓహీనా ఉపకట్ఠాయ వేలాయ భగవతో సావకం ఏకం ఖీణాసవత్థేరం గేహద్వారసమీపేన గచ్ఛన్తం దిస్వా భిక్ఖం దాతుకామా, "భన్తే, ఇధ పవిసథా"తి వత్వా థేరే గేహం పవిట్ఠే పఞ్చపతిట్ఠితేన థేరం వన్దిత్వా గోనకాదీహి ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అదాసి. నిసీది థేరో పఞ్ఞత్తే ఆసనే. సా పత్తం గహేత్వా పిణ్డపాతస్స పూరేత్వా థేరస్స హత్థే ఠపేసి. థేరో అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా తత్థ యావతాయుకం ఉళారదిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా **ఉబ్బిరీ**తి లద్ధనామా అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా అహోసి. సా వయప్పత్తకాలే కోసలరఞ్ఞా అత్తనో గేహం నీతా, కతిపయసంవచ్ఛరాతిక్కమేన ఏకం ధీతరం లభి. తస్సా **జీవన్తీ**తి నామం అకంసు . రాజా తస్సా ధీతరం దిస్వా తుట్ఠమానసో ఉబ్బిరియా అభిసేకం అదాసి. ధీతా పనస్సా ఆధావిత్వా పరిధావిత్వా విచరణకాలే కాలమకాసి. మాతా యత్థ తస్సా సరీరనిక్ఖేపో కతో, తం సుసానం గన్త్వా దివసే దివసే పరిదేవతి. ఏకదివసం సత్థు సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా థోకం నిసీదిత్వా గతా అచిరవతీనదియా తీరే ఠత్వా ధీతరం ఆరబ్భ పరిదేవతి. తం దిస్వా సత్థా గన్ధకుటియం యథానిసిన్నోవ అత్తానం దస్సేత్వా "కస్మా విప్పలపసీ"తి పుచ్ఛి. "మమ ధీతరం ఆరబ్భ విప్పలపామి, భగవా"తి. "ఇమస్మిం సుసానే ఝాపితా తవ ధీతరో చతురాసీతిసహస్సమత్తా, తాసం కతర సన్ధాయ విప్పలపసీ"తి. తాసం తం తం ఆళాహనట్ఠానం దస్సేత్వా –

౫౧. "అమ్మ జీవాతి వనమ్హి కన్దసి, అత్తానం అధిగచ్ఛ ఉబ్బిరి;
చుల్లాసీతిసహస్సాని, సబ్బా జీవసనామికా;
ఏతమ్హాళాహనే దడ్ఢా, తాసం కమనుసోచసీ"తి. – సఉపడ్ఢగాథమాహ;

తత్థ, **అమ్మ, జీవాతి** మాతుపచారనామేన ధీతుయా ఆలపనం, ఇదఞ్చస్సా విప్పలపనాకారదస్సనం. **వనమ్హి కన్దసీ**తి వనమజ్ఝే పరిదేవసి. **అత్తానం అధిగచ్ఛ ఉబ్బిరీ**తి ఉబ్బిరి తవ అత్తానమేవ తావ బుజ్ఝస్సు యాథావతో జానాహి. **చుల్లాసీతిసహస్సానీ**తి చతురాసీతిసహస్సాని. **సబ్బా జీవసనామికా**తి తా సబ్బాపి జీవన్తి, యా సమాననామికా. **ఏతమ్హాళాహనే దడ్ఢా**తి ఏతమ్హి సుసానే ఝాపితా. **తాసం కమనుసోచసీ**తి తాసు జీవన్తీనామాసు చతురాసీతిసహస్సమత్తాసు కం సన్ధాయ త్వం అనుసోచసి అనుసోకం ఆపజ్జసీతి ఏవం సత్థారా ధమ్మే దేసితే దేసనానుసారేన ఞాణం పేసేత్వా విపస్సనం ఆరభిత్వా సత్థు దేసనావిలాసేన అత్తనో చ హేతుసమ్పత్తియా యథారాతావ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా మగ్గపటిపాటియా అగ్గఫలే అరహత్తే పతిట్ఠాసి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౨.౩౭-౮౦) –

"నగరే హంసవతియా, అహోసిం బాలికా తదా;
మాతా చ మే పితా చేవ, కమ్మన్తం అగమంసు తే.

"మజ్ఝన్హికమ్హి సూరియే, అద్దసం సమణం అహం;
వీథియా అనుగచ్ఛన్తం, ఆసనం పఞ్ఞపేసహం.

"గోనకావికతికాహి, పఞ్ఞపేత్వా మమాసనం;

పసన్నచిత్తా సుమనా, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“సన్తత్తా కుథితా భూమి, సూరో మజ్ఝన్హికే ఠితో;
మాలుతా చ న వాయన్తి, కాలో చేవేత్థ మేహితి.

“పఞ్ఞత్తమాసనమిదం, తవత్థాయ మహాముని;
అనుకమ్పం ఉపాదాయ, నిసీద మమ ఆసనే.

“నిసీది తత్థ సమణో, సుదన్తో సుద్ధమానసో;
తస్స పత్తం గహేత్వాన, యథారన్ధం అదాసహం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తత్థ మే సుకతం బ్యమ్హం, ఆసనేన సునిమ్మితం;
సట్ఠియోజనముబ్బేధం, తింసయోజనవిత్థతం.

“సోణ్ణమయా మణిమయా, అథోపి ఫలికామయా;
లోహితఙ్గమయా చేవ, పల్లఙ్కా వివిధా మమ.

“తూలికావికతికాహి, కట్టిస్సచిత్తకాహి చ;
ఉద్ధఏకన్తలోమీ చ, పల్లఙ్కా మే సుసణ్ఠితా.

“యదా ఇచ్ఛామి గమనం, హాసఖిడ్డసమప్పితా;
సహ పల్లఙ్కసేట్ఠేన, గచ్ఛామి మమ పత్థితం.

“అసీతిదేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సత్తతిచక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“భవాభవే సంసరన్తీ, మహాభోగం లభామహం;
భోగే మే ఊనతా నత్థి, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“దువే భవే సంసరామి, దేవత్తే అథ మానుసే;
అఞ్ఞే భవే న జానామి, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“దువే కులే పజాయామి, ఖత్తియే చాపి బ్రాహ్మణే;
ఉచ్చాకులీనా సబ్బత్థ, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“దోమనస్సం న జానామి, చిత్తసన్తాపనం మమ;
వేవణ్ణియం న జానామి, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“ధాతియో మం ఉపట్ఠన్తి, ఖుజ్జా చేలాపికా బహూ;
అఙ్కేన అఙ్కం గచ్ఛామి, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“అఞ్ఞా న్హాపేన్తి భోజేన్తి, అఞ్ఞా రమేన్తి మం సదా;
అఞ్ఞా గన్ధం విలిమ్పన్తి, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“మణ్డపే రుక్ఖమూలే వా, సుఞ్ఞాగారే వసన్తియా;
మమ సఙ్కప్పమఞ్ఞాయ, పల్లఙ్కో ఉపతిట్ఠతి.

“అయం పచ్ఛిమకో మయ్హం, చరిమో వత్తతే భవో;
అజ్జాపి రజ్జం ఛడ్డేత్వా, పబ్బజిం అనగారియం.

“సతసహస్సితో కప్పే, యం దానమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, ఏకాసనస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తే పన పతిట్ఠాయ అత్తనా అధిగతవిసేసం పకాసేన్తీ –

၁၁၂. “అబ్బహీ వత మే సల్లం, దుద్దసం హదయస్సితం;
యం మే సోకపరేతాయ, ధీతుసోకం బ్యపానుది.

၁၁၃. “సాజ్జ అబ్బూళ్హసల్లాహం, నిచ్ఛాతా పరినిబ్బుతా;
బుద్ధం ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ, ఉపేమి సరణం ముని”న్తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **అబ్బహీ వత మే సల్లం, దుద్దసం హదయస్సిత**న్తి అనుపచితకుసలసమ్భారేహి యాథావతో దుద్దసం మమ చిత్తసన్నిస్సితం పీళాజననతో దున్నీహరణతో అన్తో తుదనతో చ “సల్ల”న్తి లద్ధనామం సోకం తణ్హఞ్చ **అబ్బహీ** వత నీహరి వత. **యం మే సోకపరేతాయాతి** యస్మా సోకేన అభిభూతాయ మయ్హం ధీతుసోకం **బ్యపానుది** అనవసేసతో నీహరి, తస్మా అబ్బహీ వత మే సల్లన్తి యోజనా.

సాజ్జ అబ్బూళ్హసల్లాహన్తి సా అహం అజ్జ సబ్బసో ఉద్ధటతణ్హాసల్లా తతో ఏవ నిచ్ఛాతా పరినిబ్బుతా. **మునిన్తి** సబ్బఞ్ఞుబుద్ధం తదుపదేసితమగ్గఫలనిబ్బానపభేదం నవవిధలోకుత్తర**ధమ్మఞ్చ**, తత్థ పతిట్ఠితం

అట్ఠఅరియపుగ్గలసమూహసఙ్ఖాతం **సఙ్ఘఞ్చ**, అనుత్తరేహి తేహి యోజనతో సకలవట్టదుక్ఖవినాసనతో చ **సరణం** తాణం లేణం పరాయణన్తి, **ఉపేమి** ఉపగచ్ఛామి బుజ్ఝామి సేవామి చాతి అత్థో.

ఉబ్బిరిథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. సుక్కాథేరీగాథావణ్ణనా

కింమే కతా రాజగహేతిఆదికా సుక్కాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే బన్ధుమతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తా ఉపాసికాహి సద్ధిం విహారం గన్త్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా పబ్బజిత్వా బహుస్సుతా ధమ్మధరా పటిభానవతీ అహోసి. సా తత్థ బహూని వస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం చరిత్వా పుథుజ్జనకాలకిరియమేవ కత్వా తుసితే నిబ్బత్తి. తథా సిఖిస్స భగవతో, వేస్సభుస్స భగవతో కాలేతి ఏవం తిణ్ణం సమ్మాసమ్బుద్ధానం సాసనే సీలం రక్ఖిత్వా బహుస్సుతా ధమ్మధరా అహోసి, తథా కకుసన్ధస్స, కోణాగమనస్స, కస్సపస్స చ భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా విసుద్ధసీలా బహుస్సుతా ధమ్మకథికా అహోసి.

ఏవం సా తత్థ తత్థ బహుం పుఞ్ఞం ఉపచినిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహనగరే గహపతిమహాసాలకులే నిబ్బత్తి, **సుక్కా**తిస్సా నామం అహోసి. సా విఞ్ఞుతం పత్తా సత్థు రాజగహపవేసనే లద్ధప్పసాదా ఉపాసికా హుత్వా అపరభాగే ధమ్మదిన్నాయ థేరియా సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సఞ్జాతసంవేగా తస్సా ఏవ సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౪.౧౧౧-౧౪౨) –

“ఏకనవుతితో కప్పే, విపస్సీ నామ నాయకో;
ఉప్పజ్జి చారుదస్సనో, సబ్బధమ్మవిపస్సకో.

“తదాహం బన్ధుమతియం, జాతా అఞ్ఞతరే కులే;
ధమ్మం సుత్వాన మునినో, పబ్బజిం అనగారియం.

“బహుస్సుతా ధమ్మధరా, పటిభానవతీ తథా;
విచిత్తకథికా చాపి, జినసాసనకారికా.

“తదా ధమ్మకథం కత్వా, హితాయ జనతం బహుం;
తతో చుతాహం తుసితం, ఉపపన్నా యసస్సినీ.

“ఏకత్తింసే ఇతో కప్పే, సిఖీ వియ సిఖీ జినో;
తపన్తో యససా లోకే, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“తదాపి పబ్బజిత్వాన, బుద్ధసాసనకోవిదా;

జోతేత్వా జినవాక్యాని, తతోపి తిదివం గతా.

“ఏకత్తింసేవ కప్పమ్హి, వేస్సభూ నామ నాయకో;
ఉప్పజ్జిత్థ మహాఞాణీ, తదాపి చ తథేవహం.

“పబ్బజిత్వా ధమ్మధరా, జోతయిం జినసాసనం;
గన్త్వా మరుపురం రమ్మం, అనుభోసిం మహాసుఖం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, కకుసన్ధో జినుత్తమో;
ఉప్పజ్జి నరసరణో, తదాపి చ తథేవహం.

“పబ్బజిత్వా మునిమతం, జోతయిత్వా యథాయుకం;
తతో చుతాహం తిదివం, అగం సభవనం యథా.

“ఇమస్మింయేవ కప్పమ్హి, కోణాగమననాయకో;
ఉప్పజ్జి లోకసరణో, అరణో అమతఙ్గతో.

“తదాపి పబ్బజిత్వాన, సాసనే తస్స తాదినో;
బహుస్సుతా ధమ్మధరా, జోతయిం జినసాసనం.

“ఇమస్మింయేవ కప్పమ్హి, కస్సపో మునిముత్తమో;
ఉప్పజ్జి లోకసరణో, అరణో మరణన్తగూ.

“తస్సాపి నరవీరస్స, పబ్బజిత్వాన సాసనే;
పరియాపుటసద్ధమ్మా, పరిపుచ్ఛా విసారదా.

“సుసీలా లజ్జినీ చేవ, తీసు సిక్ఖాసు కోవిదా;
బహుం ధమ్మకథం కత్వా, యావజీవం మహామునే.

“తేన కమ్మవిపాకేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, గిరిబ్బజపురుత్తమే;
జాతా సేట్ఠికులే ఫీతే, మహారతనసఞ్చయే.

“యదా భిక్ఖుసహస్సేన, పరివుతో లోకనాయకో;
ఉపాగమి రాజగహం, సహస్సక్ఖేన వణ్ణితో.

“దన్తో దన్తేహి సహ పురాణజటిలేహి, విప్పముత్తో విప్పముత్తేహి;
సిఙ్గీనిక్ఖసవణ్ణో, రాజగహం పావిసి భగవా.

“దిస్వా బుద్ధానుభావం తం, సుత్వావ గుణసఞ్చయం;
బుద్ధే చిత్తం పసాదేత్వా, పూజయిం తం యథాబలం.

“అపరేన చ కాలేన, ధమ్మదిన్నాయ సన్తికే;
అగారా నిక్ఖమిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం.

“కేసేసు ఛిజ్జమానేసు, కిలేసే ఝాపయిం అహం;
ఉగ్గహిం సాసనం సబ్బం, పబ్బజిత్వా చిరేనహం.

“తతో ధమ్మమదేసేసిం, మహాజనసమాగమే;
ధమ్మే దేసియమానమ్హి, ధమ్మాభిసమయో అహు.

“నేకపాణసహస్సానం, తం విదిత్వాతివిమ్హితో;
అభిప్పసన్నో మే యక్ఖో, భమిత్వాన గిరిబ్బజం.

“కింమే కతా రాజగహే మనుస్సా, మధుం పీతావ అచ్ఛరే;
యే సుక్కం న ఉపాసన్తి, దేసేన్తిం అమతం పదం.

“తఞ్చ అప్పటివానీయం, అసేచనకమోజవం;
పివన్తి మఞ్ఞే సప్పఞ్ఞా, వలాహకమివద్ధగూ.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమి మహామునే.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మమ మహావీర, ఉప్పన్నం తవ సన్తికే.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా పఞ్చసతభిక్ఖునిపరివారా మహాధమ్మకథికా అహోసి. సా ఏకదివసం రాజగహే పిణ్డాయ చరిత్వా కతభత్తకిచ్చా భిక్ఖునుపస్సయం పవిసిత్వా సన్నిసిన్నాయ మహతియా పరిసాయ మధుభణ్డం పీళేత్వా సుమధురం పాయేన్తీ వియ అమతేన అభిసిఞ్చన్తీ వియ ధమ్మం దేసేతి. పరిసా చస్సా ధమ్మకథం ఓహితసోతా అవిక్ఖిత్తచిత్తా సక్కచ్చం

సుణాతి. తస్మిం ఖణే థేరియా చఙ్కమనకోటియం రుక్ఖే అధివత్థా దేవతా ధమ్మదేసనాయ పసన్నా రాజగహం పవిసిత్వా రథియాయ రథియం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం విచరిత్వా తస్సా గుణం విభావేన్తీ –

౫౪. "కింమే కతా రాజగహే మనుస్సా, మధుం పీతావ అచ్ఛరే;
యే సుక్కం న ఉపాసన్తి, దేసేన్తిం బుద్ధసాసనం.

౫౫. "తఞ్చ అప్పటివానీయం, అసేచనకమోజవం;
పివన్తి మఞ్ఞే సప్పఞ్ఞా, వలాహకమివద్ధగూ"తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **కింమే కతా రాజగహే మనుస్సా**తి ఇమే రాజగహే మనుస్సా కిం కతా, కిస్మిం నామ కిచ్చే బ్యావటా. **మధుం పీతావ అచ్ఛరే**తి యథా భణ్డమధుం గహేత్వా మధుం పీతవన్తో విసఞ్ఞినో హుత్వా సీసం ఉక్ఖిపితుం న సక్కోన్తి , ఏవం ఇమేపి ధమ్మసఞ్ఞాయ విసఞ్ఞినో హుత్వా మఞ్ఞే సీసం ఉక్ఖిపితుం న సక్కోన్తి, కేవలం అచ్ఛన్తియేవాతి అత్థో. **యే సుక్కం న ఉపాసన్తి, దేసేన్తిం బుద్ధసాసన**న్తి బుద్ధస్స భగవతో సాసనం యాథావతో దేసేన్తిం పకాసేన్తిం సుక్కం థేరిం యే న ఉపాసన్తి న పయిరుపాసన్తి. తే ఇమే రాజగహే మనుస్సా కిం కతాతి యోజనా.

తఞ్చ అప్పటివానీయన్తి తఞ్చ పన ధమ్మం అనివత్తితభావావహం నియ్యానికం, అభిక్కన్తతాయ వా యథా సోతుజనసవనమనోహరభావేన అనపనీయం, **అసేచనకం** అనాసిత్తకం పకతియావ మహారసం తతో ఏవ ఓజవన్తం. "ఓసధ"న్తిపి పాళి. వట్టదుక్ఖబ్యాధితికిచ్ఛాయ ఓసధభూతం. **పివన్తి మఞ్ఞే సప్పఞ్ఞా, వలాహకమివద్ధగూ**తి వలాహకన్తరతో నిక్ఖన్తం ఉదకం నిరుదకకన్తారే పథగా వియ తం ధమ్మం సప్పఞ్ఞా పణ్డితపురిసా పివన్తి మఞ్ఞే పివన్తా వియ సుణన్తి.

మనుస్సా తం సుత్వా పసన్నమానసా థేరియా సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా సక్కచ్చం ధమ్మం సుణింసు. అపరభాగే థేరియా ఆయుపరియోసానే పరినిబ్బానకాలే సాసనస్స నియ్యానికభావవిభావనత్థం అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తీ –

౫౬. "సుక్కా సుక్కేహి ధమ్మేహి, వీతరాగా సమాహితా;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహన"న్తి. – ఇమం గాథం అభాసి;

తత్థ **సుక్కా**తి సుక్కాథేరీ అత్తానమేవ పరం వియ దస్సేతి. **సుక్కేహి ధమ్మేహీ**తి సుపరిసుద్ధేహి లోకుత్తరధమ్మేహి. **వీతరాగా సమాహితా**తి అగ్గమగ్గేన సబ్బసో వీతరాగా అరహత్తఫలసమాధినా సమాహితా. సేసం వుత్తనయమేవ.

సుక్కాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. సేలాథేరీగాథావణ్ణనా

నత్థి నిస్సరణం లోకేతిఆదికా సేలాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తా మాతాపితూహి

సమానజాతికస్స కులపుత్తస్స దిన్నా, తేన సద్ధిం బహూని వస్ససతాని సుఖసంవాసం వసిత్వా తస్మిం కాలఙ్కతే సయమ్పి అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా సంవేగజాతా కింకుసలగవేసినీ కాలేన కాలం ఆరామేన ఆరామం విహారేన విహారం అనువిచరతి "సమణబ్రాహ్మణానం సన్తికే ధమ్మం సోస్సామీ"తి. సా ఏకదివసం సత్థు బోధిరుక్ఖం ఉపసఙ్కమిత్వా "యది బుద్ధో భగవా అసమో అసమసమో అప్పటిపుగ్గలో, దస్సేతు మే అయం బోధి పాటిహారియ"న్తి నిసీది. తస్సా తథా చిత్తుప్పాదసమనన్తరమేవ బోధి పజ్జలి, సబ్బసోవణ్ణమయా సాఖా ఉట్ఠహింసు, సబ్బా దిసా విరోచింసు. సా తం పాటిహారియం దిస్వా పసన్నమానసా గరుచిత్తీకారం ఉపట్ఠపేత్వా సిరసి అఞ్జలిం పగ్గయ్హ సత్తరత్తిన్దివం తత్థేవ నిసీది. సత్తమే దివసే ఉళారం పూజాసక్కారం అకాసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఆళవీరట్ఠే ఆళవికస్స రఞ్ఞో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. **సేలా**తిస్సా నామం అహోసి. ఆళవికస్స పన రఞ్ఞో ధీతాతి కత్వా **ఆళవికా**తిపి నం వోహరన్తి. సా విఞ్ఞుతం పత్తా సత్థరి ఆళవకం దమేత్వా తస్స హత్థే పత్తచీవరం దత్వా తేన సద్ధిం ఆళవీనగరం ఉపగతే దారికా హుత్వా రఞ్ఞా సద్ధిం సత్థు సన్తికం ఉపగన్త్వా ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా అహోసి. సా అపరభాగే సఞ్జాతసంవేగా భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా సఙ్ఖారే సమ్మసన్తీ ఉపనిస్సయసమ్పన్నత్తా పరిపక్కఞాణా నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౬౧-౭౭) –

"నగరే హంసవతియా, చారికీ ఆసహం తదా;
ఆరామేన చ ఆరామం, చరామి కుసలత్థికా.

"కాళపక్ఖమ్హి దివసే, అద్దసం బోధిముత్తమం;
తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా, బోధిమూలే నిసీదహం.

"గరుచిత్తం ఉపట్ఠేత్వా, సిరే కత్వాన అఞ్జలిం;
సోమనస్సం పవేదేత్వా, ఏవం చిన్తేసి తావదే.

"యది బుద్ధో అమితగుణో, అసమప్పటిపుగ్గలో;
దస్సేతు పాటిహీరం మే, బోధి ఓభాసతు అయం.

"సహ ఆవజ్జితే మయ్హం, బోధి పజ్జలి తావదే;
సబ్బసోణ్ణమయా ఆసి, దిసా సబ్బా విరోచతి.

"సత్తరత్తిన్దివం తత్థ, బోధిమూలే నిసీదహం;
సత్తమే దివసే పత్తే, దీపపూజం అకాసహం.

"ఆసనం పరివారేత్వా, పఞ్చదీపాని పజ్జలుం;
యావ ఉదేతి సూరియో, దీపా మే పజ్జలుం తదా.

"తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తత్థ మే సుకతం బ్యమ్హం, పఞ్చదీపాతి వుచ్చతి;
సట్ఠియోజనముబ్బేధం, తింసయోజనవిత్థతం.

“అసఙ్ఖియాని దీపాని, పరివారే జలింసు మే;
యావతా దేవభవనం, దీపాలోకేన జోతతి.

“పరమ్ముఖా నిసీదిత్వా, యది ఇచ్ఛామి పస్సితుం;
ఉద్ధం అధో చ తిరియం, సబ్బం పస్సామి చక్ఖునా.

“యావతా అభికఙ్ఖామి, దట్ఠుం సుగతదుగ్గతే;
తత్థ ఆవరణం నత్థి, రుక్ఖేసు పబ్బతేసు వా.

“అసీతిదేవరాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం;
సతానం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“యం యం యోనుపపజ్జామి, దేవత్తం అథ మానుసం;
దీపసతసహస్సాని, పరివారే జలన్తి మే.

“దేవలోకా చవిత్వాన, ఉప్పజ్జిం మాతుకుచ్ఛియం;
మాతుకుచ్ఛిగతా సన్తీ, అక్ఖి మే న నిమీలతి.

“దీపసతసహస్సాని, పుఞ్ఞకమ్మసమఙ్గితా;
జలన్తి సూతికాగేహే, పఞ్చదీపానిదం ఫలం.

“పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే, మానసం వినివత్తయిం;
అజరామతం సీతిభావం, నిబ్బానం ఫస్సయిం అహం.

“జాతియా సత్తవస్సాహం, అరహత్తమపాపుణిం;
ఉపసమ్పాదయీ బుద్ధో, గుణమఞ్ఞాయ గోతమో.

“మణ్డపే రుక్ఖమూలే వా, సుఞ్ఞాగారే వసన్తియా;
తదా పజ్జలతే దీపం, పఞ్చదీపానిదం ఫలం.

“దిబ్బచక్ఖువిసుద్ధం మే, సమాధికుసలా అహం;
అభిఞ్ఞాపారమిప్పత్తా, పఞ్చదీపానిదం ఫలం.

“సబ్బవోసితవోసానా, కతకిచ్చా అనాసవా;
పఞ్చదీపా మహావీర, పాదే వన్దామి చక్ఖుమ.

“సతసహస్సితో కప్పే, యం దీపమదదిం తదా;

దుగ్గతిం నాభిజానామి, పఞ్చదీపానిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా థేరీ సావత్థియం విహరన్తీ ఏకదివసం పచ్ఛాభత్తం సావత్థితో నిక్ఖమిత్వా దివావిహారత్థాయ అన్ధవనం పవిసిత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది. అథ నం మారో వివేకతో విచ్ఛేదేతుకామో అఞ్ఞాతకరూపేన ఉపగన్త్వా –

౫౭. “నత్థి నిస్సరణం లోకే, కిం వివేకేన కాహసి;

భుఞ్జాహి కామరతియో, మాహు పచ్ఛానుతాపినీ”తి. – గాథమాహ;

తస్సత్థో – ఇమస్మిం లోకే సబ్బసమయేసుపి ఉపపరిక్ఖియమానేసు **నిస్సరణం** నిబ్బానం నామ నత్థి తేసం తేసం సమణబ్రాహ్మణానం ఛన్దసో పటిఞ్ఞాయమానం వోహారమత్తమేవేతం, తస్మా **కిం వివేకేన కాహసి** ఏవరూపే సమ్పన్నపఠమవయే ఠితా ఇమినా కాయవివేకేన కిం కరిస్ససి? అథ ఖో **భుఞ్జాహి కామరతియో** వత్థుకామకిలేసకామసన్నిస్సితా ఖిడ్డారతియో పచ్చనుభోహి. కస్మా? **మాహు పచ్ఛానుతాపినీ** “యదత్థం బ్రహ్మచరియం చరామి, తదేవ నిబ్బానం నత్థి, తేనేవేతం నాధిగతం, కామభోగా చ పరిహీనా, అనత్థో వత మయ్హ”న్తి పచ్ఛా విప్పటిసారినీ మా అహోసీతి అధిప్పాయో.

తం సుత్వా థేరీ “బాలో వతాయం మారో, యో మమ పచ్చక్ఖభూతం నిబ్బానం పటిక్ఖిపతి. కామేసు చ మం పవారేతి, మమ ఖీణాసవభావం న జానాతి. హన్ద నం తం జానాపేత్వా తజ్జేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా –

౫౮. “సత్తిసూలూపమా కామా, ఖన్ధాసం అధికుట్టనా;

యం త్వం కామరతిం బ్రూసి, అరతీ దాని సా మమ.

౫౯. “సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోక్ఖన్ధో పదాలితో;

ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తకా”తి. – ఇమం గాథాద్వయమాహ;

తత్థ **సత్తిసూలూపమా కామా**తి కామా నామ యేన అధిట్ఠితా, తస్స సత్తస్స వినివిజ్ఝనతో నిసితసత్తి వియ సూలం వియ చ దట్ఠబ్బా. **ఖన్ధా**తి ఉపాదానక్ఖన్ధా. **ఆసన్తి** తేసం. **అధికుట్టనా**తి ఛిన్దనాధిట్ఠానా, అచ్ఛాదానట్ఠానన్తి అత్థో. యతో ఖన్ధే అచ్ఛాదాయ సత్తా కామేహి ఛేజ్జభేజ్జం పాపుణన్తి. **యం త్వం కామరతిం బ్రూసి, అరతి దాని సా మమా**తి, పాపిమ, త్వం యం కామరతిం రమితబ్బం సేవితబ్బం కత్వా వదసి, సా దాని మమ నిరతిజాతికత్తా మీళ్హసదిసా, న తాయ మమ కోచి అత్థో అత్థీతి.

తత్థ కారణమాహ “**సబ్బత్థ విహతా నన్దీ**”తిఆదినా. తత్థ **ఏవం జానాహీ**తి “సబ్బసో పహీనతణ్హావిజ్జా”తి మం జానాహి, తతో ఏవ బలవిధమనవిసయాతిక్కమనేహి **అన్తక** లామకాచార, మార, త్వం మయా **నిహతో** బాధితో అసి, న పనాహం తయా బాధితబ్బాతి అత్థో.

ఏవం థేరియా మారో సన్తజ్జితో తత్థేవన్తరధాయి. థేరీపి ఫలసమాపత్తిసుఖేన అన్ధవనే దివసభాగం వీతినామేత్వా సాయన్హే వసనట్ఠానమేవ గతా.

సేలాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. సోమాథేరీగాథావణ్ణనా

యం తం ఇసీహి పత్తబ్బన్తిఆదికా సోమాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ సిఖిస్స భగవతో కాలే ఖత్తియమహాసాలకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా అరుణరఞ్ఞో అగ్గమహేసీ అహోసీతి సబ్బం అతీతవత్థు అభయత్థేరియా వత్థుసదిసం. పచ్చుప్పన్నవత్థు పన అయం థేరీ తత్థ తత్థ దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బిమ్బిసారస్స రఞ్ఞో పురోహితస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా **సోమా**తి నామం అహోసి. సా విఞ్ఞుతం పత్తా సత్థు రాజగహపవేసనే పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా హుత్వా అపరభాగే సఞ్జాతసంవేగా భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౧.౨౧, ౮౦-౯౦) –

“నగరే అరుణవతియా, అరుణో నామ ఖత్తియో;
తస్స రఞ్ఞో అహుం భరియా, వారితం వారయామహం.

“యావతా…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. –
సబ్బం అభయత్థేరియా అపదానసదిసం.

అరహత్తం పన పత్వా విముత్తిసుఖేన సావత్థియం విహరన్తీ ఏకదివసం దివావిహారత్థాయ అన్ధవనం పవిసిత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది. అథ నం మారో వివేకతో విచ్ఛేదేతుకామో అదిస్సమానురూపో ఉపగన్త్వా ఆకాసే ఠత్వా –

౬౦. “యం తం ఇసీహి పత్తబ్బం, ఠానం దురభిసమ్భవం;
న తం ద్వఙ్గులపఞ్ఞాయ, సక్కా పప్పోతుమిత్థియా”తి. – ఇమం గాథమాహ;

తస్సత్థో – సీలక్ఖన్ధాదీనం ఏసనట్ఠేన “ఇసీ”తి లద్ధనామేహి బుద్ధాదీహి మహాపఞ్ఞేహి పత్తబ్బం, తం అఞ్ఞేహి పన **దురభిసమ్భవం** దున్నిప్ఫాదనీయం. యం తం అరహత్తసఙ్ఖాతం పరమస్సాసట్ఠానం, న తం ద్వఙ్గులపఞ్ఞాయ నిహీనపఞ్ఞాయ ఇత్థియా పాపుణితుం సక్కా. ఇత్థియో హి సత్తట్ఠవస్సకాలతో పట్ఠాయ సబ్బకాలం ఓదనం పచన్తియో పక్కుథితే ఉదకే తణ్డులే పక్ఖిపిత్వా “ఏత్తావతా ఓదనం పక్క”న్తి న జానన్తి, పక్కుథియమానే పన తణ్డులే దబ్బియా ఉద్ధరిత్వా ద్వీహి అఙ్గులీహి పీళేత్వా జానన్తి, తస్మా **ద్వఙ్గులిపఞ్ఞాయా**తి వుత్తా.

తం సుత్వా థేరీ మారం అపసాదేన్తీ –

౬౧. “ఇత్థిభావో నో కిం కయిరా, చిత్తమ్హి సుసమాహితే;
ఞాణమ్హి వత్తమానమ్హి, సమ్మా ధమ్మం విపస్సతో.

౬౨. ‘‘సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోక్ఖన్ధో పదాలితో;

ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తకా’’తి. –

ఇతరా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **ఇత్థిభావో నో కిం కయిరాతి** మాతుగామభావో అమ్హాకం కిం కరేయ్య, అరహత్తప్పత్తియా కీదిసం విబన్ధం ఉప్పాదేయ్య. **చిత్తమ్హి సుసమాహితేతి** చిత్తే అగ్గమగ్గసమాధినా సుట్ఠు సమాహితే. **ఞాణమ్హి వత్తమానమ్హీతి** తతో అరహత్తమగ్గఞాణే పవత్తమానే. **సమ్మా ధమ్మం విపస్సతోతి** చతుసచ్చధమ్మం పరిఞ్ఞాదివిధినా సమ్మదేవ పస్సతో. అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపో – పాపిమ, ఇత్థీ వా హోతు పురిసో వా, అగ్గమగ్గే అధిగతే అరహత్తం హత్థగతమేవాతి.

ఇదాని తస్స అత్తనా అధిగతభావం ఉజుకమేవ దస్సేన్తీ ‘‘**సబ్బత్థ విహతా నన్దీ**’’తి గాథమాహ. సా వుత్తత్థాయేవ.

సోమాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

తికనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. చతుక్కనిపాతో

౧. భద్దాకాపిలానీథేరీగాథావణ్ణనా

చతుక్కనిపాతే **పుత్తో బుద్ధస్స దాయాదో**తిఆదికా భద్దాయ కాపిలానియా థేరియా గాథా. సా కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరన్తీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా అధికారకమ్మం కత్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా తతో చుతా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ అనుప్పన్నే బుద్ధే బారాణసియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా పతికులం గన్త్వా, ఏకదివసం అత్తనో ననన్దాయ సద్ధిం కలహం కరోన్తీ తాయ పచ్చేకబుద్ధస్స పిణ్డపాతే దిన్నే "అయం ఇమస్స దానం దత్వా ఉళారసమ్పత్తిం లభిస్సతీ"తి పచ్చేకబుద్ధస్స హత్థతో పత్తం గహేత్వా భత్తం ఛడ్డేత్వా కలలస్స పూరేత్వా అదాసి. మహాజనో గరహి – "బాలే, పచ్చేకబుద్ధో తే కిం అపరజ్ఝీ"తి? సా తేసం వచనేన లజ్జమానా పున పత్తం గహేత్వా కలలం నీహరిత్వా ధోవిత్వా గన్ధచుణ్ణేన ఉబ్బట్టేత్వా చతుమధురస్స పూరేత్వా ఉపరి ఆసిత్తేన పదుమగబ్భవణ్ణేన సప్పినా విజ్జోతమానం పచ్చేకబుద్ధస్స హత్థే ఠపేత్వా "యథా అయం పిణ్డపాతో ఓభాసజాతో, ఏవం ఓభాసజాతం మే సరీరం హోతూ"తి పత్థనం పట్ఠపేసి. సా తతో చవిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ కస్సపబుద్ధకాలే బారాణసియం మహావిభవస్స సేట్ఠినో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. పుబ్బకమ్మఫలేన దుగ్గన్ధసరీరా మనుస్సేహి జిగుచ్ఛితబ్బా హుత్వా సంవేగజాతా అత్తనో ఆభరణేహి సువణ్ణిట్ఠకం కారేత్వా భగవతో చేతియే పతిట్ఠపేసి, ఉప్పలహత్థేన చ పూజం అకాసి. తేనస్సా సరీరం తస్మింయేవ భవే సుగన్ధం మనోహరం జాతం. సా పతినో పియా మనాపా హుత్వా యావజీవం కుసలం కత్వా తతో చుతా సగ్గే నిబ్బత్తి. తత్థాపి యావజీవం దిబ్బసుఖం అనుభవిత్వా, తతో చుతా బారాణసిరఞ్ఞో ధీతా హుత్వా తత్థ దేవసమ్పత్తిసదిసం సమ్పత్తిం అనుభవన్తీ చిరకాలం పచ్చేకబుద్ధే ఉపట్ఠహిత్వా, తేసు పరినిబ్బుతేసు సంవేగజాతా తాపసపబ్బజ్జాయ పబ్బజిత్వా ఉయ్యానే వసన్తీ ఝానాని భావేత్వా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తిత్వా తతో చుతా సాగలనగరే కోసియగోత్తస్స బ్రాహ్మణకులస్స గేహే నిబ్బత్తిత్వా మహతా పరిహారేన వడ్ఢిత్వా వయప్పత్తా మహాతిత్థగామే పిప్పలికుమారస్స గేహం నీతా. తస్మిం పబ్బజితుం నిక్ఖన్తే మహన్తం భోగక్ఖన్ధం మహన్తఞ్చ ఞాతిపరివట్టం పహాయ పబ్బజ్జత్థాయ నిక్ఖమిత్వా పఞ్చ వస్సాని తిత్థియారామే పవిసిత్వా అపరభాగే మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే పబ్బజ్జం ఉపసమ్పదఞ్చ లభిత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా న చిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౩.౨౪౪-౩౧౩) –

"పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

"తదాహు హంసవతియం, విదేహో నామ నామతో;
సేట్ఠీ పహూతరతనో, తస్స జాయా అహోసహం.

"కదాచి సో నరాదిచ్చం, ఉపేచ్చ సపరిజ్జనో;
ధమ్మమస్సోసి బుద్ధస్స, సబ్బదుక్ఖభయప్పహం.

"సావకం ధుతవాదానం, అగ్గం కిత్తేసి నాయకో;

సుత్వా సత్థాహికం దానం, దత్వా బుద్ధస్స తాదినో.

“నిపచ్చ సిరసా పాదే, తం ఠానమభిపత్థయిం;
స హాసయన్తో పరిసం, తదా హి నరపుఙ్గవో.

“సేట్ఠినో అనుకమ్పాయ, ఇమా గాథా అభాసథ;
లచ్ఛసే పత్థితం ఠానం, నిబ్బుతో హోహి పుత్తక.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదో, ఓరసో ధమ్మనిమ్మితో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, హేస్సతి సత్థు సావకో.

“తం సుత్వా ముదితో హుత్వా, యావజీవం తదా జినం;
మేత్తచిత్తో పరిచరిం, పచ్చయేహి వినాయకం.

“సాసనం జోతయిత్వాన, సో మద్దిత్వా కుతిత్థియే;
వేనేయ్యం వినయిత్వా చ, నిబ్బుతో సో ససావకో.

“నిబ్బుతే తమ్హి లోకగ్గే, పూజనత్థాయ సత్థునో;
ఞాతిమిత్తే సమానేత్వా, సహ తేహి అకారయిం.

“సత్తయోజనికం థూపం, ఉబ్బిద్ధం రతనామయం;
జలన్తం సతరంసింవ, సాలరాజంవ ఫుల్లితం.

“సత్తసతసహస్సాని, పాతియో తత్థ కారయిం;
నళగ్గీ వియ జోతన్తీ, రతనేహేవ సత్తహి.

“గన్ధతేలేన పూరేత్వా, దీపానుజ్జలయీ తహిం;
పూజనత్థాయ మహేసిస్స, సబ్బభూతానుకమ్పినో.

“సత్తసతసహస్సాని, పుణ్ణకుమ్భాని కారయిం;
రతనేహేవ పుణ్ణాని, పూజనత్థాయ మహేసినో.

“మజ్ఝే అట్ఠట్ఠకుమ్భీనం, ఉస్సితా కఞ్చనగ్ఘియో;
అతిరోచన్తి వణ్ణేన, సరదేవ దివాకరో.

“చతుద్వారేసు సోభన్తి, తోరణా రతనామయా;
ఉస్సితా ఫలకా రమ్మా, సోభన్తి రతనామయా.

“విరోచన్తి పరిక్ఖిత్తా, అవటంసా సునిమ్మితా;
ఉస్సితాని పటాకాని, రతనాని విరోచరే.

“సురత్తం సుకతం చిత్తం, చేతియం రతనామయం;
అతిరోచతి వణ్ణేన, ససఞ్ఝోవ దివాకరో.

“థూపస్స వేదియో తిస్సో, హరితాలేన పూరయి;
ఏకం మనోసిలాయేకం, అఞ్జనేన చ ఏకికం.

“పూజం ఏతాదిసం రమ్మం, కారేత్వా వరవాదినో;
అదాసి దానం సఙ్ఘస్స, యావజీవం యథాబలం.

“సహావ సేట్ఠినా తేన, తాని పుఞ్ఞాని సబ్బసో;
యావజీవం కరిత్వాన, సహావ సుగతిం గతా.

“సమ్పత్తియోనుభోత్వాన, దేవత్తే అథ మానుసే;
ఛాయా వియ సరీరేన, సహ తేనేవ సంసరిం.

“ఏకనవుతితో కప్పే, విపస్సీ నామ నాయకో;
ఉప్పజ్జి చారుదస్సనో, సబ్బధమ్మవిపస్సకో.

“తదాయం బన్ధుపతియం, బ్రాహ్మణో సాధుసమ్మతో;
అడ్ఢో సన్తో గుణేనాపి, ధనేన చ సుదుగ్గతో.

“తదాపి తస్సాహం ఆసిం, బ్రాహ్మణీ సమచేతసా;
కదాచి సో దిజవరో, సఙ్గమేసి మహామునిం.

“నిసిన్నం జనకాయమ్హి, దేసేన్తం అమతం పదం;
సుత్వా ధమ్మం పముదితో, అదాసి ఏకసాటకం.

“ఘరమేకేన వత్థేన, గన్త్వానేతం స మబ్రవి;
అనుమోద మహాపుఞ్ఞం, దిన్నం బుద్ధస్స సాటకం.

“తదాహం అఞ్జలిం కత్వా, అనుమోదిం సుపీణితా;
సుదిన్నో సాటకో సామి, బుద్ధసేట్ఠస్స తాదినో.

“సుఖితో సజ్జితో హుత్వా, సంసరన్తో భవాభవే;
బారాణసిపురే రమ్మే, రాజా ఆసి మహీపతి.

“తదా తస్స మహేసీహం, ఇత్థిగుమ్బస్స ఉత్తమా;
తస్సాతి దయితా ఆసిం, పుబ్బస్నేహేన భత్తునో.

“పిణ్డాయ విచరన్తే తే, అట్ఠ పచ్చేకనాయకే;
దిస్వా పముదితో హుత్వా, దత్వా పిణ్డం మహారహం.

“పునో నిమన్తయిత్వాన, కత్వా రతనమణ్డపం;
కమ్మారేహి కతం పత్తం, సోవణ్ణం వత తత్తకం.

“సమానేత్వాన తే సబ్బే, తేసం దానమదాసి నో;
సోణ్ణాసనే పవిట్ఠానం, పసన్నో సేహి పాణిభి.

“తమ్పి దానం సహాదాసిం, కాసిరాజేనహం తదా;
పునాహం బారాణసియం, జాతా కాసికగామకే.

“కుటుమ్బికకులే ఫీతే, సుఖితో సో సభాతుకో;
జేట్ఠస్స భాతునో జాయా, అహోసిం సుపతిబ్బతా.

“పచ్చేకబుద్ధం దిస్వాన, కనియస్స మమ భత్తునో;
భాగన్నం తస్స దత్వాన, ఆగతే తమ్హి పావదిం.

“నాభినన్దిత్థ సో దానం, తతో తస్స అదాసహం;
ఉఖా ఆనియ తం అన్నం, పునో తస్సేవ సో అదా.

“తదన్నం ఛడ్డయిత్వాన, దుట్ఠా బుద్ధస్సహం తదా;
పత్తం కలలపుణ్ణం తం, అదాసిం తస్స తాదినో.

“దానే చ గహణే చేవ, అపచే పదుసేపి చ;
సమచిత్తముఖం దిస్వా, తదాహం సంవిజిం భుసం.

“పునో పత్తం గహేత్వాన, సోధయిత్వా సుగన్ధినా,
పసన్నచిత్తా పూరేత్వా, సఘతం సక్కరం అదం.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, సురూపా హోమి దానతో;
బుద్ధస్స అపకారేన, దుగ్గన్ధా వదనేన చ.

“పున కస్సపవీరస్స, నిధాయన్తమ్హి చేతియే;
సోవణ్ణం ఇట్ఠకం వరం, అదాసిం ముదితా అహం.

“చతుజ్జాతేన గన్ధేన, నిచయిత్వా తమిట్ఠకం;
ముత్తా దుగ్గన్ధదోసమ్హా, సబ్బఙ్గసుసమాగతా.

“సత్త పాతిసహస్సాని, రతనేహేవ సత్తహి;
కారేత్వా ఘతపూరాని, వట్టీని చ సహస్ససో.

“పక్ఖిపిత్వా పదీపేత్వా, ఠపయిం సత్తపన్తియో;
పూజనత్థం లోకనాథస్స, విప్పసన్నేన చేతసా.

“తదాపి తమ్హి పుఞ్ఞమ్హి, భాగినీయి విసేసతో;
పున కాసీసు సఞ్జాతో, సుమిత్తా ఇతి విస్సుతో.

“తస్సాహం భరియా ఆసిం, సుఖితా సజ్జితా పియా;
తదా పచ్చేకమునినో, అదాసిం ఘనవేఠనం.

“తస్సాపి భాగినీ ఆసిం, మోదిత్వా దానముత్తమం;
పునాపి కాసిరట్ఠమ్హి, జాతో కోలియజాతియా.

“తదా కోలియపుత్తానం, సతేహి సహ పఞ్చహి;
పఞ్చ పచ్చేకబుద్ధానం, సతాని సముపట్ఠహి.

“తేమాసం తప్పయిత్వాన, అదాసి చ తిచీవరే;
జాయా తస్స తదా ఆసిం, పుఞ్ఞకమ్మపథానుగా.

“తతో చుతో అహు రాజా, నన్దో నామ మహాయసో;
తస్సాపి మహేసీ ఆసిం, సబ్బకామసమిద్ధినీ.

“తదా రాజా భవిత్వాన, బ్రహ్మదత్తో మహీపతి;
పదుమవతీపుత్తానం, పచ్చేకమునినం తదా.

“సతాని పఞ్చనూనాని, యావజీవం ఉపట్ఠహిం;
రాజుయ్యానే నివాసేత్వా, నిబ్బుతాని చ పూజయిం.

“చేతియాని చ కారేత్వా, పబ్బజిత్వా ఉభో మయం;
భావేత్వా అప్పమఞ్ఞాయో, బ్రహ్మలోకం అగమ్హసే.

“తతో చుతో మహాతిత్థే, సుజాతో పిప్ఫలాయనో;
మాతా సుమనదేవీతి, కోసిగోత్తో దిజో పితా.

“అహం మద్దే జనపదే, సాకలాయ పురుత్తమే;
కప్పిలస్స దిజస్సాసిం, ధీతా మాతా సుచీమతి.

“ఘరకఞ్చనబిమ్బేన, నిమ్మినిత్వాన మం పితా;
అదా కస్సపధీరస్స, కామేహి వజ్జితస్సమం.

“కదాచి సో కారుణికో, గన్త్వా కమ్మన్తపేక్ఖకో;
కాకాదికేహి ఖజ్జన్తే, పాణే దిస్వాన సంవిజి.

“ఘరేవాహం తిలే జాతే, దిస్వానాతపతాపనే;
కిమీ కాకేహి ఖజ్జన్తే, సంవేగమలభిం తదా.

“తదా సో పబ్బజీ ధీరో, అహం తమనుపబ్బజిం;
పఞ్చ వస్సాని నివసిం, పరిబ్బాజవతే అహం.

“యదా పబ్బజితా ఆసి, గోతమీ జినపోసికా;
తదాహం తముపగన్త్వా, బుద్ధేన అనుసాసితా.

“న చిరేనేవ కాలేన, అరహత్తమపాపుణిం;
అహో కల్యాణమిత్తత్తం, కస్సపస్స సిరీమతో.

“సుతో బుద్ధస్స దాయాదో, కస్సపో సుసమాహితో;
పుబ్బేనివాసం యో వేది, సగ్గాపాయఞ్చ పస్సతి.

“అథో జాతిక్ఖయం పత్తో, అభిఞ్ఞావోసితో ముని;
ఏతాహి తీహి విజ్జాహి, తేవిజ్జో హోతి బ్రాహ్మణో.

“తథేవ భద్దాకాపిలానీ, తేవిజ్జా మచ్చుహాయినీ;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జిత్వా మారం సవాహనం.

“దిస్వా ఆదీనవం లోకే, ఉభో పబ్బజితా మయం;
త్యమ్హ ఖీణాసవా దన్తా, సీతిభూతామ్హ నిబ్బుతా.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (అప॰ థేరీ ౨.౩.౨౪౪-౩౧౩);

అరహత్తం పన పత్వా పుబ్బేనివాసఞాణే చిణ్ణవసీ అహోసి. తత్థ సాతిసయం కతాధికారత్తా అపరభాగే తం సత్థా జేతవనే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో భిక్ఖునియో పటిపాటియా ఠానన్తరేసు ఠపేన్తో పుబ్బేనివాసం అనుస్సరన్తీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సా ఏకదివసం మహాకస్సపత్థేరస్స గుణాభిత్థవనపుబ్బకం అత్తనో కతకిచ్చతాదివిభావనముఖేన ఉదానం ఉదానేన్తీ –

౬౩. “పుత్తో బుద్ధస్స దాయాదో, కస్సపో సుసమాహితో;
పుబ్బేనివాసం యోవేది, సగ్గాపాయఞ్చ పస్సతి.

౬౪. “అథో జాతిక్ఖయం పత్తో, అభిఞ్ఞావోసితో ముని;
ఏతాహి తీహి విజ్జాహి, తేవిజ్జో హోతి బ్రాహ్మణో.

౬౫. “తథేవ భద్దాకాపిలానీ, తేవిజ్జా మచ్చుహాయినీ;
ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహనం.

౬౬. “దిస్వా ఆదీనవం లోకే, ఉభో పబ్బజితా మయం;
త్యమ్హ ఖీణాసవా దన్తా, సీతిభూతామ్హ నిబ్బుతా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **పుత్తో బుద్ధస్స దాయాదో**తి బుద్ధానుబుద్ధభావతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అనుజాతసుతో తతో ఏవ తస్స దాయభూతస్స నవలోకుత్తరధమ్మస్స ఆదానేన దాయాదో కస్సపో లోకియలోకుత్తరేహి సమాధీహి సుట్ఠు సమాహితచిత్తతాయ **సుసమాహితో. పుబ్బేనివాసం యోవేదీ**తి యో మహాకస్సపత్థేరో పుబ్బేనివాసం అత్తనో పరేసఞ్చ నివుత్థక్ఖన్ధసన్తానం పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణేన పాకటం కత్వా అవేది అఞ్ఞాసి పటివిజ్ఝి. **సగ్గాపాయఞ్చ పస్సతీ**తి ఛబ్బీసతిదేవలోకభేదం సగ్గం చతుబ్బిధం అపాయఞ్చ దిబ్బచక్ఖునా హత్థతలే ఆమలకం వియ పస్సతి.

అథో జాతిక్ఖయం పత్తోతి తతో పరం జాతిక్ఖయసఙ్ఖాతం అరహత్తం పత్తో. **అభిఞ్ఞాయ** అభివిసిట్ఠేన ఞాణేన అభిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మం అభిజానిత్వా పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానిత్వా , పహాతబ్బం పహాయ , సచ్ఛికాతబ్బం సచ్ఛికత్వా **వోసితో** నిట్ఠం పత్తో కతకిచ్చో. ఆసవక్ఖయపఞ్ఞాసఙ్ఖాతం మోనం పత్తత్తా **ముని.**

తథేవ భద్దాకాపిలానీతి యథా మహాకస్సపో ఏతాహి యథావుత్తాహి తీహి విజ్జాహి తేవిజ్జో మచ్చుహాయీ చ, తథేవ భద్దాకాపిలానీ తేవిజ్జా మచ్చుహాయినీతి. తతో ఏవ **ధారేతి అన్తిమం దేహం, జేత్వా మారం సవాహనన్తి** అత్తానమేవ పరం వియ కత్వా దస్సేతి.

ఇదాని యథా థేరస్స పటిపత్తి ఆదిమజ్ఝపరియోసానకల్యాణా, ఏవం మమపీతి దస్సేన్తీ ‘‘**దిస్వా ఆదీనవ**’’న్తి ఓసానగాథమాహ. తత్థ **త్యమ్హ ఖీణాసవా దన్తా**తి తే మయం మహాకస్సపత్థేరో అహఞ్చ ఉత్తమేన దమేన దన్తా సబ్బసో ఖీణాసవా చ అమ్హ. **సీతిభూతామ్హ నిబ్బుతా**తి తతో ఏవ కిలేసపరిళాహాభావతో సీతిభూతా సఉపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా నిబ్బుతా చ అమ్హ భవామాతి అత్థో.

భద్దాకాపిలానీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

చతుక్కనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. పఞ్చకనిపాతో

౧. అఞ్ఞతరాథేరీగాథావణ్ణనా

పఞ్చకనిపాతే **పణ్ణవీసతి వస్సానీ**తిఆదికా అఞ్ఞతరాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే దేవదహనగరే మహాపజాపతిగోతమియా ధాతీ హుత్వా వడ్ఢేసి. నామగోత్తతో పన అపఞ్ఞాతా అహోసి. సా మహాపజాపతిగోతమియా పబ్బజితకాలే సయమ్పి పబ్బజిత్వా పఞ్చవీసతి సంవచ్ఛరాని కామరాగేన ఉపద్దుతా అచ్ఛరాసఙ్ఘాతమత్తమ్పి కాలం చిత్తేకగ్గతం అలభన్తీ బాహా పగ్గయ్హ కన్దమానా ధమ్మదిన్నాథేరియా సన్తికే ధమ్మం సుత్వా కామేహి వినివత్తితమానసా కమ్మట్ఠానం గహేత్వా భావనమనుయుఞ్జన్తీ న చిరస్సేవ ఛళభిఞ్ఞా హుత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౬౭. "పణ్ణవీసతి వస్సాని, యతో పబ్బజితా అహం;
నాచ్ఛరాసఙ్ఘాతమత్తమ్పి, చిత్తస్సూపసమజ్ఝగం.

౬౮. "అలద్ధా చేతసో సన్తిం, కామరాగేనవస్సుతా;
బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తీ, విహారం పావిసిం అహం.

౬౯. "సా భిక్ఖునిం ఉపాగచ్ఛిం, యా మే సద్ధాయికా అహు;
సా మే ధమ్మమదేసేసి, ఖన్ధాయతనధాతుయో.

౭౦. "తస్సా ధమ్మం సుణిత్వాన, ఏకమన్తే ఉపావిసిం;
పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం.

౭౧. "చేతోపరిచ్చఞాణఞ్చ , సోతధాతు విసోధితా;
ఇద్ధీపి మే సచ్ఛికతా, పత్తో మే ఆసవక్ఖయో;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **నాచ్ఛరాసఙ్ఘాతమత్తమ్పీ**తి అచ్ఛరాఘటితమత్తమ్పి ఖణం అఙ్గులిఫోటనమత్తమ్పి కాలన్తి అత్థో. **చిత్తస్సూపసమజ్ఝగ**న్తి చిత్తస్స ఉపసమం చిత్తేకగ్గం న అజ్ఝగన్తి యోజనా, న పటిలభిన్తి అత్థో.

కామరాగేనవస్సుతాతి కామగుణసఙ్ఖాతేసు వత్థుకామేసు దళ్హతరాభినివేసితాయ బహలేన ఛన్దరాగేన తిన్తచిత్తా.

భిక్ఖునిన్తి ధమ్మదిన్నత్థేరిం సన్ధాయ వదతి.

చేతోపరిచ్చఞాణఞ్చాతి చేతోపరియఞాణఞ్చ విసోధితన్తి సమ్బన్ధో, అధిగతన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

అఞ్ఞతరాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. విమలాథేరీగాథావణ్ణనా

మత్తా వణ్ణేన రూపేనాతిఆదికా విమలాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం అఞ్ఞతరాయ రూపూపజీవినియా ఇత్థియా ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. **విమలా**తిస్సా నామం అహోసి. సా వయప్పత్తా తథేవ జీవికం కప్పేన్తీ ఏకదివసం ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం వేసాలియం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పటిబద్ధచిత్తా హుత్వా థేరస్స వసనట్ఠానం గన్త్వా థేరం ఉద్దిస్స పలోభనకమ్మం కాతుం ఆరభి. “తిత్థియేహి ఉయ్యోజితా తథా అకాసీ”తి కేచి వదన్తి. థేరో తస్సా అసుభవిభావనముఖేన సన్తజ్జనం కత్వా ఓవాదమదాసి. తం హేట్ఠా థేరగాథాయ ఆగతమేవ, తథా పన థేరేన ఓవాదే దిన్నే సా సంవేగజాతా హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠపేత్వా సాసనే పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా హుత్వా అపరభాగే భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా ఘటేన్తీ వాయమన్తీ హేతుసమ్పన్నతాయ న చిరస్సేవ అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౭౨. “మత్తా వణ్ణేన రూపేన, సోభగ్గేన యసేన చ;
యోబ్బనేన చుపత్థద్ధా, అఞ్ఞాసమతిమఞ్ఞిహం.

౭౩. “విభూసేత్వా ఇమం కాయం, సుచిత్తం బాలలాపనం;
అట్ఠాసిం వేసిద్వారమ్హి, లుద్దో పాసమివోడ్డియ.

౭౪. “పిళన్ధనం విదంసేన్తీ, గుయ్హం పకాసికం బహుం;
అకాసిం వివిధం మాయం, ఉజ్ఝగ్ఘన్తీ బహుం జనం.

౭౫. “సాజ్జ పిణ్డం చరిత్వాన, ముణ్డా సఙ్ఘాటిపారుతా;
నిసిన్నా రుక్ఖమూలమ్హి, అవితక్కస్స లాభినీ.

౭౬. “సబ్బే యోగా సముచ్ఛిన్నా, యే దిబ్బా యే చ మానుసా;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, సీతిభూతామ్హి నిబ్బుతా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **మత్తా వణ్ణేన రూపేనా**తి గుణవణ్ణేన చేవ రూపసమ్పత్తియా చ. **సోభగ్గేనా**తి సుభగభావేన. **యసేనా**తి పరివారసమ్పత్తియా. **మత్తా** వణ్ణమదరూపమదసోభగ్గమదపరివారమదవసేన మదం ఆపన్నాతి అత్థో. **యోబ్బనేన చుపత్థద్ధా**తి యోబ్బనమదేన ఉపరూపరి థద్ధా యోబ్బననిమిత్తేన అహఙ్కారేన ఉపత్థద్ధచిత్తా అనుపసన్తమానసా. **అఞ్ఞాసమతిమఞ్ఞిహ**న్తి అఞ్ఞా ఇత్థియో అత్తనో వణ్ణాదిగుణేహి సబ్బథాపి అతిక్కమిత్వా మఞ్ఞిం అహం. అఞ్ఞాసం వా ఇత్థీనం వణ్ణాదిగుణే అతిమఞ్ఞిం అతిక్కమిత్వా అమఞ్ఞిం అవమానం అకాసిం.

విభూసిత్వా ఇమం కాయం, సుచిత్తం బాలలాపనన్తి ఇమం నానావిధఅసుచిభరితం జేగుచ్ఛం అహం మమాతి బాలానం లాపనతో వాచనతో బాలలాపనం మమ కాయం ఛవిరాగకరణకేసట్ఠపనాదినా సుచిత్తం వత్థాభరణేహి విభూసిత్వా సుమణ్డితపసాదితం కత్వా. **అట్ఠాసిం వేసిద్వారమ్హి, లుద్దో పాసమివోడ్డియా**తి మిగలుద్దో వియ మిగానం బన్ధనత్థాయ దణ్డవాకురాదిమిగపాసం, మారస్స పాసభూతం యథావుత్తం మమ కాయం వేసిద్వారమ్హి వేసియా ఘరద్వారే ఓడ్డియిత్వా అట్ఠాసిం.

పిళన్ధనం విదంసేన్తీ, గుయ్హం పకాసికం బహున్తి ఊరుజఘనథనదస్సనాదికం గుయ్హఞ్చేవ పాదజాణుసిరాదికం పకాసఞ్చాతి గుయ్హం పకాసికఞ్చ బహుం నానప్పకారం పిళన్ధనం ఆభరణం దస్సేన్తీ. **అకాసిం వివిధం మాయం, ఉజ్జగ్ఘన్తీ బహుం జన**న్తి యోబ్బనమదమత్తం బహుం బాలజనం విప్పలమ్భేతుం హసన్తీ గన్ధమాలావత్థాభరణాదీహి సరీరసభావపటిచ్ఛాదనేన హసవిలాసభావాదీహి తేహి చ వివిధం నానప్పకారం వఞ్చనం అకాసిం.

సాజ్జ పిణ్డం చరిత్వాన…పే.… అవితక్కస్స లాభినీతి సా అహం ఏవం పమాదవిహారినీ సమానా అజ్జ ఇదాని అయ్యస్స మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స ఓవాదే ఠత్వా సాసనే పబ్బజిత్వా ముణ్డా సఙ్ఘాటిపారుతా హుత్వా పిణ్డం చరిత్వాన భిక్ఖాహారం భుఞ్జిత్వా **నిసిన్నా** రుక్ఖమూలమ్హి రుక్ఖమూలే వివిత్తాసనే నిసిన్నా దుతియజ్ఝానపాదకస్స అగ్గఫలస్స అధిగమేన అవితక్కస్స లాభినీ అమ్హీతి యోజనా.

సబ్బే యోగాతి కామయోగాదయో చత్తారోపి యోగా. **సముచ్ఛిన్నా**తి పఠమమగ్గాదినా యథారహం సమ్మదేవ ఉచ్ఛిన్నా పహీనా. సేసం వుత్తనయమేవ.

విమలాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. సీహాథేరీగాథావణ్ణనా

అయోనిసో మనసికారాతిఆదికా సీహాయ థేరియా గాథా . అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం సీహసేనాపతినో భగినియా ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా “మాతులస్స నామం కరోమా”తి **సీహా**తి నామం అకంసు. సా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థారా సీహస్స సేనాపతినో ధమ్మే దేసియమానే తం ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా మాతాపితరో అనుజానాపేత్వా పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ విపస్సనం ఆరభిత్వాపి బహిద్ధా పుథుత్తారమ్మణే విధావన్తం చిత్తం నివత్తేతుం అసక్కోన్తీ సత్త సంవచ్ఛరాని మిచ్ఛావితక్కేహి బాధీయమానా చిత్తస్సాదం అలభన్తీ “కిం మే ఇమినా పాపజీవితేన , ఉబ్బన్ధిత్వా మరిస్సామీ”తి పాసం గహేత్వా రుక్ఖసాఖాయం లగ్గిత్వా తం అత్తనో కణ్ఠే పటిముఞ్చన్తీ పుబ్బాచిణ్ణవసేన విపస్సనాయ చిత్తం అభినీహరి, అన్తిమభవికతాయ పాసస్స బన్ధనం గీవట్ఠానే అహోసి, ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా సా తావదేవ విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పత్తసమకాలమేవ చ పాసబన్ధో గీవతో ముచ్చిత్వా వినివత్తి. సా అరహత్తే పతిట్ఠితా ఉదానవసేన –

౭౭. “అయోనిసో మనసికారా, కామరాగేన అట్టితా;
అహోసిం ఉద్ధతా పుబ్బే, చిత్తే అవసవత్తినీ.

౭౮. “పరియుట్ఠితా క్లేసేహి, సుభసఞ్ఞానువత్తినీ;
సమం చిత్తస్స న లభిం, రాగచిత్తవసానుగా.

౭౯. “కిసా పణ్డు వివణ్ణా చ, సత్త వస్సాని చారిహం;
నాహం దివా వా రత్తిం వా, సుఖం విన్దిం సుదుక్ఖితా.

౮౦. “తతో రజ్జుం గహేత్వాన, పావిసిం వనమన్తరం;
వరం మే ఇధ ఉబ్బన్ధం, యఞ్చ హీనం పునాచరే.

౮౧. “దళ్హపాసం కరిత్వాన, రుక్ఖసాఖాయ బన్ధియ;
పక్ఖిపిం పాసం గీవాయం, అథ చిత్తం విముచ్చి మే”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **అయోనిసో మనసికారాతి** అనుపాయమనసికారేన, అసుభే సుభన్తి విపల్లాసగ్గాహేన. **కామరాగేన అట్టితాతి** కామగుణేసు ఛన్దరాగేన పీళితా. **అహోసిం ఉద్ధతా పుబ్బే, చిత్తే అవసవత్తినీ**తి పుబ్బే మమ చిత్తే మయ్హం వసే అవత్తమానే ఉద్ధతా నానారమ్మణే విక్ఖిత్తచిత్తా అసమాహితా అహోసిం.

పరియుట్ఠితా క్లేసేహి, సుభసఞ్ఞానువత్తినీతి పరియుట్ఠానపత్తేహి కామరాగాదికిలేసేహి అభిభూతా రూపాదీసు సుభన్తి పవత్తాయ కామసఞ్ఞాయ అనువత్తనసీలా. **సమం చిత్తస్స న లభిం, రాగచిత్తవసానుగాతి** కామరాగసమ్పయుత్తచిత్తస్స వసం అనుగచ్ఛన్తీ ఈసకమ్పి చిత్తస్స సమం చేతోసమథం చిత్తేకగ్గతం న లభిం.

కిసా పణ్డు వివణ్ణా చాతి ఏవం ఉక్కణ్ఠితభావేన కిసా ధమనిసన్థతగత్తా ఉప్పణ్డుప్పణ్డుకజాతా తతో ఏవ వివణ్ణా విగతఛవివణ్ణా చ హుత్వా. **సత్త వస్సానీ**తి సత్త సంవచ్ఛరాని. **చారిహన్తి** చరిం అహం. **నాహం దివా వా రత్తిం వా, సుఖం విన్దిం సుదుక్ఖితాతి** ఏవమహం సత్తసు సంవచ్ఛరేసు కిలేసదుక్ఖేన దుక్ఖితా ఏకదాపి దివా వా రత్తిం వా సమణసుఖం న పటిలభిం.

తతోతి కిలేసపరియుట్ఠానేన సమణసుఖాలాభభావతో. **రజ్జుం గహేత్వాన పావిసిం, వనమన్తరన్తి** పాసరజ్జుం ఆదాయ వనన్తరం పావిసిం. కిమత్థం పావిసీతి చే ఆహ – ‘‘**వరం మే ఇధ ఉబ్బన్ధం, యఞ్చ హీనం పునాచరే**’’తి యదహం సమణధమ్మం కాతుం అసక్కోన్తీ హీనం గిహిభావం పున ఆచరే ఆచరేయ్యం అనుతిట్ఠేయ్యం, తతో సతగుణేన సహస్సగుణేన ఇమస్మిం వనన్తరే ఉబ్బన్ధం బన్ధిత్వా మరణం మే వరం సేట్ఠన్తి అత్థో. **అథ చిత్తం విముచ్చి మేతి** యదా రుక్ఖసాఖాయ బన్ధపాసం గీవాయం పక్ఖిపి, అథ తదనన్తరమేవ వుట్ఠానగామినివిపస్సనామగ్గేన ఘటితత్తా మగ్గపటిపాటియా సబ్బాసవేహి మమ చిత్తం విముచ్చి విముత్తం అహోసీతి.

సీహాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. సున్దరీనన్దాథేరీగాథావణ్ణనా

ఆతురం అసుచిన్తిఆదికా సున్దరీనన్దాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం ఝాయినీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా కుసలం ఉపచినన్తీ కప్పసతసహస్సం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సక్యరాజకులే నిబ్బత్తి. **నన్దా**తిస్సా నామం అకంసు. అపరభాగే రూపసమ్పత్తియా సున్దరీనన్దా, జనపదకల్యాణీతి చ పఞ్ఞాయిత్థ. సా అమ్హాకం భగవతి సబ్బఞ్ఞుతం పత్వా అనుపుబ్బేన కపిలవత్థుం గన్త్వా నన్దకుమారఞ్చ రాహులకుమారఞ్చ పబ్బాజేత్వా గతే సుద్ధోదనమహారాజే చ పరినిబ్బుతే మహాపజాపతిగోతమియా రాహులమాతాయ చ పబ్బజితాయ చిన్తేసి – “మయ్హం జేట్ఠభాతా చక్కవత్తిరజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా లోకే అగ్గపుగ్గలో బుద్ధో జాతో, పుత్తోపిస్స రాహులకుమారో పబ్బజి, భత్తాపి మే నన్దరాజా, మాతాపి మహాపజాపతిగోతమీ, భగినీపి రాహులమాతా పబ్బజితా, ఇదానాహం గేహే కిం కరిస్సామి, పబ్బజిస్సామీ”తి భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా ఞాతిసినేహేన పబ్బజి, నో సద్ధాయ. తస్మా పబ్బజిత్వాపి రూపం నిస్సాయ ఉప్పన్నమదా. “సత్థా రూపం వివణ్ణేతి గరహతి, అనేకపరియాయేన రూపే ఆదీనవం దస్సేతీ”తి బుద్ధుపట్ఠానం న గచ్ఛతీతిఆది సబ్బం హేట్ఠా అభిరూపనన్దాయ వత్థుస్మిం వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బం. అయం పన విసేసో – సత్థారా నిమ్మితం ఇత్థిరూపం అనుక్కమేన జరాభిభూతం దిస్వా అనిచ్చతో దుక్ఖతో అనత్తతో మనసికరోన్తియా థేరియా కమ్మట్ఠానాభిముఖం చిత్తం అహోసి. తం దిస్వా సత్థా తస్సా సప్పాయవసేన ధమ్మం దేసేన్తో –

౮౨. “ఆతురం అసుచిం పూతిం, పస్స నన్దే సముస్సయం;
అసుభాయ చిత్తం భావేహి, ఏకగ్గం సుసమాహితం.

౮౩. “యథా ఇదం తథా ఏతం, యథా ఏతం తథా ఇదం;
దుగ్గన్ధం పూతికం వాతి, బాలానం అభినన్దితం.

౮౪. “ఏవమేతం అవేక్ఖన్తీ, రత్తిన్దివమతన్దితా;
తతో సకాయ పఞ్ఞాయ, అభినిబ్బిజ్ఝ దక్ఖిస”న్తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా అభాసి.

సా దేసనానుసారేన ఞాణం పేసేత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహి. తస్సా ఉపరిమగ్గత్థాయ కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖన్తో “నన్దే, ఇమస్మిం సరీరే అప్పమత్తకోపి సారో నత్థి, మంసలోహితలేపనో జరాదీనం వాసభూతో, అట్ఠిపుఞ్జమత్తో ఏవాయ”న్తి దస్సేతుం –

“అట్ఠీనం నగరం కతం, మంసలోహితలేపనం;
యత్థ జరా చ మచ్చు చ, మానో మక్ఖో చ ఓహితో”తి. (ధ॰ ప॰ ౧౫౦) –

ధమ్మపదే ఇమం గాథమాహ.

సా దేసనావసానే అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౩.౧౬౬-౨౧౯) –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“ఓవాదకో విఞ్ఞాపకో, తారకో సబ్బపాణినం;
దేసనాకుసలో బుద్ధో, తారేసి జనతం బహుం.

“అనుకమ్పకో కారుణికో, హితేసీ సబ్బపాణినం;
సమ్పత్తే తిత్థియే సబ్బే, పఞ్చసీలే పతిట్ఠపి.

“ఏవం నిరాకులం ఆసి, సుఞ్ఞతం తిత్థియేహి చ;
విచిత్తం అరహన్తేహి, వసీభూతేహి తాదిభి.

“రతనానట్ఠపఞ్ఞాసం, ఉగ్గతోవ మహాముని;
కఞ్చనగ్ఘియసఙ్కాసో, బాత్తింసవరలక్ఖణో.

“వస్ససతసహస్సాని, ఆయు విజ్జతి తావదే;
తావతా తిట్ఠమానో సో, తారేసి జనతం బహుం.

“తదాహం హంసవతియం, జాతా సేట్ఠికులే అహుం;
నానారతనపజ్జోతే, మహాసుఖసమప్పితా.

“ఉపేత్వా తం మహావీరం, అస్సోసిం ధమ్మదేసనం;
అమతం పరమస్సాదం, పరమత్థనివేదకం.

“తదా నిమన్తయిత్వాన, ససఙ్ఘం లోకనాయకం;
దత్వా తస్స మహాదానం, పసన్నా సేహి పాణిభి.

“ఝాయినీనం భిక్ఖునీనం, అగ్గట్ఠానమపత్థయిం;
నిపచ్చ సిరసా ధీరం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం.

“తదా అదన్తదమకో, తిలోకసరణో పభూ;
బ్యాకాసి నరసారథి, లచ్ఛసే తం సుపత్థితం.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
నన్దాతి నామ నామేన, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, యావజీవం తదా జినం;
మేత్తచిత్తా పరిచరిం, పచ్చయేహి వినాయకం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తతో చుతా యామమగం, తతోహం తుసితం గతా;
తతో చ నిమ్మానరతిం, వసవత్తిపురం తతో.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, తస్స కమ్మస్స వాహసా;
తత్థ తత్థేవ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“తతో చుతా మనుస్సత్తే, రాజానం చక్కవత్తినం;
మణ్డలీనఞ్చ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“సమ్పత్తిం అనుభోత్వాన, దేవేసు మనుజేసు చ;
సబ్బత్థ సుఖితా హుత్వా, నేకకప్పేసు సంసరిం.

“పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే, సురమ్మే కపిలవ్హయే;
రఞ్ఞో సుద్ధోదనస్సాహం, ధీతా ఆసిం అనిన్దితా.

“సిరియా రూపినిం దిస్వా, నన్దితం ఆసి తం కులం;
తేన నన్దాతి మే నామం, సున్దరం పవరం అహు.

“యువతీనఞ్చ సబ్బాసం, కల్యాణీతి చ విస్సుతా;
తస్మిమ్పి నగరే రమ్మే, ఠపేత్వా తం యసోధరం.

“జేట్ఠో భాతా తిలోకగ్గో, పచ్ఛిమో అరహా తథా;
ఏకాకినీ గహట్ఠాహం, మాతరా పరిచోదితా.

“సాకియమ్హి కులే జాతా, పుత్తే బుద్ధానుజా తువం;
నన్దేనపి వినా భూతా, అగారే కిన్ను అచ్ఛసి.

“జరావసానం యోబ్బఞ్ఞం, రూపం అసుచిసమ్మతం;
రోగన్తమపిచారోగ్యం, జీవితం మరణన్తికం.

“ఇదమ్పి తే సుభం రూపం, ససీకన్తం మనోహరం;
భూసనానం అలఙ్కారం, సిరిసఙ్ఘాటసంనిభం.

“పుణ్ణితం లోకసారంవ, నయనానం రసాయనం;
పుణ్ణానం కిత్తిజననం, ఉక్కాకకులనన్దనం.

“న చిరేనేవ కాలేన, జరా సమధిసేస్సతి;
విహాయ గేహం కారుఞ్ఞో, చర ధమ్మమనిన్దితే.

“సుత్వాహం మాతు వచనం, పబ్బజిం అనగారియం;
దేహేన నతు చిత్తేన, రూపయోబ్బనలాళితా.

“మహతా చ పయత్తేన, ఝానజ్ఝేన పరం మమ;
కాతుఞ్చ వదతే మాతా, న చాహం తత్థ ఉస్సుకా.

“తతో మహాకారుణికో, దిస్వా మం కామలాలసం;
నిబ్బన్దనత్థం రూపస్మిం, మమ చక్ఖుపథే జినో.

“సకేన ఆనుభావేన, ఇత్థిం మాపేసి సోభినిం;
దస్సనీయం సురుచిరం, మమతోపి సురూపినిం.

“తమహం విమ్హితా దిస్వా, అతివిమ్హితదేహినిం;
చిన్తయిం సఫలం మేతి, నేత్తలాభఞ్చ మానుసం.

“తమహం ఏహి సుభగే, యేనత్థో తం వదేహి మే;
కులం తే నామగోత్తఞ్చ, వద మే యది తే పియం.

“న వఞ్చకాలో సుభగే, ఉచ్ఛఙ్గే మం నివాసయ;
సీదన్తీవ మమఙ్గాని, పసుప్పయముహుత్తకం.

“తతో సీసం మమఙ్గే సా, కత్వా సయి సులోచనా;
తస్సా నలాటే పతితా, లుద్ధా పరమదారుణా.

“సహ తస్సా నిపాతేన, పిళకా ఉపపజ్జథ;
పగ్ఘరింసు పభిన్నా చ, కుణపా పుబ్బలోహితా.

“పభిన్నం వదనఞ్చాపి, కుణపం పూతిగన్ధనం;
ఉద్ధుమాతం వినిలఞ్చ, పుబ్బఞ్చాపి సరీరకం.

“సా పవేదితసబ్బఙ్గీ, నిస్ససన్తీ ముహుం ముహుం;
వేదయన్తీ సకం దుక్ఖం, కరుణం పరిదేవయి.

“దుక్ఖేన దుక్ఖితా హోమి, ఫుసయన్తి చ వేదనా;
మహాదుక్ఖే నిముగ్గమ్హి, సరణం హోహి మే సఖీ.

“కుహిం వదనసోతం తే, కుహిం తే తుఙ్గనాసికా;
తమ్బబిమ్బవరోట్ఠన్తే, వదనం తే కుహిం గతం.

“కుహిం ససీనిభం వణ్ణం, కమ్బుగీవా కుహిం గతా;
దోళా లోలావ తే కణ్ణా, వేవణ్ణం సముపాగతా.

“మకుళఖారకాకారా, కలికావ పయోధరా;
పభిన్నా పూతికుణపా, దుట్ఠగన్ధిత్తమాగతా.

“వేదిమజ్ఝావ సుస్సోణీ, సూనావ నీతకిబ్బిసా;
జాతా అమజ్ఝభరితా, అహో రూపమసస్సతం.

“సబ్బం సరీరసఞ్జాతం, పూతిగన్ధం భయానకం;
సుసానమివ బీభచ్ఛం, రమన్తే యత్థ బాలిసా.

“తదా మహాకారుణికో, భాతా మే లోకనాయకో;
దిస్వా సంవిగ్గచిత్తం మం, ఇమా గాథా అభాసథ.

“ఆతురం కుణపం పూతిం, పస్స నన్దే సముస్సయం;
అసుభాయ చిత్తం భావేహి, ఏకగ్గం సుసమాహితం.

“యథా ఇదం తథా ఏతం, యథా ఏతం తథా ఇదం;
దుగ్గన్ధం పూతికం వాతి, బాలానం అభినన్దితం.

“ఏవమేతం అవేక్ఖన్తీ, రత్తిన్దివమతన్దితా;
తతో సకాయ పఞ్ఞాయ, అభినిబ్బిజ్ఝ దక్ఖిసం.

“తతోహం అతిసంవిగ్గా, సుత్వా గాథా సుభాసితా;
తత్రట్ఠితావహం సన్తీ, అరహత్తమపాపుణిం.

“యత్థ యత్థ నిసిన్నాహం, సదా ఝానపరాయణా;
జినో తస్మిం గుణే తుట్ఠో, ఏతదగ్గే ఠపేసి మం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన ‘‘**ఆతురం అసుచి**’’న్తిఆదినా సత్థారా దేసితాహి తీహి గాథాహి సద్ధిం –

౮౩. ‘‘తస్సా మే అప్పమత్తాయ, విచినన్తియా యోనిసో;
యథాభూతం అయం కాయో, దిట్ఠో సన్తరబాహిరో.

౮౪. ‘‘అథ నిబ్బిన్దహం కాయే, అజ్ఝత్తఞ్చ విరజ్జహం;
అప్పమత్తా విసంయుత్తా, ఉపసన్తామ్హి నిబ్బుతా’’తి. –

ఇమా ద్వే గాథా అభాసి.

తత్థ **ఏవమేతం అవేక్ఖన్తీ…పే.… దక్ఖిసన్తి** ఏతం ఆతురాదిసభావం కాయం ఏవం ‘‘యథా ఇదం తథా ఏత’’న్తిఆదినా వుత్తప్పకారేన **రత్తిన్దివం** సబ్బకాలం అతన్దితా హుత్వా పరతో ఘోసహేతుకం సుతమయఞాణం ముఞ్చిత్వా, **తతో** తంనిమిత్తం అత్తని సమ్భూతత్తా **సకాయ**భావనామయాయ **పఞ్ఞాయ** యాథావతో ఘనవినిబ్భోగకరణేన అభినిబ్బిజ్ఝ, కథం ను ఖో **దక్ఖిసం** పస్సిస్సన్తి ఆభోగపురేచారికేన పుబ్బభాగఞాణచక్ఖునా **అవేక్ఖన్తీ** విచినన్తీతి అత్థో.

తేనాహ ‘‘**తస్సా మే అప్పమత్తాయా**’’తిఆది. తస్సత్థో – తస్సా మే సతిఅవిప్పవాసేన **అప్పమత్తాయ యోనిసో** ఉపాయేన అనిచ్చాదివసేన విపస్సనాపఞ్ఞాయ **విచినన్తియా** వీమంసన్తియా, **అయం** ఖన్ధపఞ్చకసఙ్ఖాతో **కాయో** ససన్తానపరసన్తానవిభాగతో **సన్తరబాహిరో** యథాభూతం దిట్ఠో.

అథ తథా దస్సనతో పచ్ఛా **నిబ్బిన్దహం కాయే** విపస్సనాపఞ్ఞాసహితాయ మగ్గపఞ్ఞాయ అత్తభావే నిబ్బిన్దిం, విసేసతోవ అజ్ఝత్తసన్తానే **విరజ్జి** విరాగం ఆపజ్జిం, అహం యథాభూతాయ అప్పమాదపటిపత్తియా మత్థకప్పత్తియా **అప్పమత్తా** సబ్బసో సంయోజనానం సముచ్ఛిన్నత్తా **విసంయుత్తా** ఉపసన్తా చ నిబ్బుతా చ అమ్హీతి.

సున్దరీనన్దాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. నన్దుత్తరాథేరీగాథావణ్ణనా

అగ్గిం చన్దఞ్చాతిఆదికా నన్దుత్తరాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కురురట్ఠే కమ్మాసధమ్మనిగమే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా , ఏకచ్చాని విజ్జాట్ఠానాని సిప్పాయతనాని చ ఉగ్గహేత్వా నిగణ్ఠపబ్బజ్జం ఉపగన్త్వా, వాదప్పసుతా జమ్బుసాఖం గహేత్వా భద్దాకుణ్డలకేసా వియ జమ్బుదీపతలే విచరన్తీ మహామోగ్గల్లానత్థేరం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛిత్వా పరాజయం పత్తా థేరస్స ఓవాదే ఠత్వా సాసనే పబ్బజిత్వా సమణధమ్మం కరోన్తీ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౮౭. ‘‘అగ్గిం చన్దఞ్చ సూరియఞ్చ, దేవతా చ నమస్సిహం;
నదీతిత్థాని గన్త్వాన, ఉదకం ఓరుహామిహం.

౮౮. “బహూవతసమాదానా, అడ్ఢం సీసస్స ఓలిఖిం;
ఛమాయ సేయ్యం కప్పేమి, రత్తిం భత్తం న భుఞ్జహం.

౮౯. “విభూసామణ్డనరతా, న్హాపనుచ్ఛాదనేహి చ;
ఉపకాసిం ఇమం కాయం, కామరాగేన అట్టితా.

౯౦. “తతో సద్ధం లభిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం;
దిస్వా కాయం యథాభూతం, కామరాగో సమూహతో.

౯౧. “సబ్బే భవా సముచ్ఛిన్నా, ఇచ్ఛా చ పత్థనాపి చ;
సబ్బయోగవిసంయుత్తా, సన్తిం పాపుణి చేతసో”తి. –

ఇమా పఞ్చ గాథా అభాసి.

తత్థ **అగ్గిం చన్దఞ్చ సూరియఞ్చ, దేవతా చ నమస్సిహన్తి** అగ్గిప్పముఖా దేవాతి ఇన్దానం దేవానం ఆరాధనత్థం ఆహుతిం పగ్గహేత్వా అగ్గిఞ్చ, మాసే మాసే సుక్కపక్ఖస్స దుతియాయ చన్దఞ్చ, దివసే దివసే సాయం పాతం సూరియఞ్చ, అఞ్ఞా చ బాహిరా హిరఞ్ఞగబ్భాదయో దేవతా చ, విసుద్ధిమగ్గం గవేసన్తీ నమస్సిహం నమక్కారం అహం అకాసిం. **నదీతిత్థాని గన్త్వాన, ఉదకం ఓరుహామిహన్తి** గఙ్గాదీనం నదీనం పూజాతిత్థాని ఉపగన్త్వా సాయం పాతం ఉదకం ఓతరామి ఉదకే నిముజ్జిత్వా అఙ్గసిఞ్చనం కరోమి.

బహూవతసమాదానాతి పఞ్చాతపతప్పనాది బహువిధవతసమాదానా. గాథాసుఖత్థం బహూతి దీఘకరణం. **అడ్ఢం సీసస్స ఓలిఖిన్తి** మయ్హం సీసస్స అడ్ఢమేవ ముణ్డేమి. కేచి “అడ్ఢం సీసస్స ఓలిఖిన్తి కేసకలాపస్స అడ్ఢం జటాబన్ధనవసేన బన్ధిత్వా అడ్ఢం విస్సజ్జేసి”న్తి అత్థం వదన్తి. **ఛమాయ సేయ్యం కప్పేమీతి** థణ్డిలసాయినీ హుత్వా అనన్తరహితాయ భూమియా సయామి. **రత్తిం భత్తం న భుఞ్జహన్తి** రత్తూపరతా హుత్వా రత్తియం భోజనం న భుఞ్జిం.

విభూసామణ్డనరతాతి చిరకాలం అత్తకిలమథానుయోగేన కిలన్తకాయా “ఏవం సరీరస్స కిలమనేన నత్థి పఞ్ఞాసుద్ధి. సచే పన ఇన్ద్రియానం తోసనవసేన సరీరస్స తప్పనేన సుద్ధి సియా”తి మన్త్వా ఇమం కాయం అనుగ్గణ్హన్తీ విభూసాయం మణ్డనే చ రతా వత్థాలఙ్కారేహి అలఙ్కరణే గన్ధమాలాదీహి మణ్డనే చ అభిరతా. **న్హాపనుచ్ఛాదనేహి చాతి** సమ్బాహనాదీని కారేత్వా న్హాపనేన ఉచ్ఛాదనేన చ. **ఉపకాసిం ఇమం కాయన్తి** ఇమం మమ కాయం అనుగ్గణ్హిం సన్తప్పేసిం. **కామరాగేన అట్టితాతి** ఏవం కాయదళ్హీబహులా హుత్వా అయోనిసోమనసికారపచ్చయా పరియుట్ఠితేన కామరాగేన అట్టితా అభిణ్హం ఉపద్దుతా అహోసిం.

తతో సద్ధం లభిత్వానాతి ఏవం సమాదిన్నవతాని భిన్దిత్వా కాయదళ్హీబహులా వాదప్పసుతా హుత్వా తత్థ తత్థ విచరన్తీ తతో పచ్ఛా అపరభాగే మహామోగ్గల్లానత్థేరస్స సన్తికే లద్ధోవాదానుసాసనా సద్ధం పటిలభిత్వా. **దిస్వా కాయం యథాభూతన్తి** సహ విపస్సనాయ మగ్గపఞ్ఞాయ ఇమం మమ కాయం యథాభూతం దిస్వా అనాగామిమగ్గేన సబ్బసో కామరాగో సమూహతో. తతో పరం అగ్గమగ్గేన **సబ్బే భవా సముచ్ఛిన్నా, ఇచ్ఛా చ పత్థనాపి చాతి**

పచ్చుప్పన్నవిసయాభిలాససఙ్ఖాతా ఇచ్ఛా చ ఆయతిభవాభిలాససఙ్ఖాతా పత్థనాపి సబ్బే భవాపి సముచ్ఛిన్నాతి యోజనా . **సన్తిం పాపుణి చేతసో**తి అచ్చన్తం సన్తిం అరహత్తఫలం పాపుణిం అధిగచ్ఛిన్తి అత్థో.

నన్దుత్తరాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. మిత్తాకాళీథేరీగాథావణ్ణనా

సద్ధాయ పబ్బజిత్వానాతిఆదికా మిత్తాకాళియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే కురురట్ఠే కమ్మాసధమ్మనిగమే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్తా మహాసతిపట్ఠానదేసనాయ పటిలద్ధసద్ధా భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా సత్త సంవచ్ఛరాని లాభసక్కారగిద్ధికా హుత్వా సమణధమ్మం కరోన్తీ తత్థ తత్థ విచరిత్వా అపరభాగే యోనిసో ఉమ్ముజ్జన్తీ సంవేగజాతా హుత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౯౨. “సద్ధాయ పబ్బజిత్వాన, అగారస్మానగారియం;
విచరింహం తేన తేన, లాభసక్కారఉస్సుకా.

౯౩. “రిఞ్చిత్వా పరమం అత్థం, హీనమత్థం అసేవిహం;
కిలేసానం వసం గన్త్వా, సామఞ్ఞత్థం న బుజ్ఝిహం.

౯౪. “తస్సా మే అహు సంవేగో, నిసిన్నాయ విహారకే;
ఉమ్మగ్గపటిపన్నామ్హి, తణ్హాయ వసమాగతా.

౯౫. “అప్పకం జీవితం మయ్హం, జరా బ్యాధి చ మద్దతి;
పురాయం భిజ్జతి కాయో, న మే కాలో పమజ్జితుం.

౯౬. “యథాభూతమవేక్ఖన్తీ, ఖన్ధానం ఉదయబ్బయం;
విముత్తచిత్తా ఉట్ఠాసిం, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **విచరింహం తేన తేన, లాభసక్కారఉస్సుకా**తి లాభే చ సక్కారే చ ఉస్సుకా యుత్తప్పయుత్తా హుత్వా తేన తేన బాహుసచ్చధమ్మకథాదినా లాభుప్పాదహేతునా విచరిం అహం.

రిఞ్చిత్వా పరమం అత్థన్తి ఝానవిపస్సనామగ్గఫలాదిం ఉత్తమం అత్థం జహిత్వా ఛడ్డేత్వా. **హీనమత్థం అసేవిహ**న్తి చతుపచ్చయసఙ్ఖాతఆమిసభావతో హీనం లామకం అత్థం అయోనిసో పరియేసనాయ పటిసేవిం అహం. **కిలేసానం వసం గన్త్వా**తి మానమదతణ్హాదీనం కిలేసానం వసం ఉపగన్త్వా **సామఞ్ఞత్థం** సమణకిచ్చం **న బుజ్ఝిం** న జానిం అహం.

నిసిన్నాయ విహారకేతి మమ వసనకఓవరకే నిసిన్నాయ అహు సంవేగో. కథన్తి చే, ఆహ ‘‘**ఉమ్మగ్గపటిపన్నామ్హీ**’’తి. తత్థ **ఉమ్మగ్గపటిపన్నామ్హీ**తి యావదేవ అనుపాదాయ పరినిబ్బానత్థమిదం సాసనం, తత్థ సాసనే పబ్బజిత్వా కమ్మట్ఠానం

అమనసికరోన్తీ తస్స ఉమ్మగ్గపటిపన్నా అహోసి. **తణ్హాయ వసమాగతాతి** పచ్చయుప్పాదనతణ్హాయ వసం ఉపగతా.

అప్పకం జీవితం మయ్హన్తి పరిచ్ఛిన్నకాలా వజ్జితతో బహూపద్దవతో చ మమ జీవితం అప్పకం పరిత్తం లహుకం. **జరా బ్యాధి చ మద్దతీతి** తఞ్చ సమన్తతో ఆపతిత్వా నిప్పోథేన్తా పబ్బతా వియ జరా బ్యాధి చ మద్దతి నిమ్మథతి. "మద్దరే"తిపి పాఠో. **పురాయం భిజ్జతి కాయోతి** అయం కాయో భిజ్జతి పురా. యస్మా తస్స ఏకంసికో భేదో, తస్మా **న మే కాలో పమజ్జితుం** అయం కాలో అట్ఠక్ఖణవజ్జితో నవమో ఖణో, సో పమజ్జితుం న యుత్తోతి తస్సాహం సంవేగోతి యోజనా.

యథాభూతమవేక్ఖన్తీతి ఏవం జాతసంవేగా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా అనిచ్చాదిమనసికారేన యథాభూతమవేక్ఖన్తీ. కిం అవేక్ఖన్తీతి ఆహ **''ఖన్ధానం ఉదయబ్బయ''**న్తి. "అవిజ్జాసముదయా రూపసముదయో"తిఆదినా (పటి॰ మ॰ ౧.౫౦) సమపఞ్ఞాసప్పభేదానం పఞ్చన్నం ఉపాదానక్ఖన్ధానం ఉప్పాదనిరోధఞ్చ ఉదయబ్బయానుపస్సనాయ అవేక్ఖన్తీ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా మగ్గపటిపాటియా సబ్బసో కిలేసేహి చ భవేహి చ విముత్తచిత్తా ఉట్ఠాసిం, ఉభతో ఉట్ఠానేన మగ్గేన భవత్తయతో చాతి వుట్ఠితా అహోసిం. సేసం వుత్తనయమేవ.

మిత్తాకాళీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. సకులాథేరీగాథావణ్ణనా

అగారస్మిం వసన్తీతిఆదికా సకులాయ థేరియా గాథా. అయం కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే ఆనన్దస్స రఞ్ఞో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తా, సత్థు వేమాతికభగినీ **నన్దాతి** నామేన. సా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారా ఏకం భిక్ఖునిం దిబ్బచక్ఖుకానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా ఉస్సాహజాతా అధికారకమ్మం కత్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేన్తీ పణిధానమకాసి. సా తత్థ యావజీవం బహుం ఉళారం కుసలకమ్మం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ కస్సపస్స భగవతో కాలే బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తిత్వా పరిబ్బాజకపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా ఏకచారినీ విచరన్తీ ఏకదివసం తేలభిక్ఖాయ ఆహిణ్డిత్వా తేలం లభిత్వా తేన తేలేన సత్థు చేతియే సబ్బరత్తిం దీపపూజం అకాసి. సా తతో చుతా తావతింసే నిబ్బత్తిత్వా సువిసుద్ధదిబ్బచక్ఖుకా హుత్వా ఏకం బుద్ధన్తరం దేవేసుయేవ సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తి. **సకులాతి**స్సా నామం అహోసి. సా విఞ్ఞుతం పత్తా సత్థు జేతవనపటిగ్గహణే పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా హుత్వా అపరభాగే అఞ్ఞతరస్స ఖీణాసవత్థేరస్స సన్తికే ధమ్మం సుత్వా సఞ్జాతసంవేగా పబ్బజిత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా ఘటేన్తీ వాయమన్తీ న చిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౩.౧౩౧-౧౬౨) –

"పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

"హితాయ సబ్బసత్తానం, సుఖాయ వదతం వరో;
అత్థాయ పురిసాజఞ్ఞో, పటిపన్నో సదేవకే.

"యసగ్గపత్తో సిరిమా, కిత్తివణ్ణగతో జినో;

పూజితో సబ్బలోకస్స, దిసా సబ్బాసు విస్సుతో.

“ఉత్తిణ్ణవిచికిచ్ఛో సో, వీతివత్తకథంకథో;
సమ్పుణ్ణమనసఙ్కప్పో, పత్తో సమ్బోధిముత్తమం.

“అనుప్పన్నస్స మగ్గస్స, ఉప్పాదేతా నరుత్తమో;
అనక్ఖాతఞ్చ అక్ఖాసి, అసఞ్జాతఞ్చ సఞ్జనీ.

“మగ్గఞ్ఞూ చ మగ్గవిదూ, మగ్గక్ఖాయీ నరాసభో;
మగ్గస్స కుసలో సత్థా, సారథీనం వరుత్తమో.

“మహాకారుణికో సత్థా, ధమ్మం దేసేతి నాయకో;
నిముగ్గే కామపఙ్కమ్హి, సముద్ధరతి పాణినే.

“తదాహం హంసవతియం, జాతా ఖత్తియనన్దనా;
సురూపా సధనా చాపి, దయితా చ సిరీమతీ.

“ఆనన్దస్స మహారఞ్ఞో, ధీతా పరమసోభనా;
వేమాతా భగినీ చాపి, పదుముత్తరనామినో.

“రాజకఞ్ఞాహి సహితా, సబ్బాభరణభూసితా;
ఉపాగమ్మ మహావీరం, అస్సోసిం ధమ్మదేసనం.

“తదా హి సో లోకగరు, భిక్ఖునిం దిబ్బచక్ఖుకం;
కిత్తయం పరిసామజ్ఝే, అగ్గట్ఠానే ఠపేసి తం.

“సుణిత్వా తమహం హట్ఠా, దానం దత్వాన సత్థునో;
పూజిత్వాన చ సమ్బుద్ధం, దిబ్బచక్ఖుం అపత్థయిం.

“తతో అవోచ మం సత్థా, నన్దే లచ్ఛసి పత్థితం;
పదీపధమ్మదానానం, ఫలమేతం సునిచ్ఛితం.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
సకులా నామ నామేన, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“పరిబ్బాజకినీ ఆసిం, తదాహం ఏకచారినీ;
భిక్ఖాయ విచరిత్వాన, అలభిం తేలమత్తకం.

“తేన దీపం పదీపేత్వా, ఉపట్ఠిం సబ్బసంవరిం;
చేతియం ద్విపదగ్గస్స, విప్పసన్నేన చేతసా.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, తస్స కమ్మస్స వాహసా;
పజ్జలన్తి మహాదీపా, తత్థ తత్థ గతాయ మే.

“తిరోకుట్టం తిరోసేలం, సమతిగ్గయ్హ పబ్బతం;
పస్సామహం యదిచ్ఛామి, దీపదానస్సిదం ఫలం.

“విసుద్ధనయనా హోమి, యససా చ జలామహం;
సద్ధాపఞ్ఞావతీ చేవ, దీపదానస్సిదం ఫలం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, జాతా విప్పకులే అహం;
పహూతధనధఞ్ఞమ్హి, ముదితే రాజపూజితే.

“అహం సబ్బఙ్గసమ్పన్నా, సబ్బాభరణభూసితా;
పురప్పవేసే సుగతం, వాతపానే ఠితా అహం.

“దిస్వా జలన్తం యససా, దేవమనుస్ససక్కతం;
అనుబ్యఞ్జనసమ్పన్నం, లక్ఖణేహి విభూసితం.

“ఉదగ్గచిత్తా సుమనా, పబ్బజ్జం సమరోచయిం;
న చిరేనేవ కాలేన, అరహత్తమపాపుణిం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
పరచిత్తాని జానామి, సత్థుసాసనకారికా.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, విసుద్ధాసిం సునిమ్మలా.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తిసమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“తతో మహాకారుణికో, ఏతదగ్గే ఠపేసి మం;
దిబ్బచక్ఖుకానం అగ్గా, సకులాతి నరుత్తమో.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా కతాధికారతాయ దిబ్బచక్ఖుఞాణే చిణ్ణవసీ అహోసి. తేన నం సత్థా దిబ్బచక్ఖుకానం భిక్ఖునీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా పీతిసోమనస్సజాతా ఉదానవసేన –

౯౭. “అగారస్మిం వసన్తీహం, ధమ్మం సుత్వాన భిక్ఖునో;
అద్దసం విరజం ధమ్మం, నిబ్బానం పదమచ్చుతం.

౯౮. “సాహం పుత్తం ధీతరఞ్చ, ధనధఞ్ఞఞ్చ ఛడ్డియ;
కేసే ఛేదాపయిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం.

౯౯. “సిక్ఖమానా అహం సన్తీ, భావేన్తీ మగ్గమఞ్జసం;
పహాసిం రాగదోసఞ్చ, తదేకట్ఠే చ ఆసవే.

౧౦౦.“భిక్ఖునీ ఉపసమ్పజ్జ, పుబ్బజాతిమనుస్సరిం;
దిబ్బచక్ఖు విసోధితం, విమలం సాధుభావితం.

౧౦౧.“సఙ్ఖారే పరతో దిస్వా, హేతుజాతే పలోకితే;
పహాసిం ఆసవే సబ్బే, సీతిభూతామ్హి నిబ్బుతా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **అగారస్మిం వసన్తీహం, ధమ్మం సుత్వాన భిక్ఖునోతి** అహం పుబ్బే అగారమజ్ఝే వసమానా అఞ్ఞతరస్స భిన్నకిలేసస్స భిక్ఖునో సన్తికే చతుసచ్చగబ్భం ధమ్మకథం సుత్వా. **అద్దసం విరజం ధమ్మం, నిబ్బానం పదమచ్చుతన్తి** రాగరజాదీనం అభావేన విరజం, వానతో నిక్ఖన్తత్తా నిబ్బానం, చవనాభావతో అధిగతానం అచ్చుతిహేతుతాయ చ నిబ్బానం అచ్చుతం, పదన్తి చ లద్ధనామం అసఙ్ఖతధమ్మం, సహస్సనయపటిమణ్డితేన దస్సనసఙ్ఖాతేన ధమ్మచక్ఖునా అద్దసం పస్సిం.

సాహన్తి సా అహం వుత్తప్పకారేన సోతాపన్నా హోమి.

సిక్ఖమానా అహం సన్తీతి అహం సిక్ఖమానావ సమానా పబ్బజిత్వా వస్సే అపరిపుణ్ణే ఏవ. **భావేన్తీ మగ్గమఞ్జసన్తి** మజ్ఝిమపటిపత్తిభావతో అఞ్జసం ఉపరిమగ్గం ఉప్పాదేన్తీ. **తదేకట్ఠే చ ఆసవేతి** రాగదోసేహి సహజేకట్ఠే పహానేకట్ఠే చ తతియమగ్గవజ్ఝే ఆసవే **పహాసిం** సముచ్ఛిన్దిం.

భిక్ఖునీ ఉపసమ్పజ్జాతి వస్సే పరిపుణ్ణే ఉపసమ్పజ్జిత్వా భిక్ఖునీ హుత్వా. **విమలన్తి** అవిజ్జాదీహి ఉపక్కిలేసేహి విముత్తతాయ విగతమలం, **సాధు** సక్కచ్చ సమ్మదేవ **భావితం,** సాధూహి వా బుద్ధాదీహి **భావితం** ఉప్పాదితం దిబ్బచక్ఖు విసోధితన్తి సమ్బన్ధో.

సఙ్ఖారేతి తేభూమకసఙ్ఖారే. **పరతోతి** అనత్తతో. **హేతుజాతేతి** పచ్చయుప్పన్నే. **పలోకితేతి** పలుజ్జనసభావే పభఙ్గనే పఞ్ఞాచక్ఖునా దిస్వా. **పహాసిం ఆసవే సబ్బేతి** అగ్గమగ్గేన అవసిట్ఠే సబ్బేపి ఆసవే పజహిం, ఖేపేసిన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

సకులాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. సోణాథేరీగాథావణ్ణనా

దస పుత్తే విజాయిత్వాతిఆదికా సోణాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం ఆరద్ధవీరియానం భిక్ఖునీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా, అధికారకమ్మం కత్వా సయమ్పి తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా, తతో చుతా కప్పసతసహస్సం దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా పతికులం గతా దస పుత్తధీతరో లభిత్వా **బహుపుత్తికాతి** పఞ్ఞాయిత్థ. సా సామికే పబ్బజితే వయప్పత్తే పుత్తధీతరో ఘరావాసే పతిట్ఠాపేత్వా సబ్బం ధనం పుత్తానం విభజిత్వా అదాసి, న కిఞ్చి అత్తనో ఠపేసి. తం పుత్తా చ ధీతరో చ కతిపాహమేవ ఉపట్ఠహిత్వా పరిభవం అకంసు. సా “కిం మయ్హం ఇమేహి పరిభవాయ ఘరే వసన్తియా”తి భిక్ఖునియో ఉపసఙ్కమిత్వా పబ్బజ్జం యాచి. తం భిక్ఖునియో పబ్బాజేసుం. సా లద్ధూపసమ్పదా “అహం మహల్లికాకాలే పబ్బజిత్వా అప్పమత్తాయ భవితబ్బ”న్తి భిక్ఖునీనం వత్తపటివత్తం కరోన్తీ “సబ్బరత్తిం సమణధమ్మం కరిస్సామీ”తి హేట్ఠాపాసాదే ఏకథమ్భం హత్థేన గహేత్వా తం అవిజహమానా సమణధమ్మం కరోన్తీ చఙ్కమమానాపి “అన్ధకారే ఠానే రుక్ఖాదీసు యత్థ కత్థచి మే సీసం పటిహఞ్ఞేయ్యా”తి రుక్ఖం హత్థేన గహేత్వా తం అవిజహమానావ సమణధమ్మం కరోతి. తతో పట్ఠాయ సా ఆరద్ధవీరియతాయ పాకటా అహోసి. సత్థా తస్సా ఞాణపరిపాకం దిస్వా గన్ధకుటియం నిసిన్నోవ ఓభాసం ఫరిత్వా సమ్ముఖే నిసిన్నో వియ అత్తానం దస్సేత్వా –

> “యో చ వస్ససతం జీవే, అపస్సం ధమ్మముత్తమం;
>
> ఏకాహం జీవితం సేయ్యో, పస్సతో ధమ్మముత్తమ”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౧౧౫) –

గాథం అభాసి. సా గాథాపరియోసానే అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౩.౨౨౦-౨౪౩) –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదా సేట్ఠికులే జాతా, సుఖితా పూజితా పియా;
ఉపేత్వా తం మునివరం, అస్సోసిం మధురం వచం.

“ఆరద్ధవీరియానగ్గం, వణ్ణేసి భిక్ఖునిం జినో;
తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, కారం కత్వాన సత్థునో.

“అభివాదియ సమ్బుద్ధం, ఠానం తం పత్థయిం తదా;
అనుమోది మహావీరో, సిజ్ఝతం పణిధీ తవ.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
సోణాతి నామ నామేన, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, యావజీవం తదా జినం;
మేత్తచిత్తా పరిచరిం, పచ్చయేహి వినాయకం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, జాతా సేట్ఠికులే అహం;
సావత్థియం పురవరే, ఇద్ధే ఫీతే మహద్ధనే.

“యదా చ యోబ్బనప్పత్తా, గన్త్వా పతికులం అహం;
దస పుత్తాని అజనిం, సురూపాని విసేసతో.

“సుఖేధితా చ తే సబ్బే, జననేత్తమనోహరా;
అమిత్తానమ్పి రుచితా, మమ పగేవ తే సియా.

“తతో మయ్హం అకామాయ, దసపుత్తపురక్ఖతో;
పబ్బజిత్థ స మే భత్తా, దేవదేవస్స సాసనే.

“తదేకికా విచిన్తేసిం, జీవితేనాలమత్థు మే;
చత్తాయ పతిపుత్తేహి, వుడ్ఢాయ చ వరాకియా.

“అహమ్పి తత్థ గచ్ఛిస్సం, సమ్పత్తో యత్థ మే పతి;
ఏవాహం చిన్తయిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం.

“తతో చ మం భిక్ఖునియో, ఏకం భిక్ఖునుపస్సయే;
విహాయ గచ్ఛుమోవాదం, తాపేహి ఉదకం ఇతి.

“తదా ఉదకమాహిత్వా, ఓకిరిత్వాన కుమ్భియా;
చుల్లే ఠపేత్వా ఆసీనా, తతో చిత్తం సమాదహిం.

“ఖన్ధే అనిచ్చతో దిస్వా, దుక్ఖతో చ అనత్తతో;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, అరహత్తమపాపుణిం.

“తదాగన్త్వా భిక్ఖునియో, ఉణ్హోదకమపుచ్ఛిసుం;
తేజోధాతుమధిట్ఠాయ, ఖిప్పం సన్తాపయిం జలం.

“విమ్హితా తా జినవరం, ఏతమత్థమసావయుం;
తం సుత్వా ముదితో నాథో, ఇమం గాథం అభాసథ.

“యో చ వస్ససతం జీవే, కుసీతో హీనవీరియో;
ఏకాహం జీవితం సేయ్యో, వీరియమారభతో దళ్హం.

“ఆరాధితో మహావీరో, మయా సుప్పటిపత్తియా;
ఆరద్ధవీరియానగ్గం, మమాహ స మహాముని.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అథ నం భగవా భిక్ఖునియో పటిపాటియా ఠానన్తరే ఠపేన్తో ఆరద్ధవీరియానం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సా ఏకదివసం అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౦౨.“దస పుత్తే విజాయిత్వా, అస్మిం రూపసముస్సయే;
తతోహం దుబ్బలా జిణ్ణా, భిక్ఖునిం ఉపసఙ్కమిం.

౧౦౩. “సా మే ధమ్మమదేసేసి, ఖన్ధాయతనధాతుయో;
తస్సా ధమ్మం సుణిత్వాన, కేసే ఛేత్వాన పబ్బజిం.

౧౦౪.“తస్సా మే సిక్ఖమానాయ, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
పుబ్బేనివాసం జానామి, యత్థ మే వుసితం పురే.

౧౦౫.

“అనిమిత్తఞ్చ భావేమి, ఏకగ్గా సుసమాహితా;
అనన్తరావిమోక్ఖాసిం, అనుపాదాయ నిబ్బుతా.

౧౦౬.“పఞ్చక్ఖన్ధా పరిఞ్ఞాతా, తిట్ఠన్తి ఛిన్నమూలకా;
ధి తవత్థు జరే జమ్మే, నత్థి దాని పునబ్భవో”తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **రూపసముస్సయే**తి రూపసఙ్ఖాతే సముస్సయే. అయఞ్హి రూపసద్దో “చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణ”న్తిఆదీసు (సం॰ ని॰ ౪.౬౦) రూపాయతనే ఆగతో. “యంకిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్న”న్తిఆదీసు (అ॰ ని॰ ౪.౧౮౧) రూపక్ఖన్ధే. “పియరూపే సాతరూపే రజ్జతీ”తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౪౦౯) సభావే. “బహిద్ధా రూపాని పస్సతీ”తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౩.౩౩౮; అ॰ ని॰ ౧.౪౨౭-౪౩౪) కసిణాయతనే. “రూపీ రూపాని పస్సతీ”తిఆదీసు (దీ॰ ని॰ ౩.౩౩౯; అ॰ ని॰ ౧.౪౩౫-౪౪౨) రూపఝానే. “అట్ఠిఞ్చ పటిచ్చ న్హారుఞ్చ పటిచ్చ మంసఞ్చ పటిచ్చ చమ్మఞ్చ పటిచ్చ ఆకాసో పరివారితో రూపన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతీ”తిఆదీసు (మ॰ ని॰ ౧.౩౦౬) రూపకాయే. ఇధాపి రూపకాయేవ దట్ఠబ్బో. **సముస్సయ**సద్దోపి అట్ఠీనం సరీరస్స పరియాయో. “సతన్తి సముస్సయా”తిఆదీసు అట్ఠిసరీరపరియాయే. “ఆతురం అసుచిం పూతిం, పస్స నన్దే సముస్సయ”న్తిఆదీసు (థేరగా॰ ౮౯) సరీరే. ఇధాపి సరీరే ఏవ దట్ఠబ్బో. తేన వుత్తం – “రూపసముస్సయే”తి, రూపసఙ్ఖాతే సముస్సయే సరీరేతి అత్థో. ఠత్వాతి వచనసేసో. అస్మిం రూపసముస్సయేతి హి ఇమస్మిం రూపసముస్సయే ఠత్వా ఇమం రూపకాయం నిస్సాయ దస పుత్తే విజాయిత్వాతి యోజనా. **తతో**తి తస్మా దసపుత్తవిజాయనహేతు. సా హి పఠమవయం అతిక్కమిత్వా పుత్తకే విజాయన్తీ అనుక్కమేన దుబ్బలసరీరా జరాజిణ్ణా చ అహోసి. తేన వుత్తం “**తతోహం దుబ్బలా జిణ్ణా**”తి.

తస్సాతి తతో, **తస్సా**తి వా తస్సా సన్తికే. పున తస్సాతి కరణే సామివచనం, తాయాతి అత్థో. **సిక్ఖమానాయా**తి తిస్సోపి సిక్ఖా సిక్ఖమానా.

అనన్తరావిమోక్ఖాసిన్తి అగ్గమగ్గస్స అనన్తరా ఉప్పన్నవిమోక్ఖా ఆసిం. రూపీ రూపాని పస్సతీతిఆదయో హి అట్ఠపి విమోక్ఖా అనన్తరవిమోక్ఖా నామ న హోన్తి. మగ్గానన్తరం అనుప్పత్తా హి ఫలవిమోక్ఖా ఫలసమాపత్తికాలే పవత్తమానాపి పఠమమగ్గానన్తరమేవ సముప్పత్తితో తం ఉపాదాయ అనన్తరవిమోక్ఖా నామ, యథా మగ్గసమాధి ఆనన్తరికసమాధీతి వుచ్చతి. **అనుపాదాయ నిబ్బుతా**తి రూపాదీసు కిఞ్చిపి అగ్గహేత్వా కిలేసపరినిబ్బానేన నిబ్బుతా ఆసిం.

ఏవం విజ్జాత్తయం విభావేత్వా అరహత్తఫలేన కూటం గణ్హన్తీ ఉదానేత్వా, ఇదాని జరాయ చిరకాలం ఉపద్దుతసరీరం విగరహన్తీ సహ వత్థునా తస్స సమతిక్కన్తభావం విభావేతుం “**పఞ్చక్ఖన్ధా పరిఞ్ఞాతా**”తి ఓసానగాథమాహ. తత్థ **ధి తవత్థు జరే జమ్మే**తి అఞ్ఞానం సిథిలభావకరణాదినా జరే జమ్మే లామకే హీనే తవ తుయ్హం ధి అత్థు ధికారో హోతు. **నత్థి దాని పునబ్భవో**తి తస్మా త్వం మయా అతిక్కన్తా అభిభూతాసీతి అధిప్పాయో.

సోణాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. భద్దాకుణ్డలకేసాథేరీగాథావణ్ణనా

లూనకేసీతిఆదికా భద్దాయ కుణ్డలకేసాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం ఖిప్పాభిఞ్ఞానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా, అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా యావజీవం పుఞ్ఞాని కత్వా కప్పసతసహస్సం దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా కస్సపబుద్ధకాలే **కికిస్స** కాసిరఞ్ఞో గేహే సత్తన్నం భగినీనం అబ్భన్తరా హుత్వా, వీసతి వస్ససహస్సాని దస సీలాని సమాదాయ కోమారిబ్రహ్మచరియం చరన్తీ సఙ్ఘస్స వసనపరివేణం కారేత్వా, ఏకం బుద్ధన్తరం సుగతీసుయేవ సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే సేట్ఠికులే నిబ్బత్తి. **భద్దా**తిస్సా నామం అహోసి. సా మహతా పరివారేన వడ్ఢమానా వయప్పత్తా, తస్మింయేవ నగరే పురోహితస్స పుత్తం సత్తుకం నామ చోరం సహోడ్ఢం గహేత్వా రాజాణాయ నగరగుత్తికేన మారేతుం ఆఘాతనం నియ్యమానం, సీహపఞ్జరేన ఓలోకేన్తీ దిస్వా పటిబద్ధచిత్తా హుత్వా సచే తం లభామి, జీవిస్సామి; నో చే, మరిస్సామీతి సయనే అధోముఖీ నిపజ్జి.

అథస్సా పితా తం పవత్తిం సుత్వా ఏకధీతుతాయ బలవసినేహో సహస్సలఞ్జం దత్వా ఉపాయేనేవ చోరం విస్సజ్జాపేత్వా గన్ధోదకేన న్హాపేత్వా సబ్బాభరణపటిమణ్డితం కారేత్వా పాసాదం పేసేసి. భద్దాపి పరిపుణ్ణమనోరథా అతిరేకాలఙ్కారేన అలఙ్కరిత్వా తం పరిచరతి. సత్తుకో కతిపాహం వీతినామేత్వా తస్సా ఆభరణేసు ఉప్పన్నలోభో భద్దే, అహం నగరగుత్తికేన గహితమత్తోవ చోరపపాతే అధివత్థాయ దేవతాయ "సచాహం జీవితం లభామి, తుయ్హం బలికమ్మం ఉపసంహరిస్సామీ"తి పత్థనం ఆయాచిం, తస్మా బలికమ్మం సజ్జాపేహీతి. సా "తస్స మనం పూరేస్సామీ"తి బలికమ్మం సజ్జాపేత్వా సబ్బాభరణవిభూసితా సామికేన సద్ధిం ఏకం యానం అభిరుయ్హ "దేవతాయ బలికమ్మం కరిస్సామీ"తి చోరపపాతం అభిరుహితుం ఆరద్ధా.

సత్తుకో చిన్తేసి – "సబ్బేసు అభిరుహన్తేసు ఇమిస్సా ఆభరణం గహేతుం న సక్కా"తి పరివారజనం తత్థేవ ఠపేత్వా తమేవ బలిభాజనం గాహాపేత్వా పబ్బతం అభిరుహన్తో తాయ సద్ధిం పియకథం న కథేసి. సా ఇఙ్గితేనేవ తస్సాధిప్పాయం అఞ్ఞాసి. సత్తుకో, "భద్దే, తవ ఉత్తరసాటకం ఓముఞ్చిత్వా కాయారూళ్హపసాధనం భణ్డికం కరోహీ"తి. సా, "సామి, మయ్హం కో అపరాధో"తి? "కిం ను మం, బాలే,'బలికమ్మత్థం ఆగతో'తి సఞ్ఞం కరోసి? బలికమ్మాపదేసేన పన తవ ఆభరణం గహేతుం ఆగతో"తి. "కస్స పన, అయ్య, పసాధనం, కస్స అహ"న్తి? "నాహం ఏతం విభాగం జానామీ"తి . "హోతు, అయ్య, ఏకం పన మే అధిప్పాయం పూరేహి, అలఙ్కతనియామేన చ ఆలిఙ్గితుం దేహీ"తి. సో "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛి. సా తేన సమ్పటిచ్ఛితభావం ఞత్వా పురతో ఆలిఙ్గిత్వా పచ్ఛతో ఆలిఙ్గన్తీ వియ పబ్బతపపాతే పాతేసి. సో పతిత్వా చుణ్ణవిచుణ్ణం అహోసి. తాయ కతం అచ్ఛరియం దిస్వా పబ్బతే అధివత్థా దేవతా కోసల్లం విభావేన్తీ ఇమా గాథా అభాసి –

"న హి సబ్బేసు ఠానేసు, పురిసో హోతి పణ్డితో;
ఇత్థీపి పణ్డితా హోతి, తత్థ తత్థ విచక్ఖణా.

"న హి సబ్బేసు ఠానేసు, పురిసో హోతి పణ్డితో;
ఇత్థీపి పణ్డితా హోతి, లహుం అత్థవిచిన్తికా"తి. (అప. థేరీ. ౨.౩.౩౧-౩౨);

తతో భద్దా చిన్తేసి – "న సక్కా మయా ఇమినా నియామేన గేహం గన్తుం, ఇతోవ గన్త్వా ఏకం పబ్బజ్జం పబ్బజిస్సామీ"తి నిగణ్ఠారామం గన్త్వా నిగణ్ఠే పబ్బజ్జం యాచి. అథ నం తే ఆహంసు – "కేన నియామేన పబ్బజ్జా

హోతూ”తి? “యం తుమ్హాకం పబ్బజ్జాయ ఉత్తమం, తదేవ కరోథా”తి. తే “సాధూ”తి తస్సా తాలట్ఠినా కేసే లుఞ్చిత్వా పబ్బాజేసుం. పున కేసా వడ్ఢన్తా కుణ్డలావట్టా హుత్వా వడ్ఢేసుం. తతో పట్ఠాయ సా **కుణ్డలకేసా**తి నామ జాతా. సా తత్థ ఉగ్గహేతబ్బం సమయం వాదమగ్గఞ్చ ఉగ్గహేత్వా “ఏత్తకం నామ ఇమే జానన్తి, ఇతో ఉత్తరి విసేసో నత్థీ”తి ఞత్వా తతో అపక్కమిత్వా యత్థ యత్థ పణ్డితా అత్థి, తత్థ తత్థ గన్త్వా తేసం జాననసిప్పం ఉగ్గహేత్వా అత్తనా సద్ధిం కథేతుం సమత్థం అదిస్వా యం యం గామం వా నిగమం వా పవిసతి, తస్స ద్వారే వాలుకారాసిం కత్వా తత్థ జమ్బుసాఖం ఠపేత్వా “యో మమ వాదం ఆరోపేతుం సక్కోతి, సో ఇమం సాఖం మద్దతూ”తి సమీపే ఠితదారకానం సఞ్ఞం దత్వా వసనట్ఠానం గచ్ఛతి. సత్తాహమ్పి జమ్బుసాఖాయ తథేవ ఠితాయ తం గహేత్వా పక్కమతి.

తేన చ సమయేన అమ్హాకం భగవా లోకే ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కో అనుపుబ్బేన సావత్థిం ఉపనిస్సాయ జేతవనే విహరతి. కుణ్డలకేసాపి వుత్తనయేన గామనిగమరాజధానీసు విచరన్తీ సావత్థిం పత్వా నగరద్వారే వాలుకారాసిమ్హి జమ్బుసాఖం ఠపేత్వా దారకానం సఞ్ఞం దత్వా సావత్థిం పావిసి.

అథాయస్మా ధమ్మసేనాపతి ఏకకోవ నగరం పవిసన్తో తం సాఖం దిస్వా తం దమేతుకామో దారకే పుచ్ఛి – “కస్మాయం సాఖా ఏవం ఠపితా”తి? దారకా తమత్థం ఆరోచేసుం. థేరో “యది ఏవం ఇమం సాఖం మద్దథా”తి ఆహ. దారకా తం మద్దింసు. కుణ్డలకేసా కతభత్తకిచ్చా నగరతో నిక్ఖమన్తీ తం సాఖం మద్దితం దిస్వా “కేనిదం మద్దిత”న్తి పుచ్ఛిత్వా థేరేన మద్దాపితభావం ఞత్వా “అపక్ఖికో వాదో న సోభతీ”తి సావత్థిం పవిసిత్వా వీథితో వీథిం విచరన్తీ “పస్సేయ్యాథ సమణేహి సక్యపుత్తియేహి సద్ధిం మయ్హం వాద”న్తి ఉగ్ఘోసేత్వా మహాజనపరివుతా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం ధమ్మసేనాపతిం ఉపసఙ్కమిత్వా పటిసన్థారం కత్వా ఏకమన్తం ఠితా “కిం తుమ్హేహి మమ జమ్బుసాఖా మద్దాపితా”తి పుచ్ఛి. “ఆమ, మయా మద్దాపితా”తి. “ఏవం సన్తే తుమ్హేహి సద్ధిం మయ్హం వాదో హోతూ”తి. “హోతు, భద్దే”తి. “కస్స పుచ్ఛా, కస్స విస్సజ్జనా”తి? “పుచ్ఛా నామ అమ్హాకం పత్తా, త్వం యం అత్తనో జాననకం పుచ్ఛా”తి. సా సబ్బమేవ అత్తనో జాననకం వాదం పుచ్ఛి. థేరో తం సబ్బం విస్సజ్జేసి. సా ఉపరి పుచ్ఛితబ్బం అజానన్తీ తుణ్హీ అహోసి. అథ నం థేరో ఆహ – “తయా బహుం పుచ్ఛితం, మయమ్పి తం ఏకం పఞ్హం పుచ్ఛామా”తి. “పుచ్ఛథ, భన్తే”తి. థేరో “ఏకం నామ కి”న్తి ఇమం పఞ్హం పుచ్ఛి. కుణ్డలకేసా నేవ అన్తం న కోటిం పస్సన్తీ అన్ధకారం పవిట్ఠా వియ హుత్వా “న జానామి, భన్తే”తి ఆహ. “త్వం ఏత్తకమ్పి అజానన్తీ అఞ్ఞం కిం జానిస్ససీ”తి వత్వా ధమ్మం దేసేసి. సా థేరస్స పాదేసు పతిత్వా, “భన్తే, తుమ్హే సరణం గచ్ఛామీ”తి ఆహ. “మా మం త్వం, భద్దే, సరణం గచ్ఛ, సదేవకే లోకే అగ్గపుగ్గలం భగవన్తమేవ సరణం గచ్ఛా”తి. “ఏవం కరిస్సామి, భన్తే”తి సా సాయన్హసమయే ధమ్మదేసనావేలాయం సత్థు సన్తికం గన్త్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. సత్థా తస్సా ఞాణపరిపాకం ఞత్వా –

> “సహస్సమపి చే గాథా, అనత్థపదసంహితా;
> ఏకం గాథాపదం సేయ్యో, యం సుత్వా ఉపసమ్మతీ”తి. –

ఇమం గాథమాహ. గాథాపరియోసానే యథాఠితావ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౩.౧-౫౪) –

> “పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;

ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదాహం హంసవతియం, జాతా సేట్ఠికులే అహుం;
నానారతనపజ్జోతే, మహాసుఖసమప్పితా.

“ఉపేత్వా తం మహావీరం, అస్సోసిం ధమ్మదేసనం;
తతో జాతప్పసాదాహం, ఉపేసిం సరణం జినం.

“తదా మహాకారుణికో, పదుముత్తరనామకో;
ఖిప్పాభిఞ్ఞానమగ్గన్తి, ఠపేసి భిక్ఖునిం సుభం.

“తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, దానం దత్వా మహేసినో;
నిపచ్చ సిరసా పాదే, తం ఠానమభిపత్థయిం.

“అనుమోది మహావీరో, భద్దే యం తేభిపత్థితం;
సమిజ్ఝిస్సతి తం సబ్బం, సుఖినీ హోహి నిబ్బుతా.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
భద్దాకుణ్డలకేసాతి, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తతో చుతా యామమగం, తతోహం తుసితం గతా;
తతో చ నిమ్మానరతిం, వసవత్తిపురం తతో.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, తస్స కమ్మస్స వాహసా;
తత్థ తత్థేవ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“తతో చుతా మనుస్సేసు, రాజూనం చక్కవత్తినం;
మణ్డలీనఞ్చ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“సమ్పత్తిం అనుభోత్వాన, దేవేసు మానుసేసు చ;
సబ్బత్థ సుఖితా హుత్వా, నేకకప్పేసు సంసరిం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“తస్స ధీతా చతుత్థాసిం, భిక్ఖుదాయీతి విస్సుతా;
ధమ్మం సుత్వా జినగ్గస్స, పబ్బజ్జం సమరోచయిం.

“అనుజాని న నో తాతో, అగారేవ తదా మయం;
వీసవస్ససహస్సాని, విచరిమ్హ అతన్దితా.

“కోమారిబ్రహ్మచరియం, రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, ముదితా సత్త ధీతరో.

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖుదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సత్తమీ సఙ్ఘదాయికా.

“ఖేమా ఉప్పలవణ్ణా చ, పటాచారా అహం తదా;
కిసాగోతమీ ధమ్మదిన్నా, విసాఖా హోతి సత్తమీ.

“తేహి కమ్మేహి సుకతేహి, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, గిరిబ్బజపురుత్తమే;
జాతా సేట్ఠికులే ఫీతే, యదాహం యోబ్బనే ఠితా.

“చోరం వధత్థం నీయన్తం, దిస్వా రత్తా తహిం అహం;
పితా మే తం సహస్సేన, మోచయిత్వా వధా తతో.

“అదాసి తస్స మం తాతో, విదిత్వాన మనం మమ;
తస్సాహమాసిం విసట్ఠా, అతీవ దయితా హితా.

“సో మే భూసనలోభేన, బలిమజ్ఝాసయో దిసో;
చోరప్పపాతం నేత్వాన, పబ్బతం చేతయీ వధం.

“తదాహం పణమిత్వాన, సత్తుకం సుకతఞ్జలీ;
రక్ఖన్తీ అత్తనో పాణం, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“ఇదం సువణ్ణకేయూరం, ముత్తా వేళురియా బహూ;
సబ్బం హరస్సు భద్దన్తే, మఞ్చ దాసీతి సావయ.

“ఓరోపయస్సు కల్యాణీ, మా బాళ్హం పరిదేవసి;
న చాహం అభిజానామి, అహన్త్వా ధనమాభతం.

“యతో సరామి అత్తానం, యతో పత్తోస్మి విఞ్ఞుతం;
న చాహం అభిజానామి, అఞ్ఞం పియతరం తయా.

“ఏహి తం ఉపగూహిస్సం, కత్వాన తం పదక్ఖిణం;
న చ దాని పునో అత్థి, మమ తుయ్హఞ్చ సఙ్గమో.

“న హి సబ్బేసు ఠానేసు, పురిసో హోతి పణ్డితో;
ఇత్థీపి పణ్డితా హోతి, తత్థ తత్థ విచక్ఖణా.

“న హి సబ్బేసు ఠానేసు, పురిసో హోతి పణ్డితో;
ఇత్థీపి పణ్డితా హోతి, లహుం అత్థవిచిన్తికా.

“లహుఞ్చ వత ఖిప్పఞ్చ, నికట్ఠే సమచేతయిం;
మిగం ఉణ్ణా యథా ఏవం, తదాహం సత్తుకం వధిం.

“యో చ ఉప్పతితం అత్థం, న ఖిప్పమనుబుజ్ఝతి;
సో హఞ్ఞతే మన్దమతి, చోరోవ గిరిగబ్భరే.

“యో చ ఉప్పతితం అత్థం, ఖిప్పమేవ నిబోధతి;
ముచ్చతే సత్తుసమ్బాధా, తదాహం సత్తుకా యథా.

“తదాహం పాతయిత్వాన, గిరిదుగ్గమ్హి సత్తుకం;
సన్తికం సేతవత్థానం, ఉపేత్వా పబ్బజిం అహం.

“సణ్డాసేన చ కేసే మే, లుఞ్చిత్వా సబ్బసో తదా;
పబ్బజిత్వాన సమయం, ఆచిక్ఖింసు నిరన్తరం.

“తతో తం ఉగ్గహేత్వాహం, నిసీదిత్వాన ఏకికా;
సమయం తం విచిన్తేసిం, సువానో మానుసం కరం.

“ఛిన్నం గయ్హ సమీపే మే, పాతయిత్వా అపక్కమి;
దిస్వా నిమిత్తమలభిం, హత్థం తం పుళవాకులం.

“తతో ఉట్ఠాయ సంవిగ్గా, అపుచ్ఛిం సహధమ్మికే;
తే అవోచుం విజానన్తి, తం అత్థం సక్యభిక్ఖవో.

“సాహం తమత్థం పుచ్ఛిస్సం, ఉపేత్వా బుద్ధసావకే;
తే మమాదాయ గచ్ఛింసు, బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికం.

“సో మే ధమ్మమదేసేసి, ఖన్ధాయతనధాతుయో;
అసుభానిచ్చదుక్ఖాతి, అనత్తాతి చ నాయకో.

“తస్స ధమ్మం సుణిత్వాహం, ధమ్మచక్ఖుం విసోధయిం;
తతో విఞ్ఞాతసద్ధమ్మా, పబ్బజ్జం ఉపసమ్పదం.

“ఆయాచితో తదా ఆహ, ఏహి భద్దేతి నాయకో;
తదాహం ఉపసమ్పన్నా, పరిత్తం తోయమద్దసం.

“పాదపక్ఖాలనేనాహం, ఞత్వా సఉదయబ్బయం;
తథా సబ్బేపి సఙ్ఖారే, ఈదిసం చిన్తయిం తదా.

“తతో చిత్తం విముచ్చి మే, అనుపాదాయ సబ్బసో;
ఖిప్పాభిఞ్ఞానమగ్గం మే, తదా పఞ్ఞాపయీ జినో.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
పరచిత్తాని జానామి, సత్థుసాసనకారికా.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, విసుద్ధాసిం సునిమ్మలా.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తి సమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మే విమలం సుద్ధం, బుద్ధసేట్ఠస్స సాసనే.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా తావదేవ పబ్బజ్జం యాచి. సత్థా తస్సా పబ్బజ్జం అనుజాని. సా భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వాన పబ్బజిత్వా ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ వీతినామేన్తీ అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౦౭. “లూనకేసీ పఙ్కధరీ, ఏకసాటీ పురే చరిం;

అవజ్జే వజ్జమతినీ, వజ్జే చావజ్జదస్సినీ.

౧౦౮. “దివావిహారా నిక్ఖమ్మ, గిజ్ఝకూటమ్హి పబ్బతే;

అద్దసం విరజం బుద్ధం, భిక్ఖుసఙ్ఘపురక్ఖతం.

౧౦౯. “నిహచ్చ జాణుం వన్దిత్వా, సమ్ముఖా అఞ్జలిం అకం;

ఏహి భద్దేతి మం అవచ, సా మే ఆసూపసమ్పదా.

౧౧౦. “చిణ్ణా అఙ్గా చ మగధా, వజ్జీ కాసీ చ కోసలా;

అనణా పణ్ణాస వస్సాని, రట్ఠపిణ్డం అభుఞ్జహం.

౧౧౧. “పుఞ్ఞం వత పసవి బహుం, సప్పఞ్ఞో వతాయం ఉపాసకో;

యో భద్దాయ చీవరం అదాసి, విప్పముత్తాయ సబ్బగన్థేహీ”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **లూనకేసీ**తి లూనా లుఞ్చితా కేసా మయ్హన్తి లూనకేసీ, నిగణ్ఠేసు పబ్బజ్జాయ తాలట్ఠినా లుఞ్చితకేసా, తం సన్ధాయ వదతి. **పఙ్కధరీ**తి దన్తకట్ఠస్స అఖాదనేన దన్తేసు మలపఙ్కధారణతో పఙ్కధరీ. **ఏకసాటీ**తి నిగణ్ఠచారిత్తవసేన ఏకసాటికా. **పురే చరి**న్తి పుబ్బే నిగణ్ఠీ హుత్వా ఏవం విచరిం. **అవజ్జే వజ్జమతినీ**తి న్హానుచ్ఛాదనదన్తకట్ఠఖాదనాదికే అనవజ్జే సావజ్జసఞ్ఞీ. **వజ్జే చావజ్జదస్సినీ**తి మానమక్ఖపలాసవిపల్లాసాదికే సావజ్జే అనవజ్జదిట్ఠీ.

దివావిహారా నిక్ఖమ్మాతి అత్తనో దివావిహారట్ఠానతో నిక్ఖమిత్వా. అయమ్పి రితమజ్ఝన్హికవేలాయం థేరేన సమాగతా తస్స పఞ్హస్స విస్సజ్జనేన ధమ్మదేసనాయ చ నిహతమానదబ్బా పసన్నమానసా హుత్వా సత్థు సన్తికం ఉపసఙ్కమితుకామావ అత్తనో వసనట్ఠానం గన్త్వా దివాట్ఠానే నిసీదిత్వా సాయన్హసమయే సత్థు సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా.

నిహచ్చ జాణుం వన్దిత్వాతి జాణుద్వయం పథవియం నిహన్త్వా పతిట్ఠపేత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా. **సమ్ముఖా అఞ్జలిం అక**న్తి సత్థు సమ్ముఖా దసనఖసమోధానసముజ్జలం అఞ్జలిం అకాసిం. **ఏహి, భద్దేతి మం అవచ, సా మే ఆసూపసమ్పదా**తి యం మం భగవా అరహత్తం పత్వా పబ్బజ్జఞ్చ ఉపసమ్పదఞ్చ యాచిత్వా ఠితం “ఏహి, భద్దే, భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే పబ్బజ ఉపసమ్పజ్జస్సూ”తి అవచ ఆణాపేసి. సా సత్థు ఆణా మయ్హం ఉపసమ్పదాయ కారణత్తా ఉపసమ్పదా ఆసి అహోసి.

చిణ్ణాతిఆదికా ద్వే గాథా అఞ్ఞాబ్యాకరణగాథా. తత్థ **చిణ్ణా అఙ్గా చ మగధా**తి యే ఇమే అఙ్గా చ మగధా చ వజ్జీ చ కాసీ చ కోసలా చ జనపదా పుబ్బే సాణాయ మయా రట్ఠపిణ్డం భుఞ్జన్తియా చిణ్ణా చరితా, తేసుయేవ సత్థారా సమాగమతో పట్ఠాయ

అనణా నిద్దోసా అపగతకిలేసా హుత్వా పఞ్ఞాస సంవచ్ఛరాని రట్ఠపిణ్డం అభుఞ్జిం అహం.

యేన అభిప్పసన్నమానసేన ఉపాసకేన అత్తనో చీవరం దిన్నం, తస్స పుఞ్ఞవిసేసకిత్తనముఖేన అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తీ ‘‘**పుఞ్ఞం వత పసవీ బహు**’’న్తి ఓసానగాథమాహ. సా సువిఞ్ఞేయ్యావ.

భద్దాకుణ్డలకేసాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పటాచారాథేరీగాథావణ్ణనా

నఙ్గలేహి కసం ఖేత్తన్తిఆదికా పటాచారాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం వినయధరానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా, అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి. సా యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ కస్సపబుద్ధకాలే కికిస్స కాసిరఞ్ఞో గేహే పటిసన్ధిం గహేత్వా సత్తన్నం భగినీనం అబ్భన్తరా హుత్వా వీసతి వస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం చరిత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పరివేణం అకాసి. సా తతో చుతా దేవలోకే నిబ్బత్తా, ఏకం బుద్ధన్తరం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం సేట్ఠిగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా అత్తనో గేహే ఏకేన కమ్మకారేన సద్ధిం కిలేససన్థవం అకాసి. తం మాతాపితరో సమజాతికస్స కుమారస్స దాతుం దివసం సణ్ఠపేసుం. తం ఞత్వా సా హత్థసారం గహేత్వా తేన కతసన్థవేన పురిసేన సద్ధిం అగ్గద్వారేన నిక్ఖమిత్వా ఏకస్మిం గామకే వసన్తీ గబ్భినీ అహోసి. సా పరిపక్కే గబ్భే “కిం ఇధ అనాథవాసేన, కులగేహం గచ్ఛామ, సామీ”తి వత్వా తస్మిం “అజ్జ గచ్ఛామ, స్వే గచ్ఛామా”తి కాలక్ఖేపం కరోన్తే “నాయం బాలో మం నేస్సతీ”తి తస్మిం బహి గతే గేహే పటిసామేతబ్బం పటిసామేత్వా “కులఘరం గతాతి మయ్హం సామికస్స కథేథా”తి పటివిస్సకఘరవాసీనం ఆచిక్ఖిత్వా “ఏకికావ కులఘరం గమిస్సామీ”తి మగ్గం పటిపజ్జి . సో ఆగన్త్వా గేహే తం అపస్సన్తో పటివిస్సకే పుచ్ఛిత్వా “కులఘరం గతా”తి సుత్వా “మం నిస్సాయ కులధీతా అనాథా జాతా”తి పదానుపదం గన్త్వా సమ్పాపుణి. తస్సా అన్తరామగ్గే ఏవ గబ్భవుట్ఠానం అహోసి. సా పసుతకాలతో పట్ఠాయ పటిప్పస్సద్ధగమనుస్సుక్కా సామికం గహేత్వా నివత్తి. దుతియవారమ్పి గబ్భినీ అహోసీతిఆది సబ్బం పురిమనయేనేవ విత్థారేతబ్బం.

అయం పన విసేసో – యదా తస్సా అన్తరామగ్గే కమ్మజవాతా చలింసు, తదా మహాఅకాలమేఘో ఉదపాది. సమన్తతో విజ్జులతాహి ఆదిత్తం వియ మేఘథనితేహి భిజ్జమానం వియ చ ఉదకధారానిపాతనిరన్తరం నభం అహోసి. సా తం దిస్వా, “సామి, మే అనోవస్సకం ఠానం జానాహీ”తి ఆహ. సో ఇతో చితో చ ఓలోకేన్తో ఏకం తిణసఞ్ఛన్నం గుమ్బం దిస్వా తత్థ గన్త్వా హత్థగతాయ వాసియా తస్మిం గుమ్బే దణ్డకే ఛిన్దితుకామో తిణేహి సఞ్ఛాదితవమ్మికసీసన్తే ఉట్ఠితరుక్ఖదణ్డకం ఛిన్ది. తావదేవ చ నం తతో వమ్మికతో నిక్ఖమిత్వా ఘోరవిసో ఆసీవిసో డంసి. సో తత్థేవ పతిత్వా కాలమకాసి. సా మహాదుక్ఖం అనుభవన్తీ తస్స ఆగమనం ఓలోకేన్తీ ద్వేపి దారకే వాతవుట్ఠిం అసహమానే విరవన్తే ఉరన్తరే కత్వా, ద్వీహి జాణుకేహి ద్వీహి హత్థేహి చ భూమిం ఉప్పీళేత్వా యథాఠితావ రత్తిం వీతినామేత్వా విభాతాయ రత్తియా మంసపేసివణ్ణం ఏకం పుత్తం పిలోతికచుమ్బటకే నిపజ్జాపేత్వా హత్థేహి ఉరేహి చ పరిగ్గహేత్వా, ఇతరం “ఏహి, తాత, పితా తే ఇతో గతో”తి వత్వా సామికేన గతమగ్గేన గచ్ఛన్తీ తం వమ్మికసమీపే కాలఙ్కతం నిసిన్నం దిస్వా “మం నిస్సాయ మమ సామికో మతో”తి రోదన్తీ పరిదేవన్తీ సకలరత్తిం దేవేన వుట్ఠత్తా జణ్ణుకప్పమాణం థనప్పమాణం ఉదకం సవన్తిం అన్తరామగ్గే నదిం పత్వా, అత్తనో మన్దబుద్ధితాయ దుబ్బలతాయ

చ ద్వీహి దారకేహి సద్ధిం ఉదకం ఓతరితుం అవిసహన్తీ జేట్ఠపుత్తం ఓరిమతీరే ఠపేత్వా ఇతరం ఆదాయ పరతీరం గన్త్వా సాఖాభఙ్గం అత్థరిత్వా తత్థ పిలోతికచుమ్బటకే నిపజ్జాపేత్వా "ఇతరస్స సన్తికం గమిస్సామీ"తి బాలపుత్తకం పహాతుం అసక్కోన్తీ పునప్పునం నివత్తిత్వా ఓలోకయమానా నదిం ఓతరతి.

అథస్సా నదీమజ్ఝం గతకాలే ఏకో సేనో తం దారకం దిస్వా "మంసపేసీ"తి సఞ్ఞాయ ఆకాసతో భస్సి. సా తం దిస్వా ఉభో హత్థే ఉక్ఖిపిత్వా "సూసూ"తి తిక్ఖత్తుం మహాసద్దం నిచ్ఛారేసి. సేనో దూరభావేన తం అనాదియన్తో కుమారం గహేత్వా వేహాసం ఉప్పతి. ఓరిమతీరే ఠితో పుత్తో ఉభో హత్థే ఉక్ఖిపిత్వా మహాసద్దం నిచ్ఛారయమానం దిస్వా "మం సన్ధాయ వదతీ"తి సఞ్ఞాయ వేగేన ఉదకే పతి. ఇతి బాలపుత్తకో సేనేన, జేట్ఠపుత్తకో ఉదకేన హతో. సా "ఏకో మే పుత్తో సేనేన గహితో, ఏకో ఉదకేన వూళ్హో, పన్థే మే పతి మతో"తి రోదన్తీ పరిదేవన్తీ గచ్ఛన్తీ సావత్థితో ఆగచ్ఛన్తం ఏకం పురిసం దిస్వా పుచ్ఛి – "కత్థ వాసికోసి, తాతా"తి? "సావత్థివాసికోమ్హి, అమ్మా"తి. "సావత్థియం అసుకవీథియం అసుకకులం నామ అత్థి, తం జానాసి, తాతా"తి? "జానామి, అమ్మ, తం పన మా పుచ్ఛి, అఞ్ఞం పుచ్ఛా"తి. "అఞ్ఞేన మే పయోజనం నత్థి, తదేవ పుచ్ఛామి, తాతా"తి. "అమ్మ, త్వం అత్తనో అనాచిక్ఖితుం న దేసి, అజ్జ తే సబ్బరత్తిం దేవో వస్సన్తో దిట్ఠో"తి? "దిట్ఠో మే, తాత, మయ్హమేవ సో సబ్బరత్తిం వుట్ఠో, తం కారణం పచ్ఛా కథేస్సామి, ఏతస్మిం తావ మే సేట్ఠిగేహే పవత్తిం కథేహీ"తి. "అమ్మ, అజ్జ రత్తియం సేట్ఠి చ భరియా చ సేట్ఠిపుత్తో చాతి తయోపి జనే అవత్థరమానం గేహం పతి, తే ఏకచితకాయం ఝాయన్తి, స్వాయం ధూమో పఞ్ఞాయతి, అమ్మా"తి. సా తస్మిం ఖణే నివత్థవత్థమ్పి పతమానం న సఞ్జాని. సోకుమ్మత్తత్తం పత్వా జాతరూపేనేవ –

> "ఉభో పుత్తా కాలఙ్కతా, పన్థే మయ్హం పతీ మతో;
> మాతా పితా చ భాతా చ, ఏకచితమ్హి డయ్హరే"తి. (అప. థేరీ ౨.౨.౪౯౮) –

విలపన్తీ పరిబ్భమతి.

తతో పట్ఠాయ తస్సా నివాసనమత్తేనపి పటేన అచరణతో పతితాచారత్తా **పటాచారా**త్వేవ సమఞ్ఞా అహోసి. తం దిస్వా మనుస్సా "గచ్ఛ, ఉమ్మత్తికే"తి కేచి కచవరం మత్థకే ఖిపన్తి, అఞ్ఞే పంసుం ఓకిరన్తి, అపరే లేడ్డుం ఖిపన్తి. సత్థా జేతవనే మహాపరిసామజ్ఝే నిసీదిత్వా ధమ్మం దేసేన్తో తం తథా పరిబ్భమన్తిం దిస్వా ఞాణపరిపాకఞ్చ ఓలోకేత్వా యథా విహారాభిముఖీ ఆగచ్ఛతి, తథా అకాసి. పరిసా తం దిస్వా "ఇమిస్సా ఉమ్మత్తికాయ ఇతో ఆగన్తుం మాదత్థా"తి ఆహ. "భగవా మా నం వారయిత్థా"తి వత్వా అవిదూరట్ఠానం ఆగతకాలే "సతిం పటిలభ భగినీ"తి ఆహ. సా తావదేవ బుద్ధానుభావేన సతిం పటిలభిత్వా నివత్థవత్థస్స పతితభావం సల్లక్ఖేత్వా హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠపేత్వా ఉక్కుటికం ఉపనిసజ్జాయ నిసీది. ఏకో పురిసో ఉత్తరసాటకం ఖిపి. సా తం నివాసేత్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా, "భన్తే, అవస్సయో మే హోథ, ఏకం మే పుత్తం సేనో గణ్హి, ఏకో ఉదకేన వూళ్హో, పన్థే పతి మతో, మాతాపితరో భాతా చ గేహేన అవత్థటా మతా ఏకచితకస్మిం ఝాయన్తీ"తి సా సోకకారణం ఆచిక్ఖి. సత్థా "పటాచారే, మా చిన్తయి, తవ అవస్సయో భవితుం సమత్థస్సేవ సన్తికం ఆగతాసి. యథా హి త్వం ఇదాని పుత్తాదీనం మరణనిమిత్తం అస్సూని పవత్తేసి, ఏవం అనమతగ్గే సంసారే పుత్తాదీనం మరణహేతు పవత్తితం అస్సు చతున్నం మహాసముద్దానం ఉదకతో బహుతర"న్తి దస్సేన్తో –

> "చతూసు సముద్దేసు జలం పరిత్తకం, తతో బహుం అస్సుజలం అనప్పకం;

దుక్ఖేన ఫుట్ఠస్స నరస్స సోచనా, కిం కారణా అమ్మ తువం పమజ్జసీ”తి. (ధ॰ ప॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౧౨ పటాచారాథేరీవత్థు) –

గాథం అభాసి.

ఏవం సత్థరి అనమతగ్గపరియాయకథం (సం॰ ని॰ ౨.౧౨౪-౧౨౮) కథేన్తే తస్సా సోకో తనుతరభావం అగమాసి. అథ నం తనుభూతసోకం ఞత్వా “పటాచారే, పుత్తాదయో నామ పరలోకం గచ్ఛన్తస్స తాణం వా లేణం వా సరణం వా భవితుం న సక్కోన్తీ”తి విజ్జమానాపి తే న సన్తి ఏవ, తస్మా పణ్డితేన అత్తనో సీలం విసోధేత్వా నిబ్బానగామిమగ్గోయేవ సాధేతబ్బోతి దస్సేన్తో –

“న సన్తి పుత్తా తాణాయ, న పితా నాపి బన్ధవా;
అన్తకేనాధిపన్నస్స, నత్థి ఞాతీసు తాణతా.

“ఏతమత్థవసం ఞత్వా, పణ్డితో సీలసంవుతో;
నిబ్బానగమనం మగ్గం, ఖిప్పమేవ విసోధయే”తి. (ధ॰ ప॰ ౨౮౮-౨౮౯) –

ఇమాహి గాథాహి ధమ్మం దేసేసి. దేసనావసానే పటాచారా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహిత్వా సత్థారం పబ్బజ్జం యాచి. సత్థా తం భిక్ఖునీనం సన్తికం నేత్వా పబ్బాజేసి. సా లద్ధూపసమ్పదా ఉపరిమగ్గత్థాయ విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ ఏకదివసం ఘటేన ఉదకం ఆదాయ పాదే ధోవన్తీ ఉదకం ఆసిఞ్చి. తం థోకం ఠానం గన్త్వా పచ్ఛిజ్జి, దుతియవారం ఆసిత్తం తతో దూరం అగమాసి, తతియవారం ఆసిత్తం తతోపి దూరతరం అగమాసి. సా తదేవ ఆరమ్మణం గహేత్వా తయో వయే పరిచ్ఛిన్దిత్వా “మయా పఠమం ఆసిత్తఉదకం వియ ఇమే సత్తా పఠమవయేపి మరన్తి, తతో దూరం గతం దుతియవారం ఆసిత్తం ఉదకం వియ మజ్ఝిమవయేపి, తతో దూరతరం గతం తతియవారం ఆసిత్తం ఉదకం వియ పచ్ఛిమవయేపి మరన్తియేవా”తి చిన్తేసి. సత్థా గన్ధకుటియం నిసిన్నోవ ఓభాసం ఫరిత్వా తస్సా సమ్ముఖే ఠత్వా కథేన్తో వియ “ఏవమేతం, పటాచారే, సబ్బేపిమే సత్తా మరణధమ్మా, తస్మా పఞ్చన్నం ఖన్ధానం ఉదయబ్బయం అపస్సన్తస్స వస్ససతం జీవతో తం పస్సన్తస్స ఏకాహమ్పి ఏకక్ఖణమ్పి జీవితం సేయ్యో”తి ఇమమత్థం దస్సేన్తో –

“యో చ వస్ససతం జీవే, అపస్సం ఉదయబ్బయం;
ఏకాహం జీవితం సేయ్యో, పస్సతో ఉదయబ్బయ”న్తి. (ధ॰ ప॰ ౧౧౩) –

గాథమాహ. గాథాపరియోసానే పటాచారా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౪౬౮-౫౧౧) –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదాహం హంసవతియం, జాతా సేట్ఠికులే అహుం;

నానారతనపజ్జోతే, మహాసుఖసమప్పితా.

“ఉపేత్వా తం మహావీరం, అస్సోసిం ధమ్మదేసనం;
తతో జాతపసాదాహం, ఉపేసిం సరణం జినం.

“తతో వినయధారీనం, అగ్గం వణ్ణేసి నాయకో;
భిక్ఖునిం లజ్జినిం తాదిం, కప్పాకప్పవిసారదం.

“తదా ముదితచిత్తాహం, తం ఠానమభికఙ్ఖినీ;
నిమన్తేత్వా దసబలం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం.

“భోజయిత్వాన సత్తాహం, దదిత్వావ తిచీవరం;
నిపచ్చ సిరసా పాదే, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“యా తయా వణ్ణితా వీర, ఇతో అట్ఠమకే ముని;
తాదిసాహం భవిస్సామి, యది సిజ్ఝతి నాయక.

“తదా అవోచ మం సత్థా, భద్దే మా భాయి అస్సస;
అనాగతమ్హి అద్ధానే, లచ్ఛసే తం మనోరథం.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
పటాచారాతి నామేన, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తదాహం ముదితా హుత్వా, యావజీవం తదా జినం;
మేత్తచిత్తా పరిచరిం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“తస్సాసిం తతియా ధీతా, భిక్ఖునీ ఇతి విస్సుతా;
ధమ్మం సుత్వా జినగ్గస్స, పబ్బజ్జం సమరోచయిం.

“అనుజాని న నో తాతో, అగారేవ తదా మయం;
వీసవస్ససహస్సాని, విచరిమ్హ అతన్దితా.

“కోమారిబ్రహ్మచరియం, రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, ముదితా సత్తధీతరో.

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖుదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సత్తమీ సఙ్ఘదాయికా.

“అహం ఉప్పలవణ్ణా చ, ఖేమా భద్దా చ భిక్ఖునీ;
కిసాగోతమీ ధమ్మదిన్నా, విసాఖా హోతి సత్తమీ.

“తేహి కమ్మేహి సుకతేహి, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, జాతా సేట్ఠికులే అహం;
సావత్థియం పురవరే, ఇద్ధే ఫీతే మహద్ధనే.

“యదా చ యోబ్బనూపేతా, వితక్కవసగా అహం;
నరం జారపతిం దిస్వా, తేన సద్ధిం అగచ్ఛహం.

“ఏకపుత్తపసూతాహం, దుతియో కుచ్ఛియా మమ;
తదాహం మాతాపితరో, ఓక్ఖామీతి సునిచ్ఛితా.

“నారోచేసిం పతిం మయ్హం, తదా తమ్హి పవాసితే;
ఏకికా నిగ్గతా గేహా, గన్తుం సావత్థిముత్తమం.

“తతో మే సామి ఆగన్త్వా, సమ్భావేసి పథే మమం;
తదా మే కమ్మజా వాతా, ఉప్పన్నా అతిదారుణా.

“ఉట్ఠితో చ మహామేఘో, పసూతిసమయే మమ;
దబ్బత్థాయ తదా గన్త్వా, సామి సప్పేన మారితో.

“తదా విజాతదుక్ఖేన, అనాథా కపణా అహం;
కున్నదిం పూరితం దిస్వా, గచ్ఛన్తీ సకులాలయం.

“బాలం ఆదాయ అతరిం, పారకూలే చ ఏకకం;
సాయేత్వా బాలకం పుత్తం, ఇతరం తరణాయహం.

“నివత్తా ఉక్కుసో హాసి, తరుణం విలపన్తకం;
ఇతరఞ్చ వహీ సోతో, సాహం సోకసమప్పితా.

“సావత్థినగరం గన్త్వా, అస్సోసిం సజనే మతే;
తదా అవోచం సోకట్టా, మహాసోకసమప్పితా.

“ఉభో పుత్తా కాలఙ్కతా, పన్థే మయ్హం పతీ మతో;
మాతా పితా చ భాతా చ, ఏకచితమ్హి డయ్హరే.

“తదా కిసా చ పణ్డు చ, అనాథా దీనమానసా;
ఇతో తతో భమన్తీహం, అద్దసం నరసారథిం.

“తతో అవోచ మం సత్థా, పుత్తే మా సోచి అస్సస;
అత్తానం తే గవేసస్సు, కిం నిరత్థం విహఞ్ఞసి.

“న సన్తి పుత్తా తాణాయ, న ఞాతీ నాపి బన్ధవా;
అన్తకేనాధిపన్నస్స, నత్థి ఞాతీసు తాణతా.

“తం సుత్వా మునినో వాక్యం, పఠమం ఫలమజ్ఝగం;
పబ్బజిత్వాన నచిరం, అరహత్తమపాపుణిం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
పరచిత్తాని జానామి, సత్థుసాసనకారికా.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, విసుద్ధాసిం సునిమ్మలా.

“తతోహం వినయం సబ్బం, సన్తికే సబ్బదస్సినో;
ఉగ్గహిం సబ్బవిత్థారం, బ్యాహరిఞ్చ యథాతథం.

“జినో తస్మిం గుణే తుట్ఠో, ఏతదగ్గే ఠపేసి మం;
అగ్గా వినయధారీనం, పటాచారావ ఏకికా.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తి సమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా సేక్ఖకాలే అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉపరివిసేసస్స నిబ్బత్తితాకారం విభావేన్తీ ఉదానవసేన –

౧౧౨.“నఙ్గలేహి కసం ఖేత్తం, బీజాని పవపం ఛమా;
పుత్తదారాని పోసేన్తా, ధనం విన్దన్తి మాణవా.

౧౧౩. “కిమహం సీలసమ్పన్నా, సత్థుసాసనకారికా;
నిబ్బానం నాధిగచ్ఛామి, అకుసీతా అనుద్ధతా.

౧౧౪.“పాదే పక్ఖాలయిత్వాన, ఉదకేసు కరోమహం;
పాదోదకఞ్చ దిస్వాన, థలతో నిన్నమాగతం.

౧౧౫.“తతో చిత్తం సమాధేసిం, అస్సం భద్రంవజానియం;
తతో దీపం గహేత్వాన, విహారం పావిసిం అహం;
సెయ్యం ఓలోకయిత్వాన, మఞ్చకమ్హి ఉపావిసిం.

౧౧౬.“తతో సూచిం గహేత్వాన, వట్టిం ఓకస్సయామహం;
పదీపస్సేవ నిబ్బానం, విమోక్ఖో అహు చేతసో”తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **కస**న్తి కసన్తా కసికమ్మం కరోన్తా. బహుత్థే హి ఇదం ఏకవచనం. **పవప**న్తి బీజాని వపన్తా. **ఛమా**తి ఛమాయం. భుమ్మత్థే హి ఇదం పచ్చత్తవచనం. అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – ఇమే మాణవా సత్తా నఙ్గలేహి ఫాలేహి ఖేత్తం కసన్తా యథాధిప్పాయం ఖేత్తభూమియం పుబ్బణ్ణాపరణ్ణభేదాని బీజాని వపన్తా తంహేతు తంనిమిత్తం అత్తానం పుత్తదారాదీని పోసేన్తా హుత్వా ధనం పటిలభన్తి. ఏవం ఇమస్మిం లోకే యోనిసో పయుత్తో పచ్చత్తపురిసకారో నామ సఫలో సఉదయో.

తత్థ **కిమహం సీలసమ్పన్నా, సత్థుసాసనకారికా. నిబ్బానం నాధిగచ్ఛామి, అకుసీతా అనుద్ధతా**తి అహం సువిసుద్ధసీలా ఆరద్ధవీరియతాయ అకుసీతా అజ్ఝత్తం సుసమాహితచిత్తతాయ అనుద్ధతా చ హుత్వా చతుసచ్చకమ్మట్ఠానభావనాసఙ్ఖాతం సత్థు సాసనం కరోన్తీ కస్మా నిబ్బానం నాధిగచ్ఛామి, అధిగమిస్సామి ఏవాతి.

ఏవం పన చిన్తేత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ ఏకదివసం పాదధోవనఉదకే నిమిత్తం గణ్హి. తేనాహ ‘‘**పాదే పక్ఖాలయిత్వానా**’’తిఆది . తస్సత్థో – అహం పాదే ధోవన్తీ పాదపక్ఖాలనహేతు తిక్ఖత్తుం ఆసిత్తేసు ఉదకేసు థలతో నిన్నమాగతం పాదోదకం దిస్వా నిమిత్తం కరోమి.

“యథా ఇదం ఉదకం ఖయధమ్మం వయధమ్మం, ఏవం సత్తానం ఆయుసఙ్ఖారా”తి ఏవం అనిచ్చలక్ఖణం, తదనుసారేన దుక్ఖలక్ఖణం, అనత్తలక్ఖణఞ్చ ఉపధారేత్వా విపస్సనం వడ్ఢేన్తీ **తతో చిత్తం సమాధేసిం, అస్సం భద్రంవజానియ**న్తి యథా అస్సం

భద్రం ఆజానియం కుసలో సారథి సుఖేన సారేతి, ఏవం మయ్హం చిత్తం సుఖేనేవ సమాధేసిం, విపస్సనాసమాధినా సమాహితం అకాసిం. ఏవం పన విపస్సనం వడ్ఢేన్తీ ఉతుసప్పాయనిజిగిసాయ ఓవరకం పవిసన్తీ అన్ధకారవిధమనత్థం దీపం గహేత్వా గబ్భం పవిసిత్వా దీపం ఠపేత్వా మఞ్చకే నిసిన్నమత్తావ దీపం విజ్ఝాపేతుం అగ్గళసూచియా దీపవట్టిం ఆకడ్ఢిం, తావదేవ ఉతుసప్పాయలాభేన తస్సా చిత్తం సమాహితం అహోసి, విపస్సనావీథిం ఓతరి, మగ్గేన ఘట్టేసి. తతో మగ్గపటిపాటియా సబ్బసో ఆసవానం ఖయో అహోసి. తేన వుత్తం – ''**తతో దీపం గహేత్వాన...పే.... విమోక్ఖో అహు చేతసో**''తి. తత్థ **సేయ్యం ఓలోకయిత్వానాతి** దీపాలోకేన సేయ్యం పస్సిత్వా.

సూచిన్తి అగ్గళసూచిం. **వట్టిం ఓకస్సయామీ**తి దీపం విజ్ఝాపేతుం తేలాభిముఖం దీపవట్టిం ఆకడ్ఢేమి. **విమోక్ఖో**తి కిలేసేహి విమోక్ఖో. సో పన యస్మా పరమత్థతో చిత్తస్స సన్తతి, తస్మా వుత్తం ''**చేతసో**''తి. యథా పన వట్టితేలాదికే పచ్చయే సతి ఉప్పజ్జనారహో పదీపో తదభావే అనుప్పజ్జనతో నిబ్బుతోతి వుచ్చతి, ఏవం కిలేసాదిపచ్చయే సతి ఉప్పజ్జనారహం చిత్తం తదభావే అనుప్పజ్జనతో విముత్తన్తి వుచ్చతీతి ఆహ – ''పదీపస్సేవ నిబ్బానం, విమోక్ఖో అహు చేతసో''తి.

పటాచారాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. తింసమత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

ముసలాని గహేత్వానాతిఆదికా తింసమత్తానం థేరీనం గాథా. తాపి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తియో అనుక్కమేన ఉపచితవిమోక్ఖసమ్భారా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సకకమ్మసఞ్చోదితా తత్థ తత్థ కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా పటాచారాయ థేరియా సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా పబ్బజిత్వా పరిసుద్ధసీలా వత్తపటివత్తం పరిపూరేన్తియో విహరన్తి. అథేకదివసం పటాచారాథేరీ తాసం ఓవాదం దేన్తీ –

౧౧౭. ''ముసలాని గహేత్వాన, ధఞ్ఞం కోట్టేన్తి మాణవా;
పుత్తదారాని పోసేన్తా, ధనం విన్దన్తి మాణవా.

౧౧౮. ''కరోథ బుద్ధసాసనం, యం కత్వా నానుతప్పతి;
ఖిప్పం పాదాని ధోవిత్వా, ఏకమన్తే నిసీదథ;
చేతోసమథమనుయుత్తా, కరోథ బుద్ధసాసన''న్తి. – ఇమా ద్వే గాథా అభాసి;

తత్థాయం సఙ్ఖేపత్థో – ఇమే సత్తా జీవితహేతు ముసలాని గహేత్వా పరేసం ధఞ్ఞం కోట్టేన్తి, ఉదుక్ఖలకమ్మం కరోన్తి. అఞ్ఞమ్పి ఏదిసం నిహీనకమ్మం కత్వా పుత్తదారం పోసేన్తా యథారహం ధనమ్పి సంహరన్తి. తం పన నేసం కమ్మం నిహీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం దుక్ఖం అనత్థసఞ్హితఞ్చ. తస్మా ఏదిసం సంకిలేసికపపఞ్చం వజ్జేత్వా **కరోథ బుద్ధసాసనం** సిక్ఖత్తయసఙ్ఖాతం సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనం కరోథ సమ్పాదేథ అత్తనో సన్తానే నిబ్బత్తేథ. తత్థ కారణమాహ – ''**యం కత్వా నానుతప్పతీ**''తి, యస్స కరణహేతు ఏతరహి ఆయతిఞ్చ అనుతాపం నాపజ్జతి. ఇదాని తస్స కరణే పుబ్బకిచ్చం అనుయోగవిధిఞ్చ దస్సేతుం, ''**ఖిప్పం పాదాని ధోవిత్వా**''తిఆది వుత్తం. తత్థ యస్మా అధోవితపాదస్స అవిక్ఖాలితముఖస్స చ నిసజ్జసుఖం ఉతుసప్పాయలాభో చ న హోతి, పాదే పన ధోవిత్వా ముఖఞ్చ విక్ఖాలేత్వా ఏకమన్తే నిసిన్నస్స తదుభయం

లభతి, తస్మా **ఖిప్పం** ఇమం యథాలద్ధం ఖణం అవిరాధేన్తియో **పాదాని** అత్తనో పాదే ధోవిత్వా **ఏకమన్తే** వివిత్తే ఓకాసే **నిసీదథ** నిసజ్జథ. అట్ఠతింసాయ ఆరమ్మణేసు యత్థ కత్థచి చిత్తరుచికే ఆరమ్మణే అత్తనో చిత్తం ఉపనిబన్ధిత్వా **చేతోసమథమనుయుత్తా** సమాహితేన చిత్తేన చతుసచ్చకమ్మట్ఠానభావనావసేన బుద్ధస్స భగవతో సాసనం ఓవాదం అనుసిట్ఠిం **కరోథ** సమ్పాదేథాతి.

అథ తా భిక్ఖునియో తస్సా థేరియా ఓవాదే ఠత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా భావనాయ కమ్మం కరోన్తియో ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా హేతుసమ్పన్నతాయ చ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఓవాదగాథాహి సద్ధిం –

౧౧౯.“తస్సా తా వచనం సుత్వా, పటాచారాయ సాసనం;
పాదే పక్ఖాలయిత్వాన, ఏకమన్తం ఉపావిసుం;
చేతోసమథమనుయుత్తా, అకంసు బుద్ధసాసనం.

౧౨౦.“రత్తియా పురిమే యామే, పుబ్బజాతిమనుస్సరుం;
రత్తియా మజ్ఝిమే యామే, దిబ్బచక్ఖుం విసోధయుం;
రత్తియా పచ్ఛిమే యామే, తమోఖన్ధం పదాలయుం.

౧౨౧.“ఉట్ఠాయ పాదే వన్దింసు, కతా తే అనుసాసనీ;
ఇన్దంవ దేవా తిదసా, సఙ్గామే అపరాజితం;
పురక్ఖత్వా విహస్సామ, తేవిజ్జామ్హ అనాసవా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసింసు.

తత్థ **తస్సా తా వచనం సుత్వా, పటాచారాయ సాసనన్తి** తస్సా పటాచారాయ థేరియా కిలేసపటిసత్తుసాసనట్ఠేన సాసనభూతం ఓవాదవచనం, **తా** తింసమత్తా భిక్ఖునియో సుత్వా పటిస్సుత్వా సిరసా సమ్పటిచ్ఛిత్వా.

ఉట్ఠాయ పాదే వన్దింసు, కతా తే అనుసాసనీతి యథాసమ్పటిచ్ఛితం తస్సా సాసనం అట్ఠిం కత్వా మనసి కత్వా యథాఫాసుకట్ఠానే నిసీదిత్వా భావేన్తియో భావనం మత్థకం పాపేత్వా అత్తనా అధిగతవిసేసం ఆరోచేతుం నిసిన్నాసనతో ఉట్ఠాయ తస్సా సన్తికం గన్త్వా “మహాథేరి తవానుసాసనీ యథానుసిట్ఠం అమ్హేహి కతా”తి వత్వా తస్సా పాదే పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దింసు. **ఇన్దంవ దేవా తిదసా, సఙ్గామే అపరాజితన్తి** దేవాసురసఙ్గామే అపరాజితం విజితావిం ఇన్దం తావతింసా దేవా వియ మహాథేరి, మయం తం పురక్ఖత్వా విహరిస్సామ అఞ్ఞస్స కత్తబ్బస్స అభావతో. తస్మా “తేవిజ్జామ్హ అనాసవా”తి అత్తనో కతఞ్ఞుభావం పవేదేన్తీ ఇదమేవ తాసం అఞ్ఞాబ్యాకరణం అహోసి. యం పనేత్థ అత్థతో అవిభత్తం, తం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

తింసమత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. చన్దాథేరీగాథావణ్ణనా

దుగ్గతాహం పురే ఆసిన్తిఆదికా చన్దాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ అనుక్కమేన సమ్భతవిమోక్ఖసమ్భారా పరిపక్కఞాణా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే అఞ్ఞతరస్మిం బ్రాహ్మణగామే అపఞ్ఞాతస్స బ్రాహ్మణస్స గేహే పటిసన్ధిం గణ్హి. తస్సా నిబ్బత్తితో పట్ఠాయ తం కులం భోగేహి పరిక్ఖయం గతం. సా అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్వా దుక్ఖేన జీవతి. అథ తస్మిం గేహే అహివాతరోగో ఉప్పజ్జి. తేనస్సా సబ్బేపి ఞాతకా మరణబ్యసనం పాపుణింసు. సా ఞాతిక్ఖయే జాతే అఞ్ఞత్థ జీవితుం అసక్కోన్తీ కపాలహత్థా కులే కులే విచరిత్వా లద్ధలద్ధేన భిక్ఖాహారేన యాపేన్తీ ఏకదివసం పటాచారాయ థేరియా భత్తవిస్సగ్గట్ఠానం అగమాసి. భిక్ఖునియో తం దుక్ఖితం ఖుద్దాభిభూతం దిస్వాన సఞ్జాతకారుఞ్ఞా పియసముదాచారేన సఙ్గహేత్వా తత్థ విజ్జమానేన ఉపచారమనోహరేన ఆహారేన సన్తప్పేసుం. సా తాసం ఆచారసీలే పసీదిత్వా థేరియా సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తస్సా థేరీ ధమ్మం కథేసి. సా తం ధమ్మం సుత్వా సాసనే అభిప్పసన్నా సంసారే చ సఞ్జాతసంవేగా పబ్బజి . పబ్బజిత్వా చ థేరియా ఓవాదే ఠత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా భావనం అనుయుఞ్జన్తీ కతాధికారతాయ ఞాణస్స చ పరిపాకం గతత్తా న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా –

౧౨౨."దుగ్గతాహం పురే ఆసిం, విధవా చ అపుత్తికా;
వినా మిత్తేహి ఞాతీహి, భత్తచోళస్స నాధిగం.

౧౨౩."పత్తం దణ్డఞ్చ గణ్హిత్వా, భిక్ఖమానా కులా కులం;
సీతుణ్హేన చ డయ్హన్తీ, సత్త వస్సాని చారిహం.

౧౨౪."భిక్ఖునిం పున దిస్వాన, అన్నపానస్స లాభినిం;
ఉపసఙ్కమ్మ అవోచం, పబ్బజ్జం అనగారియం.

౧౨౫."సా చ మం అనుకమ్పాయ, పబ్బాజేసి పటాచారా;
తతో మం ఓవదిత్వాన, పరమత్థే నియోజయి.

౧౨౬."తస్సాహం వచనం సుత్వా, అకాసిం అనుసాసనిం;
అమోఘో అయ్యాయోవాదో, తేవిజ్జామ్హి అనాసవా"తి. –

ఉదానవసేన ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **దుగ్గతా**తి దలిద్దా. **పురే**తి పబ్బజితతో పుబ్బే. పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ హి ఇధ పుగ్గలో భోగేహి అడ్ఢో వా దలిద్దో వాతి న వత్తబ్బో. గుణేహి పన అయం థేరీ అడ్ఢాయేవ. తేనాహ "దుగ్గతాహం పురే ఆసి"న్తి. **విధవా**తి ధవో వుచ్చతి సామికో, తదభావా విధవా, మతపతికాతి అత్థో. **అపుత్తికా**తి పుత్తరహితా. **వినా మిత్తేహీ**తి మిత్తేహి బన్ధవేహి చ పరిహీనా రహితా. **భత్తచోళస్స నాధిగ**న్తి భత్తస్స చోళస్స చ పారిపూరిం నాధిగచ్ఛిం, కేవలం పన భిక్ఖాపిణ్డస్స పిలోతికాఖణ్డస్స చ వసేన ఘాసచ్ఛాదనమత్తమేవ అలత్థన్తి అధిప్పాయో. తేనాహ **"పత్తం దణ్డఞ్చ గణ్హిత్వా"**తిఆది.

తత్థ **పత్త**న్తి మత్తికాభాజనం. **దణ్డ**న్తి గోణసునఖాదిపరిహరణదణ్డకం. **కులా కుల**న్తి కులతో కులం. **సీతుణ్హేన చ డయ్హన్తీ**తి వసనగేహాభావతో సీతేన చ ఉణ్హేన చ పీళియమానా.

భిక్ఖునిన్తి పటాచారాథేరిం సన్ధాయ వదతి. **పునా**తి పచ్ఛా, సత్తసంవచ్ఛరతో అపరభాగే.

పరమత్థేతి పరమే ఉత్తమే అత్థే, నిబ్బానగామినియా పటిపదాయ నిబ్బానే చ. **నియోజయీ**తి కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖన్తీ నియోజేసి. సేసం వుత్తనయమేవ.

చన్దాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

పఞ్చకనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. ఛక్కనిపాతో

౧. పఞ్చసతమత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

ఛక్కనిపాతే **యస్స మగ్గం న జానాసీ**తిఆదికా పఞ్చసతమత్తానం థేరీనం గాథా. ఇమాపి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తియో అనుక్కమేన ఉపచితవిమోక్ఖసమ్భారా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే తత్థ తత్థ కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా మాతాపితూహి పతికులం ఆనీతా తత్థ తత్థ పుత్తే లభిత్వా ఘరావాసం వసన్తియో సమానజాతికస్స తాదిసస్స కమ్మస్స కతత్తా సబ్బావ మతపుత్తా హుత్వా, పుత్తసోకేన అభిభూతా పటాచారాయ థేరియా సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా నిసిన్నా అత్తనో సోకకారణం ఆరోచేసుం. థేరీ తాసం సోకం వినోదేన్తీ –

౧౨౭.“యస్స మగ్గం న జానాసి, ఆగతస్స గతస్స వా;
తం కుతో చాగతం సత్తం, మమ పుత్తోతి రోదసి.

౧౨౮.“మగ్గఞ్చ ఖోస్స జానాసి, ఆగతస్స గతస్స వా;
న నం సమనుసోచేసి, ఏవంధమ్మా హి పాణినో.

౧౨౯.“అయాచితో తతాగచ్ఛి, నానుఞ్ఞాతో ఇతో గతో;
కుతోచి నూన ఆగన్త్వా, వసిత్వా కతిపాహకం;
ఇతోపి అఞ్ఞేన గతో, తతోపఞ్ఞేన గచ్ఛతి.

౧౩౦. “పేతో మనుస్సరూపేన, సంసరన్తో గమిస్సతి;
యథాగతో తథా గతో, కా తత్థ పరిదేవనా”తి. –

ఇమాహి చతూహి గాథాహి ధమ్మం దేసేసి.

తా తస్సా ధమ్మం సుత్వా సఞ్జాతసంవేగా థేరియా సన్తికే పబ్బజింసు. పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తియో విముత్తిపరిపాచనీయానం ధమ్మానం పరిపాకం గతత్తా న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తే పతిట్ఠహింసు. అథ తా అధిగతారహత్తా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన ‘‘**యస్స మగ్గం న జానాసీ**’’తిఆదికాహి ఓవాదగాథాహి సద్ధిం –

౧౩౧. “అబ్బహీ వత మే సల్లం, దుద్దసం హదయస్సితం;
యా మే సోకపరేతాయ, పుత్తసోకం బ్యపానుది.

౧౩౨.“సాజ్జ అబ్బూళ్హసల్లాహం, నిచ్ఛాతా పరినిబ్బుతా;
బుద్ధం ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ, ఉపేమి సరణం ముని”న్తి. –

ఇమా గాథా విసుం విసుం అభాసింసు.

తత్థ **యస్స మగ్గం న జానాసి, ఆగతస్స గతస్స వా**తి యస్స సత్తస్స ఇధ ఆగతస్స ఆగతమగ్గం వా ఇతో గతస్స గతమగ్గం వా త్వం న జానాసి. అనన్తరా అతీతానాగతభవూపపత్తియో సన్ధాయ వదతి. **తం కుతో చాగతం సత్త**న్తి తం ఏవం అవిఞ్ఞాతాగతగతమగ్గం కుతోచి గతితో ఆగతమగ్గం ఆగచ్ఛన్తేన అన్తరామగ్గే సబ్బేన సబ్బం అకతపరిచయసమాగతపురిససదిసం సత్తం కేవలం మమత్తం ఉప్పాదేత్వా మమ పుత్తోతి కుతో కేన కారణేన రోదసి. అప్పటికారతో మమ పుత్తస్స చ అకాతబ్బతో న ఏత్థ రోదనకారణం అత్థీతి అధిప్పాయో.

మగ్గఞ్చ ఖోస్స జానాసీతి అస్స తవ పుత్తాభిమతస్స సత్తస్స ఆగతస్స ఆగతమగ్గఞ్చ గతస్స గతమగ్గఞ్చ అథ జానేయ్యాసి. **న నం సమనుసోచేసీ**తి ఏవమ్పి నం న సమనుసోచేయ్యాసి. కస్మా? **ఏవంధమ్మా హి పాణినో,** దిట్ఠధమ్మేపి హి సత్తానం సబ్బేహి పియేహి మనాపేహి నానాభావా వినాభావా తత్థ వసవత్తితాయ అభావతో, పగేవ అభిసమ్పరాయం.

అయాచితో తతాగచ్ఛీతి తతో పరలోకతో కేనచి అయాచితో ఇధ ఆగచ్ఛి. "ఆగతో"తిపి పాళి, సో ఏవత్థో. **నానుఞ్ఞాతో ఇతో గతో**తి ఇధలోకతో కేనచి అననుఞ్ఞాతో పరలోకం గతో. **కుతోచీ**తి నిరయాదితో యతో కుతోచి గతితో. **నూనా**తి పరిసఙ్కాయం . **వసిత్వా కతిపాహక**న్తి కతిపయదివసమత్తం ఇధ వసిత్వా. **ఇతోపి అఞ్ఞేన గతో**తి ఇతోపి భవతో అఞ్ఞేన గతో, ఇతో అఞ్ఞమ్పి భవం పటిసన్ధివసేన ఉపగతో. **తతోపఞ్ఞేన గచ్ఛతీ**తి తతోపి భవతో అఞ్ఞేన గమిస్సతి, అఞ్ఞమేవ భవం ఉపగమిస్సతి.

పేతోతి అపేతో తం తం భవం ఉపపజ్జిత్వా తతో అపగతో. **మనుస్సరూపేనా**తి నిదస్సనమత్తమేతం, మనుస్సభావేన తిరచ్ఛానాదిభావేన చాతి అత్థో. **సంసరన్తో**తి అపరాపరం ఉపపత్తివసేన సంసరన్తో. **యథాగతో తథా గతో**తి యథా అవిఞ్ఞాతగతితో చ అనామన్తేత్వా ఆగతో తథా అవిఞ్ఞాతగతికో అననుఞ్ఞాతోవ గతో. **కా తత్థ పరిదేవనా**తి తత్థ తాదిసే అవసవత్తిని యథాకామావచరే కా నామ పరిదేవనా, కిం పరిదేవితేన పయోజనన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏత్థ చ ఆదితో చతస్సో గాథా పటాచారాయ థేరియా తేసం పఞ్చమత్తానం ఇత్థిసతానం సోకవినోదనవసేన విసుం విసుం భాసితా. తస్సా ఓవాదే ఠత్వా పబ్బజిత్వా అధిగతవిసేసాహి తాహి పఞ్చసతమత్తాహి భిక్ఖునీహి ఛపి గాథా పచ్చేకం భాసితాతి దట్ఠబ్బా.

పఞ్చసతా పటాచారాతి పటాచారాయ థేరియా సన్తికే లద్ధఓవాదతాయ పటాచారాయ వుత్తం అవేదిసున్తి కత్వా "పటాచారా"తి లద్ధనామా పఞ్చసతా భిక్ఖునియో.

పఞ్చసతమత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. వాసేట్ఠీథేరీగాథావణ్ణనా

పుత్తసోకేనహం అట్టాతిఆదికా వాసేట్ఠియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ అనుక్కమేన సమ్భతవిమోక్ఖసమ్భారా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా మాతాపితూహి సమానజాతికస్స కులపుత్తస్స దిన్నా పతికులం

గన్త్వా తేన సద్ధిం సుఖసంవాసం వసన్తీ ఏకం పుత్తం లభిత్వా తస్మిం ఆధావిత్వా పరిధావిత్వా విచరణకాలే కాలం కతే పుత్తసోకేన అట్టితా ఉమ్మత్తికా అహోసి. సా ఞాతకేసు సామికే చ తికిచ్ఛం కరోన్తేసు తేసం అజానన్తానంయేవ పలాయిత్వా యతో తతో పరిబ్భమన్తీ మిథిలానగరం సమ్పత్తా తత్థద్దస భగవన్తం అన్తరవీథియం గచ్ఛన్తం దన్తం గుత్తం సంయతిన్ద్రియం నాగం. దిస్వాన సహ దస్సనేన బుద్ధానుభావతో అపగతుమ్మాదా పకతిచిత్తం పటిలభి. అథస్సా సత్థా సంఖిత్తేన ధమ్మం దేసేసి. సా తం ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసంవేగా సత్థారం పబ్బజ్జం యాచిత్వా సత్థు ఆణాయ భిక్ఖునీసు పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా ఘటేన్తీ వాయమన్తీ పరిపక్కఞాణతాయ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౩౩. "పుత్తసోకేనహం అట్టా, ఖిత్తచిత్తా విసఞ్ఞినీ;
నగ్గా పకిణ్ణకేసీ చ, తేన తేన విచారిహం.

౧౩౪. "వీథిసఙ్కారకూటేసు, సుసానే రథియాసు చ;
అచరిం తీణి వస్సాని, ఖుప్పిపాసా సమప్పితా.

౧౩౫. "అథద్దసాసిం సుగతం, నగరం మిథిలం పతి;
అదన్తానం దమేతారం, సమ్బుద్ధమకుతోభయం.

౧౩౬. "సచిత్తం పటిలద్ధాన, వన్దిత్వాన ఉపావిసిం;
సో మే ధమ్మమదేసేసి, అనుకమ్పాయ గోతమో.

౧౩౭. "తస్స ధమ్మం సుణిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం;
యుఞ్జన్తీ సత్థువచనే, సచ్ఛాకాసిం పదం సివం.

౧౩౮. "సబ్బే సోకా సముచ్ఛిన్నా, పహీనా ఏతదన్తికా;
పరిఞ్ఞాతా హి మే వత్థూ, యతో సోకాన సమ్భవో"తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **అట్టా**తి అట్టితా. అయమేవ వా పాఠో, అట్టితా పీళితాతి అత్థో. **ఖిత్తచిత్తా**తి సోకుమ్మాదేన ఖిత్తహదయా. తతో ఏవ పకతిసఞ్ఞాయ విగమేన **విసఞ్ఞినీ**. హిరోత్తప్పాభావతో అపగతవత్థతాయ **నగ్గా**. విధుతకేసతాయ **పకిణ్ణకేసీ. తేన తేనా**తి గామేన గామం నగరేన నగరం వీథియా వీథిం విచరిం అహం.

అథాతి పచ్ఛా ఉమ్మాదసంవత్తనియస్స కమ్మస్స పరిక్ఖయే. **సుగత**న్తి సోభనగమనత్తా సున్దరం ఠానం గతత్తా సమ్మా గదత్తా సమ్మా చ గతత్తా సుగతం భగవన్తం. **మిథిలం పతీ**తి మిథిలాభిముఖం, మిథిలానగరాభిముఖం గచ్ఛన్తన్తి అత్థో.

సచిత్తం పటిలద్ధానాతి బుద్ధానుభావేన ఉమ్మాదం పహాయ అత్తనో పకతిచిత్తం పటిలభిత్వా.

యుఞ్జన్తీ సత్థువచనేతి సత్థు సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనే యోగం కరోన్తీ భావనం అనుయుఞ్జన్తీ. **సచ్ఛాకాసిం పదం సివ**న్తి సివం ఖేమం చతూహి యోగేహి అనుపద్దుతం నిబ్బానం పదం సచ్ఛికాసిం.

ఏతదన్తికాతి ఏతం ఇదాని మయా అధిగతం అరహత్తం అన్తో పరియోసానం ఏతేసన్తి ఏతదన్తికా, సోకా. న దాని తేసం సమ్భవో అత్థీతి అత్థో. **యతో సోకాన సమ్భవో**తి యతో అన్తోనిజ్ఝానలక్ఖణానం సోకానం సమ్భవో, తేసం సోకానం పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధసఙ్ఖాతా వత్థూ అధిట్ఠానాని ఞాతతీరణపహానపరిఞ్ఞాహి పరిఞ్ఞాతా. తస్మా సోకా ఏతదన్తికాతి యోజనా.

వాసేట్ఠీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. ఖేమాథేరీగాథావణ్ణనా

దహరా త్వం రూపవతీతిఆదికా ఖేమాయ థేరియా గాథా. అయం కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే పరాధీనవుత్తికా పరేసం దాసీ అహోసి. సా పరేసం వేయ్యావచ్చకరణేన జీవికం కప్పేన్తీ ఏకదివసం పదుముత్తరస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అగ్గసావకం సుజాతత్థేరం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా తయో మోదకే దత్వా తందివసమేవ అత్తనో కేసే విస్సజ్జేత్వా థేరస్స దానం దత్వా "అనాగతే మహాపఞ్ఞా బుద్ధస్స సావికా భవేయ్య"న్తి పత్థనం కత్వా యావజీవం కుసలకమ్మే అప్పమత్తా హుత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ అనుక్కమేన ఛకామసగ్గే, తేసం తేసం దేవరాజూనం మహేసిభావేన ఉపపన్నా, మనుస్సలోకేపి అనేకవారం చక్కవత్తీనం మణ్డలరాజూనఞ్చ మహేసిభావం ఉపగతా మహాసమ్పత్తియో అనుభవిత్వా విపస్సిస్స భగవతో కాలే మనుస్సలోకే ఉప్పజ్జిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసంవేగా పబ్బజిత్వా దసవస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం చరన్తీ బహుస్సుతా ధమ్మకథికా హుత్వా బహుజనస్స ధమ్మకథనాదినా పఞ్ఞాసంవత్తనియకమ్మం కత్వా తతో చవిత్వా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం కప్పే భగవతో చ కకుసన్ధస్స భగవతో చ కోణాగమనస్స కాలే విభవసమ్పన్నే కులే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా మహన్తం సఙ్ఘారామం కారేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదేసి.

భగవతో పన కస్సపదసబలస్స కాలే కికిస్స కాసిరఞ్ఞో సబ్బజేట్ఠికా సమణీ నామ ధీతా హుత్వా, సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసంవేగా అగారేయేవ ఠితా, వీసతి వస్ససహస్సాని కోమారిబ్రహ్మచరియం చరన్తీ సమణగుత్తాదీహి అత్తనో భగినీహి సద్ధిం రమణీయం పరివేణం కారేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదేసి. ఏవమేవ తత్థ తత్థ భవే ఆయతనగతం ఉళారం పుఞ్ఞకమ్మం కత్వా సుగతీసుయేవ సంసరిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మద్దరట్ఠే సాకలనగరే రాజకులే నిబ్బత్తి. **ఖేమా**తిస్సా నామం అహోసి, సువణ్ణవణ్ణా కఞ్చనసన్నిభత్తచా. సా వయప్పత్తా బిమ్బిసారరఞ్ఞో గేహం గతా. సత్థరి వేళువనే విహరన్తే రూపమత్తా హుత్వా "రూపే దోసం దస్సేతీ"తి సత్థు దస్సనాయ న గచ్ఛతి.

రాజా మనుస్సేహి వేళువనస్స వణ్ణే పకాసాపేత్వా దేవియా విహారదస్సనాయ చిత్తం ఉప్పాదేసి. అథ దేవీ "విహారం పస్సిస్సామీ"తి రాజానం పటిపుచ్ఛి. రాజా "విహారం గన్త్వా సత్థారం అదిస్వా ఆగన్తుం న లభిస్ససీ"తి వత్వా పురిసానం సఞ్ఞం అదాసి – "బలక్కారేనపి దేవిం దసబలం దస్సేథా"తి. దేవీ విహారం గన్త్వా దివసభాగం ఖేపేత్వా నివత్తేన్తీ సత్థారం అదిస్వావ గన్తుం ఆరద్ధా. అథ నం రాజపురిసా అనిచ్ఛన్తిమ్పి సత్థు సన్తికం నయింసు. సత్థా తం ఆగచ్ఛన్తిం దిస్వా ఇద్ధియా దేవచ్ఛరాసదిసం ఇత్థిం నిమ్మినిత్వా తాలపణ్ణం గహేత్వా బీజయమానం అకాసి. ఖేమా దేవీ తం దిస్వా చిన్తేసి – "ఏవరూపా నామ దేవచ్ఛరపటిభాగా ఇత్థియో భగవతో అవిదూరే తిట్ఠన్తి, అహం ఏతాసం పరిచారికతాయపి నప్పహోమి, మనమ్పి

నిక్కారణా పాపచిత్తస్స వసేన నట్ఠా”తి నిమిత్తం గహేత్వా తమేవ ఇత్థిం ఓలోకయమానా అట్ఠాసి. అథస్సా పస్సన్తియావ సత్థు అధిట్ఠానబలేన సా ఇత్థీ పఠమవయం అతిక్కమ్మ మజ్ఝిమవయమ్పి అతిక్కమ్మ పచ్ఛిమవయం పత్వా ఖణ్డదన్తా పలితకేసా వలిత్తచా హుత్వా సద్ధిం తాలపణ్ణేన పరివత్తిత్వా పతి . తతో ఖేమా కతాధికారత్తా ఏవం చిన్తేసి – “ఏవంవిధమ్పి సరీరం ఈదిసం విపత్తిం పాపుణి, మయ్హమ్పి సరీరం ఏవంగతికమేవ భవిస్సతీ”తి. అథస్సా చిత్తాచారం ఞత్వా సత్థా –

“యే రాగరత్తానుపతన్తి సోతం, సయం కతం మక్కటకోవ జాలం;
ఏతమ్పి ఛేత్వాన పరిబ్బజన్తి, అనపేక్ఖినో కామసుఖం పహాయా”తి. –

గాథమాహ . సా గాథాపరియోసానే సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణీతి అట్ఠకథాసు ఆగతం. అపదానే పన “ఇమం గాథం సుత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠితా రాజానం అనుజానాపేత్వా పబ్బజిత్వా అరహత్తం పాపుణీ”తి ఆగతం. తత్థాయం **అపదానపాళి** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౨౮౯-౩౮౩) –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మేసు చక్ఖుమా;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదాహం హంసవతియం, జాతా సేట్ఠికులే అహుం;
నానారతనపజ్జోతే, మహాసుఖసమప్పితా.

“ఉపేత్వా తం మహావీరం, అస్సోసిం ధమ్మదేసనం;
తతో జాతప్పసాదాహం, ఉపేమి సరణం జినం.

“మాతరం పితరం చాహం, ఆయాచిత్వా వినాయకం;
నిమన్తయిత్వా సత్తాహం, భోజయిం సహసావకం.

“అతిక్కన్తే చ సత్తాహే, మహాపఞ్ఞానముత్తమం;
భిక్ఖునిం ఏతదగ్గమ్హి, ఠపేసి నరసారథి.

“తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, పునో తస్స మహేసినో;
కారం కత్వాన తం ఠానం, పణిపచ్చ పణీదహిం.

“తతో మమ జినో ఆహ, సిజ్ఝతం పణిధీ తవ;
ససఙ్ఘే మే కతం కారం, అప్పమేయ్యఫలం తయా.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;

ఏతదగ్గమనుప్పత్తా, ఖేమా నామ భవిస్సతి.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసూపగా అహం.

“తతో చుతా యామమగం, తతోహం తుసితం గతా;
తతో చ నిమ్మానరతిం, వసవత్తిపురం తతో.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, తస్స కమ్మస్స వాహసా;
తత్థ తత్థేవ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“తతో చుతా మనుస్సత్తే, రాజూనం చక్కవత్తినం;
మణ్డలీనఞ్చ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“సమ్పత్తిం అనుభోత్వాన, దేవేసు మనుజేసు చ;
సబ్బత్థ సుఖితా హుత్వా, నేకకప్పేసు సంసరిం.

“ఏకనవుతితో కప్పే, విపస్సీ లోకనాయకో;
ఉప్పజ్జి చారుదస్సనో, సబ్బధమ్మవిపస్సకో.

“తమహం లోకనాయకం, ఉపేత్వా నరసారథిం;
ధమ్మం భణితం సుత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం.

“దసవస్ససహస్సాని, తస్స వీరస్స సాసనే;
బ్రహ్మచరియం చరిత్వాన, యుత్తయోగా బహుస్సుతా.

“పచ్చయాకారకుసలా, చతుసచ్చవిసారదా;
నిపుణా చిత్తకథికా, సత్థుసాసనకారికా.

“తతో చుతాహం తుసితం, ఉపపన్నా యసస్సినీ;
అభిభోమి తహిం అఞ్ఞే, బ్రహ్మచారీఫలేనహం.

“యత్థ యత్థూపపన్నాహం, మహాభోగా మహద్ధనా;
మేధావినీ సీలవతీ, వినీతపరిసాపి చ.

“భవామి తేన కమ్మేన, యోగేన జినసాసనే;
సబ్బా సమ్పత్తియో మయ్హం, సులభా మనసో పియా.

“యోపి మే భవతే భత్తా, యత్థ యత్థ గతాయపి;
విమానేతి న మం కోచి, పటిపత్తిబలేన మే.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
నామేన కోణాగమనో, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“తదా హి బారాణసియం, సుసమిద్ధకులప్పజా;
ధనఞ్జానీ సుమేధా చ, అహమ్పి చ తయో జనా.

“సఙ్ఘారామమదాసిమ్హ, దానసహాయికా పురే;
సఙ్ఘస్స చ విహారమ్పి, ఉద్దిస్స కారికా మయం.

“తతో చుతా మయం సబ్బా, తావతింసూపగా అహుం;
యససా అగ్గతం పత్తా, మనుస్సేసు తథేవ చ.

“ఇమస్మింయేవ కప్పమ్హి, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“తస్సాసిం జేట్ఠికా ధీతా, సమణీ ఇతి విస్సుతా;
ధమ్మం సుత్వా జినగ్గస్స, పబ్బజ్జం సమరోచయిం.

“అనుజాని న నో తాతో, అగారేవ తదా మయం;
వీసవస్ససహస్సాని, విచరిమ్హ అతన్దితా.

“కోమారిబ్రహ్మచరియం, రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, ముదితా సత్త ధీతరో.

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖుదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సత్తమీ సఙ్ఘదాయికా.

“అహం ఉప్పలవణ్ణా చ, పటాచారా చ కుణ్డలా;
కిసాగోతమీ ధమ్మదిన్నా, విసాఖా హోతి సత్తమీ.

“కదాచి సో నరాదిచ్చో, ధమ్మం దేసేసి అబ్భుతం;
మహానిదానసుత్తన్తం, సుత్వా తం పరియాపుణిం.

“తేహి కమ్మేహి సుకతేహి, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, సాకలాయ పురుత్తమే;
రఞ్ఞో మద్దస్స ధీతామ్హి, మనాపా దయితా పియా.

“సహ మే జాతమత్తమ్హి, ఖేమం తమ్హి పురే అహు;
తతో ఖేమాతి నామం మే, గుణతో ఉపపజ్జథ.

“యదాహం యోబ్బనం పత్తా, రూపలావఞ్ఞభూసితా;
తదా అదాసి మం తాతో, బిమ్బిసారస్స రాజినో.

“తస్సాహం సుప్పియా ఆసిం, రూపకేలాయనే రతా;
రూపానం దోసవాదీతి, న ఉపేసిం మహాదయం.

“బిమ్బిసారో తదా రాజా, మమానుగ్గహబుద్ధియా;
వణ్ణయిత్వా వేళువనం, గాయకే గాపయీ మమం.

“రమ్మం వేళువనం యేన, న దిట్ఠం సుగతాలయం;
న తేన నన్దనం దిట్ఠం, ఇతి మఞ్ఞామసే మయం.

“యేన వేళువనం దిట్ఠం, నరనన్దననన్దనం;
సుదిట్ఠం నన్దనం తేన, అమరిన్దసునన్దనం.

“విహాయ నన్దనం దేవా, ఓతరిత్వా మహీతలం;
రమ్మం వేళువనం దిస్వా, న తప్పన్తి సువిమ్హితా.

“రాజపుఞ్ఞేన నిబ్బత్తం, బుద్ధపుఞ్ఞేన భూసితం;
కో వత్తా తస్స నిస్సేసం, వనస్స గుణసఞ్చయం.

“తం సుత్వా వనసమిద్ధం, మమ సోతమనోహరం;
దట్ఠుకామా తముయ్యానం, రఞ్ఞో ఆరోచయిం తదా.

“మహతా పరివారేన, తదా చ సో మహీపతి;
మం పేసేసి తముయ్యానం, దస్సనాయ సముస్సుకం.

“గచ్ఛ పస్స మహాభోగే, వనం నేత్తరసాయనం;
యం సదా భాతి సిరియా, సుగతాభానురఞ్జితం.

“యదా చ పిణ్డాయ ముని, గిరిబ్బజపురుత్తమం;
పవిట్ఠోహం తదాయేవ, వనం దట్ఠుముపాగమిం.

“తదా తం ఫుల్లవిపినం, నానాభమరకూజితం;
కోకిలాగీతసహితం, మయూరగణనచ్చితం.

“అప్పసద్దమనాకిణ్ణం, నానాచఙ్కమభూసితం;
కుటిమణ్డపసంకిణ్ణం, యోగీవరవిరాజితం.

“విచరన్తీ అమఞ్ఞిస్సం, సఫలం నయనం మమ;
తత్థాపి తరుణం భిక్ఖుం, యుత్తం దిస్వా విచిన్తయిం.

“ఈదిసే విపినే రమ్మే, ఠితోయం నవయోబ్బనే;
వసన్తమివ కన్తేన, రూపేన చ సమన్వితో.

“నిసిన్నో రుక్ఖమూలమ్హి, ముణ్డో సఙ్ఘాటిపారుతో;
ఝాయతే వతయం భిక్ఖు, హిత్వా విసయజం రతిం.

“నను నామ గహట్ఠేన, కామం భుత్వా యథాసుఖం;
పచ్ఛా జిణ్ణేన ధమ్మోయం, చరితబ్బో సుభద్దకో.

“సుఞ్ఞకన్తి విదిత్వాన, గన్ధగేహం జినాలయం;
ఉపేత్వా జినమద్దక్ఖం, ఉదయన్తం వ భాకరం.

“ఏకకం సుఖమాసీనం, బీజమానం వరిత్థియా;
దిస్వానేవం విచిన్తేసిం, నాయం లూఖో నరాసభో.

“సా కఞ్ఞా కనకాభాసా, పదుమాననలోచనా;
బిమ్బోట్ఠీ కున్దదసనా, మనోనేత్తరసాయనా.

“హేమదోలాభసవనా, కలికాకారసుత్థనీ;
వేదిమజ్ఝావ సుస్సోణీ, రమ్భోరు చారుభూసనా.

“రత్తంసకుపసంబ్యానా , నీలమట్ఠనివాసనా;
అతప్పనేయ్యరూపేన, హాసభావసమన్వితా.

“దిస్వా తమేవం చిన్తేసిం, అహోయమభిరూపినీ;
న మయానేన నేత్తేన, దిట్ఠపుబ్బా కుదాచనం.

“తతో జరాభిభూతా సా, వివణ్ణా వికతాననా;
భిన్నదన్తా సేతసిరా, సలాలా వదనాసుచి.

“సంఖిత్తకణ్ణా సేతక్ఖీ, లమ్బాసుభపయోధరా;
వలివితతసబ్బఙ్గీ, సిరావితతదేహినీ.

“నతఙ్గా దణ్డదుతియా, ఉప్ఫాసులికతా కిసా;
పవేధమానా పతితా, నిస్ససన్తీ ముహుం ముహుం.

“తతో మే ఆసి సంవేగో, అబ్భుతో లోమహంసనో;
ధిరత్థు రూపం అసుచిం, రమన్తే యత్థ బాలిసా.

“తదా మహాకారుణికో, దిస్వా సంవిగ్గమానసం;
ఉదగ్గచిత్తో సుగతో, ఇమా గాథా అభాసథ.

“ఆతురం అసుచిం పూతిం, పస్స ఖేమే సముస్సయం;
ఉగ్ఘరన్తం పగ్ఘరన్తం, బాలానం అభినన్దితం.

“అసుభాయ చిత్తం భావేహి, ఏకగ్గం సుసమాహితం;
సతి కాయగతా త్యత్థు, నిబ్బిదా బహులా భవ.

“యథా ఇదం తథా ఏతం, యథా ఏతం తథా ఇదం;
అజ్ఝత్తఞ్చ బహిద్ధా చ, కాయే ఛన్దం విరాజయ.

“అనిమిత్తఞ్చ భావేహి, మానానుసయముజ్జహ;
తతో మానాభిసమయా, ఉపసన్తా చరిస్ససి.

“యే రాగరత్తానుపతన్తి సోతం, సయం కతం మక్కటకోవ జాలం;
ఏతమ్పి ఛేత్వాన పరిబ్బజన్తి, అనపేక్ఖినో కామసుఖం పహాయ.

“తతో కల్లితచిత్తం మం, ఞత్వాన నరసారథి;
మహానిదానం దేసేసి, సుత్తన్తం వినయాయ మే.

“సుత్వా సుత్తన్తసేట్ఠం తం, పుబ్బసఞ్ఞమనుస్సరిం;
తత్థ ఠితావహం సన్తీ, ధమ్మచక్ఖుం విసోధయిం.

“నిపతిత్వా మహేసిస్స, పాదమూలమ్హి తావదే;
అచ్చయం దేసనత్థాయ, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“నమో తే సబ్బదస్సావి, నమో తే కరుణాకర;
నమో తే తిణ్ణసంసార, నమో తే అమతం దద.

“దిట్ఠిగహనపక్ఖన్దా, కామరాగవిమోహితా;
తయా సమ్మా ఉపాయేన, వినీతా వినయే రతా.

“అదస్సనేన విభోగా, తాదిసానం మహేసినం;
అనుభోన్తి మహాదుక్ఖం, సత్తా సంసారసాగరే.

“యదాహం లోకసరణం, అరణం అరణన్తగుం;
నాద్దసామి అదూరట్ఠం, దేసయామి తమచ్చయం.

“మహాహితం వరదదం, అహితోతి విసఙ్కితా;
నోపేసిం రూపనిరతా, దేసయామి తమచ్చయం.

“తదా మధురనిగ్ఘోసో, మహాకారుణికో జినో;
అవోచ తిట్ఠ ఖేమేతి, సిఞ్చన్తో అమతేన మం.

“తదా పణమ్య సిరసా, కత్వా చ నం పదక్ఖిణం;
గన్త్వా దిస్వా నరపతిం, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“అహో సమ్మా ఉపాయో తే, చిన్తితోయమరిన్దమ;
వనదస్సనకామాయ, దిట్ఠో నిబ్బానతో ముని.

“యది తే రుచ్చతే రాజ, సాసనే తస్స తాదినో;
పబ్బజిస్సామి రూపేహం, నిబ్బిన్నా మునివాణినా.

“అఞ్జలిం పగ్గహేత్వాన, తదాహ స మహీపతి;
అనుజానామి తే భద్దే, పబ్బజ్జా తవ సిజ్ఝతు.

“పబ్బజిత్వా తదా చాహం, అద్ధమాసే ఉపట్ఠితే;
దీపోదయఞ్చ భేదఞ్చ, దిస్వా సంవిగ్గమానసా.

“నిబ్బిన్నా సబ్బసఙ్ఖారే, పచ్చయాకారకోవిదా;
చతురోఘే అతిక్కమ్మ, అరహత్తమపాపుణిం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ ఆసిం, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ చాపి భవామహం.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
పరిసుద్ధం మమ ఞాణం, ఉప్పన్నం బుద్ధసాసనే.

“కుసలాహం విసుద్ధీసు, కథావత్థువిసారదా;
అభిధమ్మనయఞ్ఞూ చ, వసిప్పత్తామ్హి సాసనే.

“తతో తోరణవత్థుస్మిం, రఞ్ఞా కోసలసామినా;
పుచ్ఛితా నిపుణే పఞ్హే, బ్యాకరోన్తీ యథాతథం.

“తదా స రాజా సుగతం, ఉపసఙ్కమ్మ పుచ్ఛథ;
తథేవ బుద్ధో బ్యాకాసి, యథా తే బ్యాకతా మయా.

“జినో తస్మిం గుణే తుట్ఠో, ఏతదగ్గే ఠపేసి మం;
మహాపఞ్ఞానమగ్గాతి, భిక్ఖునీనం నరుత్తమో.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. (అప॰ థేరీ ౨.౨.౨౮౯-౩౮౩);

అరహత్తం పన పత్వా ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ విహరన్తియా ఇమిస్సా థేరియా సతిపి అఞ్ఞాసం ఖీణాసవత్థేరీనం పఞ్ఞావేపుల్లప్పత్తియం తత్థ పన కతాధికారతాయ మహాపఞ్ఞాభావో పాకటో అహోసి. తథా హి నం భగవా జేతవనమహావిహారే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో పటిపాటియా భిక్ఖునియో ఠానన్తరే ఠపేన్తో “ఏతదగ్గం, భిక్ఖవే, మమ సావికానం భిక్ఖునీనం మహాపఞ్ఞానం యదిదం ఖేమా”తి (అ॰ ని॰ ౧.౨౩౫-౨౩౬) మహాపఞ్ఞతాయ అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. తం ఏకదివసం అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసిన్నం మారో పాపిమా తరుణరూపేన ఉపసఙ్కమిత్వా కామేహి పలోభేన్తో –

౧౩౯. “దహరా త్వం రూపవతీ, అహమ్పి దహరో యువా;
పఞ్చఙ్గికేన తురియేన, ఏహి ఖేమే రమామసే”తి. – గాథమాహ ;

తస్సత్థో – ఖేమే, త్వం తరుణప్పత్తా, యోబ్బనే ఠితా రూపసమ్పన్నా, అహమ్పి తరుణో యువా, తస్మా మయం యోబ్బఞ్ఞం అఖేపేత్వా పఞ్చఙ్గికేన తురియేన వజ్జమానేన ఏహి కామఖిడ్డారతియా రమామ కీళామాతి.

తం సుత్వా సా కామేసు సబ్బధమ్మేసు చ అత్తనో విరత్తభావం తస్స చ మారభావం అత్తాభినివేసేసు సత్తేసు అత్తనో ధామగతం అప్పసాదం కతకిచ్చతఞ్చ పకాసేన్తీ –

౧౪౦. “ఇమినా పూతికాయేన, ఆతురేన పభఙ్గునా;
అట్టియామి హరాయామి, కామతణ్హా సమూహతా.

౧౪౧.“సత్తిసూలూపమా కామా, ఖన్ధాసం అధికుట్టనా;
యం త్వం కామరతిం బ్రూసి, అరతీ దాని సా మమ.

౧౪౨.“సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోఖన్ధో పదాలితో;
ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తక.

౧౪౩. “నక్ఖత్తాని నమస్సన్తా, అగ్గిం పరిచరం వనే;
యథాభుచ్చమజానన్తా, బాలా సుద్ధిమమఞ్ఞథ.

౧౪౪.“అహఞ్చ ఖో నమస్సన్తీ, సమ్బుద్ధం పురిసుత్తమం;
పముత్తా సబ్బదుక్ఖేహి, సత్థుసాసనకారికా”తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **అగ్గిం పరిచరం వనే**తి తపోవనే అగ్గిహుత్తం పరిచరన్తో. **యథాభుచ్చమజానన్తా**తి పవత్తియో యథాభూతం అపరిజానన్తా. సేసమేత్థ హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

ఖేమాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. సుజాతాథేరీగాథావణ్ణనా

అలఙ్కతా సువసనాతిఆదికా సుజాతాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ అనుక్కమేన సమ్భతవిమోక్ఖసమ్భారా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సాకేతనగరే సేట్ఠికులే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా మాతాపితూహి సమానజాతికస్స సేట్ఠిపుత్తస్స దిన్నా హుత్వా పతికులం గతా. తత్థ తేన సద్ధిం సుఖసంవాసం వసన్తీ ఏకదివసం ఉయ్యానం గన్త్వా నక్ఖత్తకీళం కీళిత్వా పరిజనేన సద్ధిం నగరం ఆగచ్ఛన్తీ అఞ్జనవనే సత్థారం దిస్వా పసన్నమానసా ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. సత్థా తస్సా అనుపుబ్బిం కథం కథేత్వా కల్లచిత్తతం ఞత్వా ఉపరి సాముక్కంసికం ధమ్మదేసనం పకాసేసి. సా దేసనావసానే అత్తనో కతాధికారతాయ ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా చ , సత్థు చ దేసనావిలాసేన యథానిసిన్నావ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా సత్థారం వన్దిత్వా గేహం గన్త్వా సామికఞ్చ మాతాపితరో చ అనుజానాపేత్వా సత్థుఆణాయ భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౪౫.“అలఙ్కతా సువసనా, మాలినీ చన్దనోక్ఖితా;
సబ్బాభరణసఞ్ఛన్నా, దాసీగణపురక్ఖతా.

౧౪౬.“అన్నం పానఞ్చ ఆదాయ, ఖజ్జం భోజ్జం అనప్పకం;
గేహతో నిక్ఖమిత్వాన, ఉయ్యానమభిహారయిం.

౧౪౭.“తత్థ రమిత్వా కీళిత్వా, ఆగచ్ఛన్తీ సకం ఘరం;
విహారం దట్ఠుం పావిసిం, సాకేతే అఞ్జనం వనం.

౧౪౮."దిస్వాన లోకపజ్జోతం, వన్దిత్వాన ఉపావిసిం;

సో మే ధమ్మమదేసేసి, అనుకమ్పాయ చక్ఖుమా.

౧౪౯."సుత్వా చ ఖో మహేసిస్స, సచ్చం సమ్పటివిజ్ఝహం;

తత్థేవ విరజం ధమ్మం, ఫుసయిం అమతం పదం.

౧౫౦."తతో విఞ్ఞాతసద్ధమ్మా, పబ్బజిం అనగారియం;

తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, అమోఘం బుద్ధసాసన"న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **అలఙ్కతా**తి విభూసితా. తం పన అలఙ్కతాకారం దస్సేతుం "**సువసనా మాలినీ చన్దనోక్ఖితా**"తి వుత్తం. తత్థ **మాలినీ**తి మాలాధారినీ. **చన్దనోక్ఖితా**తి చన్దనానులిత్తా. **సబ్బాభరణసఞ్ఛన్నా**తి హత్థూపగాదీహి సబ్బేహి ఆభరణేహి అలఙ్కారవసేన సఞ్ఛాదితసరీరా.

అన్నం పానఞ్చ ఆదాయ, ఖజ్జం భోజ్జం అనప్పకన్తి సాలిఓదనాదిఅన్నం, అమ్బపానాదిపానం, పిట్ఠఖాదనీయాదిఖజ్జం, అవసిట్ఠం ఆహారసఙ్ఖాతం భోజ్జఞ్చ పహూతం గహేత్వా. **ఉయ్యానమభిహారయి**న్తి నక్ఖత్తకీళావసేన ఉయ్యానం ఉపనేసిం. అన్నపానాదిం తత్థ ఆనేత్వా సహ పరిజనేన కీళన్తీ రమన్తీ పరిచారేసిన్తి అధిప్పాయో.

సాకేతే అఞ్జనం వనన్తి సాకేతసమీపే అఞ్జనవనే విహారం పావిసిం.

లోకపజ్జోతన్తి ఞాణపజ్జోతేన లోకస్స పజ్జోతభూతం.

ఫుసయిన్తి ఫుసిం, అధిగచ్ఛిన్తి అత్థో. సేసం వుత్తనయమేవ.

సుజాతాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. అనోపమాథేరీగాథావణ్ణనా

ఉచ్చే కులేతిఆదికా అనోపమాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ అనుక్కమేన విముత్తిపరిపాచనీయే ధమ్మే పరిబ్రూహేత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సాకేతనగరే మజ్ఝస్స నామ సేట్ఠినో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా రూపసమ్పత్తియా **అనోపమా**తి నామం అహోసి. తస్సా వయప్పత్తకాలే బహూ సేట్ఠిపుత్తా రాజమహామత్తా రాజానో చ పితు దూతం పాహేసుం – "అత్తనో ధీతరం అనోపమం దేహి, ఇదఞ్చిదఞ్చ తే దస్సామా"తి. సా తం సుత్వా ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ "ఘరావాసేన మయ్హం అత్థో నత్థీ"తి సత్థు సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా దేసనానుసారేన విపస్సనం ఆరభిత్వా తం ఉస్సుక్కాపేన్తీ మగ్గపటిపాటియా తతియఫలే పతిట్ఠాసి. సా సత్థారం పబ్బజ్జం యాచిత్వా సత్థుఆణాయ భిక్ఖునుపస్సయం ఉపగన్త్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే పబ్బజిత్వా సత్తమే దివసే అరహత్తం సచ్ఛికత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౫౧."ఉచ్చే కులే అహం జాతా, బహువిత్తే మహద్ధనే;
వణ్ణరూపేన సమ్పన్నా, ధీతా మజ్ఝస్స అత్రజా.

౧౫౨."పత్థితా రాజపుత్తేహి, సేట్ఠిపుత్తేహి గిజ్ఝితా;
పితు మే పేసయీ దూతం, దేథ మయ్హం అనోపమం.

౧౫౩."యత్తకం తులితా ఏసా, తుయ్హం ధీతా అనోపమా;
తతో అట్ఠగుణం దస్సం, హిరఞ్ఞం రతనాని చ.

౧౫౪."సాహం దిస్వాన సమ్బుద్ధం, లోకజేట్ఠం అనుత్తరం;
తస్స పాదాని వన్దిత్వా, ఏకమన్తం ఉపావిసిం.

౧౫౫."సో మే ధమ్మమదేసేసి, అనుకమ్పాయ గోతమో;
నిసిన్నా ఆసనే తస్మిం, ఫుసయిం తతియం ఫలం.

౧౫౬."తతో కేసాని ఛేత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం;
అజ్జ మే సత్తమీ రత్తి, యతో తణ్హా విసోసితా"తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **ఉచ్చే కులే**తి ఉళారతమే వేస్సకులే. **బహువిత్తే**తి అలఙ్కారాదిపహూతవిత్తూపకరణే. **మహద్ధనే**తి నిధానగతస్సేవ చత్తారీసకోటిపరిమాణస్స మహతో ధనస్స అత్థిభావేన మహద్ధనే అహం జాతాతి యోజనా. **వణ్ణరూపేన సమ్పన్నా**తి వణ్ణసమ్పన్నా చేవ రూపసమ్పన్నా చ, సినిద్ధభాసురాయ ఛవిసమ్పత్తియా వత్థాభరణాదిసరీరావయవసమ్పత్తియా చ సమన్నాగతాతి అత్థో. **ధీతా మజ్ఝస్స అత్రజా**తి మజ్ఝనామస్స సేట్ఠినో ఓరసా ధీతా.

పత్థితా రాజపుత్తేహీతి "కథం ను ఖో తం లభేయ్యామా"తి రాజకుమారేహి అభిపత్థితా. **సేట్ఠిపుత్తేహి గిజ్ఝితా**తి తథా సేట్ఠికుమారేహిపి అభిగిజ్ఝితా పచ్చాసీసితా. **దేథ మయ్హం అనోపమ**న్తి రాజపుత్తాదయో "దేథ మయ్హం అనోపమం దేథ మయ్హ"న్తి పితు సన్తికే దూతం పేసయింసు.

యత్తకం తులితా ఏసాతి "తుయ్హం ధీతా అనోపమా యత్తకం ధనం అగ్ఘతీ"తి తులితా లక్ఖణఞ్ఞూహి పరిచ్ఛిన్నా, "తతో అట్ఠగుణం దస్సామీ"తి పితు మే పేసయి దూతన్తి యోజనా. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

అనోపమాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. మహాపజాపతిగోతమీథేరీగాథావణ్ణనా

బుద్ధ వీర నమో త్యత్థూతిఆదికా మహాపజాపతిగోతమియా గాథా. అయమ్పి కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం రత్తఞ్ఞూనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా, అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేత్వా యావజీవం దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా కప్పసతసహస్సం దేవమనుస్సేసు సంసరిత్వా, కస్సపస్స చ భగవతో అన్తరే అమ్హాకఞ్చ భగవతో బుద్ధుప్పాదతో పురేతరమేవ బారాణసియం పఞ్చన్నం దాసిసతానం జేట్ఠికా హుత్వా నిబ్బత్తి. అథ సా వస్సూపనాయికసమయే పఞ్చ పచ్చేకబుద్ధే నన్దమూలకపబ్భారతో ఇసిపతనే ఓతరిత్వా, నగరే పిణ్డాయ చరిత్వా ఇసిపతనమేవ గన్త్వా, వస్సూపనాయికసమయే కుటియా అత్థాయ హత్థకమ్మం పరియేసన్తే దిస్వా, తా దాసియో తాసం అత్తనో చ సామికే సమాదపేత్వా చక్కమాదిపరివారసమ్పన్నా పఞ్చ కుటియో కారేత్వా, మఞ్చపీఠపానీయపరిభోజనీయభాజనాదీని ఉపట్ఠపేత్వా పచ్చేకబుద్ధే తేమాసం తత్థేవ వసనత్థాయ పటిఞ్ఞం కారేత్వా వారభిక్ఖం పట్ఠపేసుం. యా అత్తనో వారదివసే భిక్ఖం దాతుం న సక్కోతి, తస్సా సయం సకగేహతో నీహరిత్వా దేతి. ఏవం తేమాసం పటిజగ్గిత్వా పవారణాయ సమ్పత్తాయ ఏకేకం దాసిం ఏకేకం సాటకం విస్సజ్జాపేసి. పఞ్చథూలసాటకసతాని అహేసుం. తాని పరివత్తాపేత్వా పఞ్చన్నం పచ్చేకబుద్ధానం తిచీవరాని కత్వా అదాసి. పచ్చేకబుద్ధా తాసం పస్సన్తీనంయేవ ఆకాసేన గన్ధమాదనపబ్బతం అగమంసు.

తాపి సబ్బా యావజీవం కుసలం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తింసు. తాసం జేట్ఠికా తతో చవిత్వా బారాణసియా అవిదూరే పేసకారగామే పేసకారజేట్ఠకస్స గేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, పదుమవతియా పుత్తే పఞ్చసతే పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా సమ్పియాయమానా సబ్బే వన్దిత్వా భిక్ఖం అదాసి. తే భత్తకిచ్చం కత్వా గన్ధమాదనమేవ అగమంసు. సాపి యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ అమ్హాకం సత్థు నిబ్బత్తితో పురేతరమేవ దేవదహనగరే మహాసుప్పబుద్ధస్స గేహే పటిసన్ధిం గణ్హి, **గోతమీ**తిస్సా గోత్తాగతమేవ నామం అహోసి; మహామాయాయ కనిట్ఠభగినీ. లక్ఖణపాఠకాపి "ఇమాసం ద్విన్నమ్పి కుచ్ఛియం వసితా దారకా చక్కవత్తినో భవిస్సన్తీ"తి బ్యాకరింసు. సుద్ధోదనమహారాజా వయప్పత్తకాలే ద్వేపి మఙ్గలం కత్వా అత్తనో ఘరం అభినేసి.

అపరభాగే అమ్హాకం సత్థరి ఉప్పజ్జిత్వా పవత్తితవరధమ్మచక్కే అనుపుబ్బేన తత్థ తత్థ వేనేయ్యానం అనుగ్గహం కరోన్తే వేసాలిం ఉపనిస్సాయ కూటాగారసాలాయం విహరన్తే సుద్ధోదనమహారాజా సేతచ్ఛత్తస్స హేట్ఠా అరహత్తం సచ్ఛికత్వా పరినిబ్బాయి. అథ మహాపజాపతిగోతమీ పబ్బజితుకామా హుత్వా సత్థారం ఏకవారం పబ్బజ్జం యాచమానా అలభిత్వా దుతియవారం కేసే ఛిన్దాపేత్వా కాసాయాని అచ్ఛాదేత్వా **కలహవివాదసుత్తన్త**దేసనాపరియోసానే (సు॰ ని॰ ౮౬౮ ఆదయో) నిక్ఖమిత్వా పబ్బజితానం పఞ్చన్నం సక్యకుమారసతానం పాదపరిచారికాహి సద్ధిం వేసాలిం గన్త్వా ఆనన్దత్థేరం సత్థారం యాచాపేత్వా అట్ఠహి గరుధమ్మేహి (అ॰ ని॰ ౮.౫౧; చూళవ॰ ౪౦౩) పబ్బజ్జఞ్చ ఉపసమ్పదఞ్చ పటిలభి. ఇతరా పన సబ్బాపి ఏకతోఉపసమ్పన్నా అహేసుం. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారతో పనేతం వత్థు పాళియం ఆగతమేవ.

ఏవం ఉపసమ్పన్నా పన మహాపజాపతిగోతమీ సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. అథస్సా సత్థా ధమ్మం దేసేసి. సా సత్థు సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా భావనమనుయుఞ్జన్తీ న చిరస్సేవ అభిఞ్ఞాపటిసమ్భిదాపరివారం అరహత్తం పాపుణి. సేసా పన పఞ్చసతా భిక్ఖునియో **నన్దకోవాద**పరియోసానే (మ॰ ని॰ ౩.౩౯౮ ఆదయో) ఛళభిఞ్ఞా అహేసుం. అథేకదివసం సత్థా జేతవనమహావిహారే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో భిక్ఖునియో ఠానన్తరే ఠపేన్తో

మహాపజాపతిగోతమిం రత్తఞ్ఞూనం భిక్ఖునీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సా ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ వీతినామేన్తీ కతఞ్ఞుతాయ ఠత్వా ఏకదివసం సత్థు గుణాభిత్థవనపుబ్బకఉపకారకవిభావనాముఖేన అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తీ –

౧౫౭. “బుద్ధవీర నమో త్యత్థు, సబ్బసత్తానముత్తమ;
యో మం దుక్ఖా పమోచేసి, అఞ్ఞఞ్చ బహుకం జనం.

౧౫౮. “సబ్బదుక్ఖం పరిఞ్ఞాతం, హేతుతణ్హా విసోసితా;
భావితో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, నిరోధో ఫుసితో మయా.

౧౫౯. “మాతా పుత్తో పితా భాతా, అయ్యకా చ పురే అహుం;
యథాభుచ్చమజానన్తీ, సంసరింహం అనిబ్బిసం.

౧౬౦. “దిట్ఠో హి మే సో భగవా, అన్తిమోయం సముస్సయో;
విక్ఖీణో జాతిసంసారో, నత్థి దాని పునబ్భవో.

౧౬౧. “ఆరద్ధవీరియే పహితత్తే, నిచ్చం దళ్హపరక్కమే;
సమగ్గే సావకే పస్సే, ఏసా బుద్ధాన వన్దనా.

౧౬౨. “బహూనం వత అత్థాయ, మాయా జనయి గోతమం;
బ్యాధిమరణతున్నానం, దుక్ఖక్ఖన్ధం బ్యపానుదీ”తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **బుద్ధవీరా**తి చతుసచ్చబుద్ధేసు వీర, సబ్బబుద్ధా హి ఉత్తమవీరియేహి చతుసచ్చబుద్ధేహి వా చతుబ్బిధసమ్మప్పధానవీరియనిప్ఫత్తియా విజితవిజయత్తా వీరా నామ. భగవా పన వీరియపారమిపారిపూరియా చతురఙ్గసమన్నాగతవీరియాధిట్ఠానేన సాతిసయచతుబ్బిధసమ్మప్పధానకిచ్చనిప్ఫత్తియా తస్సా చ వేనేయ్యసన్తానే సమ్మదేవ పతిట్ఠాపితత్తా విసేసతో వీరియయుత్తతాయ వీరోతి వత్తబ్బతం అరహతి. **నమో త్యత్థూ**తి నమో నమక్కారో తే హోతు. **సబ్బసత్తానముత్తమా**తి అపదాదిభేదేసు సత్తేసు సీలాదిగుణేహి ఉత్తమో భగవా. తదేకదేసం సత్థుపకారగుణం దస్సేతుం, ‘‘**యో మం దుక్ఖా పమోచేసి, అఞ్ఞఞ్చ బహుకం జన**’’న్తి వత్వా అత్తనో దుక్ఖా పముత్తభావం విభావేన్తీ ‘‘**సబ్బదుక్ఖ**’’న్తి గాథమాహ.

పున యతో పమోచేసి, తం వట్టదుక్ఖం ఏకదేసేన దస్సేన్తీ ‘‘**మాతా పుత్తో**’’తి గాథమాహ. తత్థ **యథాభుచ్చమజానన్తీ**తి పవత్తిహేతుఆదిం యథాభూతం అనవబుజ్ఝన్తీ. **సంసరింహం అనిబ్బిస**న్తి సంసారసముద్దే పతిట్ఠం అవిన్దన్తీ అలభన్తీ భవాదీసు అపరాపరుప్పత్తివసేన సంసరిం అహన్తి కథేన్తీ ఆహ ‘‘**మాతా పుత్తో**’’తిఆది. యస్మిం భవే ఏతస్స మాతా అహోసి, తతో అఞ్ఞస్మిం భవే తస్సేవ పుత్తో, తతో అఞ్ఞస్మిం భవే పితా భాతా అహూతి అత్థో.

‘‘**దిట్ఠో హి మే**’’తి గాథాయపి అత్తనో దుక్ఖతో పముత్తభావమేవ విభావేతి. తత్థ **దిట్ఠో హి మే సో భగవా**తి సో భగవా సమ్మాసమ్బుద్ధో అత్తనా దిట్ఠలోకుత్తరధమ్మదస్సనేన ఞాణచక్ఖునా మయా పచ్చక్ఖతో దిట్ఠో. యో హి ధమ్మం పస్సతి, సో

భగవన్తం పస్సతి నామ. యథాహ – "యో ఖో, వక్కలి, ధమ్మం పస్సతి, సో మం పస్సతీ"తిఆది (సం॰ ని॰ ౩.౮౭).

ఆరద్ధవీరియేతి పగ్గహితవీరియే. **పహితత్తే**తి నిబ్బానం పేసితచిత్తే. **నిచ్చం దళ్హపరక్కమే**తి అపత్తస్స పత్తియా పత్తస్స వేపుల్లత్థాయ సబ్బకాలం థిరపరక్కమే. **సమగ్గే**తి సీలదిట్ఠిసామఞ్ఞేన సంహతభావేన సమగ్గే. సత్థుదేసనాయ సవనన్తే జాతత్తా **సావకే,** "ఇమే మగ్గట్ఠా ఇమే ఫలట్ఠా"తి యాథావతో పస్సతి. **ఏసా బుద్ధాన వన్దనా**తి యా సత్థు ధమ్మసరీరభూతస్స అరియసావకానం అరియభావభూతస్స చ లోకుత్తరధమ్మస్స అత్తపచ్చక్ఖకిరియా, ఏసా సమ్మాసమ్బుద్ధానం సావకబుద్ధానఞ్చ వన్దనా యాథావతో గుణనిన్నతా.

''**బహూనం వత అత్థాయా**''తి ఓసానగాథాయపి సత్థు లోకస్స బహూపకారతంయేవ విభావేతి. యం పనేత్థ అత్థతో న విభత్తం, తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

అథేకదా మహాపజాపతిగోతమీ సత్థరి వేసాలియం విహరన్తే మహావనే కూటాగారసాలాయం సయం వేసాలియం భిక్ఖునుపస్సయే విహరన్తీ పుబ్బణ్హసమయం వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా భత్తం భుఞ్జిత్వా అత్తనో దివాట్ఠానే యథాపరిచ్ఛిన్నకాలం ఫలసమాపత్తిసుఖేన వీతినామేత్వా ఫలసమాపత్తితో వుట్ఠాయ అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా సోమనస్సజాతా అత్తనో ఆయుసఙ్ఖారే ఆవజ్జేన్తీ తేసం ఖీణభావం ఞత్వా ఏవం చిన్తేసి – "యంనూనాహం విహారం గన్త్వా భగవన్తం అనుజానాపేత్వా మనోభావనీయే చ థేరే సబ్బేవ సబ్రహ్మచారియే ఆపుచ్ఛిత్వా ఇధేవ ఆగన్త్వా పరినిబ్బాయేయ్య"న్తి. యథా చ థేరియా, ఏవం తస్సా పరివారభూతానం పఞ్చన్నం భిక్ఖునిసతానం పరివితక్కో అహోసి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.౯౭-౨౦౮) –

"ఏకదా లోకపజ్జోతో, వేసాలియం మహావనే;
కూటాగారే కుసాలాయం, వసతే నరసారథి.

"తదా జినస్స మాతుచ్ఛా, మహాగోతమి భిక్ఖునీ;
తహిం కతే పురే రమ్మే, వసీ భిక్ఖునుపస్సయే.

"భిక్ఖునీహి విముత్తాహి, సతేహి సహ పఞ్చహి;
రహోగతాయ తస్సేవం, చితస్సాసి వితక్కితం.

"బుద్ధస్స పరినిబ్బానం, సావకగ్గయుగస్స వా;
రాహులానన్దనన్దానం, నాహం లచ్ఛామి పస్సితుం.

"బుద్ధస్స పరినిబ్బానా, సావకగ్గయుగస్స వా;
మహాకస్సపనన్దానం, ఆనన్దరాహులాన చ.

"పటికచ్చాయుసఙ్ఖారం, ఓసజ్జిత్వాన నిబ్బుతిం;
గచ్ఛేయ్యం లోకనాథేన, అనుఞ్ఞాతా మహేసినా.

“తథా పఞ్చసతానమ్పి, భిక్ఖునీనం వితక్కితం;
ఆసి ఖేమాదికానమ్పి, ఏతదేవ వితక్కితం.

“భూమిచాలో తదా ఆసి, నాదితా దేవదున్దుభీ;
ఉపస్సయాధివత్థాయో, దేవతా సోకపీళితా.

“విలపన్తా సుకరుణం, తత్థస్సూని పవత్తయుం;
మిత్తా భిక్ఖునియో తాహి, ఉపగన్త్వాన గోతమిం.

“నిపచ్చ సిరసా పాదే, ఇదం వచనమబ్రవుం;
తత్థ తోయలవాసిత్తా, మయమయ్యే రహోగతా.

“సా చలా చలితా భూమి, నాదితా దేవదున్దుభీ;
పరిదేవా చ సుయ్యన్తే, కిమత్థం నూన గోతమీ.

“తదా అవోచ సా సబ్బం, యథాపరివితక్కితం;
తాయోపి సబ్బా ఆహంసు, యథాపరివితక్కితం.

“యది తే రుచితం అయ్యే, నిబ్బానం పరమం సివం;
నిబ్బాయిస్సామ సబ్బాపి, బుద్ధానుఞ్ఞాయ సుబ్బతే.

“మయం సహావ నిక్ఖన్తా, ఘరాపి చ భవాపి చ;
సహాయేవ గమిస్సామ, నిబ్బానం పదముత్తమం.

“నిబ్బానాయ వజన్తీనం, కిం వక్ఖామీతి సా వదం;
సహ సబ్బాహి నిగ్గఞ్ఛి, భిక్ఖునీనిలయా తదా.

“ఉపస్సయే యాధివత్థా, దేవతా తా ఖమన్తు మే;
భిక్ఖునీనిలయస్సేదం, పచ్ఛిమం దస్సనం మమ.

“న జరా మచ్చు వా యత్థ, అప్పియేహి సమాగమో;
పియేహి న వియోగోత్థి, తం వజిస్సం అసఙ్ఖతం.

“అవీతరాగా తం సుత్వా, వచనం సుగతోరసా;
సోకట్టా పరిదేవింసు, అహో నో అప్పపుఞ్ఞతా.

“భిక్ఖునీనిలయో సుఞ్ఞో, భూతో తాహి వినా అయం;
పభాతే వియ తారాయో, న దిస్సన్తి జినోరసా.

“నిబ్బానం గోతమీ యాతి, సతేహి సహ పఞ్చహి;
నదీసతేహివ సహ, గఙ్గా పఞ్చహి సాగరం.

“రథియాయ వజన్తియో, దిస్వా సద్ధా ఉపాసికా;
ఘరా నిక్ఖమ్మ పాదేసు, నిపచ్చ ఇదమబ్రవుం.

“పసీదస్సు మహాభోగే, అనాథాయో విహాయ నో;
తయా న యుత్తా నిబ్బాతుం, ఇచ్ఛట్టా విలపింసు తా.

“తాసం సోకపహానత్థం, అవోచ మధురం గిరం;
రుదితేన అలం పుత్తా, హాసకాలోయమజ్జ వో.

“పరిఞ్ఞాతం మయా దుక్ఖం, దుక్ఖహేతు వివజ్జితో;
నిరోధో మే సచ్ఛికతో, మగ్గో చాపి సుభావితో.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తి సమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“బుద్ధో తస్స చ సద్ధమ్మో, అనూనో యావ తిట్ఠతి;
నిబ్బాతుం తావ కాలో మే, మా మం సోచథ పుత్తికా.

“కోణ్డఞ్ఞానన్దనన్దాదీ , తిట్ఠన్తి రాహులో జినో;
సుఖితో సహితో సఙ్ఘో, హతదబ్బా చ తిత్థియా.

“ఓక్కాకవంసస్స యసో, ఉస్సితో మారమద్దనో;
ననుసమ్పతి కాలో మే, నిబ్బానత్థాయ పుత్తికా.

“చిరప్పభుతి యం మయ్హం, పత్థితం అజ్జ సిజ్ఝతే;
ఆనన్దభేరికాలోయం, కిం వో అస్సూహి పుత్తికా.

“సచే మయి దయా అత్థి, యది చత్థి కతఞ్ఞుతా;
సద్ధమ్మట్ఠితియా సబ్బా, కరోథ వీరియం దళ్హం.

“థీనం అదాసి పబ్బజ్జం, సమ్బుద్ధో యాచితో మయా;
తస్మా యథాహం నన్దిస్సం, తథా తమనుతిట్ఠథ.

“తా ఏవమనుసాసిత్వా, భిక్ఖునీహి పురక్ఖతా;
ఉపేచ్చ బుద్ధం వన్దిత్వా, ఇదం వచనమబ్రవి.

“అహం సుగత తే మాతా, త్వఞ్చ వీర పితా మమ;
సద్ధమ్మసుఖద నాథ, తయి జాతామ్హి గోతమ.

“సంవద్ధితోయం సుగత, రూపకాయో మయా తవ;
అనిన్దితో ధమ్మకాయో, మమ సంవద్ధితో తయా.

“ముహుత్తం తణ్హాసమణం, ఖీరం త్వం పాయితో మయా;
తయాహం సన్తమచ్చన్తం, ధమ్మఖీరమ్పి పాయితా.

“బన్ధనారక్ఖణే మయ్హం, అణణో త్వం మహాముసే;
పుత్తకామా థియో యాచం, లభన్తి తాదిసం సుతం.

“మన్ధాతాదినరిన్దానం, యా మాతా సా భవణ్ణవే;
నిముగ్గాహం తయా పుత్త, తారితా భవసాగరా.

“రఞ్ఞో మాతా మహేసీతి, సులభం నామమిత్థినం;
బుద్ధమాతాతి యం నామం, ఏతం పరమదుల్లభం.

“తఞ్చ లద్ధం మహావీర, పణిధానం మమం తయా;
అణుకం వా మహన్తం వా, తం సబ్బం పూరితం మయా.

“పరినిబ్బాతుమిచ్ఛామి , విహాయేమం కళేవరం;
అనుజానాహి మే వీర, దుక్ఖన్తకర నాయక.

“చక్కఙ్కుసధజాకిణ్ణే, పాదే కమలకోమలే;
పసారేహి పణామం తే, కరిస్సం పుత్తఉత్తమే.

“సువణ్ణరాసిసఙ్కాసం, సరీరం కురు పాకటం;
కత్వా దేహం సుదిట్ఠం తే, సన్తిం గచ్ఛామి నాయక.

“ద్వత్తింసలక్ఖణూపేతం, సుప్పభాలఙ్కతం తనుం;
సఞ్ఝాఘనావ బాలక్కం, మాతుచ్ఛం దస్సయీ జినో.

“ఫుల్లారవిన్దసంకాసే , తరుణాదిచ్చసప్పభే;
చక్కఙ్కితే పాదతలే, తతో సా సిరసా పతి.

“పణమామి నరాదిచ్చ, ఆదిచ్చకులకేతుకం;
పచ్ఛిమే మరణే మయ్హం, న తం ఇక్ఖామహం పునో.

“ఇత్థియో నామ లోకగ్గ, సబ్బదోసాకరా మతా;
యది కో చత్థి దోసో మే, ఖమస్సు కరుణాకర.

“ఇత్థికానఞ్చ పబ్బజ్జం, హం తం యాచిం పునప్పునం;
తత్థ చే అత్థి దోసో మే, తం ఖమస్సు నరాసభ.

“మయా భిక్ఖునియో వీర, తవానుఞ్ఞాయ సాసితా;
తత్ర చే అత్థి దున్నీతం, తం ఖమస్సు ఖమాధిప.

“అక్ఖన్తే నామ ఖన్తబ్బం, కిం భవే గుణభూసనే;
కిముత్తరం తే వక్ఖామి, నిబ్బానాయ వజన్తియా.

“సుద్ధే అనూనే మమ భిక్ఖుసఙ్ఘే, లోకా ఇతో నిస్సరితుం ఖమన్తే;
పభాతకాలే బ్యసనఙ్గతానం, దిస్వాన నియ్యాతివ చన్దలేఖా.

“తదేతరా భిక్ఖునియో జినగ్గం, తారావ చన్దానుగతా సుమేరుం;
పదక్ఖిణం కచ్చ నిపచ్చ పాదే, ఠితా ముఖన్తం సముదిక్ఖమానా.

“న తిత్తిపుబ్బం తవ దస్సనేన, చక్ఖుం న సోతం తవ భాసితేన;
చిత్తం మమం కేవలమేకమేవ, పప్పుయ్య తం ధమ్మరసేన తిత్తి.

“నదతో పరిసాయం తే, వాదితబ్బపహారినో;
యే తే దక్ఖన్తి వదనం, ధఞ్ఞా తే నరపుఙ్గవ.

“దీఘఙ్గులీ తమ్బనఖే, సుభే ఆయతపణ్హికే;
యే పాదే పణమిస్సన్తి, తేపి ధఞ్ఞా గుణన్ధర.

“మధురాని పహట్ఠాని, దోసఘ్గాని హితాని చ;
యే తే వాక్యాని సుయ్యన్తి, తేపి ధఞ్ఞా నరుత్తమ.

“ధఞ్ఞాహం తే మహావీర, పాదపూజనతప్పరా;
తిణ్ణసంసారకన్తారా, సువాక్యేన సిరీమతో.

“తతో సా అనుసావేత్వా, భిక్ఖుసఙ్ఘమ్పి సుబ్బతా;
రాహులానన్దనన్దే చ, వన్దిత్వా ఇదమబ్రవి.

“ఆసీవిసాలయసమే, రోగావాసే కళేవరే;
నిబ్బిన్దా దుక్ఖసఙ్ఘాటే, జరామరణగోచరే.

“నానాకలిమలాకిణ్ణే, పరాయత్తే నిరీహకే;
తేన నిబ్బాతుమిచ్ఛామి, అనుమఞ్ఞథ పుత్తకా.

“నన్దో రాహులభద్దో చ, వీతసోకా నిరాసవా;
ఠితాచలట్ఠితి ధీరా, ధమ్మతమనుచిన్తయుం.

“ధిరత్థు సఙ్ఖతం లోలం, అసారం కదలూపమం;
మాయామరీచిసదిసం, ఇత్తరం అనవట్ఠితం.

“యత్థ నామ జినస్సాయం, మాతుచ్ఛా బుద్ధపోసికా;
గోతమీ నిధనం యాతి, అనిచ్చం సబ్బసఙ్ఖతం.

“ఆనన్దో చ తదా సేఖో, సోకట్టో జినవచ్ఛలో;
తత్థస్సూని కరోన్తో సో, కరుణం పరిదేవతి.

“హా సన్తిం గోతమీ యాతి, నూన బుద్ధోపి నిబ్బుతిం;
గచ్ఛతి న చిరేనేవ, అగ్గిరివ నిరిన్ధనో.

“ఏవం విలాపమానం తం, ఆనన్దం ఆహ గోతమీ;
సుతసాగరగమ్భీర, బుద్ధోపట్ఠాన తప్పర.

“న యుత్తం సోచితుం పుత్త, హాసకాలే ఉపట్ఠితే;
తయా మే సరణం పుత్త, నిబ్బానం తముపాగతం.

“తయా తాత సమజ్ఝిట్ఠో, పబ్బజ్జం అనుజాని నో;
మా పుత్త విమనో హోహి, సఫలో తే పరిస్సమో.

“యం న దిట్ఠం పురాణేహి, తిత్థికాచరియేహిపి;
తం పదం సుకుమారీహి, సత్తవస్సాహి వేదితం.

“బుద్ధసాసనపాలేత, పచ్ఛిమం దస్సనం తవ;
తత్థ గచ్ఛామహం పుత్త, గతో యత్థ న దిస్సతే.

“కదాచి ధమ్మం దేసేన్తో, ఖిపీ లోకగ్గనాయకో;
తదాహం ఆసీసవాచం, అవోచం అనుకమ్పికా.

“చిరం జీవ మహావీర, కప్పం తిట్ఠ మహాముసే;
సబ్బలోకస్స అత్థాయ, భవస్సు అజరామరో.

“తం తథావాదినిం బుద్ధో, మమం సో ఏతదబ్రవి;
న హేవం వన్దియా బుద్ధా, యథా వన్దసి గోతమీ.

“కథం చరహి సబ్బఞ్ఞూ, వన్దితబ్బా తథాగతా;
కథం అవన్దియా బుద్ధా, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో.

“ఆరద్ధవీరియే పహితత్తే, నిచ్చం దళ్హపరక్కమే;
సమగ్గే సావకే పస్స, ఏతం బుద్ధానవన్దనం.

“తతో ఉపస్సయం గన్త్వా, ఏకికాహం విచిన్తయిం;
సమగ్గపరిసం నాథో, రోధేసి తిభవన్తగో.

“హన్దాహం పరినిబ్బిస్సం, మా విపత్తితమద్దసం;
ఏవాహం చిన్తయిత్వాన, దిస్వాన ఇసిసత్తమం.

“పరినిబ్బానకాలం మే, ఆరోచేసిం వినాయకం;
తతో సో సమనుఞ్ఞాసి, కాలం జానాహి గోతమీ.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
నాగోవ బన్ధనం ఛేత్వా, విహరామి అనాసవా.

“స్వాగతం వత మే ఆసి, మమ బుద్ధస్స సన్తికే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“పటిసమ్భిదా చతస్సో, విమోక్ఖాపి చ అట్ఠిమే;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“ధీనం ధమ్మాభిసమయే, యే బాలా విమతిం గతా;
తేసం దిట్ఠిప్పహానత్థం, ఇద్ధిం దస్సేహి గోతమీ.

“తదా నిపచ్చ సమ్బుద్ధం, ఉప్పతిత్వాన అమ్బరం;
ఇద్ధీ అనేకా దస్సేసి, బుద్ధానుఞ్ఞాయ గోతమీ.

“ఏకికా బహుధా ఆసి, బహుధా చేకికా తథా;
ఆవిభావం తిరోభావం, తిరోకుట్టం తిరోనగం.

“అసజ్జమానా అగమా, భూమియమ్పి నిముజ్జథ;
అభిజ్జమానే ఉదకే, అగఞ్ఛి మహియా యథా.

“సకుణీవ తథాకాసే, పల్లఙ్కేన కమీ తదా;
వసం వత్తేసి కాయేన, యావ బ్రహ్మనివేసనం.

“సినేరుం దణ్డం కత్వాన, ఛత్తం కత్వా మహామహిం;
సమూలం పరివత్తేత్వా, ధారయం చఙ్కమీ నభే.

“ఛస్సూరోదయకాలేవ, లోకఞ్చాకాసి ధూమికం;
యుగన్తే వియ లోకం సా, జాలామాలాకులం అకా.

“ముచలిన్దం మహాసేలం, మేరుమూలనదన్తరే;
సాసపారివ సబ్బాని, ఏకేనగ్గహి ముట్ఠినా.

“అఙ్గులగ్గేన ఛాదేసి, భాకరం సనిసాకరం;
చన్దసూరసహస్సాని, ఆవేళమివ ధారయి.

“చతుసాగరతోయాని, ధారయీ ఏకపాణినా;
యుగన్తజలదాకారం, మహావస్సం పవస్సథ.

“చక్కవత్తిం సపరిసం, మాపయీ సా నభత్తలే;
గరుళం ద్విరదం సీహం, వినదన్తం పదస్సయి.

“ఏకికా అభినిమ్మిత్వా, అప్పమేయ్యం భిక్ఖునీగణం;
పున అన్తరధాపేత్వా, ఏకికా మునిమబ్రవి.

“మాతుచ్ఛా తే మహావీర, తవ సాసనకారికా;
అనుప్పత్తా సకం అత్థం, పాదే వన్దామి చక్ఖుమ.

“దస్సేత్వా వివిధా ఇద్ధీ, ఓరోహిత్వా నభత్తలా;
వన్దిత్వా లోకపజ్జోతం, ఏకమన్తం నిసీది సా.

“సా వీసవస్ససతికా, జాతియాహం మహామునే;
అలమేత్తావతా వీర, నిబ్బాయిస్సామి నాయక.

“తదాతివిమ్హితా సబ్బా, పరిసా సా కతఞ్జలీ;
అవోచయ్యే కథం ఆసి, అతులిద్ధిపరక్కమా.

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మేసు చక్ఖుమా;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదాహం హంసవతియం, జాతామచ్చకులే అహుం;
సబ్బోపకారసమ్పన్నే, ఇద్ధే ఫీతే మహద్ధనే.

“కదాచి పితునా సద్ధిం, దాసీగణపురక్ఖతా;
మహతా పరివారేన, తం ఉపేచ్చ నరాసభం.

“వాసవం వియ వస్సన్తం, ధమ్మమేఘం అనాసవం;
సరదాదిచ్చసదిసం, రంసిజాలసముజ్జలం.

“దిస్వా చిత్తం పసాదేత్వా, సుత్వా చస్స సుభాసితం;
మాతుచ్ఛం భిక్ఖునిం అగ్గే, ఠపేన్తం నరనాయకం.

“సుత్వా దత్వా మహాదానం, సత్తాహం తస్స తాదినో;
ససఙ్ఘస్స నరగ్గస్స, పచ్చయాని బహూని చ.

“నిపచ్చ పాదమూలమ్హి, తం ఠానమభిపత్థయిం;
తతో మహాపరిసతిం, అవోచ ఇసిసత్తమో.

“యా ససఙ్ఘం అభోజేసి, సత్తాహం లోకనాయకం;
తమహం కిత్తయిస్సామి, సుణాథ మమ భాసతో.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
గోతమీ నామ నామేన, హేస్సతి సత్థు సావికా.

“తస్స బుద్ధస్స మాతుచ్ఛా, జీవితాపాదికా అయం;
రత్తఞ్ఞూనఞ్చ అగ్గత్తం, భిక్ఖునీనం లభిస్సతి.

“తం సుత్వాన పమోదిత్వా, యావజీవం తదా జినం;
పచ్చయేహి ఉపట్ఠిత్వా, తతో కాలఙ్కతా అహం.

“తావతింసేసు దేవేసు, సబ్బకామసమిద్ధిసు;
నిబ్బత్తా దసహఙ్గేహి, అఞ్ఞే అభిభవిం అహం.

“రూపసద్దేహి గన్ధేహి, రసేహి ఫుసనేహి చ;
ఆయునాపి చ వణ్ణేన, సుఖేన యససాపి చ.

“తథేవాధిపతేయ్యేన, అధిగయ్హ విరోచహం;
అహోసిం అమరిన్దస్స, మహేసీ దయితా తహిం.

“సంసారే సంసరన్తీహం, కమ్మవాయుసమేరితా;
కాసిస్స రఞ్ఞో విసయే, అజాయిం దాసగామకే.

“పఞ్చదాససతానూనా, నివసన్తి తహిం తదా;
సబ్బేసం తత్థ యో జేట్ఠో, తస్స జాయా అహోసహం.

“సయమ్భునో పఞ్చసతా, గామం పిణ్డాయ పావిసుం;
తే దిస్వాన అహం తుట్ఠా, సహ సబ్బాహి ఇత్థిభి.

“పూగా హుత్వావ సబ్బాయో, చతుమాసే ఉపట్ఠహుం;
తిచీవరాని దత్వాన, సంసరిమ్హ ససామికా.

“తతో చుతా సబ్బాపి తా, తావతింసగతా మయం;
పచ్ఛిమే చ భవే దాని, జాతా దేవదహే పురే.

“పితా అఞ్జనసక్కో మే, మాతా మమ సులక్ఖణా;
తతో కపిలవత్థుస్మిం, సుద్ధోదనఘరం గతా.

“సేసా సక్యకులే జాతా, సక్యానం ఘరమాగముం;
అహం విసిట్ఠా సబ్బాసం, జినస్సాపాదికా అహుం.

“మమ పుత్తోభినిక్ఖమ్మ, బుద్ధో ఆసి వినాయకో;
పచ్ఛాహం పబ్బజిత్వాన, సతేహి సహ పఞ్చహి.

“సాకియానీహి ధీరాహి, సహ సన్తిసుఖం ఫుసిం;
యే తదా పుబ్బజాతియం, అమ్హాకం ఆసు సామినో.

“సహపుఞ్ఞస్స కత్తారో, మహాసమయకారకా;
ఫుసింసు అరహత్తం తే, సుగతేనానుకమ్పితా.

“తదేతరా భిక్ఖునియో, ఆరుహింసు నభత్తలం;
సంగతా వియ తారాయో, విరోచింసు మహిద్ధికా.

“ఇద్ధీ అనేకా దస్సేసుం, పిళన్ధవికతిం యథా;
కమ్మారో కనకస్సేవ, కమ్మఞ్ఞస్స సుసిక్ఖితో.

“దస్సేత్వా పాటిహీరాని, విచిత్తాని బహూని చ;
తోసేత్వా వాదిపవరం, మునిం సపరిసం తదా.

“ఓరోహిత్వాన గగనా, వన్దిత్వా ఇసిసత్తమం;
అనుఞ్ఞాతా నరగ్గేన, యథాఠానే నిసీదిసుం.

“అహోనుకమ్పికా అమ్హం, సబ్బాసం చిర గోతమీ;
వాసితా తవ పుఞ్ఞేహి, పత్తా నో ఆసవక్ఖయం.

“కిలేసా ఝాపితా అమ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
నాగీవ బన్ధనం ఛేత్వా, విహరామ అనాసవా.

“స్వాగతం వత నో ఆసి, బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“పటిసమ్భిదా చతస్సో, విమోక్ఖాపి చ అట్ఠిమే;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమ, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమ మహాముసే.

“పుబ్బేనివాసం జానామ, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవా.

“అత్థే ధమ్మే చ నేరుత్తే, పటిభానే చ విజ్జతి;
ఞాణం అమ్హం మహావీర, ఉప్పన్నం తవ సన్తికే.

“అస్మాభి పరిచిణ్ణోసి, మేత్తచిత్తా హి నాయక;
అనుజానాహి సబ్బాసం, నిబ్బానాయ మహాముసే.

“నిబ్బాయిస్సామ ఇచ్చేవం, కిం వక్ఖామి వదన్తియో;
యస్స దాని చ వో కాలం, మఞ్ఞథాతి జినోబ్రవి.

“గోతమీఆదికా తాయో, తదా భిక్ఖునియో జినం;
వన్దిత్వా ఆసనా తమ్హా, వుట్ఠాయ ఆగమింసు తా.

“మహతా జనకాయేన, సహ లోకగ్గనాయకో;
అనుసంయాయీ సో వీరో, మాతుచ్ఛం యావకోట్ఠకం.

“తదా నిపతి పాదేసు, గోతమీ లోకబన్ధునో;
సహేవ తాహి సబ్బాహి, పచ్ఛిమం పాదవన్దనం.

“ఇదం పచ్ఛిమకం మయ్హం, లోకనాథస్స దస్సనం;
న పునో అమతాకారం, పస్సిస్సామి ముఖం తవ.

“న చ మే వన్దనం వీర, తవ పాదే సుకోమలే;
సమ్ఫుసిస్సతి లోకగ్గ, అజ్జ గచ్ఛామి నిబ్బుతిం.

“రూపేన కిం తవానేన, దిట్ఠే ధమ్మే యథాతథే;
సబ్బం సఙ్ఖతమేవేతం, అనస్సాసికమిత్తరం.

“సా సహ తాహి గన్త్వాన, భిక్ఖునుపస్సయం సకం;
అడ్ఢపల్లఙ్కమాభుజ్జ, నిసీది పరమాసనే.

“తదా ఉపాసికా తత్థ, బుద్ధసాసనవచ్ఛలా;
తస్సా పవత్తిం సుత్వాన, ఉపేసుం పాదవన్దికా.

“కరేహి ఉరం పహన్తా, ఛిన్నమూలా యథా లతా;
రోదన్తా కరుణం రవం, సోకట్టా భూమిపాతితా.

“మా నో సరణదే నాథే, విహాయ గమి నిబ్బుతిం;
నిపతిత్వాన యాచామ, సబ్బాయో సిరసా మయం.

“యా పధానతమా తాసం, సద్ధా పఞ్ఞా ఉపాసికా;
తస్సా సీసం పమజ్జన్తీ, ఇదం వచనమబ్రవి.

“అలం పుత్తా విసాదేన, మారపాసానువత్తినా;
అనిచ్చం సఙ్ఖతం సబ్బం, వియోగన్తం చలాచలం.

“తతో సా తా విసజ్జిత్వా, పఠమం ఝానముత్తమం;
దుతియఞ్చ తతియఞ్చ, సమాపజ్జి చతుత్థకం.

“ఆకాసాయతనఞ్చేవ, విఞ్ఞాణాయతనం తథా;
ఆకిఞ్చం నేవసఞ్ఞఞ్చ, సమాపజ్జి యథాక్కమం.

“పటిలోమేన ఝానాని, సమాపజ్జిత్థ గోతమీ;
యావతా పఠమం ఝానం, తతో యావచతుత్థకం.

“తతో వుట్ఠాయ నిబ్బాయి, దీపచ్చీవ నిరాసవా;
భూమిచాలో మహా ఆసి, నభసా విజ్జుతా పతి.

“పనాదితా దున్దుభియో, పరిదేవింసు దేవతా;
పుప్ఫవుట్ఠీ చ గగనా, అభివస్సథ మేదనిం.

“కమ్పితో మేరురాజాపి, రఙ్గమజ్ఝే యథా నటో;
సోకేన చాతిదీనోవ, విరవో ఆసి సాగరో.

“దేవా నాగాసురా బ్రహ్మా, సంవిగ్గాహింసు తఙ్ఖణే;
అనిచ్చా వత సఙ్ఖారా, యథాయం విలయం గతా.

“యా చే మం పరివారింసు, సత్థు సాసనకారికా;
తయోపి అనుపాదానా, దీపచ్చి వియ నిబ్బుతా.

“హా యోగా విప్పయోగన్తా, హానిచ్చం సబ్బసఙ్ఖతం;
హా జీవితం వినాసన్తం, ఇచ్చాసి పరిదేవనా.

“తతో దేవా చ బ్రహ్మా చ, లోకధమ్మానువత్తనం;
కాలానురూపం కుబ్బన్తి, ఉపేత్వా ఇసిసత్తమం.

“తదా ఆమన్తయీ సత్థా, ఆనన్దం సుతసాగరం;
గచ్ఛానన్ద నివేదేహి, భిక్ఖూనం మాతు నిబ్బుతిం.

“తదానన్దో నిరానన్దో, అస్సునా పుణ్ణలోచనో;
గగ్గరేన సరేనాహ, సమాగచ్ఛన్తు భిక్ఖవో.

“పుబ్బదక్ఖిణపచ్ఛాసు, ఉత్తరాయ చ సన్తికే;
సుణన్తు భాసితం మయ్హం, భిక్ఖవో సుగతోరసా.

“యా వడ్ఢయి పయత్తేన, సరీరం పచ్ఛిమం మునే;
సా గోతమీ గతా సన్తిం, తారావ సూరియోదయే.

“బుద్ధమాతాపి పఞ్ఞత్తిం, ఠపయిత్వా గతాసమం;
న యత్థ పఞ్చనేత్తోపి, గతిం దక్ఖతి నాయకో.

“యస్సత్థి సుగతే సద్ధా, యో చ పియో మహాముసే;
బుద్ధమాతుస్స సక్కారం, కరోతు సుగతోరసో.

“సుదూరట్ఠాపి తం సుత్వా, సీఘమాగచ్ఛు భిక్ఖవో;
కేచి బుద్ధానుభావేన, కేచి ఇద్ధీసు కోవిదా.

“కూటాగారవరే రమ్మే, సబ్బసోణ్ణమయే సుభే;
మఞ్చకం సమారోపేసుం, యత్థ సుత్తాసి గోతమీ.

“చత్తారో లోకపాలా తే, అంసేహి సమధారయుం;
సేసా సక్కాదికా దేవా, కూటాగారే సమగ్గహుం.

“కూటాగారాని సబ్బాని, ఆసుం పఞ్చసతానిపి;
సరదాదిచ్చవణ్ణాని, విస్సకమ్మకతాని హి.

“సబ్బా తాపి భిక్ఖునియో, ఆసుం మఞ్చేసు సాయితా;
దేవానం ఖన్ధమారుళ్హా, నియ్యన్తి అనుపుబ్బసో.

“సబ్బసో ఛాదితం ఆసి, వితానేన నభత్తలం;
సతారా చన్దసూరా చ, లఞ్ఛితా కనకామయా.

“పటాకా ఉస్సితానేకా, వితతా పుప్ఫకఞ్చుకా;
ఓగతాకాసపదుమా, మహియా పుప్ఫముగ్గతం.

“దిస్సన్తి చన్దసూరియా, పజ్జలన్తి చ తారకా;
మజ్ఝం గతోపి చాదిచ్చో, న తాపేసి ససీ యథా.

“దేవా దిబ్బేహి గన్ధేహి, మాలేహి సురభీహి చ;
వాదితేహి చ నచ్చేహి, సఙ్గీతీహి చ పూజయుం.

“నాగాసురా చ బ్రహ్మానో, యథాసత్తి యథాబలం;
పూజయింసు చ నియ్యన్తిం, నిబ్బుతం బుద్ధమాతరం.

“సబ్బాయో పురతో నీతా, నిబ్బుతా సుగతోరసా;
గోతమీ నియ్యతే పచ్ఛా, సక్కతా బుద్ధపోసికా.

“పురతో దేవమనుజా, సనాగాసురబ్రహ్మకా;
పచ్ఛా ససావకో బుద్ధో, పూజత్థం యాతి మాతుయా.

“బుద్ధస్స పరినిబ్బానం, నేదిసం ఆసి యాదిసం;
గోతమీపరినిబ్బానం, అతేవచ్ఛరియం అహు.

“బుద్ధో బుద్ధస్స నిబ్బానే, నోపటియాది భిక్ఖవో;
బుద్ధో గోతమినిబ్బానే, సారిపుత్తాదికా తథా.

“చితకాని కరిత్వాన, సబ్బగన్ధమయాని తే;
గన్ధచుణ్ణపకిణ్ణాని, ఝాపయింసు చ తా తహిం.

“సేసభాగాని డయ్హింసు, అట్ఠీ సేసాని సబ్బసో;
ఆనన్దో చ తదావోచ, సంవేగజనకం వచో.

“గోతమీ నిధనం యాతా, డయ్హఞ్చస్స సరీరకం;
సఙ్కేతం బుద్ధనిబ్బానం, న చిరేన భవిస్సతి.

“తతో గోతమిధాతూని, తస్సా పత్తగతాని సో;
ఉపనామేసి నాథస్స, ఆనన్దో బుద్ధచోదితో.

“పాణినా తాని పగ్గయ్హ, అవోచ ఇసిసత్తమో;
మహతో సారవన్తస్స, యథా రుక్ఖస్స తిట్ఠతో.

“యో సో మహత్తరో ఖన్ధో, పలుజ్జేయ్య అనిచ్చతా;
తథా భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స, గోతమీ పరినిబ్బుతా.

“అహో అచ్ఛరియం మయ్హం, నిబ్బుతాయపి మాతుయా;
సారీరమత్తసేసాయ, నత్థి సోకపరిద్దవో.

“న సోచియా పరేసం సా, తిణ్ణసంసారసాగరా;
పరివజ్జితసన్తాపా, సీతిభూతా సునిబ్బుతా.

“పణ్డితాసి మహాపఞ్ఞా, పుథుపఞ్ఞా తథేవ చ;
రత్తఞ్ఞూ భిక్ఖునీనం సా, ఏవం ధారేథ భిక్ఖవో.

“ఇద్ధీసు చ వసీ ఆసి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ ఆసి చ గోతమీ.

“పుబ్బేనివాసమఞ్ఞాసి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి తస్సా పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు , పటిభానే తథేవ చ;
పరిసుద్ధం అహు ఞాణం, తస్మా సోచనియా న సా.

“అయోఘనహతస్సేవ , జలతో జాతవేదస్స;
అనుపుబ్బూపసన్తస్స, యథా న ఞాయతే గతి.

“ఏవం సమ్మా విముత్తానం, కామబన్ధోఘతారినం;
పఞ్ఞాపేతుం గతి నత్థి, పత్తానం అచలం సుఖం.

“అత్తదీపా తతో హోథ, సతిపట్ఠానగోచరా;
భావేత్వా సత్తబోజ్ఝఙ్గే, దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సథా”తి. (అప. థేరీ ౨.౨.౯౭-౨౮౮);

మహాపజాపతిగోతమీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. గుత్తాథేరీగాథావణ్ణనా

గుత్తే యదత్థం పబ్బజ్జాతిఆదికా గుత్తాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ అనుక్కమేన సమ్భతవిమోక్ఖసమ్భారా హుత్వా, పరిపక్కకుసలమూలా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం బ్రాహ్మణకులే నిబ్బత్తా, **గుత్తా**తిస్సా నామం అహోసి. సా విఞ్ఞుతం పత్వా ఉపనిస్సయసమ్పత్తియా చోదియమానా ఘరావాసం జిగుచ్ఛన్తీ మాతాపితరో అనుజానాపేత్వా మహాపజాపతిగోతమియా సన్తికే పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ విపస్సనం పట్ఠపేత్వా భావనం అనుయుఞ్జన్తియా తస్సా చిత్తం చిరకాలపరిచయేన బహిద్ధారమ్మణే విధావతి, ఏకగ్గం నాహోసి. సత్థా దిస్వా తం అనుగ్గణ్హన్తో, గన్ధకుటియం యథానిసిన్నోవ ఓభాసం ఫరిత్వా తస్సా ఆసన్నే ఆకాసే నిసిన్నం వియ అత్తానం దస్సేత్వా ఓవదన్తో –

౧౬౩. “గుత్తే యదత్థం పబ్బజ్జా, హిత్వా పుత్తం వసుం పియం;
తమేవ అనుబ్రూహేహి, మా చిత్తస్స వసం గమి.

౧౬౪. “చిత్తేన వఞ్చితా సత్తా, మారస్స విసయే రతా;
అనేకజాతిసంసారం, సన్ధావన్తి అవిద్దసూ.

౧౬౫. “కామచ్ఛన్దఞ్చ బ్యాపాదం, సక్కాయదిట్ఠిమేవ చ;
సీలబ్బతపరామాసం, విచికిచ్ఛం చ పఞ్చమం.

౧౬౬. “సంయోజనాని ఏతాని, పజహిత్వాన భిక్ఖునీ;
ఓరమ్భాగమనీయాని, నయిదం పునరేహిసి.

౧౬౭. “రాగం మానం అవిజ్జఞ్చ, ఉద్ధచ్చఞ్చ వివజ్జియ;

సంయోజనాని ఛేత్వాన, దుక్ఖస్సన్తం కరిస్ససి.

౧౬౮."ఖేపేత్వా జాతిసంసారం, పరిఞ్ఞాయ పునబ్భవం;
దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతా, ఉపసన్తా చరిస్ససీ"తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **తమేవ అనుబ్రూహేహీతి యదత్థం** యస్స కిలేసపరినిబ్బానస్స ఖన్ధపరినిబ్బానస్స చ అత్థాయ. **హిత్వా పుత్తం వసుం పియన్తి** పియాయితబ్బం ఞాతిపరివట్టం భోగక్ఖన్ధఞ్చ హిత్వా మమ సాసనే **పబ్బజ్జా** బ్రహ్మచరియవాసో ఇచ్ఛితో, తమేవ వడ్ఢేయ్యాసి సమ్పాదేయ్యాసి. **మా చిత్తస్స వసం గమీతి** దీఘరత్తం రూపాదిఆరమ్మణవసేన వడ్ఢితస్స కూటచిత్తస్స వసం మా గచ్ఛి.

యస్మా చిత్తం నామేతం మాయూపమం, యేన వఞ్చితా అన్ధపుథుజ్జనా మారవసానుగా సంసారం నాతివత్తన్తి. తేన వుత్తం "**చిత్తేన వఞ్చితా**"తిఆది.

సంయోజనాని ఏతానీతి ఏతాని "**కామచ్ఛన్దఞ్చ బ్యాపాద**"న్తిఆదినా యథావుత్తాని పఞ్చ బన్ధనట్ఠేన సంయోజనాని. **పజహిత్వానాతి** అనాగామిమగ్గేన సముచ్ఛిన్దిత్వా. **భిక్ఖునీతి** తస్సా ఆలపనం. **ఓరమ్భాగమనీయానీతి** రూపారూపధాతుతో హేట్ఠాభాగే కామధాతుయం మనుస్సజీవస్స హితాని ఉపకారాని తత్థ పటిసన్ధియా పచ్చయభావతో. మ-కారో పదసన్ధికరో. "ఓరమాగమనీయానీ"తి పాళి, సో ఏవత్థో. **నయిదం పునరేహిసీతి** ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పహానేన ఇదం కామట్ఠానం కామభవం పటిసన్ధివసేన పున నాగమిస్ససి. ర-కారో పదసన్ధికరో. "ఇత్థ"న్తి వా పాళి, ఇత్థత్తం కామభవమిచ్చేవ అత్థో.

రాగన్తి రూపరాగఞ్చ అరూపరాగఞ్చ. **మానన్తి** అగ్గమగ్గవజ్ఝం మానం. **అవిజ్జఞ్చ ఉద్ధచ్చఞ్చాతి** ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **వివజ్జియాతి** విపస్సనాయ విక్ఖమ్భేత్వా. **సంయోజనాని ఛేత్వానాతి** ఏతాని రూపరాగాదీని పఞ్చుద్ధమ్భాగియాని సంయోజనాని అరహత్తమగ్గేన సముచ్ఛిన్దిత్వా. **దుక్ఖస్సన్తం కరిస్ససీతి** సబ్బస్సాపి వట్టదుక్ఖస్స పరియన్తం పరియోసానం పాపుణిస్ససి.

ఖేపేత్వా జాతిసంసారన్తి జాతి సమూలికసంసారపవత్తిం పరియోసాపేత్వా. **నిచ్ఛాతాతి** నిత్తణ్హా. **ఉపసన్తాతి** సబ్బసో కిలేసానం వూపసమేన ఉపసన్తా. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం సత్థారా ఇమాసు గాథాసు భాసితాసు గాథాపరియోసానే థేరీ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా ఉదానవసేన భగవతా భాసితనియామేనేవ ఇమా గాథా అభాసి. తేనేవ తా థేరియా గాథా నామ జాతా.

గుత్తాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. విజయాథేరీగాథావణ్ణనా

చతుక్ఖత్తున్తిఆదికా విజయాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ, అనుక్కమేన పరిబ్రూహితకుసలమూలా దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ, ఇమస్మిం

బుద్ధుప్పాదే రాజగహే అఞ్ఞతరస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఖేమాయ థేరియా గిహికాలే సహాయికా అహోసి. సా తస్సా పబ్బజితభావం సుత్వా “సాపి నామ రాజమహేసీ పబ్బజిస్సతి కిమఙ్గం పనాహ”న్తి పబ్బజితుకామాయేవ హుత్వా ఖేమాథేరియా సన్తికం ఉపసఙ్కమి. థేరీ తస్సా అజ్ఝాసయం ఞత్వా తథా ధమ్మం దేసేసి, యథా సంసారే సంవిగ్గమానసా సాసనే సా అభిప్పసన్నా భవిస్సతి. సా తం ధమ్మం సుత్వా సంవేగజాతా పటిలద్ధసద్ధా చ హుత్వా పబ్బజ్జం యాచి. థేరీ తం పబ్బాజేసి. సా పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా హేతుసమ్పన్నతాయ, న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౬౯.“చతుక్ఖత్తుం పఞ్చక్ఖత్తుం, విహారా ఉపనిక్ఖమిం;
అలద్ధా చేతసో సన్తిం, చిత్తే అవసవత్తినీ.

౧౭౦.“భిక్ఖునిం ఉపసఙ్కమ్మ, సక్కచ్చం పరిపుచ్ఛహం;
సా మే ధమ్మమదేసేసి, ధాతుఆయతనాని చ.

౧౭౧.“చత్తారి అరియసచ్చాని, ఇన్ద్రియాని బలాని చ;
బోజ్ఝఙ్గట్ఠఙ్గికం మగ్గం, ఉత్తమత్థస్స పత్తియా.

౧౭౨.“తస్సాహం వచనం సుత్వా, కరోన్తీ అనుసాసనిం;
రత్తియా పురిమే యామే, పుబ్బజాతిమనుస్సరిం.

౧౭౩. “రత్తియా మజ్ఝిమే యామే, దిబ్బచక్ఖుం విసోధయిం;
రత్తియా పచ్ఛిమే యామే, తమోఖన్ధం పదాలయిం.

౧౭౪.“పీతిసుఖేన చ కాయం, ఫరిత్వా విహరిం తదా;
సత్తమియా పాదే పసారేసిం, తమోఖన్ధం పదాలియా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **భిక్ఖుని**న్తి ఖేమాథేరిం సన్ధాయ వదతి.

బోజ్ఝఙ్గట్ఠఙ్గికం మగ్గన్తి సత్తబోజ్ఝఙ్గఞ్చ అట్ఠఙ్గికఞ్చ అరియమగ్గం. **ఉత్తమత్థస్స పత్తియా**తి అరహత్తస్స నిబ్బానస్సేవ వా పత్తియా అధిగమాయ.

పీతిసుఖేనాతి ఫలసమాపత్తిపరియాపన్నాయ పీతియా సుఖేన చ. **కాయ**న్తి తంసమ్పయుత్తం నామకాయం తదనుసారేన రూపకాయఞ్చ. **ఫరిత్వా**తి ఫుసిత్వా బ్యాపేత్వా వా. **సత్తమియా పాదే పసారేసి**న్తి విపస్సనాయ ఆరద్ధదివసతో సత్తమియం పల్లఙ్కం భిన్దిత్వా పాదే పసారేసిం. కథం? **తమోఖన్ధం పదాలియ,** అప్పదాలితపుబ్బం మోహక్ఖన్ధం అగ్గమగ్గఞాణాసినా పదాలేత్వా. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

విజయాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఛక్కనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. సత్తకనిపాతో

౧. ఉత్తరాథేరీగాథావణ్ణనా

సత్తకనిపాతే **ముసలాని గహేత్వానాతి** ఉత్తరాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ, అనుక్కమేన సమ్భావితకుసలమూలా సముపచితవిమోక్ఖసమ్భారా పరిపక్కవిముత్తిపరిపాచనీయధమ్మా హుత్వా, ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం అఞ్ఞతరస్మిం కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా **ఉత్తరాతి** లద్ధనామా అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్వా పటాచారాయ థేరియా సన్తికం ఉపసఙ్కమి. థేరీ తస్సా ధమ్మం కథేసి. సా ధమ్మం సుత్వా సంసారే జాతసంవేగా సాసనే అభిప్పసన్నా హుత్వా పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ కతపుబ్బకిచ్చా పటాచారాయ థేరియా సన్తికే విపస్సనం పట్ఠపేత్వా భావనమనుయుఞ్జన్తీ ఉపనిస్సయసమ్పన్నతాయ ఇన్ద్రియానం పరిపాకం గతత్తా చ న చిరస్సేవ విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౧౭౫. "ముసలాని గహేత్వాన, ధఞ్ఞం కోట్టేన్తి మాణవా;
పుత్తదారాని పోసేన్తా, ధనం విన్దన్తి మాణవా.

౧౭౬. "ఘటేథ బుద్ధసాసనే, యం కత్వా నానుతప్పతి;
ఖిప్పం పాదాని ధోవిత్వా, ఏకమన్తం నిసీదథ.

౧౭౭. "చిత్తం ఉపట్ఠపేత్వాన, ఏకగ్గం సుసమాహితం;
పచ్చవేక్ఖథ సఙ్ఖారే, పరతో నో చ అత్తతో.

౧౭౮. "తస్సాహం వచనం సుత్వా, పటాచారానుసాసనిం;
పాదే పక్ఖాలయిత్వాన, ఏకమన్తే ఉపావిసిం.

౧౭౯. "రత్తియా పురిమే యామే, పుబ్బజాతిమనుస్సరిం;
రత్తియా మజ్ఝిమే యామే, దిబ్బచక్ఖుం విసోధయిం.

౧౮౦. "రత్తియా పచ్ఛిమే యామే, తమోక్ఖన్ధం పదాలయిం;
తేవిజ్జా అథ వుట్ఠాసిం, కతా తే అనుసాసనీ.

౧౮౧. "సక్కంవ దేవా తిదసా, సఙ్గామే అపరాజితం;
పురక్ఖత్వా విహస్సామి, తేవిజ్జామ్హి అనాసవా"తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **చిత్తం ఉపట్ఠపేత్వానాతి** భావనాచిత్తం కమ్మట్ఠానే ఉపట్ఠపేత్వా. కథం? **ఏకగ్గం సుసమాహితం పచ్చవేక్ఖథాతి** పటిపత్తిం అవేక్ఖథ, సఙ్ఖారే అనిచ్చాతిపి, దుక్ఖాతిపి, అనత్తాతిపి లక్ఖణత్తయం విపస్సథాతి అత్థో. ఇదఞ్చ ఓవాదకాలే అత్తనో అఞ్ఞాసఞ్చ భిక్ఖునీనం థేరియాదీనం ఓవాదస్స అనువాదవసేన వుత్తం. **పటాచారానుసాసనన్తి** పటాచారాయ థేరియా అనుసిట్ఠిం. "పటాచారాయ సాసన"న్తిపి వా పాఠో.

అథ వుట్ఠాసిన్తి తేవిజ్జాభావప్పత్తితో పచ్ఛా ఆసనతో వుట్ఠాసిం. అయమ్పి థేరీ ఏకదివసం పటాచారాయ థేరియా సన్తికే కమ్మట్ఠానం సోధేత్వా అత్తనో వసనట్ఠానం పవిసిత్వా పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా నిసీది. "న తావిమం పల్లఙ్కం భిన్దిస్సామి, యావ మే న అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతీ"తి నిచ్ఛయం కత్వా సమ్మసనం ఆరభిత్వా, అనుక్కమేన విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేత్వా మగ్గపటిపాటియా అభిఞ్ఞాపటిసమ్భిదాపరివారం అరహత్తం పత్వా ఏకూనవీసతియా పచ్చవేక్ఖణాఞాణాయ పవత్తాయ "ఇదానిమ్హి కతకిచ్చా"తి సోమనస్సజాతా ఇమా గాథా ఉదానేత్వా పాదే పసారేసి అరుణుగ్గమనవేలాయం. తతో సమ్మదేవ విభాతాయ రత్తియా థేరియా సన్తికం ఉపగన్త్వా ఇమా గాథా పచ్చుదాహాసి. తేన వుత్తం "కతా తే అనుసాసనీ"తిఆది. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

ఉత్తరాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. చాలాథేరీగాథావణ్ణనా

సతిం ఉపట్ఠపేత్వానాతిఆదికా చాలాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మగధేసు నాలకగామే రూపసారిబ్రాహ్మణియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి. తస్సా నామగ్గహణదివసే **చాలాతి** నామం అకంసు, తస్సా కనిట్ఠాయ **ఉపచాలాతి**, అథ తస్సా కనిట్ఠాయ **సీసూపచాలాతి** . ఇమా తిస్సోపి ధమ్మసేనాపతిస్స కనిట్ఠభగినియో, ఇమాసం పుత్తానమ్పి తిణ్ణం ఇదమేవ నామం. యే సన్ధాయ థేరగాథాయ "చాలే ఉపచాలే సీసూపచాలే"తి (థేరగా॰ ౪౨) ఆగతం.

ఇమా పన తిస్సోపి భగినియో "ధమ్మసేనాపతి పబ్బజీ"తి సుత్వా "న హి నూన సో ఓరకో ధమ్మవినయో, న సా ఓరికా పబ్బజ్జా, యత్థ అమ్హాకం అయ్యో పబ్బజితో"తి ఉస్సాహజాతా తిబ్బచ్ఛన్దా అస్సుముఖం రుదమానం ఞాతిపరిజనం పహాయ పబ్బజింసు. పబ్బజిత్వా చ ఘటేన్తియో వాయమన్తియో నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణింసు. అరహత్తం పన పత్వా నిబ్బానసుఖేన ఫలసుఖేన విహరన్తి.

తాసు చాలా భిక్ఖునీ ఏకదివసం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా అన్ధవనం పవిసిత్వా దివావిహారం నిసీది. అథ నం మారో ఉపసఙ్కమిత్వా కామేహి ఉపనేసి. యం సన్ధాయ సుత్తే వుత్తం –

> "అథ ఖో చాలా భిక్ఖునీ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరం ఆదాయ సావత్థిం పిణ్డాయ పావిసి. సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా యేన అన్ధవనం, తేనుపసఙ్కమి దివావిహారాయ. అన్ధవనం అజ్ఝోగాహేత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసీది. అథ ఖో మారో పాపిమా యేన చాలా భిక్ఖునీ, తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా చాలం భిక్ఖునిం ఏతదవోచా"తి (సం॰ ని॰ ౧.౧౬౭).

అన్ధవనమ్హి దివావిహారం నిసిన్నం మారో ఉపసఙ్కమిత్వా బ్రహ్మచరియవాసతో విచ్ఛిన్దితుకామో “కం ను ఉద్దిస్స ముణ్డాసీ”తిఆదిం పుచ్ఛి. అథస్స సత్థు గుణే ధమ్మస్స చ నియ్యానికభావం పకాసేత్వా అత్తనో కతకిచ్చభావవిభావనేన తస్స విసయాతిక్కమం పవేదేసి. తం సుత్వా మారో దుక్ఖీ దుమ్మనో తత్థేవన్తరధాయి. అథ సా అత్తనా మారేన చ భాసితా గాథా ఉదానవసేన కథేన్తీ –

౧౮౨.“సతిం ఉపట్ఠపేత్వాన, భిక్ఖునీ భావితిన్ద్రియా;
పటివిజ్ఝి పదం సన్తం, సఙ్ఖారూపసమం సుఖం.

౧౮౩.“కం ను ఉద్దిస్స ముణ్డాసి, సమణీ వియ దిస్సతి;
న చ రోచేసి పాసణ్డే, కిమిదం చరసి మోముహా.

౧౮౪.“ఇతో బహిద్ధా పాసణ్డా, దిట్ఠియో ఉపనిస్సితా;
న తే ధమ్మం విజానన్తి, న తే ధమ్మస్స కోవిదా.

౧౮౫.“అత్థి సక్యకులే జాతో, బుద్ధో అప్పటిపుగ్గలో;
సో మే ధమ్మమదేసేసి, దిట్ఠీనం సమతిక్కమం.

౧౮౬.“దుక్ఖం దుక్ఖసముప్పాదం, దుక్ఖస్స చ అతిక్కమం;
అరియం చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

౧౮౭.“తస్సాహం వచనం సుత్వా, విహరిం సాసనే రతా;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

౧౮౮.“సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోక్ఖన్ధో పదాలితో;
ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తకా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **సతిం ఉపట్ఠపేత్వానాతి** సతిపట్ఠానభావనావసేన కాయాదీసు అసుభదుక్ఖానిచ్చానత్తవసేన సతిం సుట్ఠు ఉపట్ఠితం కత్వా. **భిక్ఖునీ**తి అత్తానం సన్ధాయ వదతి. **భావితిన్ద్రియా**తి అరియమగ్గభావనాయ భావితసద్ధాదిపఞ్చిన్ద్రియా. **పటివిజ్ఝి పదం సన్త**న్తి సన్తం పదం నిబ్బానం సచ్ఛికిరియాపటివేధేన పటివిజ్ఝి సచ్ఛాకాసి. **సఙ్ఖారూపసమ**న్తి సబ్బసఙ్ఖారానం ఉపసమహేతుభూతం. **సుఖ**న్తి అచ్చన్తసుఖం.

‘‘కం ను ఉద్దిస్సా’’తి గాథా మారేన వుత్తా. తత్రాయం సఙ్ఖేపత్థో – ఇమస్మిం లోకే బహూ సమయా తేసఞ్చ దేసేతారో బహూ ఏవ తిత్థకరా, తేసు కం ను ఖో త్వం ఉద్దిస్స **ముణ్డాసి** ముణ్డితకేసా అసి. న కేవలం ముణ్డావ, అథ ఖో కాసావధారణేన చ సమణీ వియ దిస్సతి. **న చ రోచేసి పాసణ్డే**తి తాపసపరిబ్బాజకాదీనం ఆదాసభూతే పాసణ్డే తే తే

సమయన్తరే నేవ రోచేసి. **కిమిదం చరసి మోముహా**తి కిం నామిదం, యం పాసణ్డవిహితం ఉజుం నిబ్బానమగ్గం పహాయ అజ్జ కాలికం కుమగ్గం పటిపజ్జన్తీ అతివియ మూళ్హా చరసి పరిబ్భమసీతి.

తం సుత్వా థేరీ పటివచనదానముఖేన తం తజ్జేన్తీ ‘‘**ఇతో బహిద్ధా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ ఇతో బహిద్ధా పాసణ్డా నామ **ఇతో** సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనతో **బహిద్ధా** కుటీసకబహుకాదికా. తే హి సత్తానం తణ్హాపాసం దిట్ఠిపాసఞ్చ డేన్తి ఓడ్డేన్తీతి **పాసణ్డా**తి వుచ్చతి. తేనాహ – ‘‘**దిట్ఠియో ఉపనిస్సితా**’’తి సస్సతదిట్ఠిగతాని ఉపేచ్చ నిస్సితా, దిట్ఠిగతాని ఆదియింసూతి అత్థో. యదగ్గేన చ దిట్ఠిసన్నిస్సితా, తదగ్గేన పాసణ్డసన్నిస్సితా. **న తే ధమ్మం విజానన్తీ**తి యే పాసణ్డినో సస్సతదిట్ఠిగతసన్నిస్సితా “అయం పవత్తి ఏవం పవత్తతీ”తి పవత్తిధమ్మమ్పి యథాభూతం న విజానన్తి. **న తే ధమ్మస్స కోవిదా**తి “అయం నివత్తి ఏవం నివత్తతీ”తి నివత్తిధమ్మస్సాపి అకుసలా, పవత్తిధమ్మమగ్గేపి హి తే సమ్మూళ్హా, కిమఙ్గం పన నివత్తిధమ్మేతి.

ఏవం పాసణ్డవాదానం అనియ్యానికతం దస్సేత్వా ఇదాని కం ను ఉద్దిస్స ముణ్డాసీతి పఞ్హం విస్సజ్జేతుం ‘‘**అత్థి సక్యకులే జాతో**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **దిట్ఠీనం సమతిక్కమ**న్తి సబ్బాసం దిట్ఠీనం సమతిక్కమనుపాయం దిట్ఠిజాలవినివేఠనం. సేసం వుత్తనయమేవ.

చాలాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. ఉపచాలాథేరీగాథావణ్ణనా

సతిమతీతిఆదికా ఉపచాలాయ థేరియా గాథా. తస్సా వత్థు చాలాయ థేరియా వత్థుమ్హి వుత్తమేవ. అయమ్పి హి చాలా వియ పబ్బజిత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా అరహత్తం పత్వా ఉదానేన్తీ –

౧౯౬.“సతిమతీ చక్ఖుమతీ, భిక్ఖునీ భావితిన్ద్రియా;
పటివిజ్ఝి పదం సన్తం, అకాపురిససేవిత”న్తి. –

ఇమం గాథం అభాసి.

తత్థ **సతిమతీ**తి సతిసమ్పన్నా, పుబ్బభాగే పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతా హుత్వా పచ్ఛా అరియమగ్గస్స భావితత్తా సతివేపుల్లప్పత్తియా ఉత్తమాయ సతియా సమన్నాగతాతి అత్థో. **చక్ఖుమతీ**తి పఞ్ఞాచక్ఖునా సమన్నాగతా, ఆదితో ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమన్నాగతా హుత్వా పఞ్ఞావేపుల్లప్పత్తియా పరమేన పఞ్ఞాచక్ఖునా సమన్నాగతాతి వుత్తం హోతి. **అకాపురిససేవిత**న్తి అలామకపురిసేహి ఉత్తమపురిసేహి అరియేహి బుద్ధాదీహి సేవితం.

“కిన్ను జాతిం న రోచేసీ”తి గాథా థేరిం కామేసు ఉపహారేతుకామేన మారేన వుత్తా. “కిం ను త్వం భిక్ఖుని న రోచేసీ”తి (సం॰ ని॰ ౧.౧౬౭) హి మారేన పుట్ఠా థేరీ ఆహ – “జాతిం ఖ్వాహం, ఆవుసో, న రోచేమీ”తి. అథ నం మారో జాతస్స కామా పరిభోగా, తస్మా జాతిపి ఇచ్ఛితబ్బా, కామాపి పరిభుఞ్జితబ్బాతి దస్సేన్తో –

౧౯౦.“కిన్ను జాతిం న రోచేసి, జాతో కామాని భుఞ్జతి;
భుఞ్జాహి కామరతియో, మాహు పచ్ఛానుతాపినీ”తి. –

గాథమాహ.

తస్సత్థో – కిం ను తం కారణం, యేన త్వం ఉపచాలే జాతిం **న రోచేసి** న రోచేయ్యాసి, న తం కారణం అత్థి. యస్మా **జాతో కామాని భుఞ్జతి** ఇధ జాతో కామగుణసంహితాని రూపాదీని పటిసేవన్తో కామసుఖం పరిభుఞ్జతి. న హి అజాతస్స తం అత్థి, తస్మా **భుఞ్జాహి కామరతియో** కామఖిడ్డారతియో అనుభవ. **మాహు పచ్ఛానుతాపినీ** “యోబ్బఞ్ఞే సతి విజ్జమానేసు భోగేసు న మయా కామసుఖమనుభూత”న్తి పచ్ఛానుతాపినీ మా అహోసి. ఇమస్మిం లోకే ధమ్మా నామ యావదేవ అత్థాధిగమత్థో అత్థో చ కామసుఖత్థోతి పాకటోయమత్థోతి అధిప్పాయో.

తం సుత్వా థేరీ జాతియా దుక్ఖనిమిత్తతం అత్తనో చ తస్స విసయాతిక్కమం విభావేత్వా తజ్జేన్తీ –

౧౯౧.“జాతస్స మరణం హోతి, హత్థపాదాన ఛేదనం;
వధబన్ధపరిక్లేసం, జాతో దుక్ఖం నిగచ్ఛతి.

౧౯౨.“అత్థి సక్యకులే జాతో, సమ్బుద్ధో అపరాజితో;
సో మే ధమ్మమదేసేసి, జాతియా సమతిక్కమం.

౧౯౩. “దుక్ఖం దుక్ఖసముప్పాదం, దుక్ఖస్స చ అతిక్కమం;
అరియం చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

౧౯౪.“తస్సాహం వచనం సుత్వా, విహరిం సాసనే రతా;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

౧౯౫.“సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోక్ఖన్ధో పదాలితో;
ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తకా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **జాతస్స మరణం హోతీ**తి యస్మా జాతస్స సత్తస్స మరణం హోతి, న అజాతస్స. న కేవలం మరణమేవ, అథ ఖో జరారోగాదయో యత్తకానత్థా, సబ్బేపి తే జాతస్స హోన్తి జాతిహేతుకా. తేనాహ భగవా – “జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తీ”తి (మహావ. ౧; విభ. ౨౨౫; ఉదా. ౧). తేనేవాహ – ‘‘**హత్థపాదాన ఛేదన**’’న్తి హత్థపాదానం ఛేదనం జాతస్సేవ హోతి, న అజాతస్స. హత్థపాదఛేదనాపదేసేన చేత్థ బాత్తింస కమ్మకారణాపి దస్సితా ఏవాతి దట్ఠబ్బం. తేనేవాహ – ‘‘**వధబన్ధపరిక్లేసం, జాతో దుక్ఖం నిగచ్ఛతీ**’’తి. జీవితవియోజనముట్ఠిప్పహారాదిసఙ్ఖాతం వధపరిక్లేసఞ్చేవ అన్దుబన్ధనాదిసఙ్ఖాతం బన్ధపరిక్లేసం అఞ్ఞఞ్చ యంకిఞ్చి దుక్ఖం నామ తం సబ్బం జాతో ఏవ నిగచ్ఛతి, న అజాతో, తస్మా జాతిం న రోచేమీతి.

ఇదాని జాతియా కామానఞ్చ అచ్చన్తమేవ అత్తనా సమతిక్కన్తభావం మూలతో పట్ఠాయ దస్సేన్తీ – ‘‘**అత్థి సక్యకులే జాతో**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **అపరాజితో**తి కిలేసమారాదినా కేనచి న పరాజితో. సత్థా హి సబ్బాభిభూ సదేవకం లోకం అఞ్ఞదత్థు అభిభవిత్వా ఠితో , తస్మా అపరాజితో. సేసం వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

ఉపచాలాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సత్తకనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. అట్ఠకనిపాతో

౧. సీసూపచాలాథేరీగాథావణ్ణనా

అట్ఠకనిపాతే **భిక్ఖునీ సీలసమ్పన్నా**తిఆదికా సీసూపచాలాయ థేరియా గాథా. ఇమిస్సాపి వత్థు చాలాయ థేరియా వత్థుమ్హి వుత్తనయమేవ. అయమ్పి హి ఆయస్మతో ధమ్మసేనాపతిస్స పబ్బజితభావం సుత్వా సయమ్పి ఉస్సాహజాతా పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా, ఘటేన్తీ వాయమన్తీ నచిరస్సేవ అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పత్వా ఫలసమాపత్తిసుఖేన విహరన్తీ ఏకదివసం అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా కతకిచ్చాతి సోమనస్సజాతా ఉదానవసేన –

౧౯౬.“భిక్ఖునీ సీలసమ్పన్నా, ఇన్ద్రియేసు సుసంవుతా;
అధిగచ్ఛే పదం సన్తం, అసేచనకమోజవ”న్తి. – గాథమాహ;

తత్థ **సీలసమ్పన్నా**తి పరిసుద్ధేన భిక్ఖునిసీలేన సమన్నాగతా పరిపుణ్ణా. **ఇన్ద్రియేసు సుసంవుతా**తి మనచ్ఛట్ఠేసు ఇన్ద్రియేసు సుట్ఠు సంవుతా, రూపాదిఆరమ్మణే ఇట్ఠే రాగం, అనిట్ఠే దోసం, అసమపేక్ఖనే మోహఞ్చ పహాయ సుట్ఠు పిహితిన్ద్రియా. **అసేచనకమోజవ**న్తి కేనచి అనాసిత్తకం ఓజవన్తం సభావమధురం సబ్బస్సాపి కిలేసరోగస్స వూపసమనోసధభూతం అరియమగ్గం, నిబ్బానమేవ వా. అరియమగ్గమ్పి హి నిబ్బానత్థికేహి పటిపజ్జితబ్బతో కిలేసపరిళాహాభావతో చ పదం సన్తన్తి వత్తుం వట్టతి.

౧౯౭. “తావతింసా చ యామా చ, తుసితా చాపి దేవతా;
నిమ్మానరతినో దేవా, యే దేవా వసవత్తినో;
తత్థ చిత్తం పణీధేహి, యత్థ తే వుసితం పురే”తి. –

అయం గాథా కామసగ్గేసు నికన్తిం ఉప్పాదేహీతి తత్థ ఉయ్యోజనవసేన థేరిం సమాపత్తియా చావేతుకామేన మారేన వుత్తా.

తత్థ సహపుఞ్ఞకారినో తేత్తింస జనా యత్థ ఉపపన్నా, తం ఠానం తావతింసన్తి. తత్థ నిబ్బత్తా సబ్బేపి దేవపుత్తా **తావతింసా**. కేచి పన “తావతింసాతి తేసం దేవానం నామమేవా”తి వదన్తి. ద్వీహి దేవలోకేహి విసిట్ఠం దిబ్బం సుఖం యాతా ఉపయాతా సమ్పన్నాతి **యామా**. దిబ్బాయ సమ్పత్తియా తుట్ఠా పహట్ఠాతి **తుసితా**. పకతిపటియత్తారమ్మణతో అతిరేకేన రమితుకామతాకాలే యథారుచితే భోగే నిమ్మినిత్వా రమన్తీతి **నిమ్మానరతినో**. చిత్తరుచిం ఞత్వా పరేహి నిమ్మితేసు భోగేసు వసం వత్తేన్తీతి **వసవత్తినో. తత్థ చిత్తం పణీధేహీ**తి తస్మిం తావతింసాదికే దేవనికాయే తవ చిత్తం ఠపేహి, ఉపపజ్జనాయ నికన్తిం కరోహి. చాతుమహారాజికానం భోగా ఇతరేహి నిహీనాతి అధిప్పాయేన తావతింసాదయోవ వుత్తా. **యత్థ తే వుసితం పురే**తి యేసు దేవనికాయేసు తయా పుబ్బే వుత్థం. అయం కిర పుబ్బే దేవేసు ఉప్పజ్జన్తీ, తావతింసతో పట్ఠాయ పఞ్చకామసగ్గే సోధేత్వా పున హేట్ఠతో ఓతరన్తీ, తుసితేసు ఠత్వా తతో చవిత్వా ఇదాని మనుస్సేసు నిబ్బత్తా.

తం సుత్వా థేరీ – “తిట్ఠతు, మార, తయా వుత్తకామలోకో. అఞ్ఞోపి సబ్బో లోకో రాగగ్గిఆదీహి ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో. న తత్థ విఞ్ఞూనం చిత్తం రమతీ”తి కామతో చ లోకతో చ అత్తనో వినివత్తితమానసతం దస్సేత్వా మారం తజ్జేన్తీ –

౧౯౮.యామా చ“తావతింసా చ యామా చ, తుసితా చాపి దేవతా;
నిమ్మానరతినో దేవా, యే దేవా వసవత్తినో.

౧౯౯.“కాలం కాలం భవా భవం, సక్కాయస్మిం పురక్ఖతా;
అవీతివత్తా సక్కాయం, జాతిమరణసారినో.

౨౦౦.“సబ్బో ఆదీపితో లోకో, సబ్బో లోకో పదీపితో;
సబ్బో పజ్జలితో లోకో, సబ్బో లోకో పకమ్పితో.

౨౦౧.“అకమ్పియం అతులియం, అపుథుజ్జనసేవితం;
బుద్ధో ధమ్మమదేసేసి, తత్థ మే నిరతో మనో.

౨౦౨.“తస్సాహం వచనం సుత్వా, విహరిం సాసనే రతా;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

౨౦౩.“సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోక్ఖన్ధో పదాలితో;
ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తకా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **కాలం కాలన్తి** తం తం కాలం. **భవా భవన్తి** భవతో భవం. **సక్కాయస్మిన్తి** ఖన్ధపఞ్చకే. **పురక్ఖతాతి** పురక్ఖారకారినో. ఇదం వుత్తం హోతి – మార, తయా వుత్తా తావతింసాదయో దేవా భవతో భవం ఉపగచ్ఛన్తా అనిచ్చతాదిఅనేకాదీనవాకులే సక్కాయే పతిట్ఠితా, తస్మా తస్మిం భవే ఉప్పత్తికాలే, వేమజ్ఝకాలే, పరియోసానకాలేతి తస్మిం తస్మిం కాలే సక్కాయమేవ పురక్ఖత్వా ఠితా. తతో ఏవ అవీతివత్తా సక్కాయం నిస్సరణాభిముఖా అహుత్వా సక్కాయతీరమేవ అనుపరిధావన్తా జాతిమరణసారినో రాగాదీహి అనుగతత్తా పునప్పునం జాతిమరణమేవ అనుస్సరన్తి, తతో న విముచ్చన్తీతి.

సబ్బో ఆదీపితో లోకోతి, మార, న కేవలం తయా వుత్తకామలోకోయేవ ధాతుత్తయసఙ్ఖాతో, సబ్బోపి లోకో రాగగ్గిఆదీహి ఏకాదసహి ఆదిత్తో. తేహియేవ పునప్పునం ఆదీపితతాయ **పదీపితో**. నిరన్తరం ఏకజాలీభూతతాయ **పజ్జలితో**. తణ్హాయ సబ్బకిలేసేహి చ ఇతో చితో చ కమ్పితతాయ చలితతాయ **పకమ్పితో**.

ఏవం ఆదిత్తే పజ్జలితే పకమ్పితే చ లోకే కేనచిపి కమ్పేతుం చాలేతుం అసక్కుణేయ్యతాయ **అకమ్పియం,** గుణతో “ఏత్తకో”తి తులేతుం అసక్కుణేయ్యతాయ అత్తనా సదిసస్స అభావతో చ **అతులియం.** బుద్ధాదీహి అరియేహి ఏవ గోచరభావనాభిగమతో సేవితత్తా **అపుథుజ్జనసేవితం. బుద్ధో** భగవా మగ్గఫలనిబ్బానప్పభేదం నవవిధం లోకుత్తరధమ్మం మహాకరుణాయ సఞ్చోదితమానసో **అదేసేసి** సదేవకస్స లోకస్స కథేసి పవేదేసి. **తత్థ** తస్మిం అరియధమ్మే మయ్హం మనో **నిరతో** అభిరతో, న తతో వినివత్తతీతి అత్థో. సేసం హేట్ఠా వుత్తనయమేవ.

సీసూపచాలాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

అట్ఠకనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

៩. నవకనిపాతో

౧. వడ్ఢమాతుథేరీగాథావణ్ణనా

నవకనిపాతే **మా సు తే వడ్ఢ లోకమ్హీ**తిఆదికా వడ్ఢమాతాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ, అనుక్కమేన సమ్భతవిమోక్ఖసమ్భారా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే భారుకచ్ఛకనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా వయప్పత్తా పతికులం గతా ఏకం పుత్తం విజాయి. తస్స **వడ్ఢో**తి నామం అహోసి. తతో పట్ఠాయ సా **వడ్ఢమాతా**తి వోహరీయిత్థ. సా భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా పుత్తం ఞాతీనం నియ్యాదేత్వా భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా పబ్బజి. ఇతో పరం యం వత్తబ్బం, తం వడ్ఢత్థేరస్స వత్థుమ్హి (థేరగా॰ అట్ఠ॰ ౨.వడ్ఢత్థేరగాథావణ్ణనా) ఆగతమేవ. వడ్ఢత్థేరఞ్హి అత్తనో పుత్తం సన్తరుత్తరం ఏకకం భిక్ఖునుపస్సయే అత్తనో దస్సనత్థాయ ఉపగతం అయం థేరీ "కస్మా త్వం ఏకకో సన్తరుత్తరోవ ఇధాగతో"తి చోదేత్వా ఓవదన్తీ –

౨౦౪."మా సు తే వడ్ఢ లోకమ్హి, వనథో అహు కుదాచనం;
మా పుత్తక పునప్పునం, అహు దుక్ఖస్స భాగిమా.

౨౦౫."సుఖఞ్హి వడ్ఢ మునయో, అనేజా ఛిన్నసంసయా;
సీతిభూతా దమప్పత్తా, విహరన్తి అనాసవా.

౨౦౬."తేహానుచిణ్ణం ఇసీహి, మగ్గం దస్సనపత్తియా;
దుక్ఖస్సన్తకిరియాయ, త్వం వడ్ఢ అనుబ్రూహయా"తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా అభాసి.

తత్థ **మా సు తే వడ్ఢ లోకమ్హి, వనథో అహు కుదాచనన్తి సూ**తి నిపాతమత్తం. వడ్ఢ, పుత్తక, సబ్బస్మిమ్పి సత్తలోకే, సఙ్ఖారలోకే చ కిలేసవనథో తుయ్హం కదాచిపి మా అహు మా అహోసి . తత్థ కారణమాహ – **''మా, పుత్తక, పునప్పునం, అహు దుక్ఖస్స భాగిమా''**తి వనథం అనుచ్ఛిన్దన్తో తం నిమిత్తస్స పునప్పునం అపరాపరం జాతిఆదిదుక్ఖస్స భాగీ మా అహోసి.

ఏవం వనథస్స అసముచ్ఛేదే ఆదీనవం దస్సేత్వా ఇదాని సముచ్ఛేదే ఆనిసంసం దస్సేన్తీ **''సుఖఞ్హి వడ్ఢా''**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో – పుత్తక, **వడ్ఢ** మోనేయ్యధమ్మసమన్నాగతేన **మునయో,** ఏజాసఙ్ఖాతాయ తణ్హాయ అభావేన **అనేజా,** దస్సనమగ్గేనేవ పహీనవిచికిచ్ఛతాయ **ఛిన్నసంసయా,** సబ్బకిలేసపరిళాహాభావేన **సీతిభూతా,** ఉత్తమస్స దమథస్స అధిగతత్తా **దమప్పత్తా అనాసవా** ఖీణాసవా సుఖం విహరన్తి, న తేసం ఏతరహి చేతోదుక్ఖం అత్థి, ఆయతిం పన సబ్బమ్పి దుక్ఖం న భవిస్సతేవ.

యస్మా చేతేవం, తస్మా **తేహానుచిణ్ణం ఇసీహి...పే.... అనుబ్రూహయా**తి తేహి ఖీణాసవేహి ఇసీహి అనుచిణ్ణం పటిపన్నం సమథవిపస్సనామగ్గం ఞాణదస్సనస్స అధిగమాయ సకలస్సాపి వట్టదుక్ఖస్స అన్తకిరియాయ వడ్ఢ, త్వం

అనుబ్రూహాయ వడ్ఢేయ్యాసీతి.

తం సుత్వా వడ్ఢత్థేరో "అద్ధా మమ మాతా అరహత్తే పతిట్ఠితా"తి చిన్తేత్వా తమత్థం పవేదేన్తో –

౨౦౬."విసారదావ భణసి, ఏతమత్థం జనేత్తి మే;

మఞ్ఞామి నూన మామికే, వనథో తే న విజ్జతీ"తి. – గాథమాహ;

తత్థ **విసారదావ భణసి, ఏతమత్థం జనేత్తి మే**తి "మా సు తే వడ్ఢ లోకమ్హి, వనథో అహు కుదాచన"న్తి ఏతమత్థం ఏతం ఓవాదం, అమ్మ, విగతసారజ్జా కత్థచి అలగ్గా అనల్లీనావ హుత్వా మయ్హం వదసి. తస్మా **మఞ్ఞామి నూన మామికే, వనథో తే న విజ్జతీ**తి, నూన **మామికే** మయ్హం, అమ్మ, గేహసితపేమమత్తోపి **వనథో** తుయ్హం మయి న విజ్జతీతి మఞ్ఞామి, న మామికాతి అత్థో.

తం సుత్వా థేరీ "అణుమత్తోపి కిలేసో కత్థచిపి విసయే మమ న విజ్జతీ"తి వత్వా అత్తనో కతకిచ్చతం పకాసేన్తీ –

౨౦౭."యే కేచి వడ్ఢ సఙ్ఖారా, హీనా ఉక్కట్ఠమజ్ఝిమా;

అణూపి అణుమత్తోపి, వనథో మే న విజ్జతి.

౨౦౮."సబ్బే మే ఆసవా ఖీణా, అప్పమత్తస్స ఝాయతో;

తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసన"న్తి. –

ఇమం గాథాద్వయమాహ.

తత్థ **యే కేచీ**తి అనియమవచనం. **సఙ్ఖారా**తి సఙ్ఖతధమ్మా. **హీనా**తి లామకా పతికుట్ఠా. **ఉక్కట్ఠమజ్ఝిమా**తి పణీతా చేవ మజ్ఝిమా చ. తేసు వా అసఙ్ఖతా హీనా జాతిసఙ్ఖతా ఉక్కట్ఠా, ఉభయవిమిస్సితా మజ్ఝిమా. హీనేహి వా ఛన్దాదీహి నిబ్బత్తితా హీనా, మజ్ఝిమేహి మజ్ఝిమా, పణీతేహి ఉక్కట్ఠా. అకుసలా ధమ్మా వా హీనా, లోకుత్తరా ధమ్మా ఉక్కట్ఠా, ఇతరా మజ్ఝిమా. **అణూపి అణుమత్తోపీ**తి న కేవలం తయి ఏవ, అథ ఖో యే కేచి హీనాదిభేదభిన్నా సఙ్ఖారా. తేసు సబ్బేసు అణూపి అణుమత్తోపి అతిపరిత్తకోపి వనథో మయ్హం న విజ్జతి.

తత్థ కారణమాహ – "**సబ్బే మే ఆసవా ఖీణా, అప్పమత్తస్స ఝాయతో**"తి. తత్థ **అప్పమత్తస్స ఝాయతో**తి అప్పమత్తాయ ఝాయన్తియా, లిఙ్గవిపల్లాసేన హేతం వుత్తం. ఏత్థ చ యస్మా తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, తస్మా కతం బుద్ధస్స సాసనం. యస్మా అప్పమత్తా ఝాయినీ, తస్మా సబ్బే మే ఆసవా ఖీణా, అణూపి అణుమత్తోపి వనథో మే న విజ్జతీతి యోజనా.

ఏవం పుత్తఓవాదం అఙ్కుసం కత్వా సఞ్జాతసంవేగో థేరో విహారం గన్త్వా దివాట్ఠానే నిసిన్నో విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తం పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా సఞ్జాతసోమనస్సో మాతు సన్తికం గన్త్వా అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తో –

౨౧౦."ఉళారం వత మే మాతా, పతోదం సమవస్సరి;

పరమత్థసఞ్హితా గాథా, యథాపి అనుకమ్పికా.

౨౧౧.“తస్సాహం వచనం సుత్వా, అనుసిట్ఠిం జనేత్తియా;

ధమ్మసంవేగమాపాదిం, యోగక్ఖేమస్స పత్తియా.

౨౧౨.“సోహం పధానపహితత్తో, రత్తిన్దివమతన్దితో;

మాతరా చోదితో సన్తో, అఫుసిం సన్తిముత్తమ”న్తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా అభాసి.

అథ థేరీ అత్తనో వచనం అజ్ఝాసం కత్వా పుత్తస్స అరహత్తప్పత్తియా ఆరాధితచిత్తా తేన భాసితగాథా సయం పచ్చనుభాసి. ఏవం తాపి థేరియా గాథా నామ జాతా.

తత్థ **ఉళార**న్తి విపులం మహన్తం. **పతోద**న్తి ఓవాదపతోదం. **సమవస్సరీ**తి సమ్మా పవత్తేసి వతాతి యోజనా. కో పన సో పతోదోతి ఆహ **‘‘పరమత్థసఞ్హితా గాథా’’**తి. తం “మా సు తే, వడ్ఢ, లోకమ్హీ”తిఆదికా గాథా సన్ధాయ వదతి. **యథాపి అనుకమ్పికా**తి యథా అఞ్ఞాపి అనుగ్గాహికా, ఏవం మయ్హం మాతా పవత్తినివత్తివిభావనగాథాసఙ్ఖాతం ఉళారం పతోదం పాజనదణ్డకం మమ ఞాణవేగసముత్తేజనం పవత్తేసీతి అత్థో.

ధమ్మసంవేగమాపాదిన్తి ఞాణభయావహత్తా అతివియ మహన్తం భింసనం సంవేగం ఆపజ్జిం.

పధానపహితత్తోతి చతుబ్బిధసమ్మప్పధానయోగేన దిబ్బానం పటిపేసితచిత్తో. **అఫుసిం సన్తిముత్తమ**న్తి అనుత్తరం సన్తిం నిబ్బానం ఫుసిం అధిగచ్ఛిన్తి అత్థో.

వడ్ఢమాతుథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నవకనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. ఏకాదసకనిపాతో

౧. కిసాగోతమీథేరీగాథావణ్ణనా

ఏకాదసకనిపాతే **కల్యాణమిత్తతా**తిఆదికా కిసాగోతమియా థేరియా గాథా. అయం కిర పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం లూఖచీవరధారీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా అధికారకమ్మం కత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి. సా కప్పసతసహస్సం దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం దుగ్గతకులే నిబ్బత్తి. **గోతమీ**తిస్సా నామం అహోసి. కిససరీరతాయ పన "కిసాగోతమీ"తి వోహరీయిత్థ. తం పతికులం గతం దుగ్గతకులస్స ధీతాతి పరిభవింసు. సా ఏకం పుత్తం విజాయి. పుత్తలాభేన చస్సా సమ్మానం అకంసు. సో పనస్సా పుత్తో ఆధావిత్వా పరిధావిత్వా కీళనకాలే కాలమకాసి. తేనస్సా సోకుమ్మాదో ఉప్పజ్జి.

సా "అహం పుబ్బే పరిభవపత్తా హుత్వా పుత్తస్స జాతకాలతో పట్ఠాయ సక్కారం పాపుణిం , ఇమే మయ్హం పుత్తం బహి ఛడ్డేతుమ్పి వాయమన్తీ"తి సోకుమ్మాదవసేన మతకళేవరం అఙ్కేనాదాయ "పుత్తస్స మే భేసజ్జం దేథా"తి గేహద్వారపటిపాటియా నగరే విచరతి. మనుస్సా "భేసజ్జం కుతో"తి పరిభాసన్తి. సా తేసం కథం న గణ్హాతి. అథ నం ఏకో పణ్డితపురిసో "అయం పుత్తసోకేన చిత్తవిక్ఖేపం పత్తా, ఏతిస్సా భేసజ్జం దసబలోయేవ జానిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా, "అమ్మ, తవ పుత్తస్స భేసజ్జం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛా"తి ఆహ. సా సత్థు ధమ్మదేసనావేలాయం విహారం గన్త్వా "పుత్తస్స మే భేసజ్జం దేథ భగవా"తి ఆహ. సత్థా తస్సా ఉపనిస్సయం దిస్వా "గచ్ఛ నగరం పవిసిత్వా యస్మిం గేహే కోచి మతపుబ్బో నత్థి, తతో సిద్ధత్థకం ఆహరా"తి ఆహ. సా "సాధు, భన్తే"తి తుట్ఠమానసా నగరం పవిసిత్వా పఠమగేహేయేవ "సత్థా మమ పుత్తస్స భేసజ్జత్థాయ సిద్ధత్థకం ఆహరాపేతి. సచే ఏతస్మిం గేహే కోచి మతపుబ్బో నత్థి, సిద్ధత్థకం మే దేథా"తి ఆహ. కో ఇధ మతే గణేతుం సక్కోతీతి. కిం తేన హి అలం సిద్ధత్థకేహీతి దుతియం తతియం ఘరం గన్త్వా బుద్ధానుభావేన విగతుమ్మాదా పకతిచిత్తే ఠితా చిన్తేసి – "సకలనగరే అయమేవ నియమో భవిస్సతి, ఇదం హితానుకమ్పినా భగవతా దిట్ఠం భవిస్సతీ"తి సంవేగం లభిత్వా తతోవ బహి నిక్ఖమిత్వా పుత్తం ఆమకసుసానే ఛడ్డేత్వా ఇమం గాథమాహ –

> "న గామధమ్మో నిగమస్స ధమ్మో, న చాపియం ఏకకులస్స ధమ్మో;
>
> సబ్బస్స లోకస్స సదేవకస్స, ఏసేవ ధమ్మో యదిదం అనిచ్చతా"తి. (అప. థేరీ ౨.౩.౮౨);

ఏవఞ్చ పన వత్వా సత్థు సన్తికం అగమాసి. అథ నం సత్థా "లద్ధో తే, గోతమి, సిద్ధత్థకో"తి ఆహ. "నిట్ఠితం, భన్తే, సిద్ధత్థకేన కమ్మం, పతిట్ఠా పన మే హోథా"తి ఆహ. అథస్సా సత్థా –

> "తం పుత్తపసుసమ్మత్తం, బ్యాసత్తమనసం నరం;
>
> సుత్తం గామం మహోఘోవ, మచ్చు ఆదాయ గచ్ఛతీ"తి. (ధ. ప. ౨౮౭) –

గాథమాహ .

గాథాపరియోసానే యథాఠితావ సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాయ సత్థారం పబ్బజ్జం యాచి. సత్థా పబ్బజ్జం అనుజాని. సా సత్థారం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా వన్దిత్వా భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పదం లభిత్వా నచిరస్సేవ యోనిసోమనసికారేన కమ్మం కరోన్తీ విపస్సనం వడ్ఢేసి. అథస్సా సత్థా –

"యో చ వస్ససతం జీవే, అపస్సం అమతం పదం;

ఏకాహం జీవితం సేయ్యో, పస్సతో అమతం పద"న్తి. (ధ॰ ప॰ ౧౧౪) –

ఇమం ఓభాసగాథమాహ.

సా గాథాపరియోసానే అరహత్తం పాపుణిత్వా పరిక్ఖారవలఞ్జే పరముక్కట్ఠా హుత్వా తీహి లూఖేహి సమన్నాగతం చీవరం పారుపిత్వా విచరి. అథ నం సత్థా జేతవనే నిసిన్నో భిక్ఖునియో పటిపాటియా ఠానన్తరే ఠపేన్తో లూఖచీవరధారీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా "సత్థారం నిస్సాయ మయా అయం విసేసో లద్ధో"తి కల్యాణమిత్తతాయ పసంసాముఖేన ఇమా గాథా అభాసి –

౨౧౩."కల్యాణమిత్తతా మునినా, లోకం ఆదిస్స వణ్ణితా;
కల్యాణమిత్తే భజమానో, అపి బాలో పణ్డితో అస్స.

౨౧౪."భజితబ్బా సప్పురిసా, పఞ్ఞా తథా వడ్ఢతి భజన్తానం;
భజమానో సప్పురిసే, సబ్బేహిపి దుక్ఖేహి పముచ్చేయ్య.

౨౧౫."దుక్ఖఞ్చ విజానేయ్య, దుక్ఖస్స చ సముదయం నిరోధం;
అట్ఠఙ్గికఞ్చ మగ్గం, చత్తారిపి అరియసచ్చాని.

౨౧౬."దుక్ఖో ఇత్థిభావో, అక్ఖాతో పురిసదమ్మసారథినా;
సపత్తికమ్పి హి దుక్ఖం, అప్పేకచ్చా సకిం విజాతాయో.

౨౧౭."గలకే అపి కన్తన్తి, సుఖుమాలినియో విసాని ఖాదన్తి;
జనమారకమజ్ఝగతా, ఉభోపి బ్యసనాని అనుభోన్తి.

౨౧౮."ఉపవిజఞ్ఞా గచ్ఛన్తీ, అద్దసాహం పతిం మతం;
పన్థమ్హి విజాయిత్వాన, అప్పత్తావ సకం ఘరం.

౨౧౯."ద్వే పుత్తా కాలకతా, పతీ చ పన్థే మతో కపణికాయ;
మాతా పితా చ భాతా, డయ్హన్తి చ ఏకచితకాయం.

౨౨౦."ఖీణకులీనే కపణే, అనుభూతం తే దుఖం అపరిమాణం;
అస్సూ చ తే పవత్తం, బహూని చ జాతిసహస్సాని.

౨౨౧.“వసితా సుసానమజ్ఝే, అథోపి ఖాదితాని పుత్తమంసాని;

హతకులికా సబ్బగరహితా, మతపతికా అమతమధిగచ్ఛిం.

౨౨౨.“భావితో మే మగ్గో, అరియో అట్ఠఙ్గికో అమతగామీ;

నిబ్బానం సచ్ఛికతం, ధమ్మాదాసం అవేక్ఖింహం.

౨౨౩.“అహమమ్హి కన్తసల్లా, ఓహితభారా కతఞ్హి కరణీయం;

కిసాగోతమీ థేరీ, విముత్తచిత్తా ఇమం భణీ”తి.

తత్థ **కల్యాణమిత్తతాతి** కల్యాణో భద్దో సున్దరో మిత్తో ఏతస్సాతి కల్యాణమిత్తో. యో యస్స సీలాదిగుణసమాదపేతా, అఘస్స ఘాతా, హితస్స విధాతా, ఏవం సబ్బాకారేన ఉపకారో మిత్తో హోతి, సో పుగ్గలో కల్యాణమిత్తో, తస్స భావో కల్యాణమిత్తతా, కల్యాణమిత్తవన్తతా. **మునినాతి** సత్థారా. **లోకం ఆదిస్స వణ్ణితాతి** కల్యాణమిత్తే అనుగన్తబ్బన్తి సత్తలోకం ఉద్దిస్స –

“సకలమేవిదం, ఆనన్ద, బ్రహ్మచరియం యదిదం కల్యాణమిత్తతా కల్యాణసహాయతా కల్యాణసమ్పవఙ్కతా” (సం. ని. ౫.౨). “కల్యాణమిత్తస్సేతం, మేఘియ, భిక్ఖునో పాటికఙ్ఖం కల్యాణసహాయస్స కల్యాణసమ్పవఙ్కస్స యం సీలవా భవిస్సతి పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరిస్సతీ”తి (ఉదా. ౩౧) చ ఏవమాదినా పసంసితా.

కల్యాణమిత్తే భజమానోతిఆది కల్యాణమిత్తతాయ ఆనిసంసదస్సనం. తత్థ **అపి బాలో పణ్డితో అస్సాతి** కల్యాణమిత్తే భజమానో పుగ్గలో పుబ్బే సుతాదివిరహేన బాలోపి సమానో అస్సుతసవనాదినా పణ్డితో భవేయ్య.

భజితబ్బా సప్పురిసాతి బాలస్సాపి పణ్డితభావహేతుతో బుద్ధాదయో సప్పురిసా కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమనాదినా సేవితబ్బా. **పఞ్ఞా తథా పవడ్ఢతి భజన్తానన్తి** కల్యాణమిత్తే భజన్తానం తథా పఞ్ఞా వడ్ఢతి బ్రూహతి పారిపూరిం గచ్ఛతి. యథా తేసు యో కోచి ఖత్తియాదికో భజమానో సప్పురిసే సబ్బేహిపి జాతిఆదిదుక్ఖేహి పముచ్చేయ్యాతి యోజనా.

ముచ్చనవిధిం పన కల్యాణమిత్తవిధినా దస్సేతుం ‘‘**దుక్ఖఞ్చ విజానేయ్యా**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **చత్తారి అరియసచ్చానీతి** దుక్ఖఞ్చ దుక్ఖసముదయఞ్చ నిరోధఞ్చ అట్ఠఙ్గికం మగ్గఞ్చాతి ఇమాని చత్తారి అరియసచ్చాని **విజానేయ్య** పటివిజ్ఝేయ్యాతి యోజనా.

‘‘**దుక్ఖో ఇత్థిభావో**’’తిఆదికా ద్వే గాథా అఞ్ఞతరాయ యక్ఖినియా ఇత్థిభావం గరహన్తియా భాసితా. తత్థ **దుక్ఖో ఇత్థిభావో అక్ఖాతోతి** చపలతా, గబ్భధారణం, సబ్బకాలం పరపటిబద్ధవుత్తితాతి ఏవమాదీహి ఆదీనవేహి ఇత్థిభావో దుక్ఖోతి, **పురిసదమ్మసారథినా** భగవతా కథితో. **సపత్తికమ్పి దుక్ఖన్తి** సపత్తవాసో సపత్తియా సద్ధిం సంవాసోపి దుక్ఖో, అయమ్పి ఇత్థిభావే ఆదీనవోతి అధిప్పాయో. **అప్పేకచ్చా సకిం విజాతాయోతి** ఏకచ్చా ఇత్థియో ఏకవారమేవ విజాతా, పఠమగబ్భే విజాయనదుక్ఖం అసహన్తియో. **గలకే అపి కన్తన్తీతి** అత్తనో గీవమ్పి ఛిన్దన్తి. **సుఖుమాలినియో విసాని ఖాదన్తీతి** సుఖుమాలసరీరా అత్తనో సుఖుమాలభావేన ఖేదం అవిసహన్తియో విసానిపి ఖాదన్తి. **జనమారకమజ్ఝగతాతి** జనమారకో వుచ్చతి మూళ్హగబ్భో. మాతుగామజనస్స మారకో, మజ్ఝగతా జనమారకా కుచ్ఛిగతా, మూళ్హగబ్భాతి అత్థో. **ఉభోపి**

బ్యసనాని అనుభోన్తీతి గబ్భో గబ్భినీ చాతి ద్వేపి జనా మరణఞ్చ మారణన్తికబ్యసనాని చ పాపుణన్తి. అపరే పన భణన్తి "జనమారకా నామ కిలేసా, తేసం మజ్ఝగతా కిలేససన్తానపతితా ఉభోపి జాయాపతికా ఇధ కిలేసపరిళాహవసేన, ఆయతిం దుగ్గతిపరిక్కిలేసవసేన బ్యసనాని పాపుణన్తీ"తి. ఇమా కిర ద్వే గాథా సా యక్ఖినీ పురిమత్తభావే అత్తనో అనుభూతదుక్ఖం అనుస్సరిత్వా ఆహ. థేరీ పన ఇత్థిభావే ఆదీనవవిభావనాయ పచ్చనుభాసన్తీ అవోచ.

"**ఉపవిజఞ్ఞా గచ్ఛన్తీ**"తిఆదికా ద్వే గాథా పటాచారాయ థేరియా పవత్తిం ఆరబ్భ భాసితా. తత్థ **ఉపవిజఞ్ఞా గచ్ఛన్తీ**తి ఉపగతవిజాయనకాలా మగ్గం గచ్ఛన్తీ, అపత్వావ సకం గేహం పన్థే విజాయిత్వాన పతిం మతం అద్దసం అహన్తి యోజనా.

కపణికాయాతి వరాకాయ. ఇమా కిర ద్వే గాథా పటాచారాయ తదా సోకుమ్మాదపత్తాయ వుత్తాకారస్స అనుకరణవసేన ఇత్థిభావే ఆదీనవవిభావనత్థమేవ థేరియా వుత్తా.

ఉభయమ్పేతం ఉదాహరణభావేన ఆనేత్వా ఇదాని అత్తనో అనుభూతం దుక్ఖం విభావేన్తీ "**ఖీణకులీనే**"తిఆదిమాహ. తత్థ **ఖీణకులీనే**తి భోగాదీహి పారిజుఞ్ఞపత్తకులికే. **కపణే**తి పరమఅవఞ్ఞాతం పత్తే. ఉభయఞ్చేతం అత్తనో ఏవ ఆమన్తనవచనం. **అనుభూతం తే దుఖం అపరిమాణన్తి** ఇమస్మిం అత్తభావే, ఇతో పురిమత్తభావేసు వా అనప్పకం దుక్ఖం తయా అనుభవితం. ఇదాని తం దుక్ఖం ఏకదేసేన విభజిత్వా దస్సేతుం "**అస్సూ చ తే పవత్త**"**న్తిఆది వుత్తం.**తస్సత్థో – ఇమస్మిం అనమతగ్గే సంసారే పరిబ్భమన్తియా బహుకాని జాతిసహస్సాని సోకాభిభూతాయ అస్సు చ పవత్తం, అవిసేసితం కత్వా వుత్తఞ్చేతం, మహాసముద్దస్స ఉదకతోపి బహుకమేవ సియా.

వసితా సుసానమజ్ఝేతి మనుస్సమంసఖాదికా సునఖీ సిఙ్గాలీ చ హుత్వా సుసానమజ్ఝే వుసితా. **ఖాదితాని పుత్తమంసానీ**తి బ్యగ్ఘదీపిబిళారాదికాలే పుత్తమంసాని ఖాదితాని. **హతకులికా**తి వినట్ఠకులవంసా. **సబ్బగరహితా**తి సబ్బేహి ఘరవాసీహి గరహితా గరహప్పత్తా. **మతపతికా**తి విధవా. ఇమే పన తయో పకారే పురిమత్తభావే అత్తనో అనుప్పత్తే గహేత్వా వదతి. ఏవంభూతాపి హుత్వా అధిచ్చ లద్ధాయ కల్యాణమిత్తసేవాయ **అమతమధిగచ్ఛి**,నిబ్బానం అనుప్పత్తా.

ఇదాని తమేవ అమతాధిగమం పాకటం కత్వా దస్సేతుం "**భావితో**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **భావితో**తి విభావితో ఉప్పాదితో వడ్ఢితో భావనాభిసమయవసేన పటివిద్ధో. **ధమ్మాదాసం అవేక్ఖింహన్తి** ధమ్మమయం ఆదాసం అద్దక్ఖిం అపస్సిం అహం.

అహమమ్హి కన్తసల్లాతి అరియమగ్గేన సముచ్ఛిన్నగారాదిసల్లా అహం అమ్హి. **ఓహితభారా**తి ఓరోపితకామఖన్ధకిలేసాభిసఙ్ఖారభారా. **కతఞ్హి కరణీయన్తి** పరిఞ్ఞాదిభేదం సోళసవిధమ్పి కిచ్చం కతం పరియోసితం. **సువిముత్తచిత్తా ఇమం భణీ**తి సబ్బసో విముత్తచిత్తా కిసాగోతమీ థేరీ ఇమమత్థం "కల్యాణమిత్తతా"తిఆదినా గాథాబన్ధవసేన అభణీతి అత్తానం పరం వియ థేరీ వదతి. తత్రిదం ఇమిస్సా థేరియా **అపదానం** (అప॰ థేరీ ౨.౩.౨౫౫-౯౪) –

> "పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
> ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.
>
> "తదాహం హంసవతియం, జాతా అఞ్ఞతరే కులే;
> ఉపేత్వా తం నరవరం, సరణం సముపాగమిం.

“ధమ్మఞ్చ తస్స అస్సోసిం, చతుసచ్చూపసఞ్హితం;
మధురం పరమస్సాదం, వట్టసన్తిసుఖావహం.

“తదా చ భిక్ఖునిం వీరో, లూఖచీవరధారినిం;
ఠపేన్తో ఏతదగ్గమ్హి, వణ్ణయీ పురిసుత్తమో.

“జనేత్వానప్పకం పీతిం, సుత్వా భిక్ఖునియా గుణే;
కారం కత్వాన బుద్ధస్స, యథాసత్తి యథాబలం.

“నిపచ్చ మునివరం తం, తం ఠానమభిపత్థయిం;
తదానుమోది సమ్బుద్ధో, ఠానలాభాయ నాయకో.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
కిసాగోతమీ నామేన, హేస్ససి సత్థు సావికా.

“తం సుత్వా ముదితా హుత్వా, యావజీవం తదా జినం;
మేత్తచిత్తా పరిచరిం, పచ్చయేహి వినాయకం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“పఞ్చమీ తస్స ధీతాసిం, ధమ్మా నామేన విస్సుతా;
ధమ్మం సుత్వా జినగ్గస్స, పబ్బజ్జం సమరోచయిం.

“అనుజాని న నో తాతో, అగారేవ తదా మయం;
వీసవస్ససహస్సాని, విచరిమ్హ అతన్దితా.

“కోమారిబ్రహ్మచరియం, రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, ముదితా సత్త ధీతరో.

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖుదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సత్తమీ సఙ్ఘదాయికా.

“ఖేమా ఉప్పలవణ్ణా చ, పటాచారా చ కుణ్డలా;
అహఞ్చ ధమ్మదిన్నా చ, విసాఖా హోతి సత్తమీ.

“తేహి కమ్మేహి సుకతేహి, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, జాతా సేట్ఠికులే అహం;
దుగ్గతే అధనే నట్ఠే, గతా చ సధనం కులం.

“పతిం ఠపేత్వా సేసా మే, దేస్సన్తి అధనా ఇతి;
యదా చ పసూతా ఆసిం, సబ్బేసం దయితా తదా.

“యదా సో తరుణో భద్దో, కోమలకో సుఖేధితో;
సపాణమివ కన్తో మే, తదా యమవసం గతో.

“సోకట్టాదీనవదనా, అస్సునేత్తా రుదమ్ముఖా;
మతం కుణపమాదాయ, విలపన్తీ గమామహం.

“తదా ఏకేన సన్దిట్ఠా, ఉపేత్వాభిసక్కుత్తమం;
అవోచం దేహి భేసజ్జం, పుత్తసఞ్జీవనన్తి భో.

“న విజ్జన్తే మతా యస్మిం, గేహే సిద్ధత్థకం తతో;
ఆహరాతి జినో ఆహ, వినయోపాయకోవిదో.

“తదా గమిత్వా సావత్థిం, న లభిం తాదిసం ఘరం;
కుతో సిద్ధత్థకం తస్మా, తతో లద్ధా సతిం అహం.

“కుణపం ఛడ్డయిత్వాన, ఉపేసిం లోకనాయకం;
దూరతోవ మమం దిస్వా, అవోచ మధురస్సరో.

“యో చ వస్ససతం జీవే, అపస్సం ఉదయబ్బయం;
ఏకాహం జీవితం సేయ్యో, పస్సతో ఉదయబ్బయం.

“న గామధమ్మో నిగమస్స ధమ్మో, న చాపియం ఏకకులస్స ధమ్మో;
సబ్బస్స లోకస్స సదేవకస్స, ఏసేవ ధమ్మో యదిదం అనిచ్చతా.

“సాహం సుత్వానిమా గాథా, ధమ్మచక్ఖుం విసోధయిం;
తతో విఞ్ఞాతసద్ధమ్మా, పబ్బజిం అనగారియం.

“తథా పబ్బజితా సన్తీ, యుఞ్జన్తీ జినసాసనే;
న చిరేనేవ కాలేన, అరహత్తమపాపుణిం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
పరచిత్తాని జానామి, సత్థుసాసనకారికా.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
ఖేపేత్వా ఆసవే సబ్బే, విసుద్ధాసిం సునిమ్మలా.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తి సమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మే విమలం సుద్ధం, బుద్ధసేట్ఠస్స వాహసా.

“సఙ్కారకూటా ఆహిత్వా, సుసానా రథియాపి చ;
తతో సఙ్ఘాటికం కత్వా, లూఖం ధారేమి చీవరం.

“జినో తస్మిం గుణే తుట్ఠో, లూఖచీవరధారణే;
ఠపేసి ఏతదగ్గమ్హి, పరిసాసు వినాయకో.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

కిసాగోతమీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఏకాదసనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. ద్వాదసకనిపాతో

౧. ఉప్పలవణ్ణాథేరీగాథావణ్ణనా

ద్వాదసకనిపాతే **ఉభో మాతా చ ధీతా చా**తిఆదికా ఉప్పలవణ్ణాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పదుముత్తరస్స భగవతో కాలే హంసవతీనగరే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, మహాజనేన సద్ధిం సత్థు సన్తికం గన్త్వా, ధమ్మం సుణన్తీ సత్థారం ఏకం భిక్ఖునిం ఇద్ధిమన్తానం అగ్గట్ఠానే ఠపేన్తం దిస్వా సత్తాహం బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మహాదానం దత్వా తం ఠానన్తరం పత్థేసి. సా యావజీవం కుసలం కత్వా దేవమనుస్సేసుం సంసరన్తీ కస్సపబుద్ధకాలే బారాణసినగరే కికిస్స కాసిరఞ్ఞో గేహే పటిసన్ధిం గహేత్వా సత్తన్నం భగినీనం అబ్భన్తరా హుత్వా వీసతివస్ససహస్సాని బ్రహ్మచరియం చరిత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పరివేణం కత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తా.

తతో చవిత్వా పున మనుస్సలోకం ఆగచ్ఛన్తీ ఏకస్మిం గామకే సహత్థా కమ్మం కత్వా జీవనకట్ఠానే నిబ్బత్తా. సా ఏకదివసం ఖేత్తకుటిం గచ్ఛన్తీ అన్తరామగ్గే ఏకస్మిం సరే పాతోవ పుప్ఫితం పదుమపుప్ఫం దిస్వా తం సరం ఓరుయ్హ తఞ్చేవ పుప్ఫం లాజపక్ఖిపనత్థాయ పదుమినిపత్తఞ్చ గహేత్వా కేదారే సాలిసీసాని ఛిన్దిత్వా కుటికాయ నిసిన్నా లాజే భజ్జిత్వా పఞ్చ లాజసతాని కత్వా ఠపేసి. తస్మిం ఖణే గన్ధమాదనపబ్బతే నిరోధసమాపత్తితో వుట్ఠితో ఏకో పచ్చేకబుద్ధో ఆగన్త్వా తస్సా అవిదూరే ఠానే అట్ఠాసి. సా పచ్చేకబుద్ధం దిస్వా లాజేహి సద్ధిం పదుమపుప్ఫం గహేత్వా, కుటితో ఓరుయ్హ లాజే పచ్చేకబుద్ధస్స పత్తే పక్ఖిపిత్వా పదుమపుప్ఫేన పత్తం పిధాయ అదాసి. అథస్సా పచ్చేకబుద్ధే థోకం గతే ఏతదహోసి – "పబ్బజితా నామ పుప్ఫేన అనత్థికా, అహం పుప్ఫం గహేత్వా పిళన్ధిస్సామీ"తి గన్త్వా పచ్చేకబుద్ధస్స హత్థతో పుప్ఫం గహేత్వా పున చిన్తేసి – "సచే, అయ్యో, పుప్ఫేన అనత్థికో అభవిస్సా, పత్తమత్థకే ఠపేతుం నాదస్స, అద్ధా అయ్యస్స అత్థో భవిస్సతీ"తి పున గన్త్వా పత్తమత్థకే ఠపేత్వా పచ్చేకబుద్ధం ఖమాపేత్వా, "భన్తే, ఇమేసం మే లాజానం నిస్సన్దేన లాజగణనాయ పుత్తా అస్సు, పదుమపుప్ఫస్స నిస్సన్దేన నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే పదే పదే పదుమపుప్ఫం ఉట్ఠహతూ"తి పత్థనం అకాసి. పచ్చేకుబుద్ధో తస్సా పస్సన్తియావ ఆకాసేన గన్ధమాదనపబ్బతం గన్త్వా తం పదుమం నన్దమూలకపబ్భారే పచ్చేకబుద్ధానం అక్కమనసోపానసమీపే పాదపుఞ్ఛనం కత్వా ఠపేసి.

సాపి తస్స కమ్మస్స నిస్సన్దేన దేవలోకే పటిసన్ధిం గణ్హి. నిబ్బత్తకాలతో పట్ఠాయ చస్సా పదే పదే మహాపదుమపుప్ఫం ఉట్ఠాసి. సా తతో చవిత్వా పబ్బతపాదే ఏకస్మిం పదుమసరే పదుమగబ్భే నిబ్బత్తి. తం నిస్సాయ ఏకో తాపసో వసతి. సో పాతోవ ముఖధోవనత్థాయ సరం గన్త్వా తం పుప్ఫం దిస్వా చిన్తేసి – "ఇదం పుప్ఫం సేసేహి మహన్తతరం, సేసాని చ పుప్ఫితాని ఇదం మకులితమేవ, భవితబ్బమేత్థ కారణేనా"తి ఉదకం ఓతరిత్వా తం పుప్ఫం గణ్హి. తం తేన గహితమత్తమేవ పుప్ఫితం. తాపసో అన్తోపదుమగబ్భే నిపన్నదారికం అద్దస. దిట్ఠకాలతో పట్ఠాయ చ ధీతుసినేహం లభిత్వా పదుమేనేవ సద్ధిం పణ్ణసాలం నేత్వా మఞ్చకే నిపజ్జాపేసి. అథస్సా పుఞ్ఞానుభావేన అఙ్గుట్ఠకే ఖీరం నిబ్బత్తి. సో తస్మిం పుప్ఫే మిలాతే అఞ్ఞం నవం పుప్ఫం ఆహరిత్వా తం నిపజ్జాపేసి. అథస్సా ఆధావనవిధావనేన కీళితుం సమత్థకాలతో పట్ఠాయ పదవారే పదవారే పదుమపుప్ఫం ఉట్ఠాతి, కుఙ్కుమరాసిస్స వియ అస్సా సరీరవణ్ణో హోతి. సా అపత్తా దేవవణ్ణం, అతిక్కన్తా మానుసవణ్ణం అహోసి. సా పితరి ఫలాఫలత్థాయ గతే పణ్ణసాలాయం ఓహియతి.

అథేకదివసం తస్సా వయప్పత్తకాలే పితరి ఫలాఫలత్థాయ గతే ఏకో వనచరకో తం దిస్వా చిన్తేసి – “మనుస్సానం నామ ఏవంవిధం రూపం నత్థి, వీమంసిస్సామి న”న్తి తాపసస్స ఆగమనం ఉదిక్ఖన్తో నిసీది. సా పితరి ఆగచ్ఛన్తే పటిపథం గన్త్వా తస్స హత్థతో కాజకమణ్డలుం అగ్గహేసి, ఆగన్త్వా నిసిన్నస్స చస్స అత్తనో కరణవత్తం దస్సేసి. తదా సో వనచరకో మనుస్సభావం ఞత్వా తాపసం అభివాదేత్వా నిసీది. తాపసో తం వనచరకం వనమూలఫలేహి చ పానీయేన చ నిమన్తేత్వా, “భో పురిస, ఇమస్మింయేవ ఠానే వసిస్ససి, ఉదాహు గమిస్ససీ”తి పుచ్ఛి. “గమిస్సామి, భన్తే, ఇధ కిం కరిస్సామీ”తి? “ఇదం తయా దిట్ఠకారణం ఏత్తో గన్త్వా అకథేతుం సక్ఖిస్ససీ”తి? “సచే, అయ్యో, న ఇచ్ఛతి, కింకారణా కథేస్సామీ”తి తాపసం వన్దిత్వా పున ఆగమనకాలే మగ్గసఞ్జాననత్థం సాఖాసఞ్ఞఞ్చ రుక్ఖసఞ్ఞఞ్చ కరోన్తో పక్కామి.

సో బారాణసిం గన్త్వా రాజానం అద్దస. రాజా “కస్మా ఆగతోసీ”తి పుచ్ఛి. “అహం, దేవ, తుమ్హాకం వనచరకో పబ్బతపాదే అచ్ఛరియం ఇత్థిరతనం దిస్వా ఆగతోమ్హీ”తి సబ్బం పవత్తిం కథేసి. సో తస్స వచనం సుత్వా వేగేన పబ్బతపాదం గన్త్వా అవిదూరే ఠానే ఖన్ధావారం నివాసేత్వా వనచరకేన చేవ అఞ్ఞేహి చ పురిసేహి సద్ధిం తాపసస్స భత్తకిచ్చం కత్వా నిసిన్నవేలాయ తత్థ గన్త్వా అభివాదేత్వా పటిసన్థారం కత్వా ఏకమన్తం నిసీది. రాజా తాపసస్స పబ్బజితపరిక్ఖారభణ్డం పాదమూలే ఠపేత్వా, “భన్తే, ఇమస్మిం ఠానే కిం కరోమ, గమిస్సామా”తి ఆహ. “గచ్ఛ, మహారాజా”తి. “ఆమ, గచ్ఛామి, భన్తే, అయ్యస్స పన సమీపే విసభాగపరిసా అత్థీ”తి అస్సుమ్హా, అసారుప్పా ఏసా పబ్బజితానం, మయా సద్ధిం గచ్ఛతు, భన్తేతి. మనుస్సానం నామ చిత్తం దుత్తోసయం, కథం బహూనం మజ్ఝే వసిస్సతీతి? అమ్హాకం రుచితకాలతో పట్ఠాయ సేసానం జేట్ఠకట్ఠానే ఠపేత్వా పటిజగ్గిస్సామ, భన్తేతి.

సో రఞ్ఞో కథం సుత్వా దహరకాలే గహితనామవసేనేవ, “అమ్మ, పదుమవతీ”తి ధీతరం పక్కోసి. సా ఏకవచనేనేవ పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా పితరం అభివాదేత్వా అట్ఠాసి. అథ నం పితా ఆహ – “త్వం, అమ్మ, వయప్పత్తా, ఇమస్మిం ఠానే రఞ్ఞా దిట్ఠకాలతో పట్ఠాయ వసితుం అయుత్తా, రఞ్ఞా సద్ధిం గచ్ఛ, అమ్మా”తి. సా “సాధు, తాతా”తి పితు వచనం సమ్పటిచ్ఛిత్వా అభివాదేత్వా రోదమానా అట్ఠాసి. రాజా “ఇమిస్సా పితు చిత్తం గణ్హిస్సామీ”తి తస్మింయేవ ఠానే కహాపణరాసిమ్హి ఠపేత్వా అభిసేకం అకాసి. అథ నం గహేత్వా అత్తనో నగరం ఆనేత్వా ఆగతకాలతో పట్ఠాయ సేసిత్థియో అనోలోకేత్వా తాయ సద్ధింయేవ రమతి. తా ఇత్థియో ఇస్సాపకతా తం రఞ్ఞో అన్తరే పరిభిన్దితుకామా ఏవమాహంసు – “నాయం, మహారాజ, మనుస్సజాతికా, కహం నామ తుమ్హేహి మనుస్సానం విచరణట్ఠానే పదుమాని ఉట్ఠహన్తాని దిట్ఠపుబ్బాని, అద్ధా అయం యక్ఖినీ, నీహరథ నం, మహారాజా”తి. రాజా తాసం కథం సుత్వా తుణ్హీ అహోసి.

అథస్సాపరేన సమయేన పచ్చన్తో కుపితో. సో “గరుగబ్భా పదుమవతీ”తి నగరే ఠపేత్వా పచ్చన్తం అగమాసి. అథ తా ఇత్థియో తస్సా ఉపట్ఠాయికాయ లఞ్జం దత్వా “ఇమిస్సా దారకం జాతమత్తమేవ అపనేత్వా ఏకం దారుఘటికం లోహితేన మక్ఖిత్వా సన్తికే ఠపేహీ”తి ఆహంసు. పదుమవతియాపి నచిరస్సేవ గబ్భవుట్ఠానం అహోసి. మహాపదుమకుమారో ఏకకోవ కుచ్ఛియం పటిసన్ధిం గణ్హి. అవసేసా ఏకూనపఞ్చసతా దారకా మహాపదుమకుమారస్స మాతుకుచ్ఛితో నిక్ఖమిత్వా నిపన్నకాలే సంసేదజా హుత్వా నిబ్బత్తింసు. అథస్సా “న తావ అయం సతిం పటిలభతీ”తి ఞత్వా సా ఉపట్ఠాయికా ఏకం దారుఘటికం లోహితేన మక్ఖిత్వా సమీపే ఠపేత్వా తాసం ఇత్థీనం సఞ్ఞం అదాసి. తాపి పఞ్చసతా ఇత్థియో ఏకేకా ఏకేకం దారకం గహేత్వా చున్దకారకానం సన్తికం పేసేత్వా కరణ్డకే ఆహరాపేత్వా అత్తనా అత్తనా గహితదారకే తత్థ నిపజ్జాపేత్వా బహి లఞ్ఛనం కత్వా ఠపయింసు.

పదుమవతీపి ఖో సఞ్ఞం లభిత్వా తం ఉపట్ఠాయికం "కిం విజాతమ్హి, అమ్మా"తి పుచ్ఛి. సా తం సన్తజ్జేత్వా "కుతో త్వం దారకం లభిస్ససీ"తి వత్వా "అయం తవ కుచ్ఛితో నిక్ఖన్తదారకో"తి లోహితమక్ఖితం దారుఘటికం పురతో ఠపేసి. సా తం దిస్వా దోమనస్సప్పత్తా "సీఘం తం ఫాలేత్వా అపనేహి, సచే కోచి పస్సేయ్య, లజ్జితబ్బం భవేయ్యా"తి ఆహ. సా తస్సా కథం సుత్వా అత్థకామా వియ దారుఘటికం ఫాలేత్వా ఉద్ధనే పక్ఖిపి.

రాజాపి పచ్చన్తతో ఆగన్త్వా నక్ఖత్తం పటిమానేన్తో బహినగరే ఖన్ధావారం బన్ధిత్వా నిసీది. అథ తా పఞ్చసతా ఇత్థియో రఞ్ఞో పచ్చుగ్గమనం ఆగన్త్వా ఆహంసు – "త్వం, మహారాజ, న అమ్హాకం సద్దహసి, అమ్హేహి వుత్తం అకారణం వియ హోతి, త్వం మహేసియా ఉపట్ఠాయికం పక్కోసాపేత్వా పటిపుచ్ఛ, దారుఘటికం తే దేవీ విజాతా"తి. రాజా తం కారణం అనుపపరిక్ఖిత్వావ "అమనుస్సజాతికా భవిస్సతీ"తి తం గేహతో నిక్కడ్ఢి. తస్సా రాజగేహతో సహ నిక్ఖమనేనేవ పదుమపుప్ఫాని అన్తరధాయింసు, సరీరచ్ఛవీపి వివణ్ణా అహోసి. సా ఏకికావ అన్తరవీథియా పాయాసి. అథ నం ఏకా వయప్పత్తా మహల్లికా ఇత్థీ దిస్వా ధీతుసినేహం ఉప్పాదేత్వా "కహం గచ్ఛసి, అమ్మా"తి ఆహ. "ఆగన్తుకమ్హి, వసనట్ఠానం ఓలోకేన్తీ విచరామీ"తి. "ఇధాగచ్ఛ, అమ్మా"తి వసనట్ఠానం దత్వా భోజనం పటియాదేసి.

తస్సా ఇమినావ నియామేన తత్థ వసమానాయ తా పఞ్చసతా ఇత్థియో ఏకచిత్తా హుత్వా రాజానం ఆహంసు – "మహారాజ, తుమ్హేసు యుద్ధం గతేసు అమ్హేహి గఙ్గాదేవతాయ 'అమ్హాకం దేవే విజితసఙ్గామే ఆగతే బలికమ్మం కత్వా ఉదకకీళం కరిస్సామా'తి పత్థితం అత్థి, ఏతమత్థం, దేవ, జానాపేమా"తి. రాజా తాసం వచనేన తుట్ఠో గఙ్గాయ ఉదకకీళం కాతుం అగమాసి. తాపి అత్తనా అత్తనా గహితకరణ్డకం పటిచ్ఛన్నం కత్వా ఆదాయ నదిం గన్త్వా తేసం కరణ్డకానం పటిచ్ఛాదనత్థం పారుపిత్వా పారుపిత్వా ఉదకే పతిత్వా కరణ్డకే విస్సజ్జేసుం . తేపి ఖో కరణ్డకా సబ్బే సహ గన్త్వా హేట్ఠాసోతే పసారితజాలమ్హి లగ్గింసు. తతో ఉదకకీళం కీళిత్వా రఞ్ఞో ఉత్తిణ్ణకాలే జాలం ఉక్ఖిపన్తా తే కరణ్డకే దిస్వా రఞ్ఞో సన్తికం ఆనయింసు.

రాజా కరణ్డకే ఓలోకేత్వా "కిం, తాతా, కరణ్డకేసూ"తి ఆహ. "న జానామ, దేవా"తి. సో తే కరణ్డకే వివరాపేత్వా ఓలోకేన్తో పఠమం మహాపదుమకుమారస్స కరణ్డకం వివరాపేసి. తేసం పన సబ్బేసమ్పి కరణ్డకేసు నిపజ్జాపితదివసేసుయేవ పుఞ్ఞిద్ధియా అఙ్గుట్ఠతో ఖీరం నిబ్బత్తి. సక్కో దేవరాజా తస్స రఞ్ఞో నిక్కఙ్ఖభావత్థం అన్తోకరణ్డకే అక్ఖరాని లిఖాపేసి – "ఇమే కుమారా పదుమవతియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తా బారాణసిరఞ్ఞో పుత్తా, అథ నే పదుమవతియా సపత్తియో పఞ్చసతా ఇత్థియో కరణ్డకేసు పక్ఖిపిత్వా ఉదకే ఖిపింసు, రాజా ఇమం కారణం జానాతూ"తి. కరణ్డకే వివటమత్తే రాజా అక్ఖరాని వాచేత్వా దారకే దిస్వా మహాపదుమకుమారం ఉక్ఖిపిత్వా వేగేన రథే యోజేత్వా "అస్సే కప్పేథ, అహం అజ్జ అన్తోనగరం పవిసిత్వా ఏకచ్చానం మాతుగామానం పియం కరిస్సామీ"తి పాసాదవరం ఆరుయ్హ హత్థిగీవాయ సహస్సభణ్డికం ఠపేత్వా నగరే భేరిం చరాపేసి – "యో పదుమవతిం పస్సతి, సో ఇమం సహస్సం గణ్హాతూ"తి.

తం కథం సుత్వా పదుమవతీ మాతు సఞ్ఞం అదాసి – "హత్థిగీవతో సహస్సం గణ్హ, అమ్మా"తి. "నాహం ఏవరూపం గణ్హితుం విసహామీ"తి ఆహ. సా దుతియమ్పి తతియమ్పి వుత్తే "కిం వత్వా గణ్హామి, అమ్మా"తి ఆహ. "'మమ ధీతా పదుమవతిం దేవిం పస్సతీ'తి వత్వా గణ్హాహీ"తి. సా "యం వా తం వా హోతూ"తి గన్త్వా సహస్సచఙ్కోటకం గణ్హి. అథ నం మనుస్సా పుచ్ఛింసు – "పదుమవతిం దేవిం పస్ససి, అమ్మా"తి? "అహం న పస్సామి, ధీతా కిర మే పస్సతీ"తి ఆహ. తే "కహం పన సా, అమ్మా"తి వత్వా తాయ సద్ధిం గన్త్వా పదుమవతిం సఞ్జానిత్వా పాదేసు నిపతింసు. తస్మిం కాలే సా

“పదుమవతీ దేవీ అయ”న్తి ఞత్వా “భారియం వత ఇత్థియా కమ్మం కతం, యా ఏవంవిధస్స రఞ్ఞో మహేసీ సమానా ఏవరూపే ఠానే నిరారక్ఖా వసీ”తి ఆహ.

తేపి రాజపురిసా పదుమవతియా నివేసనం సేతసాణీహి పరిక్ఖిపాపేత్వా ద్వారే ఆరక్ఖం ఠపేత్వా గన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. రాజా సువణ్ణసివికం పేసేసి. సా “అహం ఏవం న గమిస్సామి, మమ వసనట్ఠానతో పట్ఠాయ యావ రాజగేహం ఏత్థన్తరే వరపోత్థకచిత్తత్థరణే అత్థరాపేత్వా ఉపరి సువణ్ణతారకవిచిత్తం చేలవితానం బన్ధాపేత్వా పసాధనత్థాయ సబ్బాలఙ్కారేసు పహితేసు పదసావ గమిస్సామి, ఏవం మే నాగరా సమ్పత్తిం పస్సిస్సన్తీ”తి ఆహ. రాజా “పదుమవతియా యథారుచిం కరోథా”తి ఆహ. తతో పదుమవతీ సబ్బపసాధనం పసాధేత్వా “రాజగేహం గమిస్సామీ”తి మగ్గం పటిపజ్జి. అథస్సా అక్కన్తఅక్కన్తట్ఠానే వరపోత్థకచిత్తత్థరణాని భిన్దిత్వా పదుమపుప్ఫాని ఉట్ఠహింసు. సా మహాజనస్స అత్తనో సమ్పత్తిం దస్సేత్వా రాజనివేసనం ఆరుయ్హ సబ్బేపి తే చేలచిత్తత్థరణే తస్సా మహల్లికాయ పోసావనికమూలం కత్వా దాపేసి.

రాజాపి ఖో తా పఞ్చసతా ఇత్థియో పక్కోసాపేత్వా “ఇమాయో తే, దేవి, దాసియో కత్వా దేమీ”తి ఆహ. “సాధు, మహారాజ, ఏతాసం మయ్హం దిన్నభావం సకలనగరే జానాపేహీ”తి. రాజా నగరే భేరిం చరాపేసి “పదుమవతియా దుబ్భికా పఞ్చసతా ఇత్థియో ఏతిస్సావ దాసియో కత్వా దిన్నా”తి. సా “తాసం సకలనాగరేన దాసిభావో సల్లక్ఖితో”తి ఞత్వా “అహం మమ దాసియో భుజిస్సా కాతుం లభామి, దేవా”తి రాజానం పుచ్ఛి. “తవ ఇచ్ఛా, దేవీ”తి. “ఏవం సన్తే తమేవ భేరిచారికం పక్కోసాపేత్వా – ‘పదుమవతిదేవియా అత్తనో దాసియో కత్వా దిన్నా పఞ్చసతా ఇత్థియో సబ్బావ భుజిస్సా కతా’తి పున భేరిం చరాపేథా”తి ఆహ. సా తాసం భుజిస్సభావే కతే ఏకూనాని పఞ్చపుత్తసతాని తాసంయేవ హత్థే పోసనత్థాయ దత్వా సయం మహాపదుమకుమారంయేవ గణ్హి.

అథాపరభాగే తేసం కుమారానం కీళనవయే సమ్పత్తే రాజా ఉయ్యానే నానావిధం కీళనట్ఠానం కారేసి. తే అత్తనో సోళసవస్సుద్దేసికకాలే సబ్బేవ ఏకతో హుత్వా ఉయ్యానే పదుమసఞ్ఛన్నాయ మఙ్గలపోక్ఖరణియా కీళన్తా నవపదుమాని పుప్ఫితాని పురాణపదుమాని చ వణ్టతో పతన్తాని దిస్వా “ఇమస్స తావ అనుపాదిన్నకస్స ఏవరూపా జరా పాపుణాతి, కిమఙ్గం పన అమ్హాకం సరీరస్స. ఇదమ్పి హి ఏవంగతికమేవ భవిస్సతీ”తి ఆరమ్మణం గహేత్వా సబ్బేవ పచ్చేకబోధిఞాణం నిబ్బత్తేత్వా ఉట్ఠాయుట్ఠాయ పదుమకణ్ణికాసు పల్లఙ్కేన నిసీదింసు.

అథ తేహి సద్ధిం గతరాజపురిసా బహుగతం దివసం ఞత్వా “అయ్యపుత్తా, తుమ్హాకం వేలం జానాథా”తి ఆహంసు. తే తుణ్హీ అహేసుం. పురిసా గన్త్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం – “కుమారా, దేవ, పదుమకణ్ణికాసు నిసిన్నా, అమ్హేసు కథేన్తేసుపి వచీభేదం న కరోన్తీ”తి. “యథారుచియా నేసం నిసీదితుం దేథా”తి. తే సబ్బరత్తిం గహితారక్ఖా పదుమకణ్ణికాసు నిసిన్ననియామేనేవ అరుణం ఉట్ఠాపేసుం. పురిసా పునదివసే ఉపసఙ్కమిత్వా “దేవా, వేలం జానాథా”తి ఆహంసు. “న మయం దేవా, పచ్చేకబుద్ధా నామ మయం అమ్హా”తి. “అయ్యా, తుమ్హే భారియం కథం కథేథ, పచ్చేకబుద్ధా నామ తుమ్హాదిసా న హోన్తి, ద్వఙ్గులకేసమస్సుధరా కాయే పటిముక్కఅట్ఠపరిక్ఖారా హోన్తీ”తి. తే దక్ఖిణహత్థేన సీసం పరామసింసు, తావదేవ గిహిలిఙ్గం అన్తరధాయి. అట్ఠ పరిక్ఖారా కాయే పటిముక్కా చ అహేసుం. తతో పస్సన్తస్సేవ మహాజనస్స ఆకాసేన నన్దమూలకపబ్భారం అగమంసు.

సాపి ఖో పదుమవతీ దేవీ “అహం బహుపుత్తా హుత్వా నిపుత్తా జాతా”తి హదయసోకం పత్వా తేనేవ సోకేన కాలఙ్కత్వా రాజగహనగరే ద్వారగామకే సహత్థేన కమ్మం కత్వా జీవనట్ఠానే నిబ్బత్తి. అథాపరభాగే కులఘరం గతా ఏకదివసం సామికస్స ఖేత్తం యాగుం హరమానా తేసం అత్తనో పుత్తానం అన్తరే అట్ఠ పచ్చేకబుద్ధే భిక్ఖాచారవేలాయ ఆకాసేన గచ్ఛన్తే దిస్వా సీఘం సీఘం గన్త్వా సామికస్స ఆరోచేసి – “పస్స, అయ్య, పచ్చేకబుద్ధే, ఏతే నిమన్తేత్వా భోజేస్సామా”తి . సో ఆహ – “సమణసకుణా నామేతే అఞ్ఞత్థాపి ఏవం చరన్తి, న ఏతే పచ్చేకబుద్ధా”తి తే తేసం కథేన్తానంయేవ అవిదూరే ఠానే ఓతరింసు. సా ఇత్థీ తం దివసం అత్తనో భత్తఖజ్జభోజనం తేసం దత్వా “స్వేపి అట్ఠ జనా మయ్హం భిక్ఖం గణ్హథా”తి ఆహ. “సాధు, ఉపాసికే, తవ సక్కారో ఏత్తకోవ హోతు, ఆసనాని చ అట్ఠేవ హోన్తు, అఞ్ఞేపి బహూ పచ్చేకబుద్ధే దిస్వా తవ చిత్తం పసీదేయ్యాసీ”తి. సా పునదివసే అట్ఠ ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా అట్ఠన్నం సక్కారసమ్మానం పటియాదేత్వా నిసీది.

నిమన్తితపచ్చేకబుద్ధా సేసానం సఞ్ఞం అదంసు – “మారిసా అజ్జ అఞ్ఞత్థ అగన్త్వా సబ్బేవ తుమ్హాకం మాతు సఙ్గహం కరోథా”తి. తే తేసం వచనం సుత్వా సబ్బేవ ఏకతో ఆకాసేన ఆగన్త్వా మాతుఘరద్వారే పాతురహేసుం. సాపి పఠమం లద్ధసఞ్ఞతాయ బహూపి దిస్వా న కమ్పిత్థ. సబ్బేపి తే గేహం పవేసేత్వా ఆసనేసు నిసీదాపేసి. తేసు పటిపాటియా నిసీదన్తేసు నవమో అఞ్ఞాని అట్ఠ ఆసనాని మాపేత్వా సయం ధురాసనే నిసీదతి, యావ ఆసనాని వడ్ఢన్తి, తావ గేహం వడ్ఢతి. ఏవం తేసు సబ్బేసుపి నిసిన్నేసు సా ఇత్థీ అట్ఠన్నం పచ్చేకబుద్ధానం పటియాదితం సక్కారం పఞ్చసతానమ్పి యావదత్థం దత్వా అట్ఠ నీలుప్పలహత్థకే ఆహరిత్వా నిమన్తితపచ్చేకబుద్ధానంయేవ పాదమూలే ఠపేత్వా ఆహ – “మయ్హం, భన్తే, నిబ్బత్తనిబ్బత్తట్ఠానే సరీరవణ్ణో ఇమేసం నీలుప్పలానం అన్తోగబ్భవణ్ణో వియ హోతూ”తి పత్థనం అకాసి. పచ్చేకబుద్ధా మాతు అనుమోదనం కత్వా గన్ధమాదనంయేవ అగమంసు.

సాపి యావజీవం కుసలం కత్వా తతో చుతా దేవలోకే నిబ్బత్తిత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే సావత్థియం సేట్ఠికులే పటిసన్ధిం గణ్హి. నీలుప్పలగబ్భసమానవణ్ణతాయ చస్సా **ఉప్పలవణ్ణా**త్వేవ నామం అకంసు. అథస్సా వయప్పత్తకాలే సకలజమ్బుదీపే రాజానో చ సేట్ఠినో చ సేట్ఠిస్స సన్తికం దూతం పహిణింసు “ధీతరం అమ్హాకం దేతూ”తి. అపహిణన్తో నామ నాహోసి. తతో సేట్ఠి చిన్తేసి – “అహం సబ్బేసం మనం గహేతుం న సక్ఖిస్సామి, ఉపాయం పనేకం కరిస్సామీ”తి ధీతరం పక్కోసాపేత్వా “పబ్బజితుం, అమ్మ, సక్ఖిస్ససీ”తి ఆహ. తస్సా పచ్ఛిమభవికత్తా పితు వచనం సీసే ఆసిత్తసతపాకతేలం వియ అహోసి. తస్మా పితరం “పబ్బజిస్సామి, తాతా”తి ఆహ. సో తస్సా సక్కారం కత్వా భిక్ఖునుపస్సయం నేత్వా పబ్బాజేసి. తస్సా అచిరపబ్బజితాయ ఏవ ఉపోసథాగారే కాలవారో పాపుణి. సా పదీపం జాలేత్వా ఉపోసథాగారం సమ్మజ్జిత్వా దీపసిఖాయ నిమిత్తం గణ్హిత్వా ఠితావ పునప్పునం ఓలోకయమానా తేజోకసిణారమ్మణం ఝానం నిబ్బత్తేత్వా తదేవ పాదకం కత్వా అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తఫలేన సద్ధింయేవ చ అభిఞ్ఞాపటిసమ్భిదాపి ఇజ్ఝింసు. విసేసతో పన ఇద్ధివికుబ్బనే చిణ్ణవసీ అహోసి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౨.ఉప్పలవణ్ణాథేరీఅపదాన, అఞ్ఞమఞ్ఞవిసదిసం) –

“పదుముత్తరో నామ జినో, సబ్బధమ్మాన పారగూ;
ఇతో సతసహస్సమ్హి, కప్పే ఉప్పజ్జి నాయకో.

“తదాహం హంసవతియం, జాతా సేట్ఠికులే అహుం;
నానారతనపజ్జోతే, మహాసుఖసమప్పితా.

“ఉపేత్వా తం మహావీరం, అస్సోసిం ధమ్మదేసనం;
తతో జాతప్పసాదాహం, ఉపేమి సరణం జినం.

“భగవా ఇద్ధిమన్తీనం, అగ్గం వణ్ణేసి నాయకో;
భిక్ఖునిం లజ్జినిం తాదిం, సమాధిఝానకోవిదం.

“తదా ముదితచిత్తాహం, తం ఠానం అభికఙ్ఖినీ;
నిమన్తిత్వా దసబలం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం.

“భోజయిత్వాన సత్తాహం, దత్వాన చ తిచీవరం;
సత్తమాలం గహేత్వాన, ఉప్పలాదేవగన్ధికం.

“సత్థు పాదే ఠపేత్వాన, ఇమం గాథం అభాసహం ఇణమ్హి అభిపూజయిం;
నిపచ్చ సిరసా పాదే, ఇదం వచనమబ్రవిం.

“యాదిసా వణ్ణితా వీర, ఇతో అట్ఠమకే ముని;
తాదిసాహం భవిస్సామి, యది సిజ్ఝతి నాయక.

“తదా అవోచ మం సత్థా, విస్సట్ఠా హోతి దారికే;
అనాగతమ్హి అద్ధానే, లచ్ఛసే తం మనోరథం.

“సతసహస్సితో కప్పే, ఓక్కాకకులసమ్భవో;
గోతమో నామ గోత్తేన, సత్థా లోకే భవిస్సతి.

“తస్స ధమ్మేసు దాయాదా, ఓరసా ధమ్మనిమ్మితా;
నామేనుప్పలవణ్ణాతి, రూపేన చ యసస్సినీ.

“అభిఞ్ఞాసు వసిప్పత్తా, సత్థుసాసనకారికా;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, హేస్ససి సత్థు సావికా.

“తదాహం ముదితా హుత్వా, యావజీవం తదా జినం;
మేత్తచిత్తా పరిచరిం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తతో చుతాహం మనుజే, ఉపపన్నా సయమ్భునో;
ఉప్పలేహి పటిచ్ఛన్నం, పిణ్డపాతమదాసహం.

“ఏకనవుతితో కప్పే, విపస్సీ నామ నాయకో;
ఉప్పజ్జి చారుదస్సనో, సబ్బధమ్మేసు చక్ఖుమా.

“సేట్ఠిధీతా తదా హుత్వా, బారాణసిపురుత్తమే;
నిమన్తేత్వాన సమ్బుద్ధం, ససఙ్ఘం లోకనాయకం.

“మహాదానం దదిత్వాన, ఉప్పలేహి వినాయకం;
పూజయిత్వా చేతసావ, వణ్ణసోభం అపత్థయిం.

“ఇమమ్హి భద్దకే కప్పే, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“తస్సాసిం దుతియా ధీతా, సమణగుత్తసవ్హయా;
ధమ్మం సుత్వా జినగ్గస్స, పబ్బజ్జం సమరోచయిం.

“అనుజాని న నో తాతో, అగారేవ తదా మయం;
వీసవస్ససహస్సాని, విచరిమ్హ అతన్దితా.

“కోమారిబ్రహ్మచరియం, రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, ముదితా సత్తధీతరో.

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖుదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సత్తమీ సఙ్ఘదాయికా.

“అహం ఖేమా చ సప్పఞ్ఞా, పటాచారా చ కుణ్డలా;
కిసాగోతమీ ధమ్మదిన్నా, విసాఖా హోతి సత్తమీ.

“తేహి కమ్మేహి సుకతేహి, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసమగచ్ఛహం.

“తతో చుతా మనుస్సేసు, ఉపపన్నా మహాకులే;
పీతం మట్ఠం వరం దుస్సం, అదం అరహతో అహం.

“తతో చుతారిట్ఠపురే, జాతా విప్పకులే అహం;
ధీతా తిరిటివచ్ఛస్స, ఉమ్మాదన్తీ మనోహరా.

“తతో చుతా జనపదే, కులే అఞ్ఞతరే అహం;
పసూతా నాతిఫీతమ్హి, సాలిం గోపేమహం తదా.

“దిస్వా పచ్చేకసమ్బుద్ధం, పఞ్చలాజసతానిహం;
దత్వా పదుమచ్ఛన్నాని, పఞ్చ పుత్తసతానిహం.

“పత్థయిం తేపి పత్థేసుం, మధుం దత్వా సయమ్భునో;
తతో చుతా అరఞ్ఞేహం, అజాయిం పదుమోదరే.

“కాసిరఞ్ఞో మహేసీహం, హుత్వా సక్కతపూజితా;
అజనిం రాజపుత్తానం, అనూనం సతపఞ్చకం.

“యదా తే యోబ్బనప్పత్తా, కీళన్తా జలకీళితం;
దిస్వా ఓపత్తపదుమం, ఆసుం పచ్చేకనాయకా.

“సాహం తేహి వినాభూతా, సుతవీరేహి సోకినీ;
చుతా ఇసిగిలిపస్సే, గామకమ్హి అజాయిహం.

“యదా బుద్ధో సుతమతీ, సుతానం భత్తునోపి చ;
యాగుం ఆదాయ గచ్ఛన్తీ, అట్ఠ పచ్చేకనాయకే.

“భిక్ఖాయ గామం గచ్ఛన్తే, దిస్వా పుత్తే అనుస్సరిం;
ఖీరధారా వినిగ్గచ్ఛి, తదా మే పుత్తపేమసా.

“తతో తేసం అదం యాగుం, పసన్నా సేహి పాణిభి;
తతో చుతాహం తిదసం, నన్దనం ఉపపజ్జహం.

“అనుభోత్వా సుఖం దుక్ఖం, సంసరిత్వా భవాభవే;
తవత్థాయ మహావీర, పరిచ్చత్తఞ్చ జీవితం.

“ధీతా తుయ్హం మహావీర, పఞ్ఞవన్త జుతిన్ధర;
బహుఞ్చ దుక్కరం కమ్మం, కతం మే అతిదుక్కరం.

“రాహులో చ అహఞ్చేవ, నేకజాతిసతే బహూ;
ఏకస్మిం సమ్భవే జాతా, సమానచ్ఛన్దమానసా.

“నిబ్బత్తి ఏకతో హోతి, జాతియాపి చ ఏకతో;
పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే, ఉభోపి నానాసమ్భవా.

“పురిమానం జినగ్గానం, సఙ్ఘమం తే నిదస్సితం;
అధికారం బహుం మయ్హం, తుయ్హత్థాయ మహాముని.

“యం మయా పూరితం కమ్మం, కుసలం సర మే ముని;
తవత్థాయ మహావీర, పుఞ్ఞం ఉపచితం మయా.

“అభబ్బట్ఠానే వజ్జేత్వా, వారయన్తి అనాచారం;
తవత్థాయ మహావీర, చత్తం మే జీవితం బహుం.

“ఏవం బహువిధం దుక్ఖం, సమ్పత్తి చ బహుబ్బిధా;
పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే, జాతా సావత్థియం పురే.

“మహాధనసేట్ఠికులే, సుఖితే సజ్జితే తథా;
నానారతనపజ్జోతే, సబ్బకామసమిద్ధినే.

“సక్కతా పూజితా చేవ, మానితాపచితా తథా;
రూపసీరిమనుప్పత్తా, కులేసు అభిసక్కతా.

“అతీవ పత్థితా చాసిం, రూపసోభసిరీహి చ;
పత్థితా సేట్ఠిపుత్తేహి, అనేకేహి సతేహిపి.

“అగారం పజహిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం;
అడ్ఢమాసే అసమ్పత్తే, చతుసచ్చమపాపుణిం.

“ఇద్ధియా అభినిమ్మిత్వా, చతురస్సం రథం అహం;
బుద్ధస్స పాదే వన్దిస్సం, లోకనాథస్స తాదినో.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమి మహామునే.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మే విమలం సుద్ధం, పభావేన మహేసినో.

“చీవరం పిణ్డపాతఞ్చ, పచ్చయం సయనాసనం;
ఖణేన ఉపనామేన్తి, సహస్సాని సమన్తతో.

“జినో తమ్హి గుణే తుట్ఠో, ఏతదగ్గే ఠపేసి మం;
అగ్గా ఇద్ధిమతీనన్తి, పరిసాసు వినాయకో.

“పరిచిణ్ణో మయా సత్థా, కతం బుద్ధస్స సాసనం;
ఓహితో గరుకో భారో, భవనేత్తిసమూహతా.

“యస్సత్థాయ పబ్బజితా, అగారస్మానగారియం;
సో మే అత్థో అనుప్పత్తో, సబ్బసంయోజనక్ఖయో.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అయం పన థేరీ యదా భగవా సావత్థినగరద్వారే యమకపాటిహారియం కాతుం కణ్డమ్బరుక్ఖమూలం ఉపగఞ్ఛి, తదా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏవమాహ – “అహం, భన్తే, పాటిహారియం కరిస్సామి, యది భగవా అనుజానాతీ”తి సీహనాదం నది. సత్థా ఇదం కారణం అట్ఠుప్పత్తిం కత్వా జేతవనమహావిహారే అరియగణమజ్ఝే నిసిన్నో పటిపాటియా భిక్ఖునియో ఠానన్తరే ఠపేన్తో ఇమం థేరిం ఇద్ధిమన్తీనం అగ్గట్ఠానే ఠపేసి. సా ఝానసుఖేన ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ వీతినామేన్తీ ఏకదివసం కామానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసఞ్చ పచ్చవేక్ఖమానా గఙ్గాతీరియత్థేరస్స మాతుయా ధీతాయ సద్ధిం సపత్తివాసం ఉద్దిస్స సంవేగజాతాయ వుత్తగాథా పచ్చనుభాసన్తీ –

౨౨౪.“ఉభో మాతా చ ధీతా చ, మయం ఆసుం సపత్తియో;
తస్సా మే అహు సంవేగో, అబ్భుతో లోమహంసనో.

౨౨౫.“ధిరత్థు కామా అసుచీ, దుగ్గన్ధా బహుకణ్టకా;
యత్థ మాతా చ ధీతా చ, సభరియా మయం అహుం.

౨౨౬.“కామేస్వాదీనవం దిస్వా, నేక్ఖమ్మం దట్ఠు ఖేమతో;
సా పబ్బజిం రాజగహే, అగారస్మానగారియ”న్తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా అభాసి.

తత్థ **ఉభో మాతా చ ధీతా చ, మయం ఆసుం సపత్తియోతి** మాతా చ ధీతా చాతి ఉభో మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం సపత్తియో అహుమ్హ.

సావత్థియం కిర అఞ్ఞతరస్స వాణిజస్స భరియాయ పచ్చూసవేలాయం కుచ్ఛియం గబ్భో సణ్ఠాసి, సా తం న అఞ్ఞాసి. వాణిజో విభాతాయ రత్తియా సకటేసు భణ్డం ఆరోపేత్వా రాజగహం ఉద్దిస్స గతో. తస్సా గచ్ఛన్తే కాలే గబ్భో వడ్ఢేత్వా పరిపాకం అగమాసి. అథ నం సస్సు ఏవమాహ – “మమ పుత్తో చిరప్పవుత్థో త్వఞ్చ గబ్భినీ, పాపకం తయా కత”న్తి. సా “తవ పుత్తతో అఞ్ఞం పురిసం న జానామీ”తి ఆహ. తం సుత్వాపి సస్సు అసద్దహన్తీ తం ఘరతో నిక్కడ్ఢి. సా సామికం గవేసన్తీ అనుక్కమేన రాజగహం సమ్పత్తా. తావదేవ చస్సా కమ్మజవాతేసు చలన్తేసు మగ్గసమీపే అఞ్ఞతరం సాలం

పవిట్ఠాయ గబ్భవుట్ఠానం అహోసి. సా సువణ్ణబిమ్బసదిసం పుత్తం విజాయిత్వా అనాథసాలాయం సయాపేత్వా ఉదకకిచ్చత్థం బహి నిక్ఖన్తా. అథఞ్ఞతరో అపుత్తకో సత్థవాహో తేన మగ్గేన గచ్ఛన్తో “అస్సామికాయ దారకో, మమ పుత్తో భవిస్సతీ”తి తం ధాతియా హత్థే అదాసి. అథస్స మాతా ఉదకకిచ్చం కత్వా ఉదకం గహేత్వా పటినివత్తిత్వా పుత్తం అపస్సన్తీ సోకాభిభూతా పరిదేవిత్వా రాజగహం అప్పవిసిత్వావ మగ్గం పటిపజ్జి. తం అఞ్ఞతరో చోరజేట్ఠకో అన్తరామగ్గే దిస్వా పటిబద్ధచిత్తో అత్తనో పజాపతిం అకాసి. సా తస్స గేహే వసన్తీ ఏకం ధీతరం విజాయి. అథ సా ఏకదివసం ధీతరం గహేత్వా ఠితా సామికేన భణ్డిత్వా ధీతరం మఞ్చకే ఖిపి. దారికాయ సీసం థోకం భిన్ది. తతో సాపి సామికం భాయిత్వా రాజగహమేవ పచ్చాగన్త్వా సేరివిచారేన విచరతి. తస్సా పుత్తో పఠమయోబ్బనే ఠితో “మాతా”తి అజానన్తో అత్తనో పజాపతిం అకాసి. అపరభాగే తం చోరజేట్ఠకధీతరం భగినిభావం అజానన్తో వివాహం కత్వా అత్తనో గేహం ఆనేసి. ఏవం సో అత్తనో మాతరం భగినిఞ్చ పజాపతీ కత్వా వాసేసి. తేన తా ఉభోపి సపత్తివాసం వసింసు. అథేకదివసం మాతా ధీతు కేసవట్టిం మోచేత్వా ఊకం ఓలోకేన్తీ సీసే వణం దిస్వా “అప్పేవనామాయం మమ ధీతా భవేయ్యా”తి పుచ్ఛిత్వా సంవేగజాతా హుత్వా రాజగహే భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా పబ్బజిత్వా కతపుబ్బకిచ్చా వివేకవాసం వసన్తీ అత్తనో చ పుబ్బపటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా “ఉభో మాతా”తిఆదికా గాథా అభాసి. తా పన తాయ వుత్తగాథావ కామేసు ఆదీనవదస్సనవసేన పచ్చనుభాసన్తీ అయం థేరీ **‘‘ఉభో మాతా చ ధీతా చా’’**తిఆదిమాహ. తేన వుత్తం – “సా ఝానసుఖేన ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ వీతినామేన్తీ ఇమా తిస్సో గాథా అభాసీ”తి.

తత్థ **అసుచీ**తి కిలేసాసుచిపగ్ఘరణేన అసుచీ. **దుగ్గన్ధా**తి విసగన్ధవాయనేన పూతిగన్ధా. **బహుకణ్టకా**తి విసూయికప్పవత్తియా సుచరితవినివిజ్ఝనట్ఠేన బహువిధకిలేసకణ్టకా. తథా హి తే **సత్తిసూలూపమా కామా**తి వుత్తా. **యత్థా**తి యేసు కామేసు పరిభుఞ్జితబ్బేసు. **సభరియా**తి సమానభరియా, సపత్తియోతి అత్థో.

౨౨౭.“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖుం విసోధితం;
చేతోపరిచ్చఞాణఞ్చ, సోతధాతు విసోధితా.

౨౨౮.“ఇద్ధీపి మే సచ్ఛికతా, పత్తో మే ఆసవక్ఖయో;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసనం”.

‘‘పుబ్బేనివాస’’న్తిఆదికా ద్వే గాథా అత్తనో అధిగతవిసేసం పచ్చవేక్ఖిత్వా పీతిసోమనస్సజాతాయ థేరియా వుత్తా. తత్థ **చేతోపరిచ్చఞాణ**న్తి చేతోపరియఞాణం, సచ్ఛికతం, పత్తన్తి వా సమ్బన్ధో.

౨౨౯.“ఇద్ధియా అభినిమ్మిత్వా, చతురస్సం రథం అహం;
బుద్ధస్స పాదే వన్దిత్వా, లోకనాథస్స తాదినో”తి. –

అయం గాథా యదా భగవా యమకపాటిహారియం కాతుం కణ్డమ్బరుక్ఖమూలం ఉపసఙ్కమి, తదా అయం థేరీ ఏవరూపం రథం నిమ్మినిత్వా తేన సద్ధిం సత్థు సన్తికం గన్త్వా భగవా “అహం పాటిహారియం కరిస్సామి తిత్థియమదనిమ్మథనాయ, అనుజానాథా”తి వత్వా సత్థు సన్తికే అట్ఠాసి, తం సన్ధాయ వుత్తా. తత్థ **ఇద్ధియా అభినిమ్మిత్వా, చతురస్సం రథం అహ**న్తి

చతూహి అస్సేహి యోజితం రథం ఇద్ధియా అభినిమ్మినిత్వా **బుద్ధస్స** భగవతో పాదే వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసిన్తి అధిప్పాయో.

౨౩౦.“సుపుప్ఫితగ్గం ఉపగమ్మ పాదపం, ఏకా తువం తిట్ఠసి సాలమూలే;
న చాపి తే దుతియో అత్థి కోచి, బాలే న త్వం భాయసి ధుత్తకానం”.

తత్థ **సుపుప్ఫితగ్గన్తి** సుట్ఠు పుప్ఫితఅగ్గం, అగ్గతో పట్ఠాయ సబ్బఫాలిఫుల్లన్తి అత్థో. **పాదపన్తి** రుక్ఖం, ఇధ పన సాలరుక్ఖో అధిప్పేతో. **ఏకా తువన్తి** ఏకికా త్వం ఇధ తిట్ఠసి. **న చాపి తే దుతియో అత్థి కోచీతి** తవ సహాయభూతో ఆరక్ఖకో కోచిపి నత్థి, రూపసమ్పత్తియా వా తుయ్హం దుతియో కోచిపి నత్థి, అసదిసరూపా ఏకికావ ఇమస్మిం జనవివిత్తే ఠానే తిట్ఠసి. **బాలే న త్వం భాయసి ధుత్తకానన్తి** తరుణికే త్వం ధుత్తపురిసానం కథం న భాయసి, సకిఞ్చనకారినో ధుత్తాతి అధిప్పాయో. ఇమం కిర గాథం మారో ఏకదివసం థేరిం సుపుప్ఫితే సాలవనే దివావిహారం నిసిన్నం దిస్వా ఉపసఙ్కమిత్వా వివేకతో విచ్ఛిన్దితుకామో వీమంసన్తో ఆహ. అథ నం థేరీ సన్తజ్జేన్తీ అత్తనో ఆనుభావవసేన –

౨౩౧.“సతం సహస్సానిపి ధుత్తకానం, సమాగతా ఏదిసకా భవేయ్యుం;
లోమం న ఇఞ్జే నపి సమ్పవేధే, కిం మే తువం మార కరిస్ससేకో.

౨౩౨.“ఏసా అన్తరధాయామి, కుచ్ఛిం వా పవిసామి తే;
భముకన్తరే తిట్ఠామి, తిట్ఠన్తిం మం న దక్ఖసి.

౨౩౩. “చిత్తమ్హి వసీభూతాహం, ఇద్ధిపాదా సుభావితా;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

౨౩౪.“సత్తిసూలూపమా కామా, ఖన్ధాసం అధికుట్టనా;
యం త్వం కామరతిం బ్రూసి, అరతీ దాని సా మమ.

౨౩౫.“సబ్బత్థ విహతా నన్దీ, తమోఖన్ధో పదాలితో;
ఏవం జానాహి పాపిమ, నిహతో త్వమసి అన్తకా”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **సతం సహస్సానిపి ధుత్తకానం , సమాగతా ఏదిసకా భవేయ్యున్తి** యాదిసకో త్వం ఏదిసకా ఏవరూపా అనేకసతసహస్సమత్తాపి ధుత్తకా సమాగతా యది భవేయ్యుం. **లోమం న ఇఞ్జే నపి సమ్పవేధేతి** లోమమత్తమ్పి న ఇఞ్జేయ్య న సమ్పవేధేయ్య. **కిం మే తువం మార కరిస్ససేకోతి** మార, త్వం ఏకకోవ మయ్హం కిం కరిస్ససి?

ఇదాని మారస్స అత్తనో కిఞ్చిపి కాతుం అసమత్థతంయేవ విభావేన్తీ ‘‘**ఏసా అన్తరధాయామీ**’’తి గాథమాహ. తస్సత్థో – మార, ఏసాహం తవ పురతో ఠితావ అన్తరధాయామి అదస్సనం గచ్ఛామి, అజానన్తస్సేవ తే కుచ్ఛిం వా పవిసామి, భముకన్తరే వా తిట్ఠామి, ఏవం తిట్ఠన్తిఞ్చ మం త్వం న పస్ససి.

కస్మాతి చే? **చిత్తమ్హి వసీభూతాహం, ఇద్ధిపాదా సుభావితా,** అహం చమ్హి మార, మయ్హం చిత్తం వసీభావప్పత్తం, చత్తారోపి ఇద్ధిపాదా మయా సుట్ఠు భావితా బహులీకతా, తస్మా అహం యథావుత్తాయ ఇద్ధివిసయతాయ పహోమీతి. సేసం సబ్బం హేట్ఠా వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

ఉప్పలవణ్ణాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

ద్వాదసనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. సోళసనిపాతో

౧. పుణ్ణాథేరీగాథావణ్ణనా

సోళసనిపాతే **ఉదహారీ అహం సీతే**తిఆదికా పుణ్ణాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా హేతుసమ్పన్నతాయ సఞ్జాతసంవేగా భిక్ఖునీనం సన్తికం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా లద్ధప్పసాదా పబ్బజిత్వా పరిసుద్ధసీలా తీణి పిటకాని ఉగ్గహేత్వా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మకథికా చ అహోసి. యథా చ విపస్సిస్స భగవతో సాసనే, ఏవం సిఖిస్స వేస్సభుస్స కకుసన్ధస్స కోణాగమనస్స కస్సపస్స చ భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా సీలసమ్పన్నా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మకథికా చ అహోసి. మానధాతుకత్తా పన కిలేసే సముచ్ఛిన్దితుం నాసక్ఖి. మానోపనిస్సయవసేన కమ్మస్స కతత్తా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే అనాథపిణ్డికస్స సేట్ఠినో ఘరదాసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి, **పుణ్ణా**తిస్సా నామం అహోసి. సా **సీహనాదసుత్తన్తదేసనాయ** (మ॰ ని॰ ౧.౧౪౬ ఆదయో) సోతాపన్నా హుత్వా పచ్ఛా ఉదకసుద్ధికం బ్రాహ్మణం దమేత్వా సేట్ఠినా సమ్భావితా హుత్వా తేన భుజిస్సభావం పాపితా తం పబ్బజ్జం అనుజానాపేత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౪.౧౮౪-౨౦౩) –

“విపస్సినో భగవతో, సిఖినో వేస్సభుస్స చ;
కకుసన్ధస్స మునినో, కోణాగమనతాదినో.

“కస్సపస్స చ బుద్ధస్స, పబ్బజిత్వాన సాసనే;
భిక్ఖునీ సీలసమ్పన్నా, నిపకా సంవుతిన్ద్రియా.

“బహుస్సుతా ధమ్మధరా, ధమ్మత్థపటిపుచ్ఛికా;
ఉగ్గహేతా చ ధమ్మానం, సోతా పయిరుపాసితా.

“దేసేన్తీ జనమజ్ఝేహం, అహోసిం జినసాసనే;
బాహుసచ్చేన తేనాహం, పేసలా అభిమఞ్ఞిసం.

“పచ్ఛిమే చ భవే దాని, సావత్థియం పురుత్తమే;
అనాథపిణ్డినో గేహే, జాతాహం కుమ్భదాసియా.

“గతా ఉదకహారియం, సోత్థియం దిజమద్దసం;
సీతట్టం తోయమజ్ఝమ్హి, తం దిస్వా ఇదమబ్రవిం.

“ఉదహారీ అహం సీతే, సదా ఉదకమోతరిం;
అయ్యానం దణ్డభయభీతా, వాచాదోసభయట్టితా.

“కస్స బ్రాహ్మణ త్వం భీతో, సదా ఉదకమోతరి;
వేధమానేహి గత్తేహి, సీతం వేదయసే భుసం.

“జానన్తీ వత మం భోతి, పుణ్ణికే పరిపుచ్ఛసి;
కరోన్తం కుసలం కమ్మం, రున్ధన్తం కతపాపకం.

“యో చ వుడ్ఢో దహరో వా, పాపకమ్మం పకుబ్బతి;
దకాభిసేచనా సోపి, పాపకమ్మా పముచ్చతి.

“ఉత్తరన్తస్స అక్ఖాసిం, ధమ్మత్థసంహితం పదం;
తఞ్చ సుత్వా స సంవిగ్గో, పబ్బజిత్వారహా అహు.

“పూరేన్తీ ఊనకసతం, జాతా దాసికులే యతో;
తతో పుణ్ణాతి నామం మే, భుజిస్సం మం అకంసు తే.

“సేట్ఠిం తతోనుజానేత్వా, పబ్బజిం అనగారియం;
న చిరేనేవ కాలేన, అరహత్తమపాపుణిం.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, దిబ్బాయ సోతధాతుయా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమి మహామునే.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మే విమలం సుద్ధం, బుద్ధసేట్ఠస్స వాహసా.

“భావనాయ మహాపఞ్ఞా, సుతేనేవ సుతావినీ;
మానేన నీచకులజా, న హి కమ్మం వినస్సతి.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.
అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౨౩౬.“ఉదహారీ అహం సీతే, సదా ఉదకమోతరిం;
అయ్యానం దణ్డభయభీతా, వాచాదోసభయట్టితా.

౨౩౭.“కస్స బ్రాహ్మణ త్వం భీతో, సదా ఉదకమోతరి;
వేధమానేహి గత్తేహి, సీతం వేదయసే భుసం.

౨౩౮.“జానన్తీ వత మం భోతి, పుణ్ణికే పరిపుచ్ఛసి;
కరోన్తం కుసలం కమ్మం, రున్ధన్తం కతపాపకం.

౨౩౯.“యో చ వుడ్ఢో దహరో వా, పాపకమ్మం పకుబ్బతి;
దకాభిసేచనా సోపి, పాపకమ్మా పముచ్చతి.

౨౪౦.“కో ను తే ఇదమక్ఖాసి, అజానన్తస్స అజానకో;
‘దకాభిసేచనా నామ, పాపకమ్మా పముచ్చతి’.

౨౪౧.“సగ్గం నూన గమిస్సన్తి, సబ్బే మణ్డూకకచ్ఛపా;
నాగా చ సుసుమారా చ, యే చఞ్ఞే ఉదకే చరా.

౨౪౨.“ఓరబ్భికా సూకరికా, మచ్ఛికా మిగబన్ధకా;
చోరా చ వజ్ఝఘాతా చ, యే చఞ్ఞే పాపకమ్మినో;
దకాభిసేచనా తేపి, పాపకమ్మా పముచ్చరే.

౨౪౩.“సచే ఇమా నదియో తే, పాపం పుబ్బే కతం వహుం;
పుఞ్ఞమ్పిమా వహేయ్యుం తే, తేన త్వం పరిబాహిరో.

౨౪౪.“యస్స బ్రాహ్మణ త్వం భీతో, సదా ఉదకమోతరి;
తమేవ బ్రహ్మే మాకాసి, మా తే సీతం ఛవిం హనే.

౨౪౫.“కుమ్మగ్గపటిపన్నం మం, అరియమగ్గం సమానయి;
దకాభిసేచనా భోతి, ఇమం సాటం దదామి తే.

౨౪౬.“తుయ్హేవ సాటకో హోతు, నాహమిచ్ఛామి సాటకం;
సచే భాయసి దుక్ఖస్స, సచే తే దుక్ఖమప్పియం.

౨౪౭.“మాకాసి పాపకం కమ్మం, ఆవి వా యది వా రహో;
సచే చ పాపకం కమ్మం, కరిస్ససి కరోసి వా.

౨౪౮.“న తే దుక్ఖా పముత్యత్థి, ఉపేచ్చాపి పలాయతో;
సచే భాయసి దుక్ఖస్స, సచే తే దుక్ఖమప్పియం.

౨౪౯.“ఉపేహి సరణం బుద్ధం, ధమ్మం సఙ్ఘఞ్చ తాదినం;
సమాదియాహి సీలాని, తం తే అత్థాయ హేహితి.

౨౩౦.“ఉపేమి సరణం బుద్ధం, ధమ్మం సఙ్ఘఞ్చ తాదినం;

సమాదియామి సీలాని, తం మే అత్థాయ హేహితి.

౨౩౧.“బ్రహ్మబన్ధు పురే ఆసిం, అజ్జమ్హి సచ్చబ్రాహ్మణో;

తేవిజ్జో వేదసమ్పన్నో, సోత్తియో చమ్హి న్హాతకో”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **ఉదహారీ**తి ఘటేన ఉదకం వాహికా. **సీతే తదా ఉదకమోతరి**న్తి సీతకాలేపి సబ్బదా రత్తిన్దివం ఉదకం ఓతరిం. యదా యదా అయ్యకానం ఉదకేన అత్థో, తదా తదా ఉదకం పావిసిం, ఉదకమోతరిత్వా ఉదకం ఉపనేసిన్తి అధిప్పాయో. **అయ్యానం దణ్డభయభీతా**తి అయ్యకానం దణ్డభయేన భీతా. **వాచాదోసభయట్టితా**తి వచీదణ్డభయేన చేవ దోసభయేన చ అట్టితా పీళితా, సీతేపి ఉదకమోతరిన్తి యోజనా.

అథేకదివసం పుణ్ణా దాసీ ఘటేన ఉదకం ఆనేతుం ఉదకతిత్థం గతా. తత్థ అద్దస అఞ్ఞతరం బ్రాహ్మణం ఉదకసుద్ధికం హిమపాతసమయే మహతి సీతే వత్తమానే పాతోవ ఉదకం ఓతరిత్వా ససీసం నిముజ్జిత్వా మన్తే జప్పిత్వా ఉదకతో ఉట్ఠహిత్వా అల్లవత్థం అల్లకేసం పవేధన్తం దన్తవీణం వాదయమానం. తం దిస్వా కరుణాయ సఞ్చోదితమానసా తతో నం దిట్ఠిగతా వివేచేతుకామా “**కస్స, బ్రాహ్మణ, త్వం భీతో**”తి గాథమాహ. తత్థ కస్స, బ్రాహ్మణ, త్వం కుతో చ నామ భయహేతుతో భీతో హుత్వా **సదా ఉదకమోతరి** సబ్బకాలం సాయం పాతం ఉదకం ఓతరి. ఓతరిత్వా చ **వేధమానేహి** కమ్పమానేహి **గత్తేహి** సరీరావయవేహి **సీతం వేదయసే భుసం** సీతదుక్ఖం అతివియ దుస్సహం పటిసంవేదయసి పచ్చనుభవసి.

జానన్తీ వత మం భోతీతి, భోతి పుణ్ణికే, త్వం తం ఉపచితం పాపకమ్మం **రున్ధన్తం** నివారణసమత్థం కుసలం కమ్మం ఇమినా ఉదకోరోహనేన **కరోన్తం** మం జానన్తీ వత పరిపుచ్ఛసి.

నను అయమత్థో లోకే పాకటో ఏవ. కథాపి మయం తుయ్హం వదామాతి దస్సేన్తో “**యో చ వుడ్ఢో**”తి గాథమాహ. తస్సత్థో – వుడ్ఢో వా దహరో వా మజ్ఝిమో వా యో కోచి హింసాదిభేదం **పాపకమ్మం పకుబ్బతి** అతివియ కరోతి, సోపి భుసం పాపకమ్మనిరతో **దకాభిసేచనా** సినానేన తతో పాపకమ్మా **పముచ్చతి** అచ్చన్తమేవ విముచ్చతీతి.

తం సుత్వా పుణ్ణికా తస్స పటివచనం దేన్తీ “**కో ను తే**”తిఆదిమాహ. తత్థ **కో ను తే ఇదమక్ఖాసి, అజానన్తస్స అజానకో**తి కమ్మవిపాకం అజానన్తస్స తే సబ్బేన సబ్బం కమ్మవిపాకం అజానతో అజానకో అవిద్దసు బాలో ఉదకాభిసేచనహేతు పాపకమ్మతో పముచ్చతీతి, **ఇదం** అత్థజాతం కో ను నామ అక్ఖాసి, న సో సద్ధేయ్యవచనో, నాపి చేతం యుత్తన్తి అధిప్పాయో.

ఇదానిస్స తమేవ యుత్తిఅభావం విభావేన్తీ “**సగ్గం నూన గమిస్సన్తీ**”తిఆదిమాహ. తత్థ **నాగా**తి విజ్ఝసా. **సుసుమారా**తి కుమ్భీలా. **యే చఞ్ఞే ఉదకే చరా**తి యే చఞ్ఞేపి వారిగోచరా మచ్ఛమకరనన్దియావత్తాదయో చ, తేపి **సగ్గం నూన గమిస్సన్తి** దేవలోకం ఉపపజ్జిస్సన్తి మఞ్ఞే, ఉదకాభిసేచనా పాపకమ్మతో ముత్తి హోతి చేతి అత్థో.

ఓరబ్భికాతి ఉరబ్భఘాతకా. **సూకరికాతి** సూకరఘాతకా. **మచ్ఛికాతి** కేవట్టా. **మిగబన్ధకాతి** మాగవికా. **వజ్ఝఘాతాతి** వజ్ఝఘాతకమ్మే నియుత్తా.

పుఞ్ఞమ్పి మా వహేయ్యున్తి ఇమా అచిరవతిఆదయో నదియో యథా తయా పుబ్బే కతం పాపం తత్థ ఉదకాభిసేచనేన సచే వహుం నీహరేయ్యుం, తథా తయా కతం పుఞ్ఞమ్పి ఇమా నదియో వహేయ్యుం పవాహేయ్యుం. **తేన త్వం పరిబాహిరో అస్స** తథా సతి తేన పుఞ్ఞకమ్మేన త్వం పరిబాహిరో విరహితోవ భవేయ్యాతి న చేతం యుత్తన్తి అధిప్పాయో. యథా వా ఉదకేన ఉదకోరోహకస్స పుఞ్ఞపవాహనం న హోతి, ఏవం పాపపవాహనమ్పి న హోతి ఏవ. కస్మా? న్హానస్స పాపహేతూనం అప్పటిపక్ఖభావతో. యో యం వినాసేతి, సో తస్స పటిపక్ఖో. యథా ఆలోకో అన్ధకారస్స, విజ్జా చ అవిజ్జాయ, న ఏవం న్హానం పాపస్స. తస్మా నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం "న ఉదకాభిసేచనా పాపతో పరిముత్తీ"తి. తేనాహ భగవా –

> "న ఉదకేన సుచీ హోతి, బహ్వేత్థ న్హాయతీ జనో;
>
> యమ్హి సచ్చఞ్చ ధమ్మో చ, సో సుచీ సో చ బ్రాహ్మణో"తి. (ఉదా. ౯; నేత్తి. ౧౦౪);

ఇదాని యది పాపం పవాహేతుకామోసి, సబ్బేన సబ్బం పాపం మా కరోహీతి దస్సేతుం **"యస్స, బ్రాహ్మణా"**తి గాథమాహ. తత్థ **తమేవ బ్రహ్మే మాకాసీతి** యతో పాపతో త్వం భీతో, తమేవ పాపం బ్రహ్మే, బ్రాహ్మణ, త్వం మా అకాసి. ఉదకోరోహనం పన ఈదిసే సీతకాలే కేవలం సరీరమేవ బాధతి . తేనాహ – **"మా తే సీతం ఛవిం హనే"**తి, ఈదిసే సీతకాలే ఉదకాభిసేచనేన జాతసీతం తవ సరీరచ్ఛవిం మా హనేయ్య మా బాధేసీతి అత్థో.

కుమ్మగ్గపటిపన్నం మన్తి "ఉదకాభిసేచనేన సుద్ధి హోతీ"తి ఇమం కుమ్మగ్గం మిచ్ఛాగాహం పటిపన్నం పగ్గయ్హ ఠితం మం. **అరియమగ్గం సమానయీతి** "సబ్బపాపస్స అకరణం, కుసలస్స ఉపసమ్పదా"తి (దీ. ని. ౨.౯౦; ధ. ప. ౧౮౩; నేత్తి. ౩౦, ౧౧౬, ౧౨౪; పేటకో. ౨౯) ఇమం బుద్ధాదీహి అరియేహి గతమగ్గం సమానయి, సమ్మదేవ ఉపనేసి, తస్మా భోతి ఇమం సాటకం తుట్ఠిదానం ఆచరియభాగం తుయ్హం దదామి, తం పటిగ్గణ్హాతి అత్థో.

సా తం పటిక్ఖిపిత్వా ధమ్మం కథేత్వా సరణేసు సీలేసు చ పతిట్ఠాపేతుం **"తుయ్హేవ సాటకో హోతు, నాహమిచ్ఛామి సాటక"**న్తి వత్వా **"సచే భాయసి దుక్ఖస్సా"**తిఆదిమాహ. తస్సత్థో – యది తువం సకలాపాయికే సుగతియఞ్చ అఫాసుకతాదోభగ్గతాదిభేదా దుక్ఖా భాయసి. యది తే తం అప్పియం న ఇట్ఠం. **ఆవి వా** పరేసం పాకటభావేన అప్పటిచ్ఛన్నం కత్వా కాయేన వాచాయ పాణాతిపాతాదివసేన వా **యది వా రహో** అపాకటభావేన పటిచ్ఛన్నం కత్వా మనోద్వారేయేవ అభిజ్ఝాదివసేన వా అణుమత్తమ్పి **పాపకం** లామకం కమ్మం **మాకాసి** మా కరి. అథ పన తం పాపకమ్మం ఆయతిం కరిస్ససి, ఏతరహి కరోసి వా, "నిరయాదీసు చతూసు అపాయేసు మనుస్సేసు చ తస్స ఫలభూతం దుక్ఖం ఇతో ఏత్తో వా పలాయన్తే మయి నానుబన్ధిస్సతీ"తి అధిప్పాయేన **ఉపేచ్చ** సఞ్చిచ్చ పలాయతోపి తే తతో పాపతో ముత్తి మోక్ఖా నత్థి, గతికాలాదిపచ్చయన్తరసమవాయే సతి విపచ్చతే ఏవాతి అత్థో. "ఉప్పచ్చా"తి వా పాఠో, ఉప్పతిత్వాతి అత్థో. ఏవం పాపస్స అకరణేన దుక్ఖాభావం దస్సేత్వా ఇదాని పుఞ్ఞస్స కరణేనపి తం దస్సేతుం **"సచే భాయసీ"**తిఆది వుత్తం. తత్థ **తాదినన్తి** దిట్ఠాదీసు తాదిభావప్పత్తం. యథా వా పురిమకా సమ్మాసమ్బుద్ధా పస్సితబ్బా, తథా పస్సితబ్బతో తాది, తం బుద్ధం సరణం ఉపేహీతి యోజనా. ధమ్మసఙ్ఘేసుపి ఏసేవ నయో. తాదీనం వరబుద్ధానం ధమ్మం, అట్ఠన్నం అరియపుగ్గలానం సఙ్ఘం సమూహన్తి యోజనా. **తన్తి** సరణగమనం సీలానం సమాదానఞ్చ. **హేహితీతి** భవిస్సతి.

సో బ్రాహ్మణో సరణేసు సీలేసు చ పతిట్ఠాయ అపరభాగే సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా ఘటేన్తో వాయమన్తో న చిరస్సేవ తేవిజ్జో హుత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానేన్తో "**బ్రహ్మబన్ధూ**"తి గాథమాహ.

తస్సత్థో – అహం పుబ్బే బ్రాహ్మణకులే ఉప్పత్తిమత్తేన బ్రహ్మబన్ధు నామాసిం. తథా ఇరుబ్బేదాదీనం అజ్ఝేనాదిమత్తేన తేవిజ్జో వేదసమ్పన్నో సోత్తియో న్హాతకో చ నామాసిం. ఇదాని సబ్బసో బాహితపాపతాయ **సచ్చబ్రాహ్మణో** పరమత్థబ్రాహ్మణో, విజ్జత్తయాధిగమేన **తేవిజ్జో**, మగ్గఞాణసఙ్ఖాతేన వేదేన సమన్నాగతత్తా **వేదసమ్పన్నో**, నిత్థరసబ్బపాపతాయ **న్హాతకో** చ అమ్హీతి. ఏత్థ చ బ్రాహ్మణేన వుత్తగాథాపి అత్తనా వుత్తగాథాపి పచ్ఛా థేరియా పచ్చేకం భాసితాతి సబ్బా థేరియా గాథా ఏవ జాతాతి.

పుణ్ణాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

సోళసనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. వీసతినిపాతో

౧. అమ్బపాలీథేరీగాథావణ్ణనా

వీసతినిపాతే **కాళకా భమరవణ్ణసాదిసా**తిఆదికా అమ్బపాలియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ సిఖిస్స భగవతో సాసనే పబ్బజిత్వా ఉపసమ్పన్నా హుత్వా భిక్ఖునిసిక్ఖాపదం సమాదాయ విహరన్తీ, ఏకదివసం సమ్బహులాహి భిక్ఖునీహి సద్ధిం చేతియం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కరోన్తీ పురేతరం గచ్ఛన్తియా ఖీణాసవత్థేరియా ఖిపన్తియా సహసా ఖేళపిణ్డం చేతియఙ్గణే పతితం, ఖీణాసవత్థేరియా అపస్సిత్వా గతాయ అయం పచ్ఛతో గచ్ఛన్తీ తం ఖేళపిణ్డం దిస్వా "కా నామ గణికా ఇమస్మిం ఠానే ఖేళపిణ్డం పాతేసీ"తి అక్కోసి. సా భిక్ఖునికాలే సీలం రక్ఖన్తీ గబ్భవాసం జిగుచ్ఛిత్వా ఓపపాతికత్తభావే చిత్తం ఠపేసి. తేన చరిమత్తభావే వేసాలియం రాజుయ్యానే అమ్బరుక్ఖమూలే ఓపపాతికా హుత్వా నిబ్బత్తి. తం దిస్వా ఉయ్యానపాలో నగరం ఉపనేసి. అమ్బరుక్ఖమూలే నిబ్బత్తత్తాయ సా **అమ్బపాలీ**త్వేవ వోహరీయిత్థ. అథ నం అభిరూపం దస్సనీయం పాసాదికం విలాసకన్తతాదిగుణవిసేససముదితం దిస్వా సమ్బహులా రాజకుమారా అత్తనో అత్తనో పరిగ్గహం కాతుకామా అఞ్ఞమఞ్ఞం కలహం అకంసు. తేసం కలహవూపసమత్థం తస్సా కమ్మసఞ్చోదితా వోహారికా "సబ్బేసం హోతూ"తి గణికాట్ఠానే ఠపేసుం. సా సత్థరి పటిలద్ధసద్ధా అత్తనో ఉయ్యానే విహారం కత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదేత్వా పచ్ఛా అత్తనో పుత్తస్స విమలకోణ్డఞ్ఞత్థేరస్స సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ అత్తనో సరీరస్స జరాజిణ్ణభావం నిస్సాయ సంవేగజాతా సఙ్ఖారానం అనిచ్చతం విభావేన్తీ –

౨౫౨."కాళకా భమరవణ్ణసాదిసా, వేల్లితగ్గా మమ ముద్ధజా అహుం;
తే జరాయ సాణవాకసాదిసా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౩."వాసితోవ సురభీ కరణ్డకో, పుప్ఫపూర మమ ఉత్తమఙ్గజో;
తం జరాయథ సలోమగన్ధికం, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౪."కాననంవ సహితం సురోపితం, కోచ్ఛసూచివిచితగ్గసోభితం;
తం జరాయ విరలం తహిం తహిం, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౫."కణ్హఖన్ధకసువణ్ణమణ్డితం, సోభతే సువేణీహిలఙ్కతం;
తం జరాయ ఖలితం సిరం కతం, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౬."చిత్తకారసుకతావ లేఖికా, సోభరే సు భముకా పురే మమ;
తా జరాయ వలిభిప్పలమ్బితా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౭."భస్సరా సురుచిరా యథా మణీ, నేత్తహేసుమభినీలమాయతా;
తే జరాయభిహతా న సోభరే, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౮.“సణ్హతుఙ్గసదిసీ చ నాసికా, సోభతే సు అభియోబ్బనం పతి;
సా జరాయ ఉపకూలితా వియ, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౫౯.“కఙ్కణంవ సుకతం సునిట్ఠితం, సోభరే సు మమ కణ్ణపాళియో;
తా జరాయ వలిభిప్పలమ్బితా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౦.“పత్తలీమకులవణ్ణసాదిసా , సోభరే సు దన్తా పురే మమ;
తే జరాయ ఖణ్డితా చాసితా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౧.“కాననమ్హి వనసణ్డచారినీ, కోకిలావ మధురం నికూజిహం;
తం జరాయ ఖలితం తహిం తహిం, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౨.“సణ్హకమ్బురివ సుప్పమజ్జితా, సోభతే సు గీవా పురే మమ;
సా జరాయ భగ్గా వినామితా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౩.“వట్టపలిఘసదిసోపమా ఉభో, సోభరే సు బాహా పురే మమ;
తా జరాయ యథా పాటలిబ్బలితా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౪.“సణ్హముద్దికసువణ్ణమణ్డితా , సోభరే సు హత్థా పురే మమ;
తే జరాయ యథా మూలమూలికా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౫.“పీనవట్టసహితుగ్గతా ఉభో, సోభరే సు థనకా పురే మమ;
థేవికీవ లమ్బన్తి నోదకా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౬.“కఞ్చనస్స ఫలకంవ సమ్మట్ఠం, సోభతే సు కాయో పురే మమ;
సో వలీహి సుఖుమాహి ఓతతో, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౭.“నాగభోగసదిసోపమా ఉభో, సోభరే సు ఊరూ పురే మమ;
తే జరాయ యథా వేళునాళియో, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౮.“సణ్హనూపురసువణ్ణమణ్డితా, సోభరే సు జఙ్ఘా పురే మమ;
తా జరాయ తిలదణ్డకారివ, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౬౯.“తూలపుణ్ణసదిసోపమా ఉభో, సోభరే సు పాదా పురే మమ;
తే జరాయ ఫుటితా వలీమతా, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా.

౨౭౦.“ఏదిసో అహు అయం సముస్సయో, జజ్జరో బహుదుఖానమాలయో;

సోపలేపపతితో జరాఘరో, సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథా”తి. –

ఇమా గాథాయో అభాసి.

తత్థ **కాళకాతి** కాళకవణ్ణా. **భమరవణ్ణసాదిసాతి** కాళకా హోన్తాపి భమరసదిసవణ్ణా, సినిద్ధనీలాతి అత్థో. **వేల్లితగ్గాతి** కుఞ్చితగ్గా, మూలతో పట్ఠాయ యావ అగ్గా కుఞ్చితా వేల్లితాతి అత్థో. **ముద్ధజాతి** కేసా. **జరాయాతి** జరాహేతు జరాయ ఉపహతసోభా. **సాణవాకసాదిసాతి** సాణసదిసా వాకసదిసా చ, సాణవాకసదిసా చేవ మకచివాకసదిసా చాతిపి అత్థో. **సచ్చవాదివచనం అనఞ్ఞథాతి** సచ్చవాదినో అవితథవాదినో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స “సబ్బం రూపం అనిచ్చం జరాభిభూత”న్తిఆదివచనం అనఞ్ఞథా యథాభూతమేవ, న తత్థ వితథం అత్థీతి.

వాసితోవ సురభీ కరణ్డకోతి పుప్ఫగన్ధవాసచుణ్ణాదీహి వాసితో వాసం గాహాపితో పసాధనసముగ్గో వియ సుగన్ధి. **పుప్ఫపూర మమ ఉత్తమఙ్గజోతి** చమ్పకసుమనమల్లికాదీహి పుప్ఫేహి పూరితో పుబ్బే మమ కేసకలాపో నిమ్మలోతి అత్థో. **తన్తి** ఉత్తమఙ్గజం. **అథ** పచ్ఛా ఏతరహి **సలోమగన్ధికం** పాకతికలోమగన్ధమేవ జాతం. అథ వా **సలోమగన్ధికన్తి** మేణ్డకలోమేహి సమానగన్ధం. “ఏళకలోమగన్ధ”న్తిపి వదన్తి.

కాననంవ సహితం సురోపితన్తి సుట్ఠు రోపితం సహితం ఘనసన్నివేసం ఉద్ధమేవ ఉట్ఠితం ఉజుకదీఘసాఖం ఉపవనం వియ. **కోచ్ఛసూచివిచితగ్గసోభితన్తి** పుబ్బే కోచ్ఛేన సువణ్ణసూచియా చ కేసజటావిజటనేన విచితగ్గం హుత్వా సోభితం, ఘనభావేన వా కోచ్ఛసదిసం హుత్వా పణదన్తసూచీహి విచితగ్గతాయ సోభితం. **తన్తి** ఉత్తమఙ్గజం. **విరలం తహిం తహిన్తి** తత్థ తత్థ విరలం విలూనకేసం.

కణ్హఖన్ధకసువణ్ణమణ్డితన్తి సువణ్ణవజిరాదీహి విభూసితం కణ్హకేసపుఞ్జకం. యే పన “సణ్హకణ్డకసువణ్ణమణ్డిత”న్తి పఠన్తి, తేసం సణ్హాహి సువణ్ణసూచీహి జటావిజటనేన మణ్డితన్తి అత్థో. **సోభతే సువేణీహిలఙ్కతన్తి** సున్దరేహి రాజరుక్ఖమాలా సదిసేహి కేసవేణీహి అలఙ్కతం హుత్వా పుబ్బే విరాజతే. **తం జరాయ ఖలితం సిరం కతన్తి** తం తథా సోభితం సిరం ఇదాని జరాయ ఖలితం ఖణ్డితాఖణ్డితం విలూనకేసం కతం.

చిత్తకారసుకతావ లేఖికాతి చిత్తకారేన సిప్పినా నీలాయ వణ్ణధాతుయా సుట్ఠు కతా లేఖా వియ సోభతే. **సు భముకా పురే మమాతి** సున్దరా భముకా పుబ్బే మమ సోభనం గతా. **వలిభిప్పలమ్బితాతి** నలాటన్తే ఉప్పన్నాహి వలీహి పలమ్బన్తా రితా.

భస్సరాతి భాసురా. **సురుచిరాతి** సుట్ఠు రుచిరా. **యథా మణీతి** మణిముద్దికా వియ. **నేత్తహేసున్తి** సునేత్తా అహేసుం. **అభినీలమాయతాతి** అభినీలా హుత్వా ఆయతా. **తేతి** నేత్తా. **జరాయభిహతాతి** జరాయ అభిహతా.

సణ్హతుఙ్గసదిసీ చాతి సణ్హా తుఙ్గా సేసముఖావయవానం అనురూపా చ. **సోభతేతి** వట్టేత్వా ఠపితహరితాలవట్టి వియ మమ నాసికా సోభతే. **సు అభియోబ్బనం పతీతి** సున్దరే అభినవయోబ్బనకాలే సా నాసికా ఇదాని జరాయ నివారితసోభతాయ పరిసేదితా వియ వరత్తా వియ చ జాతా.

కఙ్కణంవ సుకతం సునిట్ఠితన్తి సుపరికమ్మకతం సువణ్ణకఙ్కణం వియ వట్టులభావం సన్ధాయ వదతి. **సోభరేతి** సోభన్తే. "సోభన్తే"తి వా పాఠో. **సుఇతి** నిపాతమత్తం. **కణ్ణపాళియోతి** కణ్ణగన్ధా. **వలిభిప్పలమ్బితాతి** తహిం తహిం ఉప్పన్నవలీహి వలితా హుత్వా వట్టనియా పణామితవత్థఖన్దా వియ భస్సన్తా ఓలమ్బన్తి.

పత్తలీమకులవణ్ణసాదిసాతి కదలిమకులసదిసవణ్ణసణ్ఠానా. **ఖణ్డితాతి** భేదనపతనేహి ఖణ్డితా ఖణ్డభావం గతా. **అసితాతి** వణ్ణభేదేన అసితభావం గతా.

కాననమ్హి వనసణ్డచారినీ, కోకిలావ మధురం నికూజిహన్తి వనసణ్డే గోచరచరణేన వనసణ్డచారినీ కాననే అనుసంగీతనివాసినీ కోకిలా వియ మధురాలాపం నికూజిహం. **తన్తి** నికూజితం ఆలాపం. **ఖలితం తహిం తహిన్తి** ఖణ్డదన్తాదిభావేన తత్థ తత్థ పక్ఖలితం జాతం.

సణ్హకమ్బురివ సుప్పమజ్జితాతి సుట్ఠు పమజ్జితా సణ్హా సువణ్ణసఙ్ఖా వియ. **భగ్గా వినామితాతి** మంసపరిక్ఖయేన విభూతసిరాజాలతాయ భగ్గా హుత్వా వినతా.

వట్టపలిఘసదిసోపమాతి వట్టేన పలిఘదణ్డేన సమసమా. **తాతి** తా ఉభోపి బాహాయో. **యథా పాటలిబ్బలితాతి** జజ్జరభావేన పలితపాటలిసాఖాసదిసా.

సణ్హముద్దికసువణ్ణమణ్డితాతి సువణ్ణమయాహి మట్ఠభాసురాహి ముద్దికాహి విభూసితా. **యథా మూలమూలికాతి** మూలకకణ్డసదిసా.

పీనవట్టసహితుగ్గతాతి పీనా వట్టా అఞ్ఞమఞ్ఞం సహితావ హుత్వా ఉగ్గతా ఉద్ధముఖా. **సోభతే సు థనకా పురే మమాతి** మమ ఉభోపి థనా యథావుత్తరూపా హుత్వా సువణ్ణకలసియో వియ సోభింసు. పుథుత్తే హి ఇదం ఏకవచనం, అతీతత్థే చ వత్తమానవచనం. **థేవికీవ లమ్బన్తి నోదకాతి** తే ఉభోపి మే థనా నోదకా గలితజలా వేణుదణ్డకే రపితఉదకభస్మా వియ లమ్బన్తి.

కఞ్చనఫలకంవ సమ్మట్ఠన్తి జాతిహిఙ్గులకేన మక్ఖిత్వా చిరపరిమజ్జితసోవణ్ణఫలకం వియ సోభతే. **సో వలీహి సుఖుమాహి ఓతతోతి** సో మమ కాయో ఇదాని సుఖుమాహి వలీహి తహిం తహిం వితతో వలిత్తచతం ఆపన్నో.

నాగభోగసదిసోపమాతి హత్థినాగస్స హత్థేన సమసమా. హత్థో హి ఇధ భుఞ్జతి ఏతేనాతి భోగోతి వుత్తో. **తేతి** ఊరుయో. **యథా వేళునాళియోతి** ఇదాని వేళుపబ్బసదిసా అహేసుం.

సణ్హనూపురసువణ్ణమణ్డితాతి సినిద్ధమట్ఠేహి సువణ్ణనూపురేహి విభూసితా. **జఙ్ఘాతి** అట్ఠిజఙ్ఘాయో. **తాతి** తా జఙ్ఘాయో. **తిలదణ్డకారివాతి** అప్పమంసలోహితత్తా కిసభావేన లూనావసిట్ఠవిసుక్ఖతిలదణ్డకా వియ అహేసుం. ర-కారో పదసన్ధికరో.

తూలపుణ్ణసదిసోపమాతి ముదుసినిద్ధభావేన సిమ్బలితూలపుణ్ణపలిగుణ్ఠితఉపాహనసదిసా. తే మమ పాదా ఇదాని ఫుటితా ఫలితా, **వలీమతా** వలిమన్తో జాతా.

ఏదిసోతి ఏవరూపో. **అహు** అహోసి యథావుత్తప్పకారో. **అయం సముస్సయోతి** అయం మమ కాయో. **జజ్జరోతి** సిథిలాబన్ధో . **బహుదుఖానమాలయోతి** జరాదిహేతుకానం బహూనం దుక్ఖానం ఆలయభూతో. **నోపలేపపతితోతి** నో అయం సముస్సయో అపలేపపతితో అభిసఙ్ఖారాలేపపరిక్ఖయేన పతితో పాతాభిముఖోతి అత్థో. నోపి అలేపపతితోతి వా పదవిభాగో, నో ఏవత్థో. **జరాఘరోతి** జిణ్ణఘరసదిసో. జరాయ వా ఘరభూతో అహోసి. తస్మా **సచ్చవాదినో** ధమ్మానం యథాభూతం సభావం సమ్మదేవ ఞత్వా కథనతో అవితథవాదినో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స మమ సత్థువచనం అనఞ్ఞథా.

ఏవం అయం థేరీ అత్తనో అత్తభావే అనిచ్చతాయ సల్లక్ఖణముఖేన సబ్బేసుపి తేభూమకధమ్మేసు అనిచ్చతం ఉపధారేత్వా తదనుసారేన తత్థ దుక్ఖలక్ఖణం అనత్తలక్ఖణఞ్చ ఆరోపేత్వా విపస్సనం ఉస్సుక్కాపేన్తీ మగ్గపటిపాటియా అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప॰ థేరీ ౨.౪.౨౦౪-౨౧౯) –

"యో రంసిఫుసితావేళో, ఫుస్సో నామ మహాముని;
తస్సాహం భగినీ ఆసిం, అజాయిం ఖత్తియే కులే.

"తస్స ధమ్మం సుణిత్వాహం, విప్పసన్నేన చేతసా;
మహాదానం దదిత్వాన, పత్థయిం రూపసమ్పదం.

"ఏకతింసే ఇతో కప్పే, సిఖీ లోకగ్గనాయకో;
ఉప్పన్నో లోకపజ్జోతో, తిలోకసరణో జినో.

"తదారుణపురే రమ్మే, బ్రహ్మఞ్ఞకులసమ్భవా;
విముత్తచిత్తం కుపితా, భిక్ఖునిం అభిసాపయిం.

"వేసికావ అనాచారా, జినసాసనదూసికా;
ఏవం అక్కోసయిత్వాన, తేన పాపేన కమ్మునా.

"దారుణం నిరయం గన్త్వా, మహాదుక్ఖసమప్పితా;
తతో చుతా మనుస్సేసు, ఉపపన్నా తపస్సినీ.

"దసజాతిసహస్సాని, గణికత్తమకారయిం;
తమ్హా పాపా న ముచ్చిస్సం, భుత్వా దుట్ఠవిసం యథా.

"బ్రహ్మచరియమసేవిస్సం, కస్సపే జినసాసనే;
తేన కమ్మవిపాకేన, అజాయిం తిదసే పురే.

"పచ్ఛిమే భవే సమ్పత్తే, అహోసిం ఓపపాతికా;
అమ్బసాఖన్తరే జాతా, అమ్బపాలీతి తేనహం.

“పరివుతా పాణకోటీహి, పబ్బజిం జినసాసనే;
పత్తాహం అచలం ఠానం, ధీతా బుద్ధస్స ఓరసా.

“ఇద్ధీసు చ వసీ హోమి, సోతధాతువిసుద్ధియా;
చేతోపరియఞాణస్స, వసీ హోమి మహాముని.

“పుబ్బేనివాసం జానామి, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
సబ్బాసవపరిక్ఖీణా, నత్థి దాని పునబ్భవో.

“అత్థధమ్మనిరుత్తీసు, పటిభానే తథేవ చ;
ఞాణం మే విమలం సుద్ధం, బుద్ధసేట్ఠస్స వాహసా.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
నాగీవ బన్ధనం ఛేత్వా, విహరామి అనాసవా.

“స్వాగతం వత మే ఆసి, బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“పటిసమ్భిదా చతస్సో, విమోక్ఖాపి చ అట్ఠిమే;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన తా ఏవ గాథా పచ్చుదాహాసీతి.

అమ్బపాలీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. రోహినీథేరీగాథావణ్ణనా

సమణాతి భోతి సుపీతిఆదికా రోహినియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ ఇతో ఏకనవుతికప్పే విపస్సిస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, ఏకదివసం బన్ధుమతీనగరే భగవన్తం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పత్తం గహేత్వా పూవస్స పూరేత్వా భగవతో దత్వా పీతిసోమనస్సజాతా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్ది. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన దేవమనుస్సేసు సంసరన్తీ అనుక్కమేన ఉపచితవిమోక్ఖసమ్భారా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వేసాలియం మహావిభవస్స బ్రాహ్మణస్స గేహే నిబ్బత్తిత్వా **రోహినీ**తి లద్ధనామా విఞ్ఞుతం పత్వా, సత్థరి వేసాలియం విహరన్తే విహారం గన్త్వా ధమ్మం సుత్వా సోతాపన్నా హుత్వా మాతాపితూనం ధమ్మం దేసేత్వా సాసనే పసాదం ఉప్పాదేత్వా తే అనుజానాపేత్వా సయం పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం –

“నగరే బన్ధుమతియా, విపస్సిస్స మహేసినో;
పిణ్డాయ విచరన్తస్స, పూవేదాసిమహం తదా.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా, తావతింసమగచ్ఛహం.

“ఛత్తింసదేవరాజూనం , మహేసిత్తమకారయిం;
పఞ్ఞాసచక్కవత్తీనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“మనసా పత్థితా నామ, సబ్బా మయ్హం సమిజ్ఝథ;
సమ్పత్తిం అనుభోత్వాన, దేవేసు మనుజేసు చ.

“పచ్ఛిమే భవసమ్పత్తే, జాతో విప్పకులే అహం;
రోహినీ నామ నామేన, ఞాతకేహి పియాయితా.

“భిక్ఖూనం సన్తికం గన్త్వా, ధమ్మం సుత్వా యథాతథం;
సంవిగ్గమానసా హుత్వా, పబ్బజిం అనగారియం.

“యోనిసో పదహన్తీనం, అరహత్తమపాపుణిం;
ఏకనవుతితో కప్పే, యం దానమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, పూవదానస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే॰… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా పుబ్బే సోతాపన్నకాలే పితరా అత్తనా చ వచనపటివచనవసేన వుత్తగాథా ఉదానవసేన భాసన్తీ –

౨౭౧.“సమణాతి భోతి సుపి, సమణాతి పబుజ్ఝసి;
సమణానేవ కిత్తేసి, సమణీ నూన భవిస్ససి.

౨౭౨.“విపులం అన్నఞ్చ పానఞ్చ, సమణానం పవేచ్ఛసి;
రోహినీ దాని పుచ్ఛామి, కేన తే సమణా పియా.

౨౭౩. “అకమ్మకామా అలసా, పరదత్తూపజీవినో;
ఆసంసుకా సాదుకామా, కేన తే సమణా పియా.

౨౭౪.“చిరస్సం వత మం తాత, సమణానం పరిపుచ్ఛసి;
తేసం తే కిత్తయిస్సామి, పఞ్ఞాసీలపరక్కమం.

౨౭౫.“కమ్మకామా అనలసా, కమ్మసేట్ఠస్స కారకా;
రాగం దోసం పజహన్తి, తేన మే సమణా పియా.

౨౬౬.“తీణి పాపస్స మూలాని, ధునన్తి సుచికారినో;
సబ్బం పాపం పహీనేసం, తేన మే సమణా పియా.

౨౬౭.“కాయకమ్మం సుచి నేసం, వచీకమ్మఞ్చ తాదిసం;
మనోకమ్మం సుచి నేసం, తేన మే సమణా పియా.

౨౬౮.“విమలా సఙ్ఖముత్తావ, సుద్ధా సన్తరబాహిరా;
పుణ్ణా సుక్కాన ధమ్మానం, తేన మే సమణా పియా.

౨౬౯.“బహుస్సుతా ధమ్మధరా, అరియా ధమ్మజీవినో;
అత్థం ధమ్మఞ్చ దేసేన్తి, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౦.“బహుస్సుతా ధమ్మధరా, అరియా ధమ్మజీవినో;
ఏకగ్గచిత్తా సతిమన్తో, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౧.“దూరఙ్గమా సతిమన్తో, మన్తభాణీ అనుద్ధతా;
దుక్ఖస్సన్తం పజానన్తి, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౨.“యస్మా గామా పక్కమన్తి, న విలోకేన్తి కిఞ్చనం;
అనపేక్ఖావ గచ్ఛన్తి, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౩.“న తే సం కోట్ఠే ఓపేన్తి, న కుమ్భిం న ఖళోపియం;
పరినిట్ఠితమేసానా, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౪.“న తే హిరఞ్ఞం గణ్హన్తి, న సువణ్ణం న రూపియం;
పచ్చుప్పన్నేన యాపేన్తి, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౫.“నానాకులా పబ్బజితా, నానాజనపదేహి చ;
అఞ్ఞమఞ్ఞం పియాయన్తి, తేన మే సమణా పియా.

౨౭౬.“అత్థాయ వత నో భోతి, కులే జాతాసి రోహినీ;
సద్ధా బుద్ధే చ ధమ్మే చ, సఙ్ఘే చ తిబ్బగారవా.

౨౭౭.“తువఞ్హేతం పజానాసి, పుఞ్ఞక్ఖేత్తం అనుత్తరం;
అమ్హమ్పి ఏతే సమణా, పటిగ్గణ్హన్తి దక్ఖిణం.

౨౭౮.“పతిట్ఠితో హేత్థ యఞ్ఞో, విపులో నో భవిస్సతి;

సచే భాయసి దుక్ఖస్స, సచే తే దుక్ఖమప్పియం.

౨౮౯.“ఉపేహి సరణం బుద్ధం, ధమ్మం సఙ్ఘఞ్చ తాదినం;

సమాదియాహి సీలాని, తం తే అత్థాయ హేహితి.

౨౯౦.“ఉపేమి సరణం బుద్ధం, ధమ్మం సఙ్ఘఞ్చ తాదినం;

సమాదియామి సీలాని, తం మే అత్థాయ హేహితి.

౨౯౧.“బ్రహ్మబన్ధు పురే ఆసిం, సో ఇదానిమ్హి బ్రాహ్మణో;

తేవిజ్జో సోత్తియో చమ్హి, వేదగూ చమ్హి న్హాతకో”తి. –

ఇమా గాథా పచ్చుదాహాసి.

తత్థ ఆదితో తిస్సో గాథా అత్తనో ధీతు భిక్ఖూసు సమ్ముతిం అనిచ్ఛన్తేన వుత్తా. తత్థ **సమణాతి భోతి సుపీతి** భోతి త్వం సుపనకాలేపి “సమణా సమణా”తి కిత్తేన్తీ సమణపటిబద్ధంయేవ కథం కథేన్తీ సుపసి. **సమణాతి పబుజ్ఝసీతి** సుపనతో ఉట్ఠహన్తీపి “సమణా”ఇచ్చేవం వత్వా పబుజ్ఝసి నిద్దాయ వుట్ఠాసి. **సమణానేవ కిత్తేసీతి** సబ్బకాలమ్పి సమణే ఏవ సమణానమేవ వా గుణే కిత్తేసి అభిత్థవసి. **సమణీ నూన భవిస్ససీతి** గిహిరూపేన ఠితాపి చిత్తేన సమణీ ఏవ మఞ్ఞే భవిస్ససి. అథ వా **సమణీ నూన భవిస్ససీతి** ఇదాని గిహిరూపేన ఠితాపి న చిరేనేవ సమణీ ఏవ మఞ్ఞే భవిస్ససి సమణేసు ఏవ నిన్నపోణభావతో.

పవేచ్ఛసీతి దేసి. **రోహినీ దాని పుచ్ఛామీతి**, అమ్మ రోహిని, తం అహం ఇదాని పుచ్ఛామీతి బ్రాహ్మణో అత్తనో ధీతరం పుచ్ఛన్తో ఆహ. **కేన తే సమణా పియాతి**, అమ్మ రోహిని, త్వం సయన్తీపి పబుజ్ఝన్తీపి అఞ్ఞదాపి సమణానమేవ గుణే కిత్తయసి, కేన నామ కారణేన తుయ్హం సమణా పియాయితబ్బా జాతాతి అత్థో.

ఇదాని బ్రాహ్మణో సమణేసు దోసం ధీతు ఆచిక్ఖన్తో ‘‘**అకమ్మకామా**’’తి గాథమాహ. తత్థ **అకమ్మకామాతి** న కమ్మకామా, అత్తనో పరేసఞ్చ అత్థావహం కిఞ్చి కమ్మం న కాతుకామా. **అలసాతి** కుసీతా. **పరదత్తూపజీవినోతి** పరేహి దిన్నేనేవ ఉపజీవనసీలా. **ఆసంసుకాతి** తతో ఏవ ఘాసచ్ఛాదనాదీనం ఆసీసనకా. **సాదుకామాతి** సాదుం మధురమేవ ఆహారం ఇచ్ఛనకా. సబ్బమేతం బ్రాహ్మణో సమణానం గుణే అజానన్తో అత్తనావ పరికప్పితం దోసమాహ.

తం సుత్వా రోహినీ “లద్ధో దాని మే ఓకాసో అయ్యానం గుణే కథేతు”న్తి తుట్ఠమానసా భిక్ఖూనం గుణే కిత్తేతుకామా పరమం తావ తేసం కిత్తనే సోమనస్సం పవేదేన్తీ ‘‘**చిరస్సం వత మం, తాతా**’’తి గాథమాహ. తత్థ **చిరస్సం వతాతి** చిరేన వత. **తాతాతి** పితరం ఆలపతి. **సమణానన్తి** సమణే సమణానం వా మయ్హం పియాయితబ్బం పరిపుచ్ఛసి. **తేసన్తి** సమణానం. **పఞ్ఞాసీలపరక్కమన్తి** పఞ్ఞఞ్చ సీలఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ.

కిత్తయిస్సామీతి కథయిస్సామి. పటిజానేత్వా తే కిత్తేన్తీ “అకమ్మకామా అలసా”తి తేన వుత్తం దోసం తావ నిబ్బేఠేత్వా తప్పటిపక్ఖభూతం గుణం దస్సేతుం ‘‘**కమ్మకామా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **కమ్మకామాతి** వత్తపటివత్తాదిభేదం కమ్మం సమణకిచ్చం పరిపూరణవసేన కామేన్తి ఇచ్ఛన్తీతి కమ్మకామా. తత్థ యుత్తప్పయుత్తా హుత్వా ఉట్ఠాయ సముట్ఠాయ

వాయమనతో న అలసాతి **అనలసా**. తం పన కమ్మం సేట్ఠం ఉత్తమం నిబ్బానావహమేవ కరోన్తీతి **కమ్మసేట్ఠస్స కారకా**. కరోన్తా పన తం పటిపత్తియా అనవజ్జభావతో **రాగం దోసం పజహన్తి,** యథా రాగదోసా పహీయన్తి, ఏవం సమణా కమ్మం కరోన్తి. **తేన మే సమణా పియాతి** తేన యథావుత్తేన సమ్మాపటిపజ్జనేన మయ్హం సమణా పియాయితబ్బాతి అత్థో.

తీణి పాపస్స మూలానీతి లోభదోసమోహసఙ్ఖాతాని అకుసలస్స తీణి మూలాని. **ధునన్తీతి** నిగ్ఘాతేన్తి, పజహన్తీతి అత్థో. **సుచికారినోతి** అనవజ్జకమ్మకారినో. **సబ్బం పాపం పహీనేసన్తి** అగ్గమగ్గాధిగమేన ఏసం సబ్బమ్పి పాపం పహీనం.

ఏవం "సమణా సుచికారినో"తి సఙ్ఖేపతో వుత్తమత్థం విభజిత్వా దస్సేతుం "**కాయకమ్మ**"న్తి గాథమాహ. తం సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

విమలా సఙ్ఖముత్తావాతి సుధోతసఙ్ఖా వియ ముత్తా వియ చ విగతమలా రాగాదిమలరహితా. **సుద్ధా సన్తరబాహిరాతి** సన్తరఞ్చ బాహిరఞ్చ సన్తరబాహిరం. తతో సన్తరబాహిరతో సుద్ధా, సుద్ధాసయపయోగాతి అత్థో. **పుణ్ణా సుక్కాన ధమ్మానన్తి** ఏకన్తసుక్కేహి అనవజ్జధమ్మేహి పరిపుణ్ణా, అసేఖేహి సీలక్ఖన్ధాదీహి సమన్నాగతాతి అత్థో.

సుత్తగేయ్యాదిబహుం సుతం ఏతేసం, సుతేన వా ఉప్పన్నాతి **బహుస్సుతా,** పరియత్తిబాహుసచ్చేన పటివేధబాహుసచ్చేన చ సమన్నాగతాతి అత్థో. తమేవ దువిధమ్పి ధమ్మం ధారేన్తీతి **ధమ్మధరా**. సత్తానం ఆచారసమాచారసిక్ఖాపదేన అరీయన్తీతి **అరియా**. ధమ్మేన ఞాయేన జీవన్తీతి **ధమ్మజీవినో. అత్థం ధమ్మఞ్చ దేసేన్తీతి** భాసితత్థఞ్చ దేసనాధమ్మఞ్చ కథేన్తి పకాసేన్తి. అథ వా అత్థతో అనపేతం ధమ్మతో అనపేతఞ్చ దేసేన్తి ఆచిక్ఖన్తి.

ఏకగ్గచిత్తాతి సమాహితచిత్తా. **సతిమన్తోతి** ఉపట్ఠితసతినో.

దూరఙ్గమాతి అరఞ్ఞగతా, మనుస్సూపచారం ముఞ్చిత్వా దూరం గచ్ఛన్తా, ఇద్ధానుభావేన వా యథారుచితం దూరం ఠానం గచ్ఛన్తీతి దూరఙ్గమా. మన్తా వుచ్చతి పఞ్ఞా, తాయ భణనసీలతాయ **మన్తభాణీ**. న ఉద్ధతాతి **అనుద్ధతా,** ఉద్ధచ్చరహితా వూపసన్తచిత్తా. **దుక్ఖస్సన్తం పజానన్తీతి** వట్టదుక్ఖస్స పరియన్తభూతం నిబ్బానం పటివిజ్ఝన్తి.

న విలోకేన్తి కిఞ్చనన్తి యతో గామతో పక్కమన్తి, తస్మిం గామే కఞ్చి సత్తం వా సఙ్ఖారం వా అపేక్ఖావసేన న ఓలోకేన్తి, అథ ఖో పన అనపేక్ఖావ గచ్ఛన్తి పక్కమన్తి.

న తే సం కోట్ఠే ఓపేన్తీతి తే సమణా సం అత్తనో సన్తకం సాపతేయ్యం కోట్ఠే న ఓపేన్తి న పటిసామేత్వా ఠపేన్తి తాదిసస్స పరిగ్గహస్స అభావతో. **కుమ్భిన్తి** కుమ్భియం. **ఖళోపియన్తి** పచ్ఛియం. **పరినిట్ఠితమేసానాతి** పరకులేసు పరేసం అత్థాయ సిద్ధమేవ ఘాసం పరియేసన్తా.

హిరఞ్ఞన్తి కహాపణం. **రూపియన్తి** రజతం. **పచ్చుప్పన్నేన యాపేన్తీతి** అతీతం అననుసోచన్తా అనాగతఞ్చ అపచ్చాసీసన్తా పచ్చుప్పన్నేన యాపేన్తి అత్తభావం పవత్తేన్తి.

అఞ్ఞమఞ్ఞం పిహయన్తీతి అఞ్ఞమఞ్ఞస్మిం మేత్తిం కరోన్తి. "పిహాయన్తీ"తి పాఠో, సో ఏవ అత్థో.

ఏవం సో బ్రాహ్మణో ధీతుయా సన్తికే భిక్ఖూనం గుణే సుత్వా పసన్నమానసో ధీతరం పసంసన్తో ‘‘**అత్థాయ వతా**’’తిఆదిమాహ.

అమ్హమ్పీతి అమ్హాకమ్పి. **దక్ఖిణ**న్తి దేయ్యధమ్మం.

ఏత్థాతి ఏతేసు సమణేసు. **యఞ్ఞో**తి దానధమ్మో. **విపులో**తి విపులఫలో. సేసం వుత్తనయమేవ.

ఏవం బ్రాహ్మణో సరణేసు సీలేసు చ పతిట్ఠితో అపరభాగే సఞ్జాతసంవేగో పబ్బజిత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా అరహత్తే పతిట్ఠాయ అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానేన్తో ‘‘**బ్రహ్మబన్ధూ**’’తి గాథమాహ. తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తోయేవ.

రోహినీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. చాపాథేరీగాథావణ్ణనా

లట్ఠిహత్థో పురే ఆసీతిఆదికా చాపాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ, అనుక్కమేన ఉపచితకుసలమూలా సమ్భతవిమోక్ఖసమ్భారా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే వఙ్గహారజనపదే అఞ్ఞతరస్మిం మిగలుద్దకగామే జేట్ఠకమిగలుద్దకస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి, **చాపా**తిస్సా నామం అహోసి. తేన చ సమయేన ఉపకో ఆజీవకో బోధిమణ్డతో ధమ్మచక్కం పవత్తేతుం బారాణసిం ఉద్దిస్స గచ్ఛన్తేన సత్థారా సమాగతో ‘‘విప్పసన్నాని ఖో తే, ఆవుసో, ఇన్ద్రియాని, పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో, కంసి త్వం, ఆవుసో, ఉద్దిస్స పబ్బజితో, కో వా తే సత్థా, కస్స వా త్వం ధమ్మం రోచేసీ’’తి (మహావ. ౧౧; మ. ని. ౧.౨౮౫) పుచ్ఛిత్వా –

‘‘సబ్బాభిభూ సబ్బవిదూహమస్మి, సబ్బేసు ధమ్మేసు అనూపలిత్తో;
సబ్బఞ్జహో తణ్హాక్ఖయే విముత్తో, సయం అభిఞ్ఞాయ కముద్దిసేయ్యం. (ధ. ప. ౩౫౩; మహావ. ౧౧; కథా. ౪౦౫; మ. ని. ౧.౨౮౫);

‘‘న మే ఆచరియో అత్థి, సదిసో మే న విజ్జతి;
సదేవకస్మిం లోకస్మిం, నత్థి మే పటిపుగ్గలో.

‘‘అహఞ్హి అరహా లోకే, అహం సత్థా అనుత్తరో;
ఏకోమ్హి సమ్మాసమ్బుద్ధో, సీతిభూతోస్మి నిబ్బుతో.

‘‘ధమ్మచక్కం పవత్తేతుం, గచ్ఛామి కాసినం పురం;
అన్ధీభూతస్మిం లోకస్మిం, ఆహఞ్ఛం అమతదున్దుభి’’న్తి. (మహావ. ౧౧; కథా. ౪౦౫; మ. ని. ౧.౨౮౫) –

సత్థారా అత్తనో సబ్బఞ్ఞుబుద్ధభావే ధమ్మచక్కపవత్తనే చ పవేదితే పసన్నచిత్తో సో ‘‘హుపేయ్యపావుసో, అరహసి అనన్తజినో’’తి (మహావ. ౧౧; మ. ని. ౧.౨౮౫) వత్వా ఉమ్మగ్గం గహేత్వా పక్కన్తో వఙ్గహారజనపదం అగమాసి. సో తత్థ ఏకం మిగలుద్దకగామకం ఉపనిస్సాయ వాసం కప్పేసి. తం తత్థ జేట్ఠకమిగలుద్దకో ఉపట్ఠాసి. సో ఏకదివసం దూరం మిగవం

గచ్ఛన్తో “మయ్హం అరహన్తే మా పమజ్జీ”తి అత్తనో ధీతరం చాపం ఆణాపేత్వా అగమాసి సద్ధిం పుత్తభాతుకేహి. సా చస్స ధీతా అభిరూపా హోతి దస్సనీయా.

అథ ఖో ఉపకో ఆజీవకో భిక్ఖాచారవేలాయం మిగలుద్దకస్స ఘరం గతో పరివిసితుం ఉపగతం చాపం దిస్వా రాగేన అభిభూతో భుఞ్జితుమ్పి అసక్కోన్తో భాజనేన భత్తం ఆదాయ వసనట్ఠానం గన్త్వా భత్తం ఏకమన్తే నిక్ఖిపిత్వా “సచే చాపం లభిస్సామి, జీవామి, నో చే, మరిస్సామీ”తి నిరాహారో నిపజ్జి. సత్తమే దివసే మిగలుద్దకో ఆగన్త్వా ధీతరం పుచ్ఛి – “కిం మయ్హం అరహన్తే న పమజ్జీ”తి? సా “ఏకదివసమేవ ఆగన్త్వా పున నాగతపుబ్బో”తి ఆహ. మిగలుద్దకో చ తావదేవస్స వసనట్ఠానం గన్త్వా “కిం, భన్తే, అఫాసుక”న్తి పాదే పరిమజ్జన్తో పుచ్ఛి. ఉపకో నిత్థునన్తో పరివత్తతియేవ. సో “వదథ, భన్తే, యం మయా సక్కా కాతుం, సబ్బం తం కరిస్సామీ”తి ఆహ. ఉపకో ఏకేన పరియాయేన అత్తనో అజ్ఝాసయం ఆరోచేసి. “ఇతరో జానాసి పన, భన్తే, కిఞ్చి సిప్ప”న్తి. “న జానామీ”తి. “న, భన్తే, కిఞ్చి సిప్పం అజానన్తేన సక్కా ఘరం ఆవసితు”న్తి. సో ఆహ – “నాహం కిఞ్చి సిప్పం జానామి, అపిచ తుమ్హాకం మంసహారకో భవిస్సామి, మంసఞ్చ విక్కిణిస్సామీ”తి. మాగవికో “అమ్హాకమ్పి ఏతదేవ రుచ్చతీ”తి ఉత్తరసాటకం దత్వా అత్తనో సహాయకస్స గేహే కతిపాహం వసాపేత్వా తాదిసే దివసే ఘరం ఆనేత్వా ధీతరం అదాసి.

అథ కాలే గచ్ఛన్తే తేసం సంవాసమన్వాయ పుత్తో నిబ్బత్తి, **సుభద్దో**తిస్స నామం అకంసు. చాపా తస్స రోదనకాలే “ఉపకస్స పుత్త, ఆజీవకస్స పుత్త, మంసహారకస్స పుత్త, మా రోది మా రోదీ”తిఆదినా పుత్తతోసనగీతేన ఉపకం ఉప్పణ్డేసి. సో “మా త్వం చాపే మం ‘అనాథో’తి మఞ్ఞి, అత్థి మే సహాయో అనన్తజినో నామ, తస్సాహం సన్తికం గమిస్సామీ”తి ఆహ. చాపా “ఏవమయం అట్టీయతీ”తి ఞత్వా పునప్పునం తథా కథేసియేవ. సో ఏకదివసం తాయ తథా వుత్తో కుజ్ఝిత్వా గన్తుమారద్ధో. తాయ తం తం వత్వా అనునీయమానోపి సఞ్ఞత్తిం అనాగచ్ఛన్తో పచ్ఛిమదిసాభిముఖో పక్కామి.

భగవా చ తేన సమయేన సావత్థియం జేతవనే విహరన్తో భిక్ఖూనం ఆచిక్ఖి – “యో, భిక్ఖవే, అజ్జ ‘కుహిం అనన్తజినో’తి ఇధాగన్త్వా పుచ్ఛతి, తం మమ సన్తికం పేసేథా”తి. ఉపకోపి “కుహిం అనన్తజినో వసతీ”తి తత్థ తత్థ పుచ్ఛన్తో అనుపుబ్బేన సావత్థిం గన్త్వా విహారం పవిసిత్వా విహారమజ్ఝే ఠత్వా “కుహిం అనన్తజినో”తి పుచ్ఛి. తం భిక్ఖూ భగవతో సన్తికం నయింసు. సో భగవన్తం దిస్వా “జానాథ మం భగవా”తి ఆహ. “ఆమ, జానామి, కుహిం పన త్వం ఏత్తకం కాలం వసీ”తి? “వఙ్కహారజనపదే, భన్తే”తి. “ఉపక, ఇదాని మహల్లకో జాతో పబ్బజితుం సక్ఖిస్ససీ”తి? “పబ్బజిస్సామి, భన్తే”తి. సత్థా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆణాపేసి – “ఏహి త్వం, భిక్ఖు, ఇమం పబ్బాజేహీ”తి. సో తం పబ్బాజేసి. సో పబ్బజితో సత్థు సన్తికే కమ్మట్ఠానం గహేత్వా భావనం అనుయుఞ్జన్తో న చిరస్సేవ అనాగామిఫలే పతిట్ఠాయ కాలం కత్వా అవిహేసు నిబ్బత్తో, నిబ్బత్తక్ఖణేయేవ అరహత్తం పాపుణి. అవిహేసు నిబ్బత్తమత్తా సత్త జనా అరహత్తం పత్తా, తేసం అయం అఞ్ఞతరో. వుత్తఞ్హేతం –

“అవిహం ఉపపన్నాసే, విముత్తా సత్త భిక్ఖవో;
రాగదోసపరిక్ఖీణా, తిణ్ణా లోకే విసత్తికం.

“ఉపకోపలగణ్డో చ, పక్కుసాతి చ తే తయో;
భద్దియో ఖణ్డదేవో చ, బాహురగ్గి చ సిఙ్గియో;

తే హిత్వా మానుసం దేహం, దిబ్బయోగం ఉపచ్చగు”న్తి. (సం॰ ని॰ ౧.౧౦౫);

ఉపకే పన పక్కన్తే నిబ్బిన్దహదయా చాపా దారకం అయ్యకస్స నియ్యాదేత్వా పుబ్బే ఉపకేన గతమగ్గం గచ్ఛన్తీ సావత్థిం గన్త్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ మగ్గపటిపాటియా అరహత్తే పతిట్ఠితా, అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా పుబ్బే ఉపకేన అత్తనా చ కథితగాథాయో ఉదానవసేన ఏకజ్ఝం కత్వా –

౨౯౨.“లట్ఠిహత్థో పురే ఆసి, సో దాని మిగలుద్దకో;
ఆసాయ పలిపా ఘోరా, నాసక్ఖి పారమేతవే.

౨౯౩.“సుమత్తం మం మఞ్ఞమానా, చాపి పుత్తమతోసయి;
చాపాయ బన్ధనం ఛేత్వా, పబ్బజిస్సం పునోపహం.

౨౯౪.“మా మే కుజ్ఝి మహావీర, మా మే కుజ్ఝి మహాముని;
న హి కోధపరేతస్స, సుద్ధి అత్థి కుతో తపో.

౨౯౫.“పక్కమిస్సఞ్చ నాళాతో, కోధ నాళాయ వచ్ఛతి;
బన్ధన్తీ ఇత్థిరూపేన, సమణే ధమ్మజీవినో.

౨౯౬.“ఏహి కాళ నివత్తస్సు, భుఞ్జ కామే యథా పురే;
అహఞ్చ తే వసీకతా, యే చ మే సన్తి ఞాతకా.

౨౯౭.“ఏత్తో చాపే చతుబ్భాగం, యథా భాససి త్వఞ్చ మే;
తయి రత్తస్స పోసస్స, ఉళారం వత తం సియా.

౨౯౮.“కాళఙ్గినింవ తక్కారిం, పుప్ఫితం గిరిముద్ధని;
ఫుల్లం దాలిమలట్ఠింవ, అన్తోదీపేవ పాటలిం.

౨౯౯.“హరిచన్దనలిత్తఙ్గిం, కాసికుత్తమధారినిం;
తం మం రూపవతిం సన్తిం, కస్స ఓహాయ గచ్ఛసి.

౩౦౦. “సాకున్తికోవ సకుణిం, యథా బన్ధితుమిచ్ఛతి;
ఆహరిమేన రూపేన, న మం త్వం బాధయిస్ససి.

౩౦౧. “ఇమఞ్చ మే పుత్తఫలం, కాళ ఉప్పాదితం తయా;
తం మం పుత్తవతిం సన్తిం, కస్స ఓహాయ గచ్ఛసి.

౩౦౨.“జహన్తి పుత్తే సప్పఞ్ఞా, తతో ఞాతీ తతో ధనం;

పబ్బజన్తి మహావీరా, నాగో ఛేత్వావ బన్ధనం.

౩౦౩. “ఇదాని తే ఇమం పుత్తం, దణ్డేన ఛురికాయ వా;

భూమియం వా నిసుమ్భిస్సం, పుత్తసోకా న గచ్ఛసి.

౩౦౪. “సచే పుత్తం సిఙ్గాలానం, కుక్కురానం పదాహిసి;

న మం పుత్తకత్తే జమ్మి, పునరావత్తయిస్ససి.

౩౦౫. “హన్ద ఖో దాని భద్దన్తే, కుహిం కాళ గమిస్ససి;

కతమం గామనిగమం, నగరం రాజధానియో.

౩౦౬. “అహుమ్హ పుబ్బే గణినో, అస్సమణా సమణమానినో;

గామేన గామం విచరిమ్హ, నగరే రాజధానియో.

౩౦౭. “ఏసో హి భగవా బుద్ధో, నదిం నేరఞ్జరం పతి;

సబ్బదుక్ఖప్పహానాయ, ధమ్మం దేసేతి పాణినం;

తస్సాహం సన్తికం గచ్ఛం, సో మే సత్థా భవిస్సతి.

౩౦౮. “వన్దనం దాని మే వజ్జాసి, లోకనాథం అనుత్తరం;

పదక్ఖిణఞ్చ కత్వాన, ఆదిసేయ్యాసి దక్ఖిణం.

౩౦౯. “ఏతం ఖో లబ్భమమ్హేహి, యథా భాససి త్వఞ్చ మే;

వన్దనం దాని తే వజ్జం, లోకనాథం అనుత్తరం;

పదక్ఖిణఞ్చ కత్వాన, ఆదిసిస్సామి దక్ఖిణం.

౩౧౦. “తతో చ కాళో పక్కామి, నదిం నేరఞ్జరం పతి;

సో అద్దసాసి సమ్బుద్ధం, దేసేన్తం అమతం పదం.

౩౧౧. “దుక్ఖం దుక్ఖసముప్పాదం, దుక్ఖస్స చ అతిక్కమం;

అరియం చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

౩౧౨. “తస్స పాదాని వన్దిత్వా, కత్వాన నం పదక్ఖిణం;

చాపాయ ఆదిసిత్వాన, పబ్బజిం అనగారియం;

తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **లట్ఠిహత్థో**తి దణ్డహత్థో. **పురే**తి పుబ్బే పరిబ్బాజకకాలే చణ్డగోణకుక్కురాదీనం పరిహరణత్థం దణ్డం హత్థేన గహేత్వా విచరణకో అహోసి. **సో దాని మిగలుద్దకో**తి సో ఇదాని మిగలుద్దేహి సద్ధిం సమ్భోగసంవాసేహి మిగలుద్దో మాగవికో జాతో. **ఆసాయా**తి తణ్హాయ. "ఆసయా"తిపి పాఠో, అజ్ఝాసయహేతూతి అత్థో. **పలిపా**తి కామపఙ్కతో దిట్ఠిపఙ్కతో చ. **ఘోరా**తి అవిదితవిపులానత్థావహత్తా దారుణతో ఘోరా. **నాసక్ఖి పారమేతవే**తి తస్సేవ పలిపస్స పారభూతం నిబ్బానం ఏతుం గన్తుం న అసక్ఖి, న అభిసమ్భునీతి అత్తానమేవ సన్ధాయ ఉపకో వదతి.

సుమత్తం మం మఞ్ఞమానాతి అత్తని సుట్ఠు మత్తం మదప్పత్తం కామగేధవసేన లగ్గం పమత్తం వా కత్వా మం సల్లక్ఖన్తీ. **చాపా పుత్తమతోసయీ**తి మిగలుద్దస్స ధీతా చాపా "ఆజీవకస్స పుత్తా"తిఆదినా మం ఘట్టేన్తీ పుత్తం తోసేసి కేళాయసి. "సుపతి మం మఞ్ఞమానా"తి చ పఠన్తి, సుపతీతి మం మఞ్ఞమానాతి అత్థో. **చాపాయ బన్ధనం ఛేత్వా**తి చాపాయ తయి ఉప్పన్నం కిలేసబన్ధనం ఛిన్దిత్వా. **పబ్బజిస్సం పునోపహ**న్తి పున దుతియవారమ్పి అహం పబ్బజిస్సామి.

ఇదాని తస్సా "మయ్హం అత్థో నత్థీ"తి వదతి, తం సుత్వా చాపా ఖమాపేన్తీ "**మా మే కుజ్ఝీ**"తి గాథమాహ. తత్థ **మా మే కుజ్ఝీ**తి కేళికరణమత్తేన మా మయ్హం కుజ్ఝి. **మహావీర, మహామునీ**తి ఉపకం ఆలపతి. తఞ్హి సా పుబ్బేపి పబ్బజితో, ఇదానిపి పబ్బజితుకామోతి కత్వా ఖన్తిఞ్చ పచ్చాసీసన్తీ "మహామునీ"తి ఆహ. తేనేవాహ – "**న హి కోధపరేతస్స, సుద్ధి అత్థి కుతో తపో**"తి, త్వం ఏత్తకమ్పి అసహన్తో కథం చిత్తం దమేస్ససి, కథం వా తపం చరిస్ససీతి అధిప్పాయో.

అథ నాళం గన్త్వా జీవితుకామోసీతి చాపాయ వుత్తో ఆహ – "**పక్కమిస్సఞ్చ నాళాతో, కోధ నాళాయ వచ్ఛతీ**"తి కో ఇధ నాళాయ వసిస్సతి, నాళాతోవ అహం పక్కమిస్సామేవ. సో హి తస్స జాతగామో, తతో నిక్ఖమిత్వా పబ్బజి. సో చ మగధరట్ఠే బోధిమణ్డస్స ఆసన్నపదేసే, తం సన్ధాయ వుత్తం. **బన్ధన్తీ ఇత్థిరూపేన, సమణే ధమ్మజీవినో**తి చాపే త్వం ధమ్మేన జీవన్తే ధమ్మికే పబ్బజితే అత్తనో ఇత్థిరూపేన ఇత్థికుత్తాకప్పేహి బన్ధన్తీ తిట్ఠసి. యేనాహం ఇదాని ఏదిసో జాతో, తస్మా తం పరిచ్చజామీతి అధిప్పాయో.

ఏవం వుత్తే చాపా తం నివత్తేతుకామా "**ఏహి, కాళా**"తి గాథమాహ. తస్సత్థో – కాళవణ్ణతాయ, **కాళ,** ఉపక, ఏహి **నివత్తస్సు** మా పక్కమి, పుబ్బే వియ కామే పరిభుఞ్జ, అహఞ్చ యే చ మే సన్తి ఞాతకా, తే సబ్బేవ తుయ్హం మా పక్కమితుకామతాయ **వసీకతా** వసవత్తినో కతాతి.

తం సుత్వా ఉపకో "**ఏత్తో చాపే**"తి గాథమాహ. తత్థ **చాపే**తి చాపే. చాపసదిసఅఙ్గలట్ఠితాయ హి సా, చాపాతి నామం లభి, తస్మా, చాపాతి వుచ్చతి. త్వం చాపే, యథా భాససి, ఇదాని యాదిసం కథేసి, ఇతో **చతుబ్భాగ**మేవ పియసముదాచారం కరేయ్యాసి. తయి **రత్తస్స** రాగాభిభూతస్స పురిసస్స ఉళారం వత తం సియా, అహం పనేతరహి తయి కామేసు చ విరత్తో, తస్మా చాపాయ వచనే న తిట్ఠామీతి అధిప్పాయో.

పున, చాపా, అత్తని తస్స ఆసత్తిం ఉప్పాదేతుకామా "**కాళఙ్గిని**"న్తి ఆహ. తత్థ, **కాళా**తి తస్సాలపనం. **అఙ్గిని**న్తి అఙ్గలట్ఠిసమ్పన్నం. **ఇవా**తి ఉపమాయ నిపాతో. **తక్కారిం పుప్ఫితం గిరిముద్ధనీ**తి పబ్బతముద్ధని ఠితం సుపుప్ఫితదాలిమలట్ఠిం వియ. "ఉక్కాగారి"న్తి చ కేచి పఠన్తి, అఙ్గత్థిలట్ఠిం వియాతి అత్థో. గిరిముద్ధనీతి చ ఇదం కేనచి అనుపహతసోభతాదస్సనత్థం వుత్తం. కేచి "కాలిఙ్గిని"న్తి పాఠం వత్వా తస్స కుమ్భణ్డలతాసదిసన్తి అత్థం వదన్తి. **ఫుల్లం**

దాలిమలట్ఠింవాతి పుప్ఫితం బీజపూరలతం వియ. **అన్తోదీపేవ పాటలి**న్తి దీపకబ్భన్తరే పుప్ఫితపాటలిరుక్ఖం వియ, దీపగ్గహణఞ్చేత్థ సోభాపాటిహారియదస్సనత్థమేవ.

హరిచన్దనలిత్తఙ్గిన్తి లోహితచన్దనేన అనులిత్తసబ్బఙ్గిం. **కాసికుత్తమధారిని**న్తి ఉత్తమకాసికవత్థధరం. **తం మ**న్తి తాదిసం మం. **రూపవతిం సన్త**న్తి రూపసమ్పన్నం సమానం. **కస్స ఓహాయ గచ్ఛసీ**తి కస్స నామ సత్తస్స, కస్స వా హేతునో, కేన కారణేన, ఓహాయ పహాయ పరిచ్చజిత్వా గచ్ఛసి.

ఇతో పరమ్పి తేసం వచనపటివచనగాథావ ఠపేత్వా పరియోసానే తిస్సో గాథా. తత్థ **సాకున్తికోవా**తి సకుణలుద్దో వియ. **ఆహరిమేన రూపేనా**తి కేసమణ్డనాదినా సరీరజగ్గనేన చేవ వత్థాభరణాదినా చ అభిసఙ్ఖారికేన రూపేన వణ్ణేన కిత్తిమేన చాతురియేనాతి అత్థో. **న మం త్వం బాధయిస్ససీ**తి పుబ్బే వియ ఇదాని మం త్వం న బాధితుం సక్ఖిస్ససి.

పుత్తఫలన్తి పుత్తసఙ్ఖాతం ఫలం పుత్తపసవో.

సప్పఞ్ఞాతి పఞ్ఞవన్తో, సంసారే ఆదీనవవిభావినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతాతి అధిప్పాయో. తే హి అప్పం వా మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం భోగక్ఖన్ధం వా పహాయ పబ్బజన్తి. తేనాహ – "**పబ్బజన్తి మహావీరా, నాగో ఛేత్వావ బన్ధన**"న్తి, అయబన్ధనం వియ హత్థినాగో గిహిబన్ధనం ఛిన్దిత్వా మహావీరియావ పబ్బజన్తి, న నిహీనవీరియాతి అత్థో.

దణ్డేనాతి యేన కేనచి దణ్డేన. **ఛురికాయా**తి ఖురేన. **భూమియం వా నిసుమ్భిస్స**న్తి పథవియం పాతేత్వా పోథనవిజ్ఝనాదినా విబాధిస్సామి. **పుత్తసోకా న గచ్ఛసీ**తి పుత్తసోకనిమిత్తం న గచ్ఛిస్ససి.

పదాహిసీతి దస్ససి. **పుత్తకత్తే**తి పుత్తకారణా. **జమ్మీ**తి తస్సా ఆలపనం, లామకేతి అత్థో.

ఇదాని తస్స గమనం అనుజానిత్వా గమనట్ఠానం జానితుం "**హన్ద ఖో**"తి గాథమాహ.

ఇతరో పుబ్బే అహం అనియ్యానికం సాసనం పగ్గయ్హ అట్ఠాసిం, ఇదాని పన నియ్యానికే అనన్తజినస్స సాసనే ఠాతుకామో, తస్మా తస్స సన్తికం గమిస్సామీతి దస్సేన్తో "**అహుమ్హా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **గణినో**తి గణధరా. **అస్సమణా**తి న సమితపాపా. **సమణమానినో**తి సమితపాపాతి ఏవం సఞ్ఞినో. **విచరిమ్హా**తి పూరణాదీసు అత్తానం పక్ఖిపిత్వా వదతి.

నేరఞ్జరం పతీతి నేరఞ్జరాయ నదియా సమీపే తస్సా తీరే. **బుద్ధో**తి అభిసమ్బోధిం పత్తో, అభిసమ్బోధిం పత్వా ధమ్మం దేసేన్తో సబ్బకాలం భగవా తత్థేవ వసీతి అధిప్పాయేన వదతి.

వన్దనం దాని మే వజ్జాసీతి మమ వన్దనం వదేయ్యాసి, మమ వచనేన లోకనాథం అనుత్తరం వదేయ్యాసీతి అత్థో. **పదక్ఖిణఞ్చ కత్వాన, ఆదిసేయ్యాసి దక్ఖిణ**న్తి బుద్ధం భగవన్తం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వాపి చతూసు ఠానేసు వన్దిత్వా, తతో పుఞ్ఞతో మయ్హం పత్తిదానం దేన్తో పదక్ఖిణం ఆదిసేయ్యాసి బుద్ధగుణానం సుతపుబ్బత్తా హేతుసమ్పన్నతాయ చ ఏవం వదతి.

ఏతం ఖో లబ్భమమ్హేహీతి ఏతం పదక్ఖిణకరణం పుఞ్ఞం అమ్హేహి తవ దాతుం సక్కా, న నివత్తనం, పుబ్బే వియ కాముపభోగో చ న సక్కాతి అధిప్పాయో. **తే వజ్జ**న్తి తవ వన్దనం వజ్జం వక్ఖామి.

సోతి కాళో, **అద్ధసాసీతి** అద్దక్ఖి.

సత్థుదేసనాయం సచ్చకథాయ పధానత్తా తబ్బినిముత్తాయ అభావతో ‘‘**దుక్ఖ**’’న్తిఆది వుత్తం, సేసం వుత్తనయమేవ.

చాపాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. సున్దరీథేరీగాథావణ్ణనా

పేతాని భోతి పుత్తానీతిఆదికా సున్దరియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ ఇతో ఏకతింసకప్పే వేస్సభుస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా ఏకదివసం సత్థారం పిణ్డాయ చరన్తం దిస్వా పసన్నమానసా భిక్ఖం దత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్ది. సత్థా తస్సా చిత్తప్పసాదం ఞత్వా అనుమోదనం కత్వా పక్కామి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతా అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ పరిపక్కఞాణా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే బారాణసియం సుజాతస్స నామ బ్రాహ్మణస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా రూపసమ్పత్తియా **సున్దరీ**తి నామం అహోసి. వయప్పత్తకాలే చస్సా కనిట్ఠభాతా కాలమకాసి. అథస్సా పితా పుత్తసోకేన అభిభూతో తత్థ తత్థ విచరన్తో వాసిట్ఠిత్థేరియా సమాగన్త్వా తం సోకవినోదనకారణం పుచ్ఛన్తో ‘‘పేతాని భోతి పుత్తానీ’’తిఆదికా ద్వే గాథా అభాసి. థేరీ తం సోకాభిభూతం ఞత్వా సోకం వినోదేతుకామా ‘‘బహూని పుత్తసతానీ’’తిఆదికా ద్వే గాథా వత్వా అత్తనో అసోకభావం కథేసి. తం సుత్వా బ్రాహ్మణో ‘‘కథం త్వం, అయ్యే, ఏవం అసోకా జాతా’’తి ఆహ. తస్స థేరీ రతనత్తయగుణం కథేసి.

అథ బ్రాహ్మణో ‘‘కుహిం సత్థా’’తి పుచ్ఛిత్వా ‘‘ఇదాని మిథిలాయం విహరతీ’’తి తం సుత్వా తావదేవ రథం యోజేత్వా రథేన మిథిలం గన్త్వా సత్థారం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా సమ్మోదనీయం కథం కత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తస్స సత్థా ధమ్మం దేసేసి. సో ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధో పబ్బజిత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా ఘటేన్తో వాయమన్తో తతియే దివసే అరహత్తం పాపుణి. అథ సారథి రథం ఆదాయ బారాణసిం గన్త్వా బ్రాహ్మణియా తం పవత్తిం ఆరోచేసి. సున్దరీ అత్తనో పితు పబ్బజితభావం సుత్వా, ‘‘అమ్మ, అహమ్పి పబ్బజిస్సామీ’’తి మాతరం ఆపుచ్ఛి. మాతా ‘‘యం ఇమస్మిం గేహే భోగజాతం, సబ్బం తం తుయ్హం సన్తకం, త్వం ఇమస్స కులస్స దాయాదికా పటిపజ్జ, ఇమం సబ్బభోగం పరిభుఞ్జ, మా పబ్బజీ’’తి ఆహ. సా ‘‘న మయ్హం భోగేహి అత్థో, పబ్బజిస్సామేవాహం, అమ్మా’’తి మాతరం అనుజానాపేత్వా మహతిం సమ్పత్తిం ఖేళపిణ్డం వియ ఛడ్డేత్వా పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ సిక్ఖమానాయేవ హుత్వా విపస్సనం వడ్ఢేత్వా ఘటేన్తీ వాయమన్తీ హేతుసమ్పన్నతాయ ఞాణస్స పరిపాకం గతత్తా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** –

‘‘పిణ్డపాతం చరన్తస్స, వేస్సభుస్స మహేసినో;
కటచ్ఛుభిక్ఖముగ్గయ్హ, బుద్ధసేట్ఠస్సదాసహం.

‘‘పటిగ్గహేత్వా సమ్బుద్ధో, వేస్సభూ లోకనాయకో;
వీథియా సణ్ఠితో సత్థా, అకా మే అనుమోదనం.

‘‘కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వాన, తావతింసం గమిస్ససి;

ఛత్తింసదేవరాజూనం, మహేసిత్తం కరిస్ససి.

“పఞ్ఞాసం చక్కవత్తీనం, మహేసిత్తం కరిస్ససి;
మనసా పత్థితం సబ్బం, పటిలచ్ఛసి సబ్బదా.

“సమ్పత్తిం అనుభోత్వాన, పబ్బజిస్ససి కిఞ్చనా;
సబ్బాసవే పరిఞ్ఞాయ, నిబ్బాయిస్ససినాసవా.

“ఇదం వత్వాన సమ్బుద్ధో, వేస్సభూ లోకనాయకో;
నభం అబ్భుగ్గమీ వీరో, హంసరాజావ అమ్బరే.

“సుదిన్నం మే దానవరం, సుయిట్ఠా యాగసమ్పదా;
కటచ్ఛుభిక్ఖం దత్వాన, పత్తాహం అచలం పదం.

“ఏకతింసే ఇతో కప్పే, యం దానమదదిం తదా;
దుగ్గతిం నాభిజానామి, భిక్ఖాదానస్సిదం ఫలం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం…పే.… కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ విహరన్తీ అపరభాగే “సత్థు పురతో సీహనాదం నదిస్సామీ”తి ఉపజ్ఝాయం ఆపుచ్ఛిత్వా బారాణసితో నిక్ఖమిత్వా సమ్బహులాహి భిక్ఖునీహి సద్ధిం అనుక్కమేన సావత్థిం గన్త్వా సత్థు సన్తికం ఉపసఙ్కమిత్వా సత్థారం వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠితా సత్థారా కతపటిసన్థారా సత్థు ఓరసధీతుభావాదివిభావనేన అఞ్ఞం బ్యాకాసి. అథస్సా మాతరం ఆదిం కత్వా సబ్బో ఞాతిగణో పరిజనో చ పబ్బజి. సా అపరభాగే అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా పితరా వుత్తగాథం ఆదిం కత్వా ఉదానవసేన –

౩౧౩. “పేతాని భోతి పుత్తాని, ఖాదమానా తువం పురే;
తువం దివా చ రత్తో చ, అతీవ పరితప్పసి.

౩౧౪. “సాజ్జ సబ్బాని ఖాదిత్వా, సతపుత్తాని బ్రాహ్మణీ;
వాసేట్ఠి కేన వణ్ణేన, న బాళ్హం పరితప్పసి.

౩౧౫. “బహూని పుత్తసతాని, ఞాతిసఙ్ఘసతాని చ;
ఖాదితాని అతీతంసే, మమ తుయ్హఞ్చ బ్రాహ్మణ.

౩౧౬. “సాహం నిస్సరణం ఞత్వా, జాతియా మరణస్స చ;
న సోచామి న రోదామి, న చాపి పరితప్పయిం.

౩౧౭. “అబ్భుతం వత వాసేట్ఠి, వాచం భాససి ఏదిసిం;

కస్స త్వం ధమ్మమఞ్ఞాయ, గిరం భాససి ఏదిసిం.

౩౧౮. “ఏస బ్రాహ్మణ సమ్బుద్ధో, నగరం మిథిలం పతి;
సబ్బదుక్ఖప్పహానాయ, ధమ్మం దేసేసి పాణినం.

౩౧౯. “తస్స బ్రహ్మే అరహతో, ధమ్మం సుత్వా నిరూపధిం;
తత్థ విఞ్ఞాతసద్ధమ్మా, పుత్తసోకం బ్యపానుదిం.

౩౨౦. “సో అహమ్పి గమిస్సామి, నగరం మిథిలం పతి;
అప్పేవ మం సో భగవా, సబ్బదుక్ఖా పమోచయే.

౩౨౧. “అద్దస బ్రాహ్మణో బుద్ధం, విప్పముత్తం నిరూపధిం;
స్వస్స ధమ్మమదేసేసి, ముని దుక్ఖస్స పారగూ.

౩౨౨. “దుక్ఖం దుక్ఖసముప్పాదం, దుక్ఖస్స చ అతిక్కమం;
అరియం చట్ఠఙ్గికం మగ్గం, దుక్ఖూపసమగామినం.

౩౨౩. “తత్థ విఞ్ఞాతసద్ధమ్మో, పబ్బజ్జం సమరోచయి;
సుజాతో తీహి రత్తీహి, తిస్సో విజ్జా అఫస్సయి.

౩౨౪. “ఏహి సారథి గచ్ఛాహి, రథం నియ్యాదయాహిమం;
ఆరోగ్యం బ్రాహ్మణిం వజ్జ, పబ్బజి దాని బ్రాహ్మణో;
సుజాతో తీహి రత్తీహి, తిస్సో విజ్జా అఫస్సయి.

౩౨౫. “తతో చ రథమాదాయ, సహస్సఞ్చాపి సారథి;
ఆరోగ్యం బ్రాహ్మణింవోచ, ‘పబ్బజి దాని బ్రాహ్మణో;
సుజాతో తీహి రత్తీహి, తిస్సో విజ్జా అఫస్సయి.

౩౨౬. “ఏతఞ్చాహం అస్సరథం, సహస్సఞ్చాపి సారథి;
తేవిజ్జం బ్రాహ్మణం సుత్వా, పుణ్ణపత్తం దదామి తే.

౩౨౭. “తుయ్హేవ హోత్వస్సరథో, సహస్సఞ్చాపి బ్రాహ్మణి;
అహమ్పి పబ్బజిస్సామి, వరపఞ్ఞస్స సన్తికే.

౩౨౮. “హత్థీ గవస్సం మణికుణ్డలఞ్చ, ఫీతఞ్చిమం గహవిభవం పహాయ;
పితా పబ్బజితో తుయ్హం, భుఞ్జ భోగాని సున్దరీ;
తువం దాయాదికా కులే.

౩౨౯. “హత్థీ గవస్సం మణికుణ్డలఞ్చ, రమ్మం చిమం గహవిభవం పహాయ;
పితా పబ్బజితో మయ్హం, పుత్తసోకేన అట్టితో;
అహమ్పి పబ్బజిస్సామి, భాతుసోకేన అట్టితా.

౩౩౦. “సో తే ఇజ్ఝతు సఙ్కప్పో, యం త్వం పత్థేసి సున్దరీ;
ఉత్తిట్ఠపిణ్డో ఉఞ్ఛో చ, పంసుకూలఞ్చ చీవరం;
ఏతాని అభిసమ్భోన్తీ, పరలోకే అనాసవా.

౩౩౧. “సిక్ఖమానాయ మే అయ్యే, దిబ్బచక్ఖు విసోధితం;
పుబ్బేనివాసం జానామి, యత్థ మే వుసితం పురే.

౩౩౨. “తువం నిస్సాయ కల్యాణి, థేరి సఙ్ఘస్స సోభనే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

౩౩౩. “అనుజానాహి మే అయ్యే, ఇచ్ఛే సావత్థి గన్తవే;
సీహనాదం నదిస్సామి, బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికే.

౩౩౪. “పస్స సున్దరి సత్థారం, హేమవణ్ణం హరిత్తచం;
అదన్తానం దమేతారం, సమ్బుద్ధమకుతోభయం.

౩౩౫. “పస్స సున్దరిమాయన్తిం, విప్పముత్తం నిరూపధిం;
వీతరాగం విసంయుత్తం, కతకిచ్చమనాసవం.

౩౩౬. “బారాణసితో నిక్ఖమ్మ, తవ సన్తికమాగతా;
సావికా తే మహావీర, పాదే వన్దతి సున్దరీ.

౩౩౭. “తువం బుద్ధో తువం సత్థా, తుయ్హం ధీతామ్హి బ్రాహ్మణ;
ఓరసా ముఖతో జాతా, కతకిచ్చా అనాసవా.

౩౩౮. “తస్సా తే స్వాగతం భద్దే, తతో తే అదురాగతం;
ఏవఞ్హి దన్తా ఆయన్తి, సత్థు పాదాని వన్దికా;
వీతరాగా విసంయుత్తా, కతకిచ్చా అనాసవా”తి. –

ఇమా గాథా పచ్చుదాహాసి.

తత్థ **పేతానీ**తి మతాని. **భోతీ**తి తం ఆలపతి. **పుత్తానీ**తి లిఙ్గవిపల్లాసేన వుత్తం, పేతే పుత్తేతి అత్థో. ఏకో ఏవ చ తస్సా పుత్తో మతో, బ్రాహ్మణో పన “చిరకాలం అయం సోకేన అట్టా హుత్వా విచరి, బహూ మఞ్ఞే ఇమిస్సా పుత్తా మతా”తి

ఏవంసఞ్ఞీ హుత్వా బహువచనేనాహ. తథా చ “సాజ్జ సబ్బాని ఖాదిత్వా సతపుత్తానీ”తి. **ఖాదమానాతి** లోకవోహారవసేన ఖుంసనవచనమేతం. లోకే హి యస్సా ఇత్థియా జాతజాతా పుత్తా మరన్తి, తం గరహన్తా “పుత్తఖాదినీ”తిఆదిం వదన్తి. **అతీవాతి** అతివియ భుసం. **పరితప్పసీతి** సన్తప్పసి, పురేతి యోజనా. అయఞ్హేత్థ సఙ్ఖేపత్థో – భోతి వాసేట్ఠి, పుబ్బే త్వం మతపుత్తా హుత్వా సోచన్తీ పరిదేవన్తీ అతివియ సోకాయ సమప్పితా గామనిగమరాజధానియో ఆహిణ్డసి.

సాజ్జాతి సా అజ్జ, సా త్వం ఏతరహీతి అత్థో. “సజ్జా”తి వా పాఠో. **కేన వణ్ణేనాతి** కేన కారణేన.

ఖాదితానీతి థేరీపి బ్రాహ్మణేన వుత్తపరియాయేనేవ వదతి. ఖాదితాని వా బ్యగ్ఘదీపిబిళారాదిజాతియో సన్ధాయేవమాహ. **అతీతంసేతి** అతీతకోట్ఠాసే, అతిక్కన్తభవేసూతి అత్థో. **మమ తుయ్హఞ్చాతి** మయా చ తయా చ.

నిస్సరణం ఞత్వా జాతియా మరణస్స చాతి జాతిజరామరణానం నిస్సరణభూతం నిబ్బానం మగ్గఞాణేన పటివిజ్ఝిత్వా. **న చాపి పరితప్పయిన్తి** న చాపి ఉపాయాసాసిం, అహం ఉపాయాసం న ఆపజ్జిన్తి అత్థో.

అబ్భుతం వతాతి అచ్ఛరియం వత. తఞ్హి అబ్భుతం పుబ్బే అభూతం అబ్భుతన్తి వుచ్చతి. **ఏదిసిన్తి** ఏవరూపిం, “న సోచామి న రోదామి, న చాపి పరితప్పయి”న్తి ఏవం సోచనాదీనం అభావదీపనిం వాచం. **కస్స త్వం ధమ్మమఞ్ఞాయాతి** కేవలం యథా ఏదిసో ధమ్మో లద్ధుం న సక్కా, తస్మా కస్స నామ సత్థునో ధమ్మమఞ్ఞాయ గిరం భాససి ఏదిసన్తి సత్థారం సాసనఞ్చ పుచ్ఛతి.

నిరూపధిన్తి నిద్దుక్ఖం. **విఞ్ఞాతసద్ధమ్మాతి** పటివిద్ధఅరియసచ్చధమ్మా. **బ్యపానుదిన్తి** నీహరిం పజహిం.

విప్పముత్తన్తి సబ్బసో విముత్తం, సబ్బకిలేసేహి సబ్బభవేహి చ విసంయుత్తం. **స్వస్సాతి** సో సమ్మాసమ్బుద్ధో అస్స బ్రాహ్మణస్స.

తత్థాతి తస్సం చతుసచ్చధమ్మదేసనాయం.

రథం నియ్యాదయాహిమన్తి ఇమం రథం బ్రాహ్మణియా నియ్యాదేహి.

సహస్సఞ్చాపీతి మగ్గపరిబ్బయత్థం నీతం కహాపణసహస్సఞ్చాపి ఆదాయ నియ్యాదేహీతి యోజనా.

అస్సరథన్తి అస్సయుత్తరథం. **పుణ్ణపత్తన్తి** తుట్ఠిదానం.

ఏవం బ్రాహ్మణియా తుట్ఠిదానే దియ్యమానే తం అసమ్పటిచ్ఛన్తో సారథి “తుయ్హేవ హోతూ”తి గాథం వత్వా సత్థు సన్తికమేవ గన్త్వా పబ్బజి. పబ్బజితే పన సారథిమ్హి బ్రాహ్మణీ అత్తనో ధీతరం సున్దరిం ఆమన్తేత్వా ఘరావాసే నియోజేన్తీ **‘‘హత్థీ గవస్స’’న్తి** గాథమాహ. తత్థ **హత్థీతి** హత్థినో. **గవస్సన్తి** గావో చ అస్సా చ. **మణికుణ్డలఞ్చాతి** మణి చ కుణ్డలాని చ. **ఫీతఞ్చిమం గహవిభవం పహాయాతి** ఇమం హత్థిఆదిప్పభేదం యథావుత్తం అవుత్తఞ్చ ఖేత్తవత్థుహిరఞ్ఞసువణ్ణాదిభేదం ఫీతం పహూతఞ్చ గహవిభవం గేహూపకరణం అఞ్ఞఞ్చ దాసిదాసాదికం సబ్బం పహాయ తవ పితా పబ్బజితో. **భుఞ్జ భోగాని సున్దరీతి** సున్దరి, త్వం ఇమే భోగే భుఞ్జస్సు. **తువం దాయాదికా కులేతి** తువఞ్హి ఇమస్మిం కులే దాయజ్జారహాతి.

తం సుత్వా సున్దరీ అత్తనో నేక్ఖమ్మజ్ఝాసయం పకాసేన్తీ ''**హత్థిగవస్స**''న్తిఆదిమాహ.

అథ నం మాతా నేక్ఖమ్మేయేవ నియోజేన్తీ ''**సో తే ఇజ్ఝతూ**''తిఆదినా దియడ్ఢగాథమాహ. తత్థ **యం త్వం పత్థేసి సున్దరీ**తి సున్దరి త్వం ఇదాని యం పత్థేసి ఆకఙ్ఖసి. సో తవ పబ్బజ్జాయ **సఙ్కప్పో** పబ్బజ్జాయ ఛన్దో **ఇజ్ఝతు** అనన్తరాయేన సిజ్ఝతు. **ఉత్తిట్ఠపిణ్డో**తి ఘరే ఘరే పతిట్ఠిత్వా లద్ధబ్బభిక్ఖాపిణ్డో. **ఉఞ్ఛో**తి తదత్థం ఘరపటిపాటియా ఆహిణ్డనం ఉద్దిస్స ఠానఞ్చ. **ఏతానీ**తి ఉత్తిట్ఠపిణ్డాదీని. **అభిసమ్భోన్తీ**తి అనిబ్బిన్నరూపా జఙ్ఘబలం నిస్సాయ అభిసమ్భవన్తీ, సాధేన్తీతి అత్థో.

అథ సున్దరీ "సాధు, అమ్మా"తి మాతుయా పటిస్సుణిత్వా నిక్ఖమిత్వా భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా సిక్ఖమానాయేవ సమానా తిస్సో విజ్జా సచ్ఛికత్వా "సత్థు సన్తికం గమిస్సామీ"తి ఉపజ్ఝాయం ఆరోచేత్వా భిక్ఖునీహి సద్ధిం సావత్థిం అగమాసి. తేన వుత్తం ''**సిక్ఖమానాయ మే, అయ్యే**''తిఆది. తత్థ **సిక్ఖమానాయ మే**తి సిక్ఖమానాయ సమానాయ మయా. **అయ్యే**తి అత్తనో ఉపజ్ఝాయం ఆలపతి.

తువం నిస్సాయ కల్యాణి, థేరి సఙ్ఘస్స సోభనేతి భిక్ఖునిసఙ్ఘే వుద్ధతరభావేన థిరగుణయోగేన చ సఙ్ఘత్థేరి సోభనేహి సీలాదీహి సమన్నాగతత్తా సోభనే కల్యాణి కల్యాణమిత్తే, అయ్యే, తం నిస్సాయ మయా తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా కతం బుద్ధస్స సాసనన్తి యోజనా.

ఇచ్ఛేతి ఇచ్ఛామి. **సావత్థి గన్తవే**తి సావత్థిం గన్తుం. **సీహనాదం నదిస్సామీ**తి అఞ్ఞాబ్యాకరణమేవ సన్ధాయాహ.

అథ సున్దరీ అనుక్కమేన సావత్థిం గన్త్వా విహారం పవిసిత్వా సత్థారం ధమ్మాసనే నిసిన్నం దిస్వా ఉళారం పీతిసోమనస్సం పటిసంవేదయమానా అత్తానమేవ ఆలపన్తీ ఆహ ''**పస్స సున్దరీ**''తి. **హేమవణ్ణ**న్తి సువణ్ణవణ్ణం. **హరిత్తచ**న్తి కఞ్చనసన్నిభత్తచం. ఏత్థ చ భగవా పీతవణ్ణేన "సువణ్ణవణ్ణో"తి వుచ్చతి. అథ ఖో సమ్మదేవ ఘంసిత్వా జాతిహిఙ్గులకేన అనులిమ్పిత్వా సుపరిమజ్జితకఞ్చనాదాససన్నిభోతి దస్సేతుం "హేమవణ్ణ"న్తి వత్వా "హరిత్తచ"న్తి వుత్తం.

పస్స సున్దరిమాయన్తన్తి తం సున్దరినామికం మం భగవా ఆగచ్ఛన్తి పస్స. ''**విప్పముత్త**''న్తిఆదినా అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తీ పీతివిప్ఫారవసేన వదతి.

కుతో పన ఆగతా, కత్థ చ ఆగతా, కీదిసా చాయం సున్దరీతి ఆసఙ్కన్తానం ఆసఙ్కం నివత్తేతుం "బారాణసితో"తి గాథం వత్వా తత్థ "సావికా చా"తి వుత్తమత్థం పాకటతరం కాతుం ''**తువం బుద్ధో**''తి గాథమాహ. తస్సత్థో – ఇమస్మిం సదేవకే లోకే తువమేవేకో సబ్బఞ్ఞుబుద్ధో, దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికపరమత్థేహి యథారహం అనుసాసనతో తువం మే **సత్థా**, అహఞ్చ ఖీణాసవబ్రాహ్మణీ భగవా తుయ్హం ఉరే వాయామ జనితాభిజాతితాయ **ఓరసా**, ముఖతో పవత్తధమ్మఘోసేన సాసనస్స చ ముఖభూతేన అరియమగ్గేన జాతత్తా **ముఖతో జాతా**, నిట్ఠితపరిఞ్ఞాతాదికరణీయతాయ **కతకిచ్చా**, సబ్బసో ఆసవానం ఖేపితత్తా **అనాసవా**తి.

అథస్సా సత్థా ఆగమనం అభినన్దన్తో ''**తస్సా తే స్వాగత**''న్తి గాథమాహ. తస్సత్థో – యా త్వం మయా అధిగతం ధమ్మం యాథావతో అధిగచ్ఛి. తస్సా తే, **భద్దే** సున్దరి, ఇధ మమ సన్తికే ఆగతం ఆగమనం సుఆగతం. తతో ఏవ తం **అదురాగతం** న దురాగతం హోతి. కస్మా? యస్మా **ఏవఞ్హి దన్తా ఆయన్తీ**తి, యథా త్వం సున్దరి, ఏవఞ్హి ఉత్తమేన అరియమగ్గదమథేన దన్తా

తతో ఏవ సబ్బధి **వీతరాగా,** సబ్బేసం సంయోజనానం సముచ్ఛిన్నత్తా **విసంయుత్తా** కతకిచ్చా అనాసవా సత్థు పాదానం వన్దికా ఆగచ్ఛన్తి, తస్మా తస్సా తే స్వాగతం అదురాగతన్తి యోజనా.

సున్దరీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సుభాకమ్మారధీతుథేరీగాథావణ్ణనా

దహరాహన్తిఆదికా సుభాయ కమ్మారధీతాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ అనుక్కమేన సమ్భావితకుసలమూలా ఉపచితవిమోక్ఖసమ్భారా సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ పరిపక్కఞాణా హుత్వా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే అఞ్ఞతరస్స సువణ్ణకారస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి, రూపసమ్పత్తిసోభాయ **సుభా**తి తస్సా నామం అహోసి. సా అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్వా, సత్థు రాజగహప్పవేసనే సత్థరి సఞ్జాతప్పసాదా ఏకదివసం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. సత్థా తస్సా ఇన్ద్రియపరిపాకం దిస్వా అజ్ఝాసయానురూపం చతుసచ్చగబ్భధమ్మం దేసేసి. సా తావదేవ సహస్సనయపటిమణ్డితే సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాసి. సా అపరభాగే ఘరావాసే దోసం దిస్వా మహాపజాపతియా గోతమియా సన్తికే పబ్బజిత్వా భిక్ఖునిసీలే పతిట్ఠితా ఉపరిమగ్గత్థాయ భావనమనుయుఞ్జి. తం ఞాతకా కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా కామేహి నిమన్తేన్తా మహూతధనం విభవజాతఞ్చ దస్సేత్వా పలోభేన్తి. సా ఏకదివసం అత్తనో సన్తికం ఉపగతానం ఘరావాసేసు కామేసు చ ఆదీనవం పకాసేన్తీ “దహరాహ”న్తిఆదీహి చతువీసతియా గాథాహి ధమ్మం కథేత్వా తే నిరాసే కత్వా విస్సజ్జేత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ ఇన్ద్రియాని పరియోదపేన్తీ భావనం ఉస్సుక్కాపేత్వా న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పన పత్వా –

౩౩౯. “దహరాహం సుద్ధవసనా, యం పురే ధమ్మమస్సుణిం;
తస్సా మే అప్పమత్తాయ, సచ్చాభిసమయో అహు.

౩౪౦. “తతోహం సబ్బకామేసు, భుసం అరతిమజ్ఝగం;
సక్కాయస్మిం భయం దిస్వా, నేక్ఖమ్మమేవ పీహయే.

౩౪౧. “హిత్వానహం ఞాతిగణం, దాసకమ్మకరాని చ;
గామఖేత్తాని ఫీతాని, రమణీయే పమోదితే.

౩౪౨. “పహాయహం పబ్బజితా, సాపతేయ్యమనప్పకం;
ఏవం సద్ధాయ నిక్ఖమ్మ, సద్ధమ్మే సుప్పవేదితే.

౩౪౩. “నేతం అస్స పతిరూపం, ఆకిఞ్చఞ్ఞఞ్హి పత్థయే;
యో జాతరూపం రజతం, ఛడ్డేత్వా పునరాగమే.

౩౪౪. “రజతం జాతరూపం వా, న బోధాయ న సన్తియా;

నేతం సమణసారుప్పం, న ఏతం అరియద్ధనం.

౩౪౫.“లోభనం మదనఞ్చేతం, మోహనం రజవడ్ఢనం;
సాసఙ్కం బహుఆయాసం, నత్థి చేత్థ ధువం ఠితి.

౩౪౬.“ఏత్థ రత్తా పమత్తా చ, సంకిలిట్ఠమనా నరా;
అఞ్ఞమఞ్ఞేన బ్యారుద్ధా, పుథూ కుబ్బన్తి మేధగం.

౩౪౭. “వధో బన్ధో పరిక్లేసో, జాని సోకపరిద్దవో;
కామేసు అధిపన్నానం, దిస్సతే బ్యసనం బహుం.

౩౪౮.“తం మం ఞాతీ అమిత్తావ, కిం వో కామేసు యుఞ్జథ;
జానాథ మం పబ్బజితం, కామేసు భయదస్సినిం.

౩౪౯.“న హిరఞ్ఞసువణ్ణేన, పరిక్ఖీయన్తి ఆసవా;
అమిత్తా వధకా కామా, సపత్తా సల్లబన్ధనా.

౩౫౦.“తం మం ఞాతీ అమిత్తావ, కిం వో కామేసు యుఞ్జథ;
జానాథ మం పబ్బజితం, ముణ్డం సఙ్ఘాటిపారుతం.

౩౫౧.“ఉత్తిట్ఠపిణ్డో ఉఞ్ఛో చ, పంసుకూలఞ్చ చీవరం;
ఏతం ఖో మమ సారుప్పం, అనగారూపనిస్సయో.

౩౫౨.“వన్తా మహేసీహి కామా, యే దిబ్బా యే చ మానుసా;
ఖేమట్ఠానే విముత్తా తే, పత్తా తే అచలం సుఖం.

౩౫౩. “మాహం కామేహి సంగచ్ఛిం, యేసు తాణం న విజ్జతి;
అమిత్తా వధకా కామా, అగ్గిక్ఖన్ధూపమా దుఖా.

౩౫౪.“పరిపన్థో ఏస భయో, సవిఘాతో సకణ్టకో;
గేధో సువిసమో చేసో, మహన్తో మోహనాముఖో.

౩౫౫.“ఉపసగ్గో భీమరూపో, కామా సప్పసిరూపమా;
యే బాలా అభినన్దన్తి, అన్ధభూతా పుథుజ్జనా.

౩౫౬.“కామపఙ్కేన సత్తా హి, బహూ లోకే అవిద్దసూ;
పరియన్తం న జానన్తి, జాతియా మరణస్స చ.

౩౫౭. “దుగ్గతిగమనం మగ్గం, మనుస్సా కామహేతుకం;
బహుం వే పటిపజ్జన్తి, అత్తనో రోగమావహం.

౩౫౮. “ఏవం అమిత్తజననా, తాపనా సంకిలేసికా;
లోకామిసా బన్ధనీయా, కామా మరణబన్ధనా.

౩౫౯. “ఉమ్మాదనా ఉల్లపనా, కామా చిత్తప్పమాథినో;
సత్తానం సంకిలేసాయ, ఖిప్పం మారేన ఓడ్డితం.

౩౬౦. “అనన్తాదీనవా కామా, బహుదుక్ఖా మహావిసా;
అప్పస్సాదా రణకరా, సుక్కపక్ఖవిసోసనా.

౩౬౧. “సాహం ఏతాదిసం కత్వా, బ్యసనం కామహేతుకం;
న తం పచ్చాగమిస్సామి, నిబ్బానాభిరతా సదా.

౩౬౨. “రణం తరిత్వా కామానం, సీతిభావాభికఙ్ఖినీ;
అప్పమత్తా విహస్సామి, సబ్బసంయోజనక్ఖయే.

౩౬౩. “అసోకం విరజం ఖేమం, అరియట్ఠఙ్గికం ఉజుం;
తం మగ్గం అనుగచ్ఛామి, యేన తిణ్ణా మహేసినో.

౩౬౪. “ఇమం పస్సథ ధమ్మట్ఠం, సుభం కమ్మారధీతరం;
అనేజం ఉపసమ్పజ్జ, రుక్ఖమూలమ్హి ఝాయతి.

౩౬౫. “అజ్జట్ఠమీ పబ్బజితా, సద్ధా సద్ధమ్మసోభనా;
వినీతుప్పలవణ్ణాయ, తేవిజ్జా మచ్చుహాయినీ.

౩౬౬. “సాయం భుజిస్సా అణణా, భిక్ఖునీ భావితిన్ద్రియా;
సబ్బయోగవిసంయుత్తా, కతకిచ్చా అనాసవా.

౩౬౭. “తం సక్కో దేవసఙ్ఘేన, ఉపసఙ్కమ్మ ఇద్ధియా;
నమస్సతి భూతపతి, సుభం కమ్మారధీతర”న్తి. – ఇమా గాథా అభాసి;

తత్థ **దహరాహం సుద్ధవసనా, యం పురే ధమ్మమస్సుణిన్తి** యస్మా అహం పుబ్బే దహరా తరుణీ ఏవ సుద్ధవసనా సుద్ధవత్థనివత్థా అలఙ్కతప్పటియత్తా సత్థు సన్తికే ధమ్మం అస్సోసిం. **తస్సా మే అప్పమత్తాయ, సచ్చాభిసమయో అహూతి** యస్మా చ తస్సా మే మయ్హం యథాసుతం ధమ్మం పచ్చవేక్ఖిత్వా అప్పమత్తాయ ఉపట్ఠితస్సతియా సీలం అధిట్ఠహిత్వా

భావనం అనుయుఞ్జన్తియావ చతున్నం అరియసచ్చానం అభిసమయో “ఇదం దుక్ఖ”న్తిఆదినా (పటిం మం ౧.౩౨) పటివేధో అహోసి.

తతోహం సబ్బకామేసు, భుసం అరతిమజ్ఝగన్తి తతో తేన కారణేన సత్థు సన్తికే ధమ్మస్స సుతత్తా సచ్చానఞ్చ అభిసమితత్తా మనుస్సేసు దిబ్బేసు చాతి సబ్బేసుపి కామేసు భుసం అతివియ అరతిం ఉక్కణ్ఠిం అధిగచ్ఛిం. **సక్కాయస్మిం** ఉపాదానక్ఖన్ధపఞ్చకే, **భయం** సప్పటిభయభావం ఞాణచక్ఖునా దిస్వా, **నేక్ఖమ్మమేవ** పబ్బజ్జం నిబ్బానమేవ, **పీహయే** పిహయామి పత్థయామి.

దాసకమ్మకరాని చాతి దాసే చ కమ్మకారే చ, లిఙ్గవిపల్లాసేన హేతం వుత్తం. **గామఖేత్తానీ**తి గామే చ పుబ్బణ్ణాపరణ్ణవిరుహనక్ఖేత్తాని చ, గామపరియాపన్నాని వా ఖేత్తాని. **ఫీతానీ**తి సమిద్ధాని. **రమణీయే**తి మనుఞ్ఞే. **పమోదితే**తి పముదితే, భోగక్ఖన్ధే హిత్వాతి సమ్బన్ధో. **సాపతేయ్య**న్తి సన్తకం ధనం, మణికనకరజతాదిపరిగ్గహవత్థుం. **అనప్పక**న్తి మహన్తం, పహాయాతి యోజనా. **ఏవం సద్ధాయ నిక్ఖమ్మా**తి “హిత్వానహం ఞాతిగణ”న్తిఆదినా వుత్తప్పకారేన మహన్తం ఞాతిపరివట్టం మహన్తఞ్చ భోగక్ఖన్ధం పహాయ కమ్మకమ్మఫలాని రతనత్తయఞ్చాతి సద్ధేయ్యవత్థుం సద్ధాయ సద్దహిత్వా ఘరతో నిక్ఖమ్మ, **సద్ధమ్మే సుప్పవేదితే** సమ్మాసమ్బుద్ధేన సుట్ఠు పవేదితే అరియవినయే అహం పబ్బజితా.

ఏవం పబ్బజితాయ పన **నేతం అస్స పతిరూపం,** యదిదం ఛడ్డితానం కామానం పచ్చాగమనం. **ఆకిఞ్చఞ్ఞం పత్థయే**తి అహం అకిఞ్చనభావం అపరిగ్గహభావమేవ పత్థయామి. **యో జాతరూపరజతం, ఛడ్డేత్వా పునరాగమే**తి యో పుగ్గలో సువణ్ణం రజతం అఞ్ఞమ్పి వా కిఞ్చి ధనజాతం ఛడ్డేత్వా పున తం గణ్హేయ్య, సో పణ్డితానం అన్తరే కథం సీసం ఉక్ఖిపేయ్య?

యస్మా **రజతం జాతరూపం వా, న బోధాయ న సన్తియా** న మగ్గఞాణాయ న నిబ్బానాయ హోతీతి అత్థో. **నేతం సమణసారుప్ప**న్తి ఏతం జాతరూపరజతాదిపరిగ్గహవత్థు, తస్స వా పరిగ్గణ్హనం సమణానం సారుప్పం న హోతి. తథా హి వుత్తం “న కప్పతి సమణానం సక్యపుత్తియానం జాతరూపరజత”న్తిఆది (చూళవం ౪౪౬). **న ఏతం అరియద్ధన**న్తి ఏతం యథావుత్తపరిగ్గహవత్థు సద్ధాదిధనం వియ అరియధమ్మమయమ్పి ధనం న హోతి, న అరియభావావహతో. తేనాహ “లోభన”న్తిఆది.

తత్థ **లోభన**న్తి లోభుప్పాదనం. **మదన**న్తి మదావహం. **మోహన**న్తి సమ్మోహజననం. **రజవడ్ఢన**న్తి రాగరజాదిసంవడ్ఢనం. యేన పరిగ్గహితం, తస్స ఆసఙ్కావహత్తా సహ ఆసఙ్కాయ వత్తతీతి **సాసఙ్కం,** యేన పరిగ్గహితం, తస్స యతో కుతో ఆసఙ్కావహన్తి అత్థో. **బహుఆయాస**న్తి సజ్జనరక్ఖణాదివసేన బహుపరిస్సమం. **నత్థి చేత్థ ధువం ఠితీ**తి ఏతస్మిం ధనే ధువభావో చ ఠితిభావో చ నత్థి, చఞ్చలమనవట్ఠితమేవాతి అత్థో.

ఏత్థ రత్తా పమత్తా చాతి ఏతస్మిం ధనే రత్తా సఞ్జాతరాగా దసకుసలధమ్మేసు సతియా విప్పవాసేన పమత్తా. **సంకిలిట్ఠమనా** లోభాదిసంకిలేసేన సంకిలిట్ఠచిత్తావ నామ హోన్తి. తతో చ **అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి బ్యారుద్ధా, పుథూ కుబ్బన్తి మేధగం** అన్తమసో మాతాపి పుత్తేన, పుత్తోపి మాతరాతి ఏవం అఞ్ఞమఞ్ఞం పటిరుద్ధా హుత్వా పుథూ సత్తా మేధగం కలహం కరోన్తి.

తేనాహ భగవా – “పున చపరం, భిక్ఖవే, కామహేతు కామనిదానం కామాధికరణం...పే॰... మాతాపి పుత్తేన వివదతి పుత్తోపి మాతరా వివదతీ”తిఆది (మ॰ ని॰ ౧.౧౬౮, ౧౭౮).

వధోతి మరణం. **బన్ధో**తి అద్దుబన్ధనాదిబన్ధనం. **పరిక్లేసో**తి హత్థచ్ఛేదాదిపరికిలేసాపత్తి. **జానీ**తి ధనజాని చేవ పరివారజాని చ. **సోకపరిద్దవో**తి సోకో చ పరిదేవో చ. **అధిపన్నా**నన్తి అజ్ఝోసితానం. **దిస్సతే బ్యసనం బహు**న్తి యథావుత్తవధబన్ధనాదిభేదం అవుత్తఞ్చ దోమనస్సుపాయాసాదిం దిట్ఠధమ్మికం సమ్పరాయికఞ్చ బహుం బహువిధం బ్యసనం అనత్థో కామేసు దిస్సతేవ.

తం మం ఞాతీ అమిత్తావ, కిం వో కామేసు యుఞ్జథాతి తాదిసం మం యథా కామేసు విరత్తం తుమ్హే ఞాతీ ఞాతకా సమానా అనత్థకామా అమిత్తా వియ కిం కేన కారణేన కామేసు యుఞ్జథ నియోజేథ. **జానాథ మం పబ్బజితం, కామేసు భయదస్సిని**న్తి కామే భయతో పస్సన్తిం పబ్బజితం మం ఆజానాథ, కిం ఏత్తకం తుమ్హేహి అనఞ్ఞాతన్తి అధిప్పాయో.

న హిరఞ్ఞసువణ్ణేన, పరిక్ఖీయన్తి ఆసవాతి కామాసవాదయో హిరఞ్ఞసువణ్ణేన న కదాచి పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి, అథ ఖో తేహి ఏవ పరివడ్ఢన్తేవ. తేనాహ – ‘‘**అమిత్తా వధకా కామా, సపత్తా సల్లబన్ధనా**’’తి. కామా హి అహితావహత్తా మేత్తియా అభావేన **అమిత్తా,** మరణహేతుతాయ ఉక్ఖిత్తాసికవధకసదిసత్తా **వధకా,** అనుబన్ధిత్వాపి అనత్థావహనతాయ వేరానుబన్ధసపత్తసదిసత్తా **సపత్తా,** రాగాదీనం సల్లానం బన్ధనతో **సల్లబన్ధనా.**

ముణ్డన్తి ముణ్డితకేసం. తత్థ తత్థ నన్తకాని గహేత్వా సఙ్ఘాటిచీవరపారుపనేన **సఙ్ఘాటిపారుతం.**

ఉత్తిట్ఠపిణ్డోతి వివటద్వారే ఘరే ఘరే పతిట్ఠిత్వా లభనకపిణ్డో. **ఉఞ్ఛో**తి తదత్థం ఉఞ్ఛాచరియా. **అనగారూపనిస్సయో**తి అనగారానం పబ్బజితానం ఉపగన్త్వా నిస్సితబ్బతో ఉపనిస్సయభూతో జీవితపరిక్ఖారో. తఞ్హి నిస్సాయ పబ్బజితా జీవన్తి.

వన్తాతి ఛడ్డితా. **మహేసీహీ**తి బుద్ధాదీహి మహేసీహి. **ఖేమట్ఠానే**తి కామయోగాదీహి అనుపద్దవట్ఠానభూతే నిబ్బానే. **తే**తి మహేసయో. **అచలం సుఖ**న్తి నిబ్బానసుఖం పత్తా. తస్మా తం పత్థేన్తేన కామా పరిచ్చజితబ్బాతి అధిప్పాయో.

మాహం కామేహి సంగచ్ఛిన్తి అహం కదాచిపి కామేహి న సమాగచ్ఛేయ్యం. కస్మాతి చే ఆహ – ‘‘**యేసు తాణం న విజ్జతీ**’’తిఆది, యేసు కామేసు ఉపపరిక్ఖియమానేసు ఏకస్మిమ్పి అనత్థపరిత్తాణం నామ నత్థి. **అగ్గిక్ఖన్ధూపమా** మహాభితాపట్ఠేన. **దుఖా** దుక్ఖమట్ఠేన.

పరిపన్థో ఏస భయో యదిదం కామా నామ అవిదితవిపులానత్థావహత్తా. **సవిఘాతో** చిత్తవిఘాతకరత్తా. **సకణ్టకో** వినివిజ్ఝనత్తా. **గేధో సువిసమో చేసో**తి గిద్ధిహేతుతాయ గేధో. సుట్ఠు విసమో మహాపలిబోధో సో. దురతిక్కమనట్ఠేన **మహన్తో. మోహనాముఖో** ముచ్ఛాపత్తిహేతుతో.

ఉపసగ్గో భీమరూపోతి అతిభింసనకసభావో, మహన్తో దేవతూపసగ్గో వియ అనత్థకాదిదుక్ఖావహనతో. **సప్పసిరూపమా కామా** సప్పటిభయట్ఠేన.

కామపఙ్కేన సత్తాతి కామసఙ్ఖాతేన పఙ్కేన సత్తా లగ్గా.

దుగ్గతిగమనం మగ్గన్తి నిరయాదిఅపాయగామినం మగ్గం. **కామహేతుకన్తి** కామోపభోగహేతుకం. **బహూన్తి** పాణాతిపాతాదిభేదేన బహువిధం. **రోగమావహన్తి** రుజ్జనట్ఠేన రోగసఙ్ఖాతస్స దిట్ఠధమ్మికాదిభేదస్స దుక్ఖస్స ఆవహనకం.

ఏవన్తి "అమిత్తా వధకా"తిఆదినా వుత్తప్పకారేన. **అమిత్తజననాతి** అమిత్తభావస్స నిబ్బత్తనకా. **తాపనాతి** సన్తాపనకా, తపనీయాతి అత్థో. **సంకిలేసికాతి** సంకిలేసావహా. **లోకామిసాతి** లోకే ఆమిసభూతా. **బన్ధనియాతి** బన్ధభూతేహి సంయోజనేహి వడ్ఢితబ్బా, సంయోజనియాతి అత్థో. **మరణబన్ధనాతి** భవాదీసు నిబ్బత్తినిమిత్తతాయ పవత్తకారణతో చ మరణవిబన్ధనా.

ఉమ్మాదనాతి విపరిణామధమ్మానం వియోగవసేన సోకుమ్మాదకరా, వడ్ఢియా వా ఉపరూపరిమదావహా. **ఉల్లపనాతి** "అహో సుఖం అహో సుఖ"న్తి ఉద్ధం ఉద్ధం లపాపనకా. "ఉల్లోలనా"తిపి పాఠో, భత్తపిణ్డనిమిత్తం నఙ్గుట్ఠం ఉల్లోలేన్తో సునఖో వియ ఆమిసహేతు సత్తే ఉపరూపరిలాలనా, పరాభవావఞ్ఞాతపాపనకాతి అత్థో. **చిత్తప్పమాథినీ**తి పరిళాహుప్పాదనాదినా సమ్పతి ఆయతిఞ్చ చిత్తస్స పమథనసీలా. "చిత్తప్పమద్దినో"తి వా పాఠో, సో ఏవత్థో. యే పన "చిత్తప్పమాదినో"తి వదన్తి, తేసం చిత్తస్స పమాదావహాతి అత్థో. **సంకిలేసాయాతి** విబాధనాయ ఉపతాపనాయ వా. **ఖిప్పం మారేన ఓడ్డితన్తి** కామా నామేతే మారేన ఓడ్డితం కుమినన్తి దట్ఠబ్బా సత్తానం అనత్థావహనతో.

అనన్తాదీనవాతి "లోభనం మదనఞ్చేత"న్తిఆదినా, "ఇధ సీతస్స పురక్ఖతో ఉణ్హస్స పురక్ఖతో"తిఆదినా (మ॰ ని॰ ౧.౧౬౭) చ దుక్ఖక్ఖన్ధసుత్తాదీసు వుత్తనయేన అపరియన్తాదీనవా బహుదోసా. **బహుదుక్ఖాతి** ఆపాయికాదిబహువిధదుక్ఖానుబన్ధా. **మహావిసాతి** కటుకాసయ్హఫలతాయ హలాహలాదిమహావిససదిసా . **అప్పస్సాదాతి** సత్థధారాగతమధుబిన్దు వియ పరిత్తస్సాదా. **రణకరాతి** సారాగాదిసంవడ్ఢకా. **సుక్కపక్ఖవిసోసనాతి** సత్తానం అనవజ్జకోట్ఠాసస్స వినాసకా.

సాహన్తి సా అహం, హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ సత్థు సన్తికే ధమ్మం సుత్వా పటిలద్ధసద్ధా కామే పహాయ పబ్బజిత్వా ఠితాతి అత్థో. **ఏతాదిసన్తి** ఏవరూపం వుత్తప్పకారం. **కత్వాతి** ఇతి కత్వా, యథావుత్తకారణేనాతి అత్థో. **న తం పచ్చాగమిస్సామీతి** తం మయా పుబ్బే వన్తకామే పున న పరిభుఞ్జిస్సామి. **నిబ్బానాభిరతా సదాతి** యస్మా పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ సబ్బకాలం నిబ్బానాభిరతా, తస్మా న తం పచ్చాగమిస్సామీతి యోజనా.

రణం తరిత్వా కామానన్తి కామానం రణం తరిత్వా, తఞ్చ మయా కాతబ్బం అరియమగ్గసంపహారం కత్వా. **సీతిభావాభికఙ్ఖినీతి** సబ్బకిలేసదరథపరిళాహవూపసమేన సీతిభావసఙ్ఖాతం అరహత్తం అభికఙ్ఖన్తీ. **సబ్బసంయోజనక్ఖయేతి** సబ్బేసం సంయోజనానం ఖయభూతే నిబ్బానే అభిరతా.

యేన తిణ్ణా మహేసినోతి యేన అరియమగ్గేన బుద్ధాదయో మహేసినో సంసారమహోఘం తిణ్ణా, అహమ్పి తేహి గతమగ్గం అనుగచ్ఛామి, సీలాదిపటిపత్తియా అనుపాపుణామీతి అత్థో.

ధమ్మట్ఠన్తి అరియఫలధమ్మే ఠితం. **అనేజన్తి** పటిప్పస్సద్ధ ఏజతాయ అనేజన్తి లద్ధనామం అగ్గఫలం. **ఉపసమ్పజ్జాతి** సమ్పాదేత్వా అగ్గమగ్గాధిగమేన అధిగన్త్వా. **ఝాయతీతి** తమేవ ఫలజ్ఝానం ఉపనిజ్ఝాయతి.

అజ్జట్ఠమీ పబ్బజితాతి పబ్బజితా హుత్వా పబ్బజితతో పట్ఠాయ అజ్జ అట్ఠమదివసో, ఇతో అతీతే అట్ఠమియం పబ్బజితాతి అత్థో. **సద్ధా**తి సద్ధాసమ్పన్నా. **సద్ధమ్మసోభనా**తి సద్ధమ్మాధిగమేన సోభనా.

భుజిస్సాతి దాసభావసదిసానం కిలేసానం పహానేన భుజిస్సా. కామచ్ఛన్దాదిఇణాపగమేన **అణణా**.

ఇమా కిర తిస్సో గాథా పబ్బజిత్వా అట్ఠమే దివసే అరహత్తం పత్వా అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే ఫలసమాపత్తిం సమాపజ్జిత్వా నిసిన్నం థేరిం భిక్ఖూనం దస్సేత్వా పసంసన్తేన భగవతా వుత్తా.

అథ సక్కో దేవానమిన్దో తం పవత్తిం దిబ్బేన చక్ఖునా దిస్వా "ఏవం సత్థారా పసంసీయమానా అయం థేరీ యస్మా దేవేహి చ పయిరుపాసితబ్బా"తి తావదేవ తావతింసేహి దేవేహి సద్ధిం ఉపసఙ్కమిత్వా అభివాదేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అట్ఠాసి. తం సన్ధాయ సఙ్గీతికారేహి వుత్తం –

"తం సక్కో దేవసఙ్ఘేన, ఉపసఙ్కమ్మ ఇద్ధియా;
నమస్సతి భూతపతి, సుభం కమ్మారధీతర"న్తి.

తత్థ తీసు కామభవేసు భూతానం సత్తానం పతి ఇస్సరోతి కత్వా **భూతపతీ**తి లద్ధనామో సక్కో దేవరాజా దేవసఙ్ఘేన సద్ధిం తం సుభం కమ్మారధీతరం అత్తనో దేవిద్ధియా ఉపసఙ్కమ్మ నమస్సతి, పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దతీతి అత్థో.

సుభాకమ్మారధీతుథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

వీసతినిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. తింసనిపాతో

౧. సుభాజీవకమ్బవనికాథేరీగాథావణ్ణనా

తింసనిపాతే **జీవకమ్బవనం రమ్మ**న్తిఆదికా సుభాయ జీవకమ్బవనికాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ, సమ్భావితకుసలమూలా అనుక్కమేన పరిబ్రూహితవిమోక్ఖసమ్భారా పరిపక్కఞాణా హుత్వా, ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే రాజగహే బ్రాహ్మణమహాసాలకులే నిబ్బత్తి, **సుభా**తిస్సా నామమహోసి. తస్సా కిర సరీరావయవా సోభనవణ్ణయుత్తా అహేసుం, తస్మా సుభాతి అన్వత్థమేవ నామం జాతం. సా సత్థు రాజగహప్పవేసనే పటిలద్ధసద్ధా ఉపాసికా హుత్వా అపరభాగే సంసారే జాతసంవేగా కామేసు ఆదీనవం దిస్వా నేక్ఖమ్మఞ్చ ఖేమతో సల్లక్ఖన్తీ మహాపజాపతియా గోతమియా సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ కతిపాహేనేవ అనాగామిఫలే పతిట్ఠాసి.

అథ నం ఏకదివసం అఞ్ఞతరో రాజగహవాసీ ధుత్తపురిసో తరుణో పఠమయోబ్బనే ఠితో జీవకమ్బవనే దివావిహారాయ గచ్ఛన్తిం దిస్వా పటిబద్ధచిత్తో హుత్వా మగ్గం ఓవరన్తో కామేహి నిమన్తేసి. సా తస్స నానప్పకారేహి కామానం ఆదీనవం అత్తనో చ నేక్ఖమ్మజ్ఝాసయం పవేదేన్తీ ధమ్మం కథేసి. సో ధమ్మకథం సుత్వాపి న పటిక్కమతి, నిబన్ధతియేవ. థేరీ నం అత్తనో వచనే అతిట్ఠన్తం అక్ఖిమ్హి చ అభిరత్తం దిస్వా, "హన్ద, తయా సమ్భావితం అక్ఖి"న్తి అత్తనో ఏకం అక్ఖిం ఉప్పాటేత్వా తస్స ఉపనేసి. తతో సో పురిసో సన్తాసో సంవేగజాతో తత్థ విగతరాగోవ హుత్వా థేరిం ఖమాపేత్వా గతో. థేరీ సత్థు సన్తికం అగమాసి. సత్థునో సహ దస్సనేనేవస్సా అక్ఖి పటిపాకతికం అహోసి. తతో సా బుద్ధగతాయ పీతియా నిరన్తరం ఫుటా హుత్వా అట్ఠాసి. సత్థా తస్సా చిత్తాచారం ఞత్వా ధమ్మం దేసేత్వా అగ్గమగ్గత్థాయ కమ్మట్ఠానం ఆచిక్ఖి. సా పీతిం విక్ఖమ్భేత్వా తావదేవ విపస్సనం వడ్ఢేత్వా సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. అరహత్తం పన పత్వా ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన విహరన్తీ అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా అత్తనా తేన చ ధుత్తపురిసేన వుత్తగాథా ఉదానవసేన –

౩౬౮. "జీవకమ్బవనం రమ్మం, గచ్ఛన్తిం భిక్ఖునిం సుభం;
ధుత్తకో సన్నివారేసి, తమేనం అబ్రవీ సుభా.

౩౬౯. "కిం తే అపరాధితం మయా, యం మం ఓవరియాన తిట్ఠసి;
న హి పబ్బజితాయ ఆవుసో, పురిసో సమ్ఫుసనాయ కప్పతి.

౩౭౦. "గరుకే మమ సత్థుసాసనే, యా సిక్ఖా సుగతేన దేసితా;
పరిసుద్ధపదం అనఙ్గణం, కిం మం ఓవరియాన తిట్ఠసి.

౩౭౧. "ఆవిలచిత్తో అనావిలం, సరజో వీతరజం అనఙ్గణం;
సబ్బత్థ విముత్తమానసం, కిం మం ఓవరియాన తిట్ఠసి.

౩౭౨. "దహరా చ అపాపికా చసి, కిం తే పబ్బజ్జా కరిస్సతి;

నిక్ఖిప కాసాయచీవరం, ఏహి రమామ సుపుప్ఫితే వనే.

౩౨౩. “మధురఞ్చ పవన్తి సబ్బసో, కుసుమరజేన సముట్ఠితా దుమా;
పఠమవసన్తో సుఖో ఉతు, ఏహి రమామ సుపుప్ఫితే వనే.

౩౨౪. “కుసుమితసిఖరా చ పాదపా, అభిగజ్జన్తివ మాలుతేరితా;
కా తుయ్హం రతి భవిస్సతి, యది ఏకా వనమోగహిస్ససి.

౩౨౫. “వాళమిగసఙ్ఘసేవితం, కుఞ్జరమత్తకరేణులోళితం;
అసహాయికా గన్తుమిచ్ఛసి, రహితం భింసనకం మహావనం.

౩౨౬. “తపనీయకతావ ధీతికా, విచరసి చిత్తలతేవ అచ్ఛరా;
కాసికసుఖుమేహి వగ్గుభి, సోభసీ సువసనేహి నూపమే.

౩౨౭. “అహం తవ వసానుగో సియం, యది విహరేమసే కాననన్తరే;
న హి మత్థి తయా పియత్తరో, పాణో కిన్నరిమన్దలోచనే.

౩౨౮. “యది మే వచనం కరిస్ససి, సుఖితా ఏహి అగారమావస;
పాసాదనివాతవాసినీ, పరికమ్మం తే కరోన్తు నారియో.

౩౨౯. “కాసికసుఖుమాని ధారయ, అభిరోపేహి చ మాలవణ్ణకం;
కఞ్చనమణిముత్తకం బహుం, వివిధం ఆభరణం కరోమి తే.

౩౩౦. “సుధోతరజపచ్ఛదం సుభం, గోనకతూలికసన్థతం నవం;
అభిరుహ సయనం మహారహం, చన్దనమణ్డితసారగన్ధికం.

౩౩౧. “ఉప్పలం చుదకా సముగ్గతం, యథా తం అమనుస్ససేవితం;
ఏవం త్వం బ్రహ్మచారినీ, సకేసఙ్గేసు జరం గమిస్ససి.

౩౩౨. “కిం తే ఇధ సారసమ్మతం, కుణపపూరమ్హి సుసానవడ్ఢనే;
భేదనధమ్మే కళేవరే, యం దిస్వా విమనో ఉదిక్ఖసి.

౩౩౩. “అక్ఖీని చ తూరియారివ, కిన్నరియారివ పబ్బతన్తరే;
తవ మే నయనాని దక్ఖియ, భియ్యో కామరతీ పవడ్ఢతి.

౩౩౪. “ఉప్పలసిఖరోపమాని తే, విమలే హాటకసన్నిభే ముఖే;
తవ మే నయనాని దక్ఖియ, భియ్యో కామగుణో పవడ్ఢతి.

౩౮౫.“అపి దూరగతా సరమ్మసే, ఆయతపమ్హే విసుద్ధదస్సనే;
న హి మత్థి తయా పియత్తరో, నయనా కిన్నరిమన్దలోచనే.

౩౮౬.“అపథేన పయాతుమిచ్ఛసి, చన్దం కీళనకం గవేససి;
మేరుం లఙ్ఘేతుమిచ్ఛసి, యో త్వం బుద్ధసుతం మగ్గయసి.

౩౮౭.“నత్థి హి లోకే సదేవకే, రాగో యత్థపి దాని మే సియా;
నపి నం జానామి కీరిసో, అథ మగ్గేన హతో సమూలకో.

౩౮౮.“ఇఙ్గాలకుయావ ఉజ్ఝితో, విసపత్తోరివ అగ్గితో కతో;
నపి నం పస్సామి కీరిసో, అథ మగ్గేన హతో సమూలకో.

౩౮౯.“యస్సా సియా అపచ్చవేక్ఖితం, సత్థా వా అనుపాసితో సియా;
త్వం తాదిసికం పలోభయ, జానన్తిం సో ఇమం విహఞ్ఞసి.

౩౯౦.“మయ్హఞ్హి అక్కుట్ఠవన్దితే, సుఖదుక్ఖే చ సతీ ఉపట్ఠితా;
సఙ్ఖతమసుభన్తి జానియ, సబ్బత్థేవ మనో న లిమ్పతి.

౩౯౧.“సాహం సుగతస్స సావికా, మగ్గట్ఠఙ్గికయాననాయినీ;
ఉద్ధటసల్లా అనాసవా, సుఞ్ఞాగారగతా రమామహం.

౩౯౨.“దిట్ఠా హి మయా సుచిత్తితా, సోమ్భా దారుకపిల్లకాని వా;
తన్తీహి చ ఖీలకేహి చ, వినిబద్ధా వివిధం పనచ్చకా.

౩౯౩.“తమ్హుద్ధటే తన్తిఖీలకే, విస్సట్ఠే వికలే పరిక్రితే;
న విన్దేయ్య ఖణ్డసో కతే, కిమ్హి తత్థ మనం నివేసయే.

౩౯౪.“తథూపమా దేహకాని మం, తేహి ధమ్మేహి వినా న వత్తన్తి;
ధమ్మేహి వినా న వత్తతి, కిమ్హి తత్థ మనం నివేసయే.

౩౯౫.“యథా హరితాలేన మక్ఖితం, అద్దస చిత్తికం భిత్తియా కతం;
తమ్హి తే విపరీతదస్సనం, సఞ్ఞా మానుసికా నిరత్థికా.

౩౯౬.“మాయం వియ అగ్గతో కతం, సుపినన్తేవ సువణ్ణపాదపం;
ఉపగచ్ఛసి అన్ధ రిత్తకం, జనమజ్ఝేరివ రుప్పరూపకం.

౩౯౭.“వట్టనిరివ కోటరోహితా, మజ్ఝే పుబ్బుళకా సఅస్సుకా;

పీళకోళికా చేత్థ జాయతి, వివిధా చక్ఖువిధా చ పిణ్డితా.

౩౯౮.“ఉప్పాటియ చారుదస్సనా, న చ పజ్జిత్థ అసఙ్గమానసా;
హన్ద తే చక్ఖుం హరస్సు తం, తస్స నరస్స అదాసి తావదే.

౩౯౯.“తస్స చ విరమాసి తావదే, రాగో తత్థ ఖమాపయీ చ నం;
సోత్థి సియా బ్రహ్మచారినీ, న పునో ఏదిసకం భవిస్సతి.

౪౦౦.“ఆసాదియ ఏదిసం జనం, అగ్గిం పజ్జలితంవ లిఙ్గియ;
గణ్హియ ఆసీవిసం వియ, అపి ను సోత్థి సియా ఖమేహి నో.

౪౦౧.“ముత్తా చ తతో సా భిక్ఖునీ, అగమీ బుద్ధవరస్స సన్తికం;
పస్సియ వరపుఞ్ఞలక్ఖణం, చక్ఖు ఆసి యథా పురాణక”న్తి. –

ఇమా గాథా పచ్చుదాహాసి.

తత్థ **జీవకమ్బవనన్తి** జీవకస్స కోమారభచ్చస్స అమ్బవనం. **రమ్మన్తి** రమణీయం. తం కిర భూమిభాగసమ్పత్తియా ఛాయూదకసమ్పత్తియా చ రుక్ఖానం రోపితాకారేన అతివియ మనుఞ్ఞం మనోరమం. **గచ్ఛన్తిన్తి** అమ్బవనం ఉద్దిస్స గతం, దివావిహారాయ ఉపగచ్ఛన్తిం. **సుభన్తి** ఏవంనామికం. **ధుత్తకోతి** ఇత్థిధుత్తో. రాజగహవాసీ కిరేకో మహావిభవస్స సువణ్ణకారస్స పుత్తో యువా అభిరూపో ఇత్థిధుత్తో పురిసో మత్తో విచరతి. సో తం పటిపథే దిస్వా పటిబద్ధచిత్తో మగ్గం ఉపరున్ధిత్వా అట్ఠాసి. తేన వుత్తం – “ధుత్తకో సన్నివారేసీ”తి, మమ గమనం నిసేధేసీతి అత్థో. **తమేనం అబ్రవీ సుభాతి** తమేనం నివారేత్వా ఠితం ధుత్తం సుభా భిక్ఖునీ కథేసి. ఏత్థ చ “గచ్ఛన్తిం భిక్ఖునిం సుభం, అబ్రవి సుభా”తి చ అత్తానమేవ థేరీ అఞ్ఞం వియ కత్వా వదతి. థేరియా వుత్తగాథానం సమ్బన్ధదస్సనవసేన సఙ్గీతికారేహి అయం గాథా వుత్తా.

“అబ్రవీ సుభా”తి వత్వా తస్సా వుత్తాకారదస్సనత్థం ఆహ ‘‘**కిం తే అపరాధిత**’’న్తిఆది. తత్థ **కిం తే అపరాధితం మయాతి** కిం తుయ్హం, ఆవుసో, మయా అపరద్ధం. **యం మం ఓవరియాన తిట్ఠసీతి** యేన అపరాధేన మం గచ్ఛన్తిం ఓవరిత్వా గమనం నిసేధేత్వా తిట్ఠసి, సో నత్థేవాతి అధిప్పాయో. అథ ఇత్థీతిసఞ్ఞాయ ఏవం పటిపజ్జసి, ఏవమ్పి న యుత్తన్తి దస్సేన్తీ ఆహ – ‘‘**న హి పబ్బజితాయ, ఆవుసో, పురిసో సమ్ఫుసనాయ కప్పతీ**’’తి, ఆవుసో సువణ్ణకారపుత్త , లోకియచారిత్తేనపి పురిసస్స పబ్బజితానం సమ్ఫుసనాయ న కప్పతి, పబ్బజితాయ పన పురిసో తిరచ్ఛానగతోపి సమ్ఫుసనాయ న కప్పతి, తిట్ఠతు తావ పురిసఫుసనా, రాగవసేనస్సా నిస్సగ్గియేన పురిసస్స నిస్సగ్గియస్సాపి ఫుసనా న కప్పతేవ.

తేనాహ ‘‘**గరుకే మమ సత్థుసాసనే**’’తిఆది. తస్సత్థో – **గరుకే** పాసాణచ్ఛత్తం వియ గరుకాతబ్బే మయ్హం సత్థు సాసనే యా సిక్ఖా భిక్ఖునియో ఉద్దిస్స **సుగతేన** సమ్మాసమ్బుద్ధేన **దేసితా** పఞ్ఞత్తా. తాహి **పరిసుద్ధపదం** పరిసుద్ధకుసలకోట్ఠాసం, రాగాదిఅఙ్గణానం సబ్బసో అభావేన **అనఙ్గణం,** ఏవంభూతం మం గచ్ఛన్తిం కేన కారణేన ఆవరిత్వా తిట్ఠసీతి.

ఆవిలచిత్తోతి చిత్తస్స ఆవిలభావకరానం కామవితక్కాదీనం వసేన ఆవిలచిత్తో, త్వం తదభావతో **అనావిలం,** రాగరజాదీనం వసేన **సరజో,** సాఙ్గణో తదభావతో **వీతరజం అనఙ్గణం సబ్బత్థ** ఖన్ధపఞ్చకే సముచ్ఛేదవిముత్తియా **విముత్తమానసం,** మం కస్మా ఓవరిత్వా తిట్ఠసీతి?

ఏవం థేరియా వుత్తే ధుత్తకో అత్తనో అధిప్పాయం విభావేన్తో "**దహరా చా**"తిఆదినా దస గాథా అభాసి. తత్థ **దహరా**తి తరుణీ పఠమే యోబ్బనే ఠితా. **అపాపికా చసీ**తి రూపేన అలామికా చ అసి , ఉత్తమరూపధరా చాహోసీతి అధిప్పాయో. **కిం తే పబ్బజ్జా కరిస్సతీ**తి తుయ్హం ఏవం పఠమవయే ఠితాయ రూపసమ్పన్నాయ పబ్బజ్జా కిం కరిస్సతి, వుడ్ఢాయ బీభచ్ఛరూపాయ వా పబ్బజితబ్బన్తి అధిప్పాయేన వదతి. **నిక్ఖిపా**తి ఛడ్డేహి. "ఉక్ఖిపా"తి వా పాఠో, అపనేహీతి అత్థో.

మధురన్తి సుభం, సుగన్ధన్తి అత్థో. **పవన్తీ**తి వాయన్తి. **సబ్బసో**తి సమన్తతో. **కుసుమరజేన సముట్ఠితా దుమా**తి ఇమే రుక్ఖా మన్దవాతేన సముట్ఠహమానకుసుమరేణుజాతేన అత్తనో కుసుమరజేన సయం సముట్ఠితా వియ హుత్వా సమన్తతో సురభీ వాయన్తి. **పఠమవసన్తో సుఖో ఉతూ**తి అయం పఠమో వసన్తమాసో సుఖసమ్ఫస్సో చ ఉతు వత్తతీతి అత్థో.

కుసుమితసిఖరాతి సుపుప్ఫితగ్గా. **అభిగజ్జన్తివ మాలుతేరితా**తి వాతేన సఞ్చలితా అభిగజ్జన్తివ అభిత్థనితా వియ తిట్ఠన్తి. **యది ఏకా వనమోగహిస్ససీ**తి సచే త్వం ఏకికా వనమోగాహిస్ససి, కా నామ తే తత్థ రతి భవిస్సతీతి అత్తనా బద్ధసుఖాభిరత్తత్తా ఏవమాహ.

వాళమిగసఙ్ఘసేవితన్తి సీహబ్యగ్ఘాదివాళమిగసమూహేహి తత్థ తత్థ ఉపసేవితం. **కుఞ్జరమత్తకరేణులోళిత**న్తి మత్తకుఞ్జరేహి హత్థినీహి చ మిగానం చిత్తతాపనేన రుక్ఖగచ్ఛాదీనం సాఖాభఞ్జనేన చ ఆలోళితపదేసం. కిఞ్చాపి తస్మిం వనే ఈదిసం తదా నత్థి, వనం నామ ఏవరూపన్తి తం భింసాపేతుకామో ఏవమాహ. **రహిత**న్తి జనరహితం విజనం. **భింసనక**న్తి భయజనకం.

తపనీయకతావ ధీతికాతి రత్తసువణ్ణేన విచరితా ధీతలికా వియ సుకుసలేన యన్తాచరియేన యన్తయోగవసేన సజ్జితా సువణ్ణపటిమా వియ విచరసి, ఇదానేవ ఇతో చితో చ సఞ్చరసి. **చిత్తలతేవ అచ్ఛరా**తి చిత్తలతానామకే ఉయ్యానే దేవచ్ఛరా వియ. **కాసికసుఖుమేహీ**తి కాసిరట్ఠే ఉప్పన్నేహి అతివియ సుఖుమేహి. **వగ్గుభీ**తి సినిద్ధమట్ఠేహి. **సోభసీ సువసనేహి నూపమే**తి నివాసనపారుపనవత్థేహి అనుపమే ఉపమారహితే త్వం ఇదాని మే వసానుగో సోభసీతి భావినం అత్తనో అధిప్పాయవసేన ఏకన్తికం వత్తమానం వియ కత్వా వదతి.

అహం తవ వసానుగో సియన్తి అహమ్పి తుయ్హం వసానుగో కింకారపటిస్సావీ భవేయ్యం. **యది విహరేమసే కాననన్తరే**తి యది మయం ఉభోపి వనన్తరే సహ వసామ రమామ. **న హి మత్థి తయా పియత్తరో**తి వసానుగభావస్స కారణమాహ. **పాణో**తి సత్తో, అఞ్ఞో కోచిపి సత్తో తయా పియతరో మయ్హం న హి అత్థీతి అత్థో. అథ వా **పాణో**తి అత్తనో జీవితం సన్ధాయ వదతి, మయ్హం జీవితం తయా పియతరం న హి అత్థీతి అత్థో. **కిన్నరిమన్దలోచనే**తి కిన్నరియా వియ మన్దపుథువిలోచనే.

యది మే వచనం కరిస్ససి, సుఖితా ఏహి అగారమావసాతి సచే త్వం మమ వచనం కరిస్ససి, ఏకాసనం ఏకసేయ్యం బ్రహ్మచరియదుక్ఖం పహాయ ఏహి కామభోగేహి సుఖితా హుత్వా అగారం అజ్ఝావస. "సుఖితా హేతి అగారమావసన్తీ"తి కేచి

పరన్తి, తేసం సుఖితా భవిస్సతి, అగారం అజ్ఝావసన్తీతి అత్థో. **పాసాదనివాతవాసినీ**తి నివాతేసు పాసాదేసు వాసినీ. "పాసాదవిమానవాసినీ"తి చ పాఠో, విమానసదిసేసు పాసాదేసు వాసినీతి అత్థో. **పరికమ్మ**న్తి వేయ్యావచ్చం.

ధారయాతి పరిదహ, నివాసేహి చేవ ఉత్తరియఞ్చ కరోహి. **అభిరోపేహీ**తి మణ్డనవిభూసనవసేన వా సరీరం ఆరోపయ, అలఙ్కరోహీతి అత్థో. **మాలవణ్ణక**న్తి మాలఞ్చేవ గన్ధవిలేపనఞ్చ. **కఞ్చనమణిముత్తక**న్తి కఞ్చనేన మణిముత్తాహి చ యుత్తం, సువణ్ణమయమణిముత్తాహి ఖచితన్తి అత్థో. **బహు**న్తి హత్థూపగాదిభేదతో బహుప్పకారం. **వివిధ**న్తి కరణవికతియా నానావిధం.

సుధోతరజపచ్ఛదన్తి సుధోతతాయ పవాహితరజం ఉత్తరచ్ఛదం. **సుభ**న్తి సోభనం. **గోనకతూలికసన్థత**న్తి దీఘలోమకాళకోజవేన చేవ హంసలోమాదిపుణ్ణాయ తూలికాయ చ సన్థతం. **నవ**న్తి అభినవం. **మహారహ**న్తి మహగ్ఘం. **చన్దనమణ్డితసారగన్ధిక**న్తి గోసీసకాదిసారచన్దనేన మణ్డితతాయ సురభిగన్ధికం, ఏవరూపం సయనమారుహ, తం ఆరుహిత్వా యథాసుఖం సయాహి చేవ నిసీద చాతి అత్థో.

ఉప్పలం చుదకా సముగ్గతన్తి **చ**-కారో నిపాతమత్తం, ఉదకతో ఉగ్గతం ఉట్ఠితం అచ్చుగ్గమ్మ ఠితం సుఫుల్లముప్పలం. **యథా తం అమనుస్ససేవిత**న్తి తఞ్చ రక్ఖసపరిగ్గహితాయ పోక్ఖరణియా జాతత్తా నిమ్మనుస్సేహి సేవితం కేనచి అపరిభుత్తమేవ భవేయ్య. **ఏవం త్వం బ్రహ్మచారినీ**తి ఏవమేవ తం సుట్ఠు ఫుల్లముప్పలం వియ తువం బ్రహ్మచారినీ. **సకేసఙ్గేసు** అత్తనో సరీరావయవేసు కేనచి అపరిభుత్తేసుయేవ జరం గమిస్ససి, ముధాయేవ జరాజిణ్ణా భవిస్ససి.

ఏవం ధుత్తకేన అత్తనో అధిప్పాయే పకాసితే థేరీ సరీరసభావవిభావనేన తం తత్థ విచ్ఛిన్దన్తీ **"కిం తే ఇధా"**తి గాథమాహ. తస్సత్థో – ఆవుసో సువణ్ణకారపుత్త, కేసాదికుణపపూరే ఏకన్తేన భేదనధమ్మే సుసానవడ్ఢనే, **ఇధ** ఇమస్మిం కాయసఞ్ఞితే అసుచికళేవరే కిం నామ తవ సారన్తి సమ్మతం సమ్భావితం, యం దిస్వా విమనో అఞ్ఞతరస్మిం ఆరమ్మణే విగతమనసఙ్కప్పో, ఏత్థేవ వా అవిమనో సోమనస్సికో హుత్వా ఉదిక్ఖసి, తం మయ్హం కథేహీతి.

తం సుత్వా ధుత్తకో కిఞ్చాపి తస్సా రూపం చాతురియసోభితం, పఠమదస్సనతో పన పట్ఠాయ యస్మిం దిట్ఠిపాతే పటిబద్ధచిత్తో, తమేవ అపదిసన్తో **"అక్ఖీని చ తూరియారివా"**తిఆదిమాహ. కామఞ్చాయం థేరీ సుట్ఠు సంయతతాయ సన్తిన్ద్రియా, తాయ థిరవిప్పసన్నసోమ్మసన్తనయననిపాతేసు కమ్మానుభావనిప్ఫన్నేసు పసన్నపఞ్చప్పసాదపటిమణ్డితేసు నయనేసు లబ్భమానే పభావిసిట్ఠచాతురియే దిట్ఠిపాతే, యస్మా సయం చరితహావభావవిలాసాదిపరికప్పవఞ్చితో సో ధుత్తో జాతో, తస్మాస్స దిట్ఠిరాగో సవిసేసం వేపుల్లం అగమాసి. తత్థ **అక్ఖీని చ తూరియారివా**తి తూరి వుచ్చతి మిగీ, చ-సద్దో నిపాతమత్తం, మిగచ్ఛాపాయ వియ తే అక్ఖీనీతి అత్థో. "కోరియారివా"తి వా పాళి, కుఞ్చకారకుక్కుటియాతి వుత్తం హోతి. **కిన్నరియారివ పబ్బతన్తరే**తి పబ్బతకుచ్ఛియం విచరమానాయ కిన్నరివనితాయ వియ చ తే అక్ఖీనీతి అత్థో. **తవ మే నయనాని దక్ఖియా**తి తవ వుత్తగుణవిసేసాని నయనాని దిస్వా, **భియ్యో** ఉపరూపరి మే కామాభిరతి పవడ్ఢతి.

ఉప్పలసిఖరోపమాని తేతి రత్తుప్పలఅగ్గసదిసాని పమ్హాని తవ. **విమలే**తి నిమ్మలే. **హాటకసన్నిభే**తి కఞ్చనరూపకస్స ముఖసదిసే తే ముఖే, నయనాని దక్ఖియాతి యోజనా.

అపి దూరగతాతి దూరం ఠానం గతాపి. **సరమ్హసేతి** అణ్ణిం కిఞ్చి అచిన్తేత్వా తవ నయనాని ఏవ అనుస్సరామి. **ఆయతపమ్హేతి** దీఘపఖుమే. **విసుద్ధదస్సనేతి** నిమ్మలలోచనే. **న హి మత్థి తయా పియత్తరో నయనాతి** తవ నయనతో అఞ్ఞో కోచి మయ్హం పియతరో నత్థి. తయాతి హి సామిఅత్థే ఏవ కరణవచనం.

ఏవం చక్ఖుసమ్పత్తియా ఉమ్మాదితస్స వియ తం తం విప్పలపతో తస్స పురిసస్స మనోరథం విపరివత్తేన్తీ థేరీ **''అపథేనా''**తిఆదినా ద్వాదస గాథా అభాసి. తత్థ **అపథేన పయాతుమిచ్ఛసీతి**, ఆవుసో సువణ్ణకారపుత్త, సన్తే అఞ్ఞస్మిం ఇత్థిజనే యో త్వం **బుద్ధసుతం** బుద్ధస్స భగవతో ఓరసధీతరం మం **మగ్గయసి** పత్థేసి, సో త్వం సన్తే ఖేమే ఉజుమగ్గే అపథేన కణ్టకనివుతేన సభయేన కుమ్మగ్గేన పయాతుమిచ్ఛసి పటిపజ్జితుకామోసి, **చన్దం కీళనకం గవేససి** చన్దమణ్డలం కీళాగోళకం కాతుకామోసి, **మేరుం లఙ్ఘేతుమిచ్ఛసి** చతురాసీతియోజనసహస్సుబ్బేధం సినేరుపబ్బతరాజం లఙ్ఘయిత్వా అపరభాగే ఠాతుకామోసి, సో త్వం మం బుద్ధసుతం మగ్గయసీతి యోజనా.

ఇదాని తస్స అత్తనో అవిసయభావం పత్థనాయ చ విఘాతావహతం దస్సేతుం **''నత్థీ''**తిఆది వుత్తం. తత్థ **రాగో యత్థపి దాని మే సియాతి** యత్థ ఇదాని మే రాగో సియా భవేయ్య, తం ఆరమ్మణం సదేవకే లోకే నత్థి ఏవ. **నపి నం జానామి కీరిసోతి** నం రాగం కీరిసోతిపి న జానామి. **అథ మగ్గేన హతో సమూలకోతి అథాతి** నిపాతమత్తం. అయోనిసోమనసికారసఙ్ఖాతేన మూలేన సమూలకో రాగో అరియమగ్గేన హతో సముగ్ఘాతితో.

ఇఙ్గాలకుయాతి అఙ్గారకాసుయా. **ఉజ్ఝితోతి** వాతుక్ఖిత్తో వియ యో కోచి, దహనియా ఇన్ధనం వియాతి అత్థో. **విసపత్తోరివాతి** విసగతభాజనం వియ. **అగ్గితో కతోతి** అగ్గితో అఙ్గారతో అపగతో కతో, విసస్స లేసమ్పి అసేసేత్వా అపనీతో వినాసితోతి అత్థో.

యస్సా సియా అపచ్చవేక్ఖితన్తి యస్సా ఇత్థియా ఇదం ఖన్ధపఞ్చకం ఞాణేన అప్పటివేక్ఖితం అపరిఞ్ఞాతం సియా. **సత్థా వా అనుసాసితో సియాతి** సత్థా వా ధమ్మసరీరస్స అదస్సనేన యస్సా ఇత్థియా అననుసాసితో సియా. **త్వం తాదిసికం పలోభయాతి**, ఆవుసో, త్వం తథారూపం అపరిమద్దితసఙ్ఖారం అపచ్చవేక్ఖితలోకుత్తరధమ్మం కామేహి పలోభయ ఉపగచ్ఛ. **జానన్తిం సో ఇమం విహఞ్ఞసీతి** సో త్వం పవత్తిం నివత్తిఞ్చ యాథావతో జానన్తిం పటివిద్ధసచ్చం ఇమం సుభం భిక్ఖునిం ఆగమ్మ విహఞ్ఞసి, సమ్పతి ఆయతిఞ్చ విఘాతం దుక్ఖం ఆపజ్జసి.

ఇదానిస్స విఘాతాపత్తితం కారణవిభావనేన దస్సేన్తీ **''మయ్హం హీ''**తిఆదిమాహ. తత్థ **హీతి** హేతుఅత్థే నిపాతో. **అక్కుట్ఠవన్దితేతి** అక్కోసే వన్దనాయ చ. **సుఖదుక్ఖేతి** సుఖే చ దుక్ఖే చ, ఇట్ఠానిట్ఠవిసయసమాయోగే వా. **సతీ ఉపట్ఠితాతి** పచ్చవేక్ఖణయుత్తా సతి సబ్బకాలం ఉపట్ఠితా. **సఙ్ఖతమసుభన్తి జానియాతి** తేభూమకం సఙ్ఖారగతం కిలేసాసుచిపగ్ఘరణేన అసుభన్తి ఞత్వా. **సబ్బత్థేవాతి** సబ్బస్మింయేవ భవత్తయే మయ్హం మనో తణ్హాలేపాదినా న ఉపలిమ్పతి.

మగ్గట్ఠఙ్గికయానయాయినీతి అట్ఠఙ్గికమగ్గసఙ్ఖాతేన అరియయానేన నిబ్బానపురం యాయినీ ఉపగతా. **ఉద్ధటసల్లాతి** అత్తనో సన్తానతో సముద్ధటరాగాదిసల్లా.

సుచిత్తితాతి హత్థపాదముఖాదిఆకారేన సుట్ఠు చిత్తితా విరచితా. **సోమ్భాతి** సుమ్భకా. **దారుకపిల్లకాని వాతి** దారుదణ్డాదీహి ఉపరచితరూపకాని. **తన్తీహీతి** న్హారుసుత్తకేహి. **ఖీలకేహీతి** హత్థపాదపిట్ఠికణ్ణాదిఅత్థాయ రపితదణ్డేహి.

వినిబద్ధాతి వివిధేనాకారేన బద్ధా. **వివిధం పనచ్చకాతి** యన్తసుత్తాదీనం అఞ్ఛనవిస్సజ్జనాదినా పట్ఠపితనచ్చకా, పనచ్చన్తా వియ దిట్ఠాతి యోజనా.

తమ్హుద్ధటే తన్తిఖీలకేతి సన్నివేసవిసిట్ఠరచనావిసేసయుత్తం ఉపాదాయ రూపకసమఞ్ఞా తమ్హి తన్తిమ్హి ఖీలకే చ ఠానతో ఉద్ధటే బన్ధన్తో **విస్సట్ఠే,** విసుం కరణేన అఞ్ఞమఞ్ఞం **వికలే,** తహిం తహిం ఖిపనేన **పరికిణ్ణే** వికిరితే. **న విన్దేయ్య ఖణ్డసో కతేతి** పోత్థకరూపస్స అవయవే ఖణ్డాఖణ్డితే కతే పోత్థకరూపం న విన్దేయ్య, న ఉపలభేయ్య. ఏవం సన్తే **కిమ్హి తత్థ మనం నివేసయే** తస్మిం పోత్థకరూపావయవే కిమ్హి కిం ఖాణుకే, ఉదాహు రజ్జుకే, మత్తికాపిణ్డాదికే వా మనం మనసఞ్ఞం నివేసేయ్య, విసఙ్ఖారే అవయవే సా సఞ్ఞా కదాచిపి నపతేయ్యాతి అత్థో.

తథూపమాతి తంసదిసా తేన పోత్థకరూపేన సదిసా. కిన్తి చే ఆహ ''**దేహకానీ**''తిఆది. తత్థ **దేహకానీతి** హత్థపాదముఖాదిదేహావయవా. **మన్తి మే** పటిబద్ధా ఉపట్ఠహన్తి. **తేహి ధమ్మేహీతి** తేహి పథవిఆదీహి చ చక్ఖాదీహి చ ధమ్మేహి. **వినా న వత్తన్తీతి** న హి తథా తథా సన్నివిట్ఠే పథవిఆదిధమ్మే ముఞ్చిత్వా దేహా నామ సన్తి. **ధమ్మేహి వినా న వత్తతీతి** దేహో అవయవేహి అవయవధమ్మేహి వినా న వత్తతి న ఉపలబ్భతి. ఏవం సన్తే **కిమ్హి తత్థ మనం నివేసయేతి** కిమ్హి కిం పథవియం, ఉదాహు ఆపాదికే దేహోతి వా హత్థపాదాదీనీతి వా మనం మనసఞ్ఞం నివేసేయ్య. యస్మా పథవిఆదిపసాదధమ్మమత్తే ఏసా సమఞ్ఞా, యదిదం దేహోతి వా హత్థపాదాదీనీతి వా సత్తోతి వా ఇత్థీతి వా పురిసోతి వా, తస్మా న ఏత్థ జానతో కోచి అభినివేసో హోతీతి.

యథా హరితాలేన మక్ఖితం, అద్దస చిత్తికం భిత్తియా కతన్తి యథా కుసలేన చిత్తకారేన భిత్తియం హరితాలేన మక్ఖితం లిత్తం తేన లేపం దత్వా కతం ఆలిఖితం చిత్తికం ఇత్థిరూపం అద్దస పస్సేయ్య. తత్థ యా ఉపథమ్భనఖేపనాదికిరియాసమ్పత్తియా మానుసికా ను ఖో అయం భిత్తి అపస్సాయ ఠితాతి సఞ్ఞా, సా నిరత్థకా మనుస్సభావసఙ్ఖాతస్స అత్థస్స తత్థ అభావతో, మానుసీతి పన కేవలం తహిం తస్స చ విపరీతదస్సనం, యాథావతో గహణం న హోతి, ధమ్మపుఞ్జమత్తే ఇత్థిపురిసాదిగహణమ్పి ఏవం సమ్పదమిదం దట్ఠబ్బన్తి అధిప్పాయో.

మాయం వియ అగ్గతో కతన్తి మాయాకారేన పురతో ఉపట్ఠాపితం మాయాసదిసం. **సుపినన్తేవ సువణ్ణపాదపన్తి** సుపినమేవ సుపినన్తం, తత్థ ఉపట్ఠితసువణ్ణమయరుక్ఖం వియ. **ఉపగచ్ఛసి అన్ధ రిత్తకన్తి** అన్ధబాల రిత్తకం తుచ్ఛకం అన్తోసారరహితం ఇమం అత్తభావం "ఏతం మమా"తి సారవన్తం వియ ఉపగచ్ఛసి అభినివిససి. **జనమజ్ఝేరివ రుప్పరూపకన్తి** మాయాకారేన మహాజనమజ్ఝే దస్సితం రూపియరూపసదిసం సారం వియ ఉపట్ఠహన్తం, అసారన్తి అత్థో.

వట్టనిరివాతి లాఖాయ గుళికా వియ. **కోటరోహితాతి** కోటరే రుక్ఖసుసిరే ఠపితా. **మజ్ఝే పుబ్బుళకాతి** అక్ఖిదలమజ్ఝే ఠితజలపుబ్బుళసదిసా. **సఅస్సుకాతి** అస్సుజలసహితా. **పీళకోళికాతి** అక్ఖిగూథకో. **ఏత్థ జాయతీతి** ఏతస్మిం అక్ఖిమణ్డలే ఉభోసు కోటీసు విసగన్ధం వాయన్తో నిబ్బత్తతి. **పీళకోళికాతి** వా అక్ఖిదలేసు నిబ్బత్తనకా పీళకా వుచ్చతి. **వివిధాతి** సేతనీలమణ్డలానఞ్చేవ రత్తపీతాదీనం సత్తన్నం పటలానఞ్చ వసేన అనేకవిధా. **చక్ఖువిధాతి** చక్ఖుభాగా చక్ఖుప్పకారా వా తస్స అనేకకలాపగతభావతో. **పిణ్డితాతి** సముదితా.

ఏవం చక్ఖుస్మిం సారజ్జన్తస్స చక్ఖునో అసుభతం అనవట్ఠితతాయ అనిచ్చతఞ్చ విభావేసి . విభావేత్వా చ యథా నామ కోచి లోభనీయం భణ్డం గహేత్వా చోరకన్తారం పటిపజ్జన్తో చోరేహి పలిబుద్ధో తం లోభనీయభణ్డం దత్వా గచ్ఛతి, ఏవమేవ

చక్ఖుమ్హి సారత్తేన తేన పురిసేన పలిబుద్ధా థేరీ అత్తనో చక్ఖుం ఉప్పాటేత్వా తస్స అదాసి. తేన వుత్తం “**ఉప్పాటియ చారుదస్సనా**”తిఆది. తత్థ **ఉప్పాటియా**తి ఉప్పాటేత్వా చక్ఖుకూపతో నీహరిత్వా. **చారుదస్సనా**తి పియదస్సనా మనోహరదస్సనా. **న చ పజ్జిత్థా**తి తస్మిం చక్ఖుస్మిం సఙ్గం నాపజ్జి. **అసజ్జమానసా**తి కత్థచిపి ఆరమ్మణే అనాసత్తచిత్తా. **హన్ద తే చక్ఖు**న్తి తయా కామితం తతో ఏవ మయా దిన్నత్తా తే చక్ఖుసఞ్ఞితం అసుచిపిణ్డం గణ్హ, గహేత్వా హరస్సు పసాదయుత్తం ఇచ్ఛితం ఠానం నేహి.

తస్స చ విరమాసి తావదేతి తస్స ధుత్తపురిసస్స తావదేవ అక్ఖిమ్హి ఉప్పాటితక్ఖణే ఏవ రాగో విగచ్ఛి. **తత్థా**తి అక్ఖిమ్హి, తస్సం వా థేరియం. అథ వా **తత్థా**తి తస్మింయేవ ఠానే. **ఖమాపయీ**తి ఖమాపేసి. **సోత్థి సియా బ్రహ్మచారినీ**తి సేట్ఠచారిని మహేసికే తుయ్హం ఆరోగ్యమేవ భవేయ్య. **న పునో ఏదిసకం భవిస్సతీ**తి ఇతో పరం ఏవరూపం అనాచారచరణం న భవిస్సతి, న కరిస్సామీతి అత్థో.

ఆసాదియాతి ఘట్టేత్వా. **ఏదిస**న్తి ఏవరూపం సబ్బత్థ వీతరాగం. **అగ్గిం పజ్జలితంవ లిఙ్గియా**తి పజ్జలితం అగ్గిం ఆలిఙ్గేత్వా వియ.

తతోతి తస్మా ధుత్తపురిసా. **సా భిక్ఖునీ**తి సా సుభా భిక్ఖునీ. **అగమీ బుద్ధవరస్స సన్తిక**న్తి సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికం ఉపగచ్ఛి ఉపసఙ్కమి. **పస్సియ వరపుఞ్ఞలక్ఖణ**న్తి ఉత్తమేహి పుఞ్ఞసమ్భారేహి నిబ్బత్తమహాపురిసలక్ఖణం దిస్వా. **యథా పురాణక**న్తి పోరాణం వియ ఉప్పాటనతో పుబ్బే వియ చక్ఖు పటిపాకతికం అహోసి. యమేత్థ అన్తరన్తరా న వుత్తం, తం వుత్తనయత్తా సువిఞ్ఞేయ్యమేవ.

సుభాజీవకమ్బవనికాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

తింసనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౫. చత్తాలీసనిపాతో

౧. ఇసిదాసీథేరీగాథావణ్ణనా

చత్తాలీసనిపాతే **నగరమ్హి కుసుమనామే**తిఆదికా ఇసిదాసియా థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే పురిసత్తభావే ఠత్వా వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ చరిమభవతో సత్తమే భవే అకల్యాణసన్నిస్సయేన పరదారికకమ్మం కత్వా, కాయస్స భేదా నిరయే నిబ్బత్తిత్వా తత్థ బహూని వస్ససతాని నిరయే పచ్చిత్వా, తతో చుతా తీసు జాతీసు తిరచ్ఛానయోనియం నిబ్బత్తిత్వా తతో చుతా దాసియా కుచ్ఛిస్మిం నపుంసకో హుత్వా నిబ్బత్తి. తతో పన చుతా ఏకస్స దలిద్దస్స సాకటికస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తం వయప్పత్తం గిరిదాసో నామ అఞ్ఞతరస్స సత్థవాహస్స పుత్తో అత్తనో భరియం కత్వా గేహం ఆనేసి. తస్స చ భరియా అత్థి సీలవతీ కల్యాణధమ్మా. తస్సం ఇస్సాపకతా సామినో తస్సా విద్దేసనకమ్మం అకాసి. సా తత్థ యావజీవం ఠత్వా కాయస్స భేదా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే ఉజ్జేనియం కులపదేససీలాచారాదిగుణేహి అభిసమ్మతస్స విభవసమ్పన్నస్స సేట్ఠిస్స ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి, **ఇసిదాసీ**తిస్సా నామం అహోసి.

తం వయప్పత్తకాలే మాతాపితరో కులరూపవయవిభవాదిసదిసస్స అఞ్ఞతరస్స సేట్ఠిపుత్తస్స అదంసు. సా తస్స గేహే పతిదేవతా హుత్వా మాసమత్తం వసి. అథస్సా కమ్మబలేన సామికో విరత్తరూపో హుత్వా తం ఘరతో నీహరి. తం సబ్బం పాళితో ఏవ విఞ్ఞాయతి. తేసం తేసం పన సామికానం అరుచ్చనేయ్యతాయ సంవేగజాతా పితరం అనుజానాపేత్వా, జినదత్తాయ థేరియా సన్తికే పబ్బజిత్వా విపస్సనాయ కమ్మం కరోన్తీ నచిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్వా, ఫలసుఖేన నిబ్బానసుఖేన చ వీతినామేన్తీ ఏకదివసం పాటలిపుత్తనగరే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా మహాగఙ్గాయం వాలుకపులినే నిసీదిత్వా బోధిత్థేరియా నామ అత్తనో సహాయత్థేరియా పుబ్బపటిపత్తిం పుచ్ఛితా తమత్థం గాథాబన్ధవసేన విస్సజ్జేసి "ఉజ్జేనియా పురవరే"తిఆదినా. తేసం పన పుచ్ఛావిస్సజ్జనానం సమ్బన్ధం దస్సేతుం –

౪౦౨."నగరమ్హి కుసుమనామే, పాటలిపుత్తమ్హి పథవియా మణ్డే;
సక్యకులకులీనాయో, ద్వే భిక్ఖునియో హి గుణవతియో.

౪౦౩. "ఇసిదాసీ తత్థ ఏకా, దుతియా బోధీతి సీలసమ్పన్నా చ;
ఝానజ్ఝాయనరతాయో, బహుస్సుతాయో ధుతకిలేసాయో.

౪౦౪."తా పిణ్డాయ చరిత్వా, భత్తత్థం కరియ ధోతపత్తాయో;
రహితమ్హి సుఖనిసిన్నా, ఇమా గిరా అబ్భుదీరేసు"న్తి. –

ఇమా తిస్సో గాథా సఙ్గీతికారేహి ఠపితా.

౪౦౫."పాసాదికాసి అయ్యే, ఇసిదాసి వయోపి తే అపరిహీనో;
కిం దిస్వాన బ్యాలికం, అథాసి నేక్ఖమ్మమనుయుత్తా.

౪౦౬."ఏవమనుయుఞ్జియమానా సా, రహితే ధమ్మదేసనాకుసలా;
ఇసిదాసీ వచనమబ్రవి, సుణ బోధి యథామ్హి పబ్బజితా.

ఇతో పరం విస్సజ్జనగాథా.

౪౦౭."ఉజ్జేనియా పురవరే, మయ్హం పితా సీలసంవుతో సేట్ఠి;
తస్సమ్హి ఏకధీతా, పియా మనాపా చ దయితా చ.

౪౦౮."అథ మే సాకేతతో వరకా, ఆగచ్ఛుముత్తమకులీనా;
సేట్ఠీ పహూతరతనో, తస్స మమం సుణ్హమదాసి తాతో.

౪౦౯."సస్సుయా ససురస్స చ, సాయం పాతం పణామముపగమ్మ;
సిరసా కరోమి పాదే, వన్దామి యథామ్హి అనుసిట్ఠా.

౪౧౦."యా మయ్హం సామికస్స, భగినియో భాతునో పరిజనో వా;
తమేకవరకమ్పి దిస్వా, ఉబ్బిగ్గా ఆసనం దేమి.

౪౧౧."అన్నేన చ పానేన చ, ఖజ్జేన చ యఞ్చ తత్థ సన్నిహితం;
ఛాదేమి ఉపనయామి చ, దేమి చ యం యస్స పతిరూపం.

౪౧౨."కాలేన ఉపట్ఠహిత్వా, ఘరం సముపగమామి ఉమ్మారే;
ధోవన్తీ హత్థపాదే, పఞ్జలికా సామికముపేమి.

౪౧౩."కోచ్ఛం పసాదం అఞ్జనిఞ్చ, ఆదాసకఞ్చ గణ్హిత్వా;
పరికమ్మకారికా వియ, సయమేవ పతిం విభూసేమి.

౪౧౪."సయమేవ ఓదనం సాధయామి, సయమేవ భాజనం ధోవన్తీ;
మాతావ ఏకపుత్తకం, తథా భత్తారం పరిచరామి.

౪౧౫."ఏవం మం భత్తికతం, అనురత్తం కారికం నిహతమానం;
ఉట్ఠాయికం అనలసం, సీలవతిం దుస్సతే భత్తా.

౪౧౬."సో మాతరఞ్చ పితరఞ్చ, భణతి ఆపుచ్ఛహం గమిస్సామి;
ఇసిదాసియా న సహ వచ్ఛం, ఏకాగారేహం సహ వత్థుం.

౪౧౭."మా ఏవం పుత్త అవచ, ఇసిదాసీ పణ్డితా పరిబ్యత్తా;
ఉట్ఠాయికా అనలసా, కిం తుయ్హం న రోచతే పుత్త.

౪౧౮.“న చ మే హింసతి కిఞ్చి, న చహం ఇసిదాసియా సహ వచ్ఛం;
దేస్సావ మే అలం మే, అపుచ్ఛాహం గమిస్సామి.

౪౧౯.“తస్స వచనం సుణిత్వా, సస్సు ససురో చ మం అపుచ్ఛింసు;
కిస్స తయా అపరద్ధం, భణ విస్సట్ఠా యథాభూతం.

౪౨౦.“నపిహం అపరజ్ఝం కిఞ్చి, నపి హింసేమి న భణామి దుబ్బచనం;
కిం సక్కా కాతుయ్యే, యం మం విద్దేస్సతే భత్తా.

౪౨౧.“తే మం పితుఘరం పటినయింసు, విమనా దుఖేన అధిభూతా;
పుత్తమనురక్ఖమానా, జితామ్హసే రూపినిం లక్ఖిం.

౪౨౨.“అథ మం అదాసి తాతో, అడ్ఢస్స ఘరమ్హి దుతియకులికస్స;
తతో ఉపడ్ఢసుఙ్కేన, యేన మం విన్దథ సేట్ఠి.

౪౨౩.“తస్సపి ఘరమ్హి మాసం, అవసిం అథ సోపి మం పటిచ్ఛరయి;
దాసీవ ఉపట్ఠహన్తిం, అదూసికం సీలసమ్పన్నం.

౪౨౪.“భిక్ఖాయ చ విచరన్తం, దమకం దన్తం మే పితా భణతి;
హోహిసి మే జామాతా, నిక్ఖిప పోట్ఠిఞ్చ ఘటికఞ్చ.

౪౨౫.“సోపి వసిత్వా పక్ఖం, అథ తాతం భణతి ‘దేహి మే పోట్ఠిం;
ఘటికఞ్చ మల్లకఞ్చ, పునపి భిక్ఖం చరిస్సామి’.

౪౨౬.“అథ నం భణతీ తాతో, అమ్మా సబ్బో చ మే ఞాతిగణవగ్గో;
కిం తే న కీరతి ఇధ, భణ ఖిప్పం తం తే కరిహితి.

౪౨౭.“ఏవం భణితో భణతి, యది మే అత్తా సక్కోతి అలం మయ్హం;
ఇసిదాసియా న సహ వచ్ఛం, ఏకఘరేహం సహ వత్థుం.

౪౨౮.“విస్సజ్జితో గతో సో, అహమ్పి ఏకాకినీ విచిన్తేమి;
ఆపుచ్ఛితూన గచ్ఛం, మరితుయే వా పబ్బజిస్సం వా.

౪౨౯.“అథ అయ్యా జినదత్తా, ఆగచ్ఛీ గోచరాయ చరమానా;
తాత కులం వినయధరీ, బహుస్సుతా సీలసమ్పన్నా.

౪౩౦. “తం దిస్వాన అమ్హాకం, ఉట్ఠాయాసనం తస్సా పఞ్ఞాపయిం;

నిసిన్నాయ చ పాదే, వన్దిత్వా భోజనమదాసిం.

౪౩౧.“అన్నేన చ పానేన చ, ఖజ్జేన చ యఞ్చ తత్థ సన్నిహితం;
సన్తప్పయిత్వా అవచం, అయ్యే ఇచ్ఛామి పబ్బజితుం.

౪౩౨.“అథ మం భణతీ తాతో, ఇధేవ పుత్తక చరాహి త్వం ధమ్మం;
అన్నేన చ పానేన చ, తప్పయ సమణే ద్విజాతీ చ.

౪౩౩. “అథహం భణామి తాతం, రోదన్తీ అఞ్జలిం పణామేత్వా;
పాపఞ్హి మయా పకతం, కమ్మం తం నిజ్జరేస్సామి.

౪౩౪.“అథ మం భణతీ తాతో, పాపుణ బోధిఞ్చ అగ్గధమ్మఞ్చ;
నిబ్బానఞ్చ లభస్సు, యం సచ్ఛికరీ ద్విపదసేట్ఠో.

౪౩౫.“మాతాపితూ అభివాద, యిత్వా సబ్బఞ్చ ఞాతిగణవగ్గం;
సత్తాహం పబ్బజితా, తిస్సో విజ్జా అఫస్సయిం.

౪౩౬.“జానామి అత్తనో సత్త, జాతియో యస్సయం ఫలవిపాకో;
తం తవ ఆచిక్ఖిస్సం, తం ఏకమనా నిసామేహి.

౪౩౭. “నగరమ్హి ఏరకచ్ఛే, సువణ్ణకారో అహం పహూతధనో;
యొబ్బనమదేన మత్తో, సో పరదారం అసేవిహం.

౪౩౮.“సోహం తతో చవిత్వా, నిరయమ్హి అపచ్చిసం చిరం;
పక్కో తతో చ ఉట్ఠహిత్వా, మక్కటియా కుచ్ఛిమోక్కమిం.

౪౩౯.“సత్తాహజాతకం మం, మహాకపి యూథపో నిల్లచ్ఛేసి;
తస్సేతం కమ్మఫలం, యథాపి గన్త్వాన పరదారం.

౪౪౦.“సోహం తతో చవిత్వా, కాలం కరిత్వా సిన్ధవారఞ్ఞే;
కాణాయ చ ఖఞ్జాయ చ, ఏళకియా కుచ్ఛిమోక్కమిం.

౪౪౧.“ద్వాదస వస్సాని అహం, నిల్లచ్ఛితో దారకే పరివహిత్వా;
కిమినావట్టో అకల్లో, యథాపి గన్త్వాన పరదారం.

౪౪౨.“సోహం తతో చవిత్వా, గోవాణిజకస్స గావియా జాతో;
వచ్ఛో లాఖాతమ్బో, నిల్లచ్ఛితో ద్వాదసే మాసే.

౪౪౩.“వోధూన నఙ్గలమహం, సకటఞ్చ ధారయామి;
అన్ధోవట్టో అకల్లో, యథాపి గన్త్వాన పరదారం.

౪౪౪.“సోహం తతో చవిత్వా, వీథియా దాసియా ఘరే జాతో;
నేవ మహిలా న పురిసో, యథాపి గన్త్వాన పరదారం.

౪౪౫.“తింసతివస్సమ్హి మతో, సాకటికకులమ్హి దారికా జాతా;
కపణమ్హి అప్పభోగే, ధనికపురిసపాతబహులమ్హి.

౪౪౬.“తం మం తతో సత్థవాహో, ఉస్సన్నాయ విపులాయ వడ్ఢియా;
ఓకడ్ఢతి విలపన్తిం, అచ్ఛిన్దిత్వా కులఘరస్మా.

౪౪౭.“అథ సోళసమే వస్సే, దిస్వా మం పత్తయోబ్బనం కఞ్ఞం;
ఓరున్ధతస్స పుత్తో, గిరిదాసో నామ నామేన.

౪౪౮.“తస్సపి అఞ్ఞా భరియా, సీలవతీ గుణవతీ యసవతీ చ;
అనురత్తా భత్తారం, తస్సాహం విద్దేసనమకాసిం.

౪౪౯.“తస్సేతం కమ్మఫలం, యం మం అపకీరితూన గచ్ఛన్తి;
దాసీవ ఉపట్ఠహన్తిం, తస్సపి అన్తో కతో మయా”తి.

తత్థ **నగరమ్హి కుసుమనామేతి** “కుసుమపుర”న్తి ఏవం కుసుమసద్దేన గహితనామకే నగరే, ఇదాని తం నగరం **పాటలిపుత్తమ్హీతి** సరూపతో దస్సేతి. **పథవియా మణ్డేతి** సకలాయ పథవియా మణ్డభూతే. **సక్యకులకులీనాయోతి** సక్యకులే కులధీతరో, సక్యపుత్తస్స భగవతో సాసనే పబ్బజితతాయ ఏవం వుత్తం.

తత్థాతి తాసు ద్వీసు భిక్ఖునీసు. **బోధీతి** ఏవంనామికా థేరీ. **ఝానజ్ఝాయనరతాయోతి** లోకియలోకుత్తరస్స ఝానస్స ఝాయనే అభిరతా. **బహుస్సుతాయోతి** పరియత్తిబాహుసచ్చేన బహుస్సుతా. **ధుతకిలేసాయోతి** అగ్గమగ్గేన సబ్బసో సముగ్ఘాతితకిలేసా. **భత్తత్థం కరియాతి** భత్తకిచ్చం నిట్ఠాపేత్వా. **రహితమ్హీతి** జనరహితమ్హి వివిత్తట్ఠానే. **సుఖనిసిన్నాతి** పబ్బజ్జాసుఖేన వివేకసుఖేన చ సుఖనిసిన్నా. **ఇమా గిరాతి** ఇదాని వుచ్చమానా సుఖా లాపనా. **అబ్భుదీరేసున్తి** పుచ్ఛావిస్సజ్జనవసేన కథయింసు.

“**పాసాదికాసీ**”తి గాథా బోధిత్థేరియా పుచ్ఛావసేన వుత్తా. “**ఏవమనుయుఞ్జియమానా**”తి గాథా సఙ్గీతికారేహేవ వుత్తా. “**ఉజ్జేనియా**”తిఆదికా హి సబ్బాపి ఇసిదాసియావ వుత్తా. తత్థ **పాసాదికాసీతి** రూపసమ్పత్తియా పస్సన్తానం పసాదావహా అసి. **వయోపి తే అపరిహీనోతి** తుయ్హం వయోపి న పరిహీనో, పఠమవయే ఠితాసీతి అత్థో. **కిం దిస్వాన బ్యాలికన్తి** కీదిసం బ్యాలికం దోసం ఘరావాసే ఆదీనవం దిస్వా. **అథాసి నేక్ఖమ్మమనుయుత్తాతి అథాతి** నిపాతమత్తం, నేక్ఖమ్మం పబ్బజ్జం అనుయుత్తా అసి.

అనుయుఞ్జియమానాతి పుచ్ఛియమానా, సా ఇసిదాసీతి యోజనా. **రహితేతి** సుఞ్ఞట్ఠానే. **సుణ బోధి యథామ్హి పబ్బజితాతి** బోధిత్థేరి అహం యథా పబ్బజితా అమ్హి, తం తం పురాణం సుణ సుణాహి.

ఉజ్జేనియా పురవరేతి ఉజ్జేనీనామకే అవన్తిరట్ఠే ఉత్తమనగరే. **పియాతి** ఏకధీతుభావేన పియాయితబ్బా. **మనాపాతి** సీలాచారగుణేన మనవడ్ఢనకా. **దయితాతి** అనుకమ్పితబ్బా.

అథాతి పచ్ఛా మమ వయప్పత్తకాలే. **మే సాకేతతో వరకాతి** సాకేతనగరతో మమ వరకా మం వారేన్తా ఆగచ్ఛుం. **ఉత్తమకులీనాతి** తస్మిం నగరే అగ్గకులికా, యేన తే పేసితా, సో సేట్ఠి పహూతరతనో. **తస్స మమం సుణ్హమదాసి తాతోతి** తస్స సాకేతసేట్ఠినో సుణిసం పుత్తస్స భరియం కత్వా మయ్హం పితా మం అదాసి.

సాయం పాతన్తి సాయన్హే పుబ్బణ్హే చ. **పణామముపగమ్మ సిరసా కరోమీతి** సస్సుయా ససురస్స చ సన్తికం ఉపగన్త్వా సిరసా పణామం కరోమి, తేసం పాదే వన్దామి. **యథామ్హి అనుసిట్ఠాతి** తేహి యథా అనుసిట్ఠా అమ్హి, తథా కరోమి, తేసం అనుసిట్ఠిం న అతిక్కమామి.

తమేకవరకమ్పీతి ఏకవల్లభమ్పి. **ఉబ్బిగ్గాతి** తసన్తా. **ఆసనం దేమీతి** యస్స పుగ్గలస్స యం అనుచ్ఛవికం, తం తస్స దేమి.

తత్థాతి పరివేసనట్ఠానే. **సన్నిహితన్తి** సజ్జితం హుత్వా విజ్జమానం. **ఛాదేమీతి** ఉపచ్ఛాదేమి, ఉపచ్ఛాదేత్వా ఉపనయామి చ, ఉపనేత్వా దేమి, దేన్తీపి యం యస్స పతిరూపం, తదేవ దేమీతి అత్థో.

ఉమ్మారేతి ద్వారే. **ధోవన్తీ హత్థపాదేతి** హత్థపాదే ధోవినీ ఆసిం, ధోవిత్వా ఘరం సముపగమామీతి యోజనా.

కోచ్ఛన్తి మస్సూనం కేసానఞ్చ ఉల్లిఖనకోచ్ఛం. **పసాదన్తి** గన్ధచుణ్ణాదిముఖవిలేపనం. "పసాధన"న్తిపి పాఠో, పసాధనభణ్డం. **అఞ్జనిన్తి** అఞ్జననాళిం. **పరికమ్మకారికా వియాతి** అగ్గకులికా విభవసమ్పన్నాపి పతిపరిచారికా చేటికా వియ.

సాధయామీతి పచామి. **భాజనన్తి** లోహభాజనఞ్చ. ధోవన్తీ పరిచరామీతి యోజనా.

భత్తికతన్తి కతసామిభత్తికం. **అనురత్తన్తి** అనురత్తవన్తిం. **కారికన్తి** తస్స తస్సేవ ఇతి కత్తబ్బస్స కారికం. **నిహతమానన్తి** అపనీతమానం. **ఉట్ఠాయికన్తి** ఉట్ఠానవీరియసమ్పన్నం. **అనలసన్తి** తతో ఏవ అకుసీతం. **సీలవతిన్తి** సీలాచారసమ్పన్నం. **దుస్సతేతి** దుస్సతి, కుజ్ఝిత్వా భణతి.

భణతి ఆపుచ్ఛహం గమిస్సామీతి "అహం తుమ్హే ఆపుచ్ఛిత్వా యత్థ కత్థచి గమిస్సామీ"తి సో మమ సామికో అత్తనో మాతరఞ్చ పితరఞ్చ భణతి. కిం భణతీతి చే ఆహ – "**ఇసిదాసియా న సహ వచ్ఛం, ఏకాగారేహం సహ వత్థు**"న్తి. తత్థ **వచ్ఛన్తి** వసిస్సం.

దేస్సాతి అప్పియా. **అలం మేతి** పయోజనం మే తాయ ఇత్థీతి అత్థో . **అపుచ్ఛాహం గమిస్సామీతి** యది మే తుమ్హే తాయ సద్ధిం సంవాసం ఇచ్ఛథ, అహం తుమ్హే అపుచ్ఛిత్వా విదేసం పక్కమిస్సామి.

తస్సాతి మమ భత్తునో. **కిస్సాతి** కిం అస్స తవ సామికస్స. **తయా అపరద్ధం** బ్యాలికం కతం.

నపిహం అపరజ్ఞన్తి నపి అహం తస్స కిఞ్చి అపరజ్ఝిం. అయమేవ వా పాపో. **నపి హింసేమీతి** నపి బాధేమి. **దుబ్బచనన్తి** దురుత్తవచనం. **కిం సక్కా కాతుయ్యేతి** కిం మయా కాతుం అయ్యే సక్కా. **యం మం విద్దేస్సతే భత్తాతి** యస్మా అకారణేనేవ భత్తా మయ్హం విద్దేస్సతే విద్దేస్సం చిత్తప్పకోపం కరోతి.

విమనాతి దోమనస్సికా. **పుత్తమనురక్ఖమానాతి** అత్తనో పుత్తం మయ్హం సామికం చిత్తమనురక్ఖణేన అనురక్ఖన్తా. **జితామ్హసే రూపినిం లక్ఖిన్తి** జితా అమ్హసే జితా వతామ్హ రూపవతిం సిరిం, మనుస్సవేసేన చరన్తియా సిరిదేవతాయ పరిహీనా వతాతి అత్థో.

అడ్ఢస్స ఘరమ్హి దుతియకులికస్సాతి పఠమసామికం ఉపాదాయ దుతియస్స అడ్ఢస్స కులపుత్తస్స ఘరమ్హి మం అదాసి, దేన్తో చ తతో పఠమసుఙ్కతో ఉపడ్ఢసుఙ్కేన అదాసి. **యేన మం విన్దథ సేట్ఠీతి** యేన సుఙ్కేన మం పఠమం సేట్ఠి విన్దథ పటిలభి, తతో ఉపడ్ఢసుఙ్కేనాతి యోజనా.

సోపీతి దుతియసామికోపి. **మం పటిచ్ఛరయీతి** మం నీహరి, సో మం గేహతో నిక్కడ్ఢి. **ఉపట్ఠహన్తిన్తి** దాసీ వియ ఉపట్ఠహన్తిం ఉపట్ఠానం కరోన్తిం. **అదూసికన్తి** అదుబ్భనకం.

దమకన్తి కారుఞ్ఞాధిట్ఠానతాయ పరేసం చిత్తస్స దమకం. యథా పరే కిఞ్చి దస్సన్తి, ఏవం అత్తనో కాయం వాచఞ్చ **దన్తం** వూపసన్తం కత్వా పరదత్తభిక్ఖాయ విచరణకం. **జామాతాతి** దుహితుపతి. **నిక్ఖిప పోట్ఠిఞ్చ ఘటికఞ్చాతి** తయా పరిదహితం పిలోతికాఖణ్డఞ్చ భిక్ఖాకపాలఞ్చ ఛడ్డేహి.

సోపి వసిత్వా పక్ఖన్తి సోపి భిక్ఖకో పురిసో మయా సద్ధిం అద్ధమాసమత్తం వసిత్వా పక్కామి.

అథ నం భణతీ తాతోతి తం భిక్ఖకం మమ పితా మాతా సబ్బో చ మే ఞాతిగణో వగ్గవగ్గో హుత్వా భణతి. కథం? **కిం తే న కీరతి ఇధ** తుయ్హం కిం నామ న కిరతి న సాధియతి, భణ ఖిప్పం. **తం తే కరిహితీతి** తం తుయ్హం కరిస్సతి.

యది మే అత్తా సక్కోతీతి యది మయ్హం అత్తా అత్తాధీనో భుజిస్సో చ హోతి, **అలం మయ్హం ఇసిదాసియా** తాయ పయోజనం నత్థి, తస్మా **న సహ వచ్ఛం** న సహ వసిస్సం, ఏకఘరే అహం తాయ సహ వత్థున్తి యోజనా.

విస్సజ్జితో గతో సోతి సో భిక్ఖకో పితరా విస్సజ్జితో యథారుచి గతో. **ఏకాకినీతి** ఏకికావ. **ఆపుచ్ఛితూన గచ్ఛన్తి** మయ్హం పితరం విస్సజ్జేత్వా గచ్ఛామి. **మరితుయేతి** మరితుం. **వాతి** వికప్పత్థే నిపాతో.

గోచరాయాతి భిక్ఖాయ, తాత-కులం ఆగచ్ఛీతి యోజనా.

తన్తి తం జినదత్తత్థేరిం. **ఉట్ఠాయాసనం తస్సా పఞ్ఞాపయిన్తి** ఉట్ఠహిత్వా ఆసనం తస్సా థేరియా పఞ్ఞాపేసిం.

ఇధేవాతి ఇమస్మిం ఏవ గేహే ఠితా. **పుత్తకాతి** సామఞ్ఞవోహారేన ధీతరం అనుకమ్పన్తో ఆలపతి. **చరాహి త్వం ధమ్మన్తి** త్వం పబ్బజిత్వా చరితబ్బం బ్రహ్మచరియాదిధమ్మం చర. **ద్విజాతీతి** బ్రాహ్మణజాతీ.

నిజ్జరేస్సామీతి జీరాపేస్సామి వినాసేస్సామి.

బోధిన్తి సచ్చాభిసమ్బోధిం, మగ్గఞాణన్తి అత్థో. **అగ్గధమ్మన్తి** ఫలధమ్మం, అరహత్తం. **యం సచ్ఛికరీ ద్విపదసేట్ఠోతి** యం మగ్గఫలనిబ్బానసఙ్ఖాతం లోకుత్తరధమ్మం ద్విపదానం సేట్ఠో సమ్మాసమ్బుద్ధో సచ్ఛి అకాసి, తం లభస్సూతి యోజనా.

సత్తాహం పబ్బజితాతి పబ్బజితా హుత్వా సత్తాహేన. **అఫస్సయిన్తి** ఫుసిం సచ్ఛాకాసిం.

యస్సాయం ఫలవిపాకోతి యస్స పాపకమ్మస్స, అయం సామికస్స అమనాపభావసఙ్ఖాతో నిస్సన్దఫలభూతో విపాకో. **తం తవ ఆచిక్ఖిస్సన్తి** తం కమ్మం తవ కథేస్సామి. **తన్తి** ఆచిక్ఖియమానం తమేవ కమ్మం, తం వా మమ వచనం. **ఏకమనాతి** ఏకగ్గమనా. అయమేవ వా పాఠో.

నగరమ్హి ఏరకచ్ఛేతి ఏవంనామకే నగరే. **నో పరదారం అసేవిహన్తి** నో అహం పరస్స దారం అసేవిం.

చిరం పక్కోతి బహూని వస్ససతసహస్సాని నిరయగ్గినా దడ్ఢో. **తతో చ ఉట్ఠహిత్వాతి** తతో నిరయతో వుట్ఠితో చుతో. **మక్కటియా కుచ్ఛిమోక్కమిన్తి** వానరియా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం గణ్హిం.

యూథపోతి యూథపతి. **నిల్లచ్ఛేసీతి** పురిసభావస్స లక్ఖణభూతాని బీజకాని నిల్లచ్ఛేసి నీహరి. **తస్సేతం కమ్మఫలన్తి** తస్స మయ్హం ఏతం అతీతే కతస్స కమ్మస్స ఫలం. **యథాపి గన్త్వాన పరదారన్తి** యథా తం పరదారం అతిక్కమిత్వా.

తతోతి మక్కటయోనితో. **సిన్ధవారఞ్ఞేతి** సిన్ధవరట్ఠే అరఞ్ఞట్ఠానే. **ఏళకియాతి** అజియా.

దారకే పరివహిత్వాతి పిట్ఠిం ఆరుయ్హ కుమారకే వహిత్వా. **కిమినావట్టోతి** అభిజాతట్ఠానే కిమిపరిగతోవ హుత్వా అట్టో అట్టితో. **అకల్లోతి** గిలానో, అహోసీతి వచనసేసో.

గోవాణిజకస్సాతి గావియో విక్కిణిత్వా జీవకస్స. **లాఖాతమ్బోతి** లాఖారసరత్తేహి వియ తమ్బేహి లోమేహి సమన్నాగతో.

వోఢూనాతి వహిత్వా. **నఙ్గలన్తి** సీరం, సకటఞ్చ ధారయామీతి అత్థో . **అన్ధోవట్టోతి** కాణోవ హుత్వా అట్టో పీళితో.

వీథియాతి నగరవీథియం. **దాసియా ఘరే జాతోతి** ఘరదాసియా కుచ్ఛిమ్హి జాతో. “వణ్ణదాసియా”తిపి వదన్తి. **నేవ మహిలా న పురిసోతి** ఇత్థీపి పురిసోపి న హోమి, జాతినపుంసకోతి అత్థో.

తింసతివస్సమ్హి మతోతి నపుంసకో హుత్వా తింసవస్సకాలే మతో. **సాకటికకులమ్హీతి** సూతకకులే. **ధనికపురిసపాతబహులమ్హీతి** ఇణాయికానం పురిసానం అధిపతనబహులే బహూహి ఇణాయికేహి అభిభవితబ్బే.

ఉస్సన్నాయాతి ఉపచితాయ. **విపులాయాతి** మహతియా. **వడ్ఢియాతి** ఇణవడ్ఢియా. **ఓకడ్ఢతీతి** అవకడ్ఢతి. **కులఘరస్మాతి** మమ జాతకులగేహతో.

ఓరున్ధతస్స పుత్తోతి అస్స సత్థవాహస్స పుత్తో, మయి పటిబద్ధచిత్తో నామేన గిరిదాసో నామ అవరున్ధతి అత్తనో పరిగ్గహభావేన గేహే కరోతి.

అనురత్తా భత్తారన్తి భత్తారం అనువత్తికా. **తస్సాహం విద్దేసనమకాసి**న్తి తస్స భత్తునో తం భరియం సపత్తిం విద్దేసనకమ్మం అకాసిం. యథా తం సో కుజ్ఝతి, ఏవం పటిపజ్జిం.

యం మం అపకీరితూన గచ్ఛన్తీతి యం దాసీ వియ సక్కచ్చం ఉపట్ఠహన్తిం మం తత్థ తత్థ పతినో అపకిరిత్వా ఛడ్డేత్వా అనపేక్ఖా అపగచ్ఛన్తి. ఏతం తస్సా మయ్హం తదా కతస్స పరదారికకమ్మస్స సపత్తిం విద్దేసనకమ్మస్స చ నిస్సన్దఫలం. **తస్సపి అన్తో కతో మయాతి** తస్సపి తథా అనునయపాపకకమ్మస్స దారుణస్స పరియన్తో ఇదాని మయా అగ్గమగ్గం అధిగచ్ఛన్తియా కతో, ఇతో పరం కిఞ్చి దుక్ఖం నత్థీతి. యం పనేత్థ అన్తరన్తరా న విభత్తం, తం వుత్తనయత్తా ఉత్తానత్థమేవ.

ఇసిదాసీథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

చత్తాలీసనిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౬. మహానిపాతో

౧. సుమేధాథేరీగాథావణ్ణనా

మహానిపాతే **మన్తావతియా నగరే**తిఆదికా సుమేధాయ థేరియా గాథా. అయమ్పి పురిమబుద్ధేసు కతాధికారా తత్థ తత్థ భవే వివట్టూపనిస్సయం కుసలం ఉపచినన్తీ, సక్కచ్చం విమోక్ఖసమ్భారే సమ్భరన్తీ కోణాగమనస్స భగవతో కాలే కులగేహే నిబ్బత్తిత్వా విఞ్ఞుతం పత్వా, అత్తనో సఖీహి కులధీతాహి సద్ధిం ఏకజ్ఝాసయా హుత్వా మహన్తం ఆరామం కారేత్వా బుద్ధప్పముఖస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స నియ్యాదేసి. సా తేన పుఞ్ఞకమ్మేన కాయస్స భేదా తావతింసం ఉపగచ్ఛి. తత్థ యావతాయుకం దిబ్బసమ్పత్తిం అనుభవిత్వా తతో చుతా యామేసు ఉపపజ్జి. తతో చుతా తుసితేసు, తతో చుతా నిమ్మానరతీసు, తతో చుతా పరనిమ్మితవసవత్తీసూతి అనుక్కమేన పఞ్చసు కామసగ్గేసు ఉప్పజ్జిత్వా తత్థ తత్థ దేవరాజూనం మహేసీ హుత్వా తతో చుతా కస్సపస్స భగవతో కాలే మహావిభవస్స సేట్ఠినో ధీతా హుత్వా అనుక్కమేన విఞ్ఞుతం పత్వా సాసనే అభిప్పసన్నా హుత్వా రతనత్తయం ఉద్దిస్స ఉళారపుఞ్ఞకమ్మం అకాసి.

తత్థ యావజీవం ధమ్మూపజీవినీ కుసలధమ్మనిరతా హుత్వా తతో చుతా తావతింసేసు నిబ్బత్తిత్వా అపరాపరం సుగతీసుయేవ సంసరన్తీ, ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే మన్తావతీనగరే కోఞ్చస్స నామ రఞ్ఞో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. తస్సా మాతాపితరో **సుమేధా**తి నామం అకంసు. తం అనుక్కమేన వుద్ధిప్పత్తవయప్పత్తకాలే మాతాపితరో “వారణవతీనగరే అనికరత్తస్స నామ రఞ్ఞో దస్సామా”తి సమ్మన్తేసుం. సా పన దహరకాలతో పట్ఠాయ అత్తనో సమానవయాహి రాజకఞ్ఞాహి దాసిజనేహి చ సద్ధిం భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే ధమ్మం సుత్వా చిరకాలతో పట్ఠాయ కతాధికారతాయ సంసారే జాతసంవేగా సాసనే అభిప్పసన్నా హుత్వా వయప్పత్తకాలే కామేహి వినివత్తితమానసా అహోసి. తేన సా మాతాపితూనం ఞాతీనం సమ్మన్తనం సుత్వా “న మయ్హం ఘరావాసేన కిచ్చం, పబ్బజిస్సామహ”న్తి ఆహ. తం మాతాపితరో ఘరావాసే నియోజేన్తా నానప్పకారేన యాచన్తాపి సఞ్ఞాపేతుం నాసక్ఖింసు. సా “ఏవం మే పబ్బజితుం లబ్భతీ”తి ఖగ్గం గహేత్వా సయమేవ అత్తనో కేసే ఛిన్దిత్వా తే ఏవ కేసే ఆరబ్భ పటిక్కూలమనసికారం పవత్తేన్తీ తత్థ కతాధికారతాయ భిక్ఖునీనం సన్తికే మనసికారవిధానస్స సుతపుబ్బత్తా చ అసుభనిమిత్తం ఉప్పాదేత్వా తత్థ పఠమజ్ఝానం అధిగచ్ఛి. అధిగతపఠమజ్ఝానా చ అత్తనా ఘరావాసే ఉయ్యోజేతుం ఉపగతే మాతాపితరో ఆదిం కత్వా అన్తోజనపరిజనం సబ్బం రాజకులం సాసనే అభిప్పసన్నం కారేత్వా ఘరతో నిక్ఖమిత్వా భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా పబ్బజి. పబ్బజిత్వా చ విపస్సనం పట్ఠపేత్వా సమ్మదేవ పరిపక్కఞాణా విముత్తిపరిపాచనీయానం ధమ్మానం విసేసితాయ న చిరస్సేవ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పాపుణి. తేన వుత్తం **అపదానే** (అప. థేరీ ౨.౧.౧-౧౯) –

“భగవతి కోణాగమనే, సఙ్ఘారామమ్హి నవనివేసమ్హి;
సఖియో తిస్సో జనియో, విహారదానం అదాసిమ్హ.

“దసక్ఖత్తుం సతక్ఖత్తుం, దససతక్ఖత్తుం సతాని చ సతక్ఖత్తుం;
దేవేసు ఉపపజ్జిమ్హ, కో పన వాదో మనుస్సేసు.

“దేవేసు మహిద్ధికా అహుమ్హ, మానుసకమ్హి కో పన వాదో;

సత్తరతనస్స మహేసీ, ఇత్థిరతనం అహం ఆసిం.

“ఇధ సఞ్చితకుసలా, సుసమిద్ధకులప్పజా;
ధనఞ్జానీ చ ఖేమా చ, అహమ్పి చ తయో జనా.

“ఆరామం సుకతం కత్వా, సబ్బావయవమణ్డితం;
బుద్ధప్పముఖసఙ్ఘస్స, నియ్యాదేత్వా పమోదితా.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, తస్స కమ్మస్స వాహసా;
దేవేసు అగ్గతం పత్తా, మనుస్సేసు తథేవ చ.

“ఇమస్మింయేవ కప్పమ్హి, బ్రహ్మబన్ధు మహాయసో;
కస్సపో నామ గోత్తేన, ఉప్పజ్జి వదతం వరో.

“ఉపట్ఠాకో మహేసిస్స, తదా ఆసి నరిస్సరో;
కాసిరాజా కికీ నామ, బారాణసిపురుత్తమే.

“తస్సాసుం సత్త ధీతరో, రాజకఞ్ఞా సుఖేధితా;
బుద్ధోపట్ఠాననిరతా, బ్రహ్మచరియం చరింసు తా.

“తాసం సహాయికా హుత్వా, సీలేసు సుసమాహితా;
దత్వా దానాని సక్కచ్చం, అగారేవ వతం చరిం.

“తేన కమ్మేన సుకతేన, చేతనాపణిధీహి చ;
జహిత్వా మానుసం దేహం, తావతింసూపగా అహం.

“తతో చుతా యామమగం, తతోహం తుసితం గతా;
తతో చ నిమ్మానరతిం, వసవత్తిపురం గతా.

“యత్థ యత్థూపపజ్జామి, పుఞ్ఞకమ్మసమోహితా;
తత్థ తత్థేవ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“తతో చుతా మనుస్సత్తే, రాజూనం చక్కవత్తినం;
మణ్డలీనఞ్చ రాజూనం, మహేసిత్తమకారయిం.

“సమ్పత్తిమనుభోత్వాన, దేవేసు మానుసేసు చ;
సబ్బత్థ సుఖితా హుత్వా, నేకజాతీసు సంసరిం.

“సో హేతు నో పభవో, తమ్మూలం సావ సాసనే ఖన్తీ;
తం పఠమసమోధానం, తం ధమ్మరతాయ నిబ్బానం.

“కిలేసా ఝాపితా మయ్హం, భవా సబ్బే సమూహతా;
నాగీవ బన్ధనం ఛేత్వా, విహరామి అనాసవా.

“స్వాగతం వత మే ఆసి, బుద్ధసేట్ఠస్స సన్తికే;
తిస్సో విజ్జా అనుప్పత్తా, కతం బుద్ధస్స సాసనం.

“పటిసమ్భిదా చతస్సో, విమోక్ఖాపి చ అట్ఠిమే;
ఛళభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, కతం బుద్ధస్స సాసన”న్తి.

అరహత్తం పన పత్వా అత్తనో పటిపత్తిం పచ్చవేక్ఖిత్వా ఉదానవసేన –

౪౫౦.“మన్తావతియా నగరే, రఞ్ఞో కోఞ్చస్స అగ్గమహేసియా;
ధీతా ఆసిం సుమేధా, పసాదితా సాసనకరేహి.

౪౫౧.“సీలవతీ చిత్తకథా, బహుస్సుతా బుద్ధసాసనే వినీతా;
మాతాపితరో ఉపగమ్మ, భణతి ఉభయో నిసామేథ.

౪౫౨.“నిబ్బానాభిరతాహం , అసస్సతం భవగతం యదిపి దిబ్బం;
కిమఙ్గం పన తుచ్ఛా కామా, అప్పస్సాదా బహువిఘాతా.

౪౫౩.“కామా కటుకా ఆసీ, విసూపమా యేసు ముచ్ఛితా బాలా;
తే దీఘరత్తం నిరయే, సమప్పితా హఞ్ఞన్తే దుక్ఖితా.

౪౫౪.“సోచన్తి పాపకమ్మా, వినిపాతే పాపవద్ధినో సదా;
కాయేన చ వాచాయ చ, మనసా చ అసంవుతా బాలా.

౪౫౫.“బాలా తే దుప్పఞ్ఞా, అచేతనా దుక్ఖసముదయోరుద్ధా;
దేసేన్తే అజానన్తా, న బుజ్ఝరే అరియసచ్చాని.

౪౫౬.“సచ్చాని ‘అమ్మ’బుద్ధవరదేసి, తాని తే బహుతరా అజానన్తా యే;
అభినన్దన్తి భవగతం, పిహేన్తి దేవేసు ఉపపత్తిం.

౪౫౭.“దేవేసుపి ఉపపత్తి, అసస్సతా భవగతే అనిచ్చమ్హి;
న చ సన్తసన్తి బాలా, పునప్పునం జాయితబ్బస్స.

౪౫౮.“చత్తారో వినిపాతా, దువే చ గతియో కథఞ్చి లబ్భన్తి;
న చ వినిపాతగతానం, పబ్బజ్జా అత్థి నిరయేసు.

౪౫౯.“అనుజానాథ మం ఉభయో, పబ్బజితుం దసబలస్స పావచనే;
అప్పోస్సుక్కా ఘటిస్సం, జాతిమరణప్పహానాయ.

౪౬౦.“కిం భవగతే అభినన్ది, తేన కాయకలినా అసారేన;
భవతణ్హాయ నిరోధా, అనుజానాథ పబ్బజిస్సామి.

౪౬౧.“బుద్ధానం ఉప్పాదో, వివజ్జితో అక్ఖణో ఖణో లద్ధో;
సీలాని బ్రహ్మచరియం, యావజీవం న దూసేయ్యం.

౪౬౨.“ఏవం భణతి సుమేధా, మాతాపితరో ‘న తావ ఆహారం;
ఆహరిస్సం గహట్ఠా, మరణవసం గతావ హేస్సామి’.

౪౬౩.“మాతా దుక్ఖితా రోదతి పితా చ;
అస్సా సబ్బసో సమభిహతో;
ఘటేన్తి సఞ్ఞాపేతుం, పాసాదతలే ఛమాపతితం.

౪౬౪.“ఉట్ఠేహి పుత్తక కిం సోచి, తేన దిన్నాసి వారణవతిమ్హి;
రాజా అనీకరత్తో, అభిరూపో తస్స త్వం దిన్నా.

౪౬౫.“అగ్గమహేసీ భవిస్ససి, అనికరత్తస్స రాజినో భరియా;
సీలాని బ్రహ్మచరియం, పబ్బజ్జా దుక్కరా పుత్తక.

౪౬౬.“రజ్జే ఆణా ధనమిస్సరియం, భోగా సుఖా దహరికాసి;
భుఞ్జాహి కామభోగే, వారేయ్యం హోతు తే పుత్త.

౪౬౭.“అథ నే భణతి సుమేధా, మా ఏదిసికాని భవగతమసారం;
పబ్బజ్జా వా హోహితి, మరణం వా మే న చేవ వారేయ్యం.

౪౬౮.“కిమివ పూతికాయమసుచిం, సవనగన్ధం భయానకం కుణపం;
అభిసంవిసేయ్యం భస్తం, అసకిం పగ్ఘరితం అసుచిపుణ్ణం.

౪౬౯.“కిమివ తహం జానన్తీ, వికూలకం మంససోణితుపలిత్తం;
కిమికులలయం సకుణభత్తం, కళేవరం కిస్స దియతీతి.

౪౭౦."నిబ్బుయ్హతి సుసానం, అచిరం కాయో అపేతవిఞ్ఞాణో;
ఛుద్ధో కళిఙ్గరం వియ, జిగుచ్ఛమానేహి ఞాతీహి.

౪౭౧."ఛుద్ధూన నం సుసానే, పరభత్తం న్హాయన్తి జిగుచ్ఛన్తా;
నియకా మాతాపితరో, కిం పన సాధారణా జనతా.

౪౭౨."అజ్ఝోసితా అసారే, కళేవరే అట్ఠిన్హారుసఙ్ఘాతే;
ఖేళస్సుచ్చారస్సవపరిపుణ్ణే పూతికాయమ్హి.

౪౭౩. "యో నం వినిబ్భుజిత్వా, అబ్భన్తరమస్స బాహిరం కయిరా;
గన్ధస్స అసహమానా, సకాపి మాతా జిగుచ్ఛేయ్య.

౪౭౪."ఖన్ధధాతుఆయతనం, సఙ్ఖతం జాతిమూలకం దుక్ఖం;
యోనిసో అనువిచినన్తీ, వారేయ్యం కిస్స ఇచ్ఛేయ్యం.

౪౭౫."దివసే దివసే తిసత్తి, సతాని నవనవా పతేయ్యుం కాయమ్హి;
వస్ససతమ్పి చ ఘాతో, సేయ్యో దుక్ఖస్స చేవం ఖయో.

౪౭౬."అజ్ఝుపగచ్ఛే ఘాతం, యో విఞ్ఞాయేవం సత్థునో వచనం;
దీఘో తేసం సంసారో, పునప్పునం హఞ్ఞమానానం.

౪౭౭. "దేవేసు మనుస్సేసు చ, తిరచ్ఛానయోనియా అసురకాయే;
పేతేసు చ నిరయేసు చ, అపరిమితా దిస్సన్తే ఘాతా.

౪౭౮."ఘాతా నిరయేసు బహూ, వినిపాతగతస్స పీళియమానస్స;
దేవేసుపి అత్తాణం, నిబ్బానసుఖా పరం నత్థి.

౪౭౯."పత్తా తే నిబ్బానం, యే యుత్తా దసబలస్స పావచనే;
అప్పోస్సుక్కా ఘటేన్తి, జాతిమరణప్పహానాయ.

౪౮౦."అజ్జేవ తాతభినిక్ఖమిస్సం, భోగేహి కిం అసారేహి;
నిబ్బిన్నా మే కామా, వన్తసమా తాలవత్థుకతా.

౪౮౧."సా చేవం భణతి పితరమనీకరత్తో, చ యస్స సా దిన్నా;
ఉపయాసి వారణవతే, వారేయ్యముపట్ఠితే కాలే.

౪౮౨."అథ అసితనిచితముదుకే, కేసే ఖగ్గేన ఛిన్దియ సుమేధా;

పాసాదం పిదహిత్వా, పఠమజ్ఝానం సమాపజ్జి.

౪౮౩.“సా చ తహిం సమాపన్నా, అనీకరత్తో చ ఆగతో నగరం;

పాసాదే చ సుమేధా, అనిచ్చసఞ్ఞం సుభావేతి.

౪౮౪.“సా చ మనసి కరోతి, అనీకరత్తో చ ఆరుహీ తురితం;

మణికనకభూసితఙ్గో, కతఞ్జలీ యాచతి సుమేధం.

౪౮౫.“రజ్జే ఆణా ధనమిస్సరియం, భోగా సుఖా దహరికాసి;

భుఞ్జాహి కామభోగే, కామసుఖా దుల్లభా లోకే.

౪౮౬.“నిస్సట్ఠం తే రజ్జం, భోగే భుఞ్జస్సు దేహి దానాని;

మా దుమ్మనా అహోసి, మాతాపితరో తే దుక్ఖితా.

౪౮౭.“తం తం భణతి సుమేధా, కామేహి అనత్థికా విగతమోహా;

మా కామే అభినన్ది, కామేస్వాదీనవం పస్స.

౪౮౮.“చాతుద్దీపో రాజా, మన్ధాతా ఆసి కామభోగినమగ్గో;

అతిత్తో కాలఙ్కతో, న చస్స పరిపూరితా ఇచ్ఛా.

౪౮౯.“సత్త రతనాని వస్సేయ్య, వుట్ఠిమా దసదిసా సమన్తేన;

న చత్థి తిత్తి కామానం, అతిత్తావ మరన్తి నరా.

౪౯౦.“అసిసూనూపమా కామా, కామా సప్పసిరోపమా;

ఉక్కోపమా అనుదహన్తి, అట్ఠికఙ్కలసన్నిభా.

౪౯౧.“అనిచ్చా అధువా కామా, బహుదుక్ఖా మహావిసా;

అయోగుళోవ సన్తత్తో, అఘమూలా దుఖప్ఫలా.

౪౯౨.“రుక్ఖఫలూపమా కామా, మంసపేసూపమా దుఖా;

సుపినోపమా వఞ్చనియా, కామా యాచితకూపమా.

౪౯౩.“సత్తిసూలూపమా కామా, రోగో గణ్డో అఘం నిఘం;

అఙ్గారకాసుసదిసా, అఘమూలం భయం వధో.

౪౯౪.“ఏవం బహుదుక్ఖా కామా, అక్ఖాతా అన్తరాయికా;

గచ్ఛథ న మే భవగతే, విస్సాసో అత్థి అత్తనో.

౪౯౫.“కిం మమ పరో కరిస్సతి, అత్తనో సీసమ్హి డయ్హమానమ్హి;
అనుబన్ధే జరామరణే, తస్స ఘాతాయ ఘటితబ్బం.

౪౯౬.“ద్వారం అపాపురిత్వానహం, మాతాపితరో అనీకరత్తఞ్చ;
దిస్వాన ఛమం నిసిన్నే, రోదన్తే ఇదమవోచం.

౪౯౭.“దీఘో బాలానం సంసారో, పునప్పునఞ్చ రోదతం;
అనమతగ్గే పితు మరణే, భాతు వధే అత్తనో చ వధే.

౪౯౮.“అస్సు థఞ్ఞం రుధిరం, సంసారం అనమతగ్గతో సరథ;
సత్తానం సంసరతం, సరాహి అట్ఠీనఞ్చ సన్నిచయం.

౪౯౯.“సర చతురోదధీ, ఉపనీతే అస్సుథఞ్ఞరుధిరమ్హి;
సర ఏకకప్పమట్ఠీనం, సఞ్చయం విపులేన సమం.

౫౦౦.“అనమతగ్గే సంసరతో, మహిం జమ్బుదీపముపనీతం;
కోలట్ఠిమత్తగుళికా, మాతా మాతుస్వేవ నప్పహోన్తి.

౫౦౧.“తిణకట్ఠసాఖాపలాసం, ఉపనీతం అనమతగ్గతో సర;
చతురఙ్గులికా ఘటికా, పితుపితుస్వేవ నప్పహోన్తి.

౫౦౨.“సర కాణకచ్ఛపం పుబ్బసముద్దే, అపరతో చ యుగఛిద్దం;
సిరం తస్స చ పటిముక్కం, మనుస్సలాభమ్హి ఓపమ్మం.

౫౦౩.“సర రూపం ఫేణపిణ్డోపమస్స, కాయకలినో అసారస్స;
ఖన్ధే పస్స అనిచ్చే, సరాహి నిరయే బహువిఘాతే.

౫౦౪.“సర కటసిం వడ్ఢేన్తే, పునప్పునం తాసు తాసు జాతీసు;
సర కుమ్భీలభయాని చ, సరాహి చత్తారి సచ్చాని.

౫౦౫.“అమతమ్హి విజ్జమానే, కిం తవ పఞ్చకటుకేన పీతేన;
సబ్బా హి కామరతియో, కటుకతరా పఞ్చకటుకేన.

౫౦౬.“అమతమ్హి విజ్జమానే, కిం తవ కామేహి యే పరిళాహా;
సబ్బా హి కామరతియో, జలితా కుథితా కమ్పితా సన్తాపితా.

౫౦౭.“అసపత్తమ్హి సమానే, కిం తవ కామేహి యే బహుసపత్తా;

రాజగ్గిచోరఉదకప్పియేహి, సాధారణా కామా బహుసపత్తా.

౫౦౮.“మోక్ఖమ్హి విజ్జమానే, కిం తవ కామేహి యేసు వధబన్ధో;
కామేసు హి అసకామా, వధబన్ధదుఖాని అనుభోన్తి.

౫౦౯.“ఆదీపితా తిణుక్కా, గణ్హన్తం దహన్తి నేవ ముఞ్చన్తం;
ఉక్కోపమా హి కామా, దహన్తి యే తే న ముఞ్చన్తి.

౫౧౦.“మా అప్పకస్స హేతు, కామసుఖస్స విపులం జహీ సుఖం;
మా పుథులోమోవ బళిసం, గిలిత్వా పచ్ఛా విహఞ్ఞసి.

౫౧౧.“కామం కామేసు దమస్సు, తావ సునఖోవ సఙ్ఖలాబద్ధో;
కాహిన్తి ఖు తం కామా, ఛాతా సునఖంవ చణ్డాలా.

౫౧౨.“అపరిమితఞ్చ దుక్ఖం, బహూని చ చిత్తదోమనస్సాని;
అనుభోహిసి కామయుత్తో, పటినిస్సజ అద్ధువే కామే.

౫౧౩.“అజరమ్హి విజ్జమానే, కిం తవ కామేహి యేసు జరా;
మరణబ్యాధిగహితా, సబ్బా సబ్బత్థ జాతియో.

౫౧౪.“ఇదమజరమిదమమరం, ఇదమజరామరం పదమసోకం;
అసపత్తమసమ్బాధం, అఖలితమభయం నిరుపతాపం.

౫౧౫.“అధిగతమిదం బహూహి, అమతం అజ్జాపి చ లభనీయమిదం;
యో యోనిసో పయుఞ్జతి, న చ సక్కా అఘటమానేన.

౫౧౬.“ఏవం భణతి సుమేధా, సఙ్ఖారగతే రతిం అలభమానా;
అనునేన్తీ అనికరత్తం, కేసే చ ఛమం ఖిపి సుమేధా.

౫౧౭.“ఉట్ఠాయ అనికరత్తో, పఞ్జలికో యాచతస్సా పితరం సో;
విస్సజ్జేథ సుమేధం, పబ్బజితుం విమోక్ఖసచ్చదస్సా.

౫౧౮.“విస్సజ్జితా మాతాపితూహి, పబ్బజి సోకభయభీతా;
ఛ అభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, అగ్గఫలం సిక్ఖమానాయ.

౫౧౯.“అచ్ఛరియమబ్భుతం తం, నిబ్బానం ఆసి రాజకఞ్ఞాయ;
పుబ్బేనివాసచరితం, యథా బ్యాకరి పచ్ఛిమే కాలే.

૩.૭૦.“భగవతి కోణాగమనే, సఙ్ఘారామమ్హి నవనివేసమ్హి;

సఖియో తిస్సో జనియో, విహారదానం అదాసిమ్హ.

૩.૭૧.“దసక్ఖత్తుం సతక్ఖత్తుం, దససతక్ఖత్తుం సతాని చ సతక్ఖత్తుం;

దేవేసు ఉపపజ్జిమ్హ, కో పన వాదో మనుస్సేసు.

૩.૭૨.“దేవేసు మహిద్ధికా అహుమ్హ, మానుసకమ్హి కో పన వాదో;

సత్తరతనస్స మహేసీ, ఇత్థిరతనం అహం ఆసిం.

૩.૭૩.“సో హేతు సో పభవో, తం మూలం సావ సాసనే ఖన్తీ;

తం పఠమసమోధానం, తం ధమ్మరతాయ నిబ్బానం.

૩.૭૪.“ఏవం కరోన్తి యే సద్దహన్తి, వచనం అనోమపఞ్ఞస్స;

నిబ్బిన్దన్తి భవగతే, నిబ్బిన్దిత్వా విరజ్జన్తీ”తి. –

ఇమా గాథా అభాసి.

తత్థ **మన్తవతియా నగరేతి** మన్తవతీతి ఏవంనామకే నగరే. **రఞ్ఞో కోఞ్చస్సాతి** కోఞ్చస్స నామ రఞ్ఞో మహేసియా కుచ్ఛిమ్హి జాతా ధీతా ఆసిం. **సుమేధాతి** నామేన సుమేధా. **పసాదితా సాసనకరేహీతి** సత్థుసాసనకరేహి అరియేహి ధమ్మదేసనాయ సాసనే పసాదితా సఞ్జాతరతనత్తయప్పసాదా కతా.

సీలవతీతి ఆచారసీలసమ్పన్నా. **చిత్తకథాతి** చిత్తధమ్మకథా. **బహుస్సుతాతి** భిక్ఖునీనం సన్తికే పరియత్తిధమ్మస్సుతియుతా. **బుద్ధసాసనే వినీతాతి** ఏవం పవత్తి, ఏవం నివత్తి, ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞాతి సుత్తానుగతేన (దీ॰ ని॰ ૨.౧౮౬) యోనిసోమనసికారేన తదఙ్గతో కిలేసానం వినివత్తత్తా బుద్ధానం సాసనే వినీతా సంయతకాయవాచాచిత్తా. **ఉభయో నిసామేథాతి** తుమ్హే ద్వేపి మమ వచనం నిసామేథ, మాతాపితరో ఉపగన్త్వా భణతీతి యోజనా.

యదిపి దిబ్బన్తి దేవలోకపరియాపన్నమ్పి భవగతం నామ సబ్బమ్పి **అసస్సతం** అనిచ్చం దుక్ఖం విపరిణామధమ్మం. **కిమఙ్గం పన తుచ్ఛా కామాతి** కిమఙ్గం పన మానుసకా కామా, తే సబ్బేపి అసారకభావతో తుచ్ఛా రిత్తా, సత్థధారాయం మధుబిన్దు వియ **అప్పస్సాదా,** ఏతరహి ఆయతిఞ్చ విపులదుక్ఖతాయ **బహువిఘాతా.**

కటుకాతి అనిట్ఠా. సప్పటిభయట్ఠేన **ఆసీవిసూపమా. యేసు** కామేసు. **ముచ్ఛితాతి** అజ్ఝోసితా. **సమప్పితాతి** సకమ్మునా సబ్బసో అప్పితా ఖిత్తా, ఉపపన్నాతి అత్థో . **హఞ్ఞన్తేతి** బాధీయన్తి.

వినిపాతేతి అపాయే.

అచేతనాతి అత్తహితచేతనాయ అభావేన అచేతనా. **దుక్ఖసముదయోరుద్ధాతి** తణ్హానిమిత్తసంసారే అవరుద్ధా. **దేసేన్తేతి** చతుసచ్చధమ్మే దేసియమానే. **అజానన్తాతి** అత్థం అజానన్తా. **న బుజ్ఝరే అరియసచ్చానీతి** దుక్ఖాదీని అరియసచ్చాని న పటిబుజ్ఝన్తి.

అమ్మాతి మాతరం పముఖం కత్వా ఆలపతి. **తే బహుతరా అజానన్తాతి** యే అభినన్దన్తి భవగతం పిహేన్తి దేవేసు ఉపపత్తిం బుద్ధవరదేసితాని సచ్చాని అజానన్తా, తేయేవ చ ఇమస్మిం లోకే బహుతరాతి యోజనా.

భవగతే అనిచ్చమ్హీతి సబ్బస్మిం భవే అనిచ్చే దేవేసు ఉపపత్తి న సస్సతా, ఏవం సన్తేపి న చ **సన్తసన్తి** బాలా న ఉత్తసన్తి న సంవేగం ఆపజ్జన్తి. **పునప్పునం జాయితబ్బస్సాతి** అపరాపరం ఉపపజ్జమానస్స.

చత్తారో వినిపాతాతి నిరయో తిరచ్ఛానయోని పేత్తివిసయో అసురయోనీతి ఇమే చత్తారో సుఖసముస్సయతో వినిపాతగతియో. మనుస్సదేవూపపత్తిసఙ్ఖాతా పన ద్వేవ **గతియో కథఞ్చి** కిచ్ఛేన కసిరేన లబ్భన్తి పుఞ్ఞకమ్మస్స దుక్కరత్తా. **నిరయేసూతి** సుఖరహితేసు అపాయేసు.

అప్పోస్సుక్కాతి అఞ్ఞకిచ్చేసు నిరుస్సుక్కా. **ఘటిస్సన్తి** వాయమిస్సం భావనం అనుయుఞ్జిస్సామి, కాయకలినా అసారేన భవగతే కిం అభినన్దితేనాతి యోజనా.

భవతణ్హాయ నిరోధాతి భవగతాయ తణ్హాయ నిరోధహేతు నిరోధత్థం.

బుద్ధానం ఉప్పాదో లద్ధో, వివజ్జితో నిరయూపపత్తిఆదికో అట్ఠవిధో అక్ఖణో, **ఖణో** నవమో ఖణో లద్ధోతి యోజనా. **సీలానీతి** చతుపారిసుద్ధిసీలాని. **బ్రహ్మచరియన్తి** సాసనబ్రహ్మచరియం. **న దూసేయ్యన్తి** న కోపేయ్యామి.

న తావ ఆహారం ఆహరిస్సం గహట్ఠాతి "నేవ తావ అహం గహట్ఠా హుత్వా ఆహారం ఆహరిస్సామి, సచే పబ్బజ్జం న లభిస్సామి, మరణవసమేవ గతా భవిస్సామీ"తి ఏవం సుమేధా మాతాపితరో భణతీతి యోజనా.

అస్సాతి సుమేధాయ. **సబ్బసో సమభిహతోతి** అస్సూహి సబ్బసో అభిహతముఖో. **ఘటేన్తి సఞ్ఞాపేతున్తి** పాసాదతలే ఛమాపతితం సుమేధం మాతా చ పితా చ గిహిభావాయ సఞ్ఞాపేతుం ఘటేన్తి వాయమన్తి. "ఘటేన్తి వాయమన్తీ"తిపి పాఠో, సో ఏవత్థో.

కిం సోచితేనాతి "పబ్బజ్జం న లభిస్సామీ"తి కిం సోచనేన. **దిన్నాసి వారణవతిమ్హీతి** వారణవతీనగరే దిన్నా అసి. "దిన్నాసీ"తి వత్వా పునపి "త్వం దిన్నా"తి వచనం దళ్హం దిన్నభావదస్సనత్థం.

రజ్జే ఆణాతి అనికరత్తస్స రజ్జే తవ ఆణా పవత్తతి. **ధనమిస్సరియన్తి** ఇమస్మిం కులే పతికులే చ ధనం ఇస్సరియఞ్చ, **భోగా సుఖా** అతివియ ఇట్ఠా భోగాతి సబ్బమిదం తుయ్హం ఉపట్ఠితం హత్థగతం. **దహరికాసీతి** తరుణీ చాసి, తస్మా భుఞ్జాహి కామభోగే. తేన కారణేన వారేయ్యం హోతు తే పుత్తాతి యోజనా.

నేతి మాతాపితరో. **మా ఏదిసికానీతి** ఏవరూపాని రజ్జే ఆణాదీని మా భవన్తు. కస్మాతి చే ఆహ "**భగవతమసార**"న్తిఆది.

కిమివాతి కిమి వియ. **పూతికాయన్తి** ఇమం పూతికళేవరం. **సవనగన్ధన్తి** విస్సట్ఠవిస్సగన్ధం. **భయానకన్తి** అవీతరాగానం భయావహం. **కుణపం అభిసంవిసేయ్యం భస్తన్తి** కుణపభరితం చమ్మపసిబ్బకం, **అసకిం పగ్ఘరితం అసుచిపుణ్ణం** నానప్పకారస్స అసుచినో పుణ్ణం హుత్వా అసకిం సబ్బకాలం అధిపగ్ఘరన్తం "మమ ఇద"న్తి అభినివేసేయ్యం.

కిమివ తహం జానన్తీ, వికూలకన్తి అతివియ పటిక్కూలం అసుచీహి మంసపేసీహి సోణితేహి చ ఉపలిత్తం అనేకేసం కిమికులానం ఆలయం సకుణానం భత్తభూతం. "కిమికులాలసకుణభత్త"న్తిపి పాఠో, కిమీనం అవసిట్ఠసకుణానఞ్చ భత్తభూతన్తి అత్థో. తం అహం కళేవరం జానన్తీ ఠితా. తం మం ఇదాని వారేయ్యవసేన **కిస్స** కేన నామ కారణేన దియ్యతీతి దస్సేతి. తస్స తఞ్చ దానం కిమివ కిం వియ హోతీతి యోజనా.

నిబ్బుయ్హతి సుసానం, అచిరం కాయో అపేతవిఞ్ఞాణోతి అయం కాయో అచిరేనేవ అపగతవిఞ్ఞాణో సుసానం నిబ్బుయ్హతి ఉపనీయతి. **ఛుద్ధోతి** ఛడ్డితో. **కళిఙ్గరం వియాతి** నిరత్థకకట్ఠఖణ్డసదిసో. **జిగుచ్ఛమానేహి ఞాతీహీతి** ఞాతిజనేహిపి జిగుచ్ఛమానేహి.

ఛుద్ధూన నం సుసానేతి నం కళేవరం సుసానే ఛడ్డేత్వా. **పరభత్తన్తి** పరేసం సోణసిఙ్గాలాదీనం భత్తభూతం. **న్హాయన్తి జిగుచ్ఛన్తాతి** "ఇమస్స పచ్ఛతో ఆగతా"తి ఏత్తకేనాపి జిగుచ్ఛమానా ససీసం నిముజ్జన్తా న్హాయన్తి, పగేవ ఫుట్ఠవన్తో. **నియకా మాతాపితరోతి** అత్తనో మాతాపితరోపి. **కిం పన సాధారణా జనతాతి** ఇతరో పన సమూహో జిగుచ్ఛతీతి కిమేవ వత్తబ్బం.

అజ్ఝోసితాతి తణ్హావసేన అభినివిట్ఠా. **అసారేతి** నిచ్చసారాదిసారరహితే.

వినిబ్భుజిత్వాతి విఞ్ఞాణవినిబ్భోగం కత్వా. **గన్ధస్స అసహమానాతి** గన్ధం అస్స కాయస్స అసహన్తీ. **సకాపి మాతాతి** అత్తనో మాతాపి జిగుచ్ఛేయ్య కోట్ఠాసానం వినిబ్భుజ్జనేన పటిక్కూలభావాయ సుట్ఠుతరం ఉపట్ఠహనతో.

ఖన్ధధాతుఆయతనన్తి రూపక్ఖన్ధాదయో ఇమే పఞ్చక్ఖన్ధా, చక్ఖుధాతుఆదయో ఇమా అట్ఠారసధాతుయో, చక్ఖాయతనాదీని ఇమాని ద్వాదసాయతనానీతి ఏవం ఖన్ధా ధాతుయో ఆయతనాని చాతి సబ్బం ఇదం రూపారూపధమ్మజాతం సమేచ్చ సమ్భుయ్య పచ్చయేహి కతత్తా **సఙ్ఖతం,** తయిదం తస్మిం భవే పవత్తమానం **దుక్ఖం,** జాతిపచ్చయత్తా **జాతిమూలకన్తి.** ఏవం **యోనిసో** ఉపాయేన **అనువిచినన్తీ** చిన్తయన్తీ, **వారేయ్యం** వివాహం, **కిస్స** కేన కారణేన ఇచ్ఛిస్సామి.

"సీలాని బ్రహ్మచరియం, పబ్బజ్జా దుక్కరా"తి యదేతం మాతాపితూహి వుత్తం తస్స పటివచనం దాతుం "**దివసే దివసే**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **దివసే దివసే తిసత్తిసతాని నవనవా పతేయ్యుం కాయమ్హీతి** దినే దినే తీణి సత్తిసతాని తావదేవ పీతనిసితభావేన అభినవాని కాయస్మిం సమ్పతేయ్యుం. **వస్ససతమ్పి చ ఘాతో సేయ్యోతి** నిరన్తరం వస్ససతమ్పి పతమానో యథావుత్తో సత్తిఘాతో సేయ్యో. **దుక్ఖస్స చేవం ఖయోతి** ఏవం చే వట్టదుక్ఖస్స పరిక్ఖయో భవేయ్య, ఏవం మహన్తమ్పి పవత్తిదుక్ఖం అధివాసేత్వా నిబ్బానాధిగమాయ ఉస్సాహో కరణీయోతి అధిప్పాయో.

అజ్ఝుపగచ్ఛేతి సమ్పటిచ్ఛేయ్య. **ఏవన్తి** వుత్తనయేన. ఇదం వుత్తం హోతి – యో పుగ్గలో అనమతగ్గం సంసారం అపరిమాణఞ్చ వట్టదుక్ఖం దీపేన్తం సత్థునో వచనం విఞ్ఞాయ ఠితో యథావుత్తం సత్తిఘాతదుక్ఖం సమ్పటిచ్ఛేయ్య, తేన చేవ

వట్టదుక్ఖస్స పరిక్ఖయో సియాతి. తేనాహ – ''**దీఘో తేసం సంసారో, పునప్పునఞ్చ హఞ్ఞమానాన**''న్తి, అపరాపరం జాతిజరాబ్యాధిమరణాదీహి బాధియమానానన్తి అత్థో.

అసురకాయేతి కాలకఞ్చికాది పేతాసురనికాయే. **ఘాతా**తి కాయచిత్తానం ఉపఘాతా వధా.

బహూతి పఞ్చవిధబన్ధనాదికమ్మకారణవసేన పవత్తియమానా బహూ అనేకఘాతా. **వినిపాతగతస్సా**తి సేసాపాయసఙ్ఖాతం వినిపాతం ఉపగతస్సాపి. **పీళియమానస్సా**తి తిరచ్ఛానాదిఅత్తభావే అభిఘాతాదీహి ఆబాధియమానస్స. **దేవేసుపి అత్తాణ**న్తి దేవత్తభావేసుపి తాణం నత్థి రాగపరిళాహాదినా సదుక్ఖసవిఘాతభావతో. **నిబ్బానసుఖా పరం నత్థీ**తి నిబ్బానసుఖతో పరం అఞ్ఞం ఉత్తమం సుఖం నామ నత్థి లోకియసుఖస్స విపరిణామసఙ్ఖారదుక్ఖసభావత్తా . తేనాహ భగవా – ''నిబ్బానం పరమం సుఖ''న్తి (ధ. ప. ౨౦౩-౨౦౪).

పత్తా తే నిబ్బానన్తి తే నిబ్బానం పత్తాయేవ నామ. అథ వా తేయేవ నిబ్బానం పత్తా. **యే యుత్తా దసబలస్స పావచనే**తి సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సాసనే యే యుత్తా పయుత్తా.

నిబ్బిన్నాతి విరత్తా. **మే**తి మయా. **వన్తసమా**తి సువానవమథుసదిసా. **తాలవత్థుకతా**తి తాలస్స పతిట్ఠానసదిసా కతా.

అథాతి పచ్ఛా, మాతాపితూనం అత్తనో అజ్ఝాసయం పవేదేత్వా అనికరత్తస్స చ ఆగతభావం సుత్వా. **అసితనిచితముదుకే**తి ఇన్దనీలభమరసమానవణ్ణతాయ అసితే, ఘనభావేన నిచితే, సిమ్బలితూలసమసమ్ఫస్సతాయ ముదుకే. **కేసే ఖగ్గేన ఛిన్దియా**తి అత్తనో కేసే సునిసితేన అసినా ఛిన్దిత్వా. **పాసాదం పిదహిత్వా**తి అత్తనో వసనపాసాదే సిరిగబ్భం పిధాయ, తస్స ద్వారం థకేత్వాతి అత్థో. **పఠమజ్ఝానం సమాపజ్జీ**తి ఖగ్గేన ఛిన్నే అత్తనో కేసే పురతో ఠపేత్వా తత్థ పటిక్కూలమనసికారం పవత్తేన్తీ యథాఉపట్ఠితే నిమిత్తే ఉప్పన్నం పఠమం ఝానం వసీభావం ఆపాదేత్వా సమాపజ్జి.

సా చ సుమేధా తహిం పాసాదే సమాపన్నా ఝానన్తి అధిప్పాయో. **అనిచ్చసఞ్ఞం సుభావేతీ**తి ఝానతో వుట్ఠహిత్వా ఝానం పాదకం కత్వా విపస్సనం పట్ఠపేత్వా ''యంకిఞ్చి రూప''న్తిఆదినా (అ. ని. ౪.౧౮౧; మ. ని. ౧.౨౪౪; పటి. మ. ౧.౪౮) అనిచ్చానుపస్సనం సుట్ఠు భావేతి, అనిచ్చసఞ్ఞాగహణేనేవ చేత్థ దుక్ఖసఞ్ఞాదీనమ్పి గహణం కతన్తి వేదితబ్బం.

మణికనకభూసితఙ్గోతి మణివిచిత్తేహి హేమమాలాలఙ్కారేహి విభూసితగత్తో.

రజ్జే ఆణాతిఆది యాచితాకారనిదస్సనం. తత్థ **ఆణా**తి ఆధిపచ్చం. **ఇస్సరియ**న్తి యసో విభవసమ్పత్తి. **భోగా సుఖా**తి ఇట్ఠా మనాపియా కాముపభోగా. **దహరికాసీ**తి త్వం ఇదాని దహరా తరుణీ అసి.

నిస్సట్ఠం తే రజ్జన్తి మయ్హం సబ్బమ్పి తియోజనికం రజ్జం తుయ్హం పరిచ్చత్తం, తం పటిపజ్జిత్వా భోగే చ భుఞ్జస్సు, అయం మం కామేహియేవ నిమన్తేతీతి మా దుమ్మనా అహోసి. **దేహి దానానీ**తి యథారుచియా మహన్తాని దానాని సమణబ్రాహ్మణేసు పవత్తేహి, మాతాపితరో తే దుక్ఖితా దోమనస్సప్పత్తా తవ పబ్బజ్జాధిప్పాయం సుత్వా తస్మా కామే పరిభుఞ్జన్తీ. తేపి ఉపట్ఠహన్తీ తేసం చిత్తం దుక్ఖా మోచేహీతి ఏవమేత్థ పదత్థయోజనా వేదితబ్బా.

మా కామే అభినన్దీతి వత్థుకామే కిలేసకామే మా అభినన్ది. అథ ఖో తేసు కామేసు ఆదీనవం దోసం మయ్హం వచనానుసారేన **పస్స** ఞాణచక్ఖునా ఓలోకేహి.

చాతుద్దీపోతి జమ్బుదీపాదీనం చతున్నం మహాదీపానం ఇస్సరో. **మన్ధాతా**తి ఏవంనామో రాజా, కామభోగీనం **అగ్గో** అగ్గభూతో ఆసి. తేనాహ భగవా – "రాహుగ్గం అత్తభావీనం, మన్ధాతా కామభోగిన"న్తి (అ. ని. ౪.౧౫). **అతిత్తో కాలఙ్కతో**తి చతురాసీతివస్ససహస్సాని కుమారకీళావసేన చతురాసీతివస్ససహస్సాని ఓపరజ్జవసేన చతురాసీతివస్ససహస్సాని చక్కవత్తీ రాజా హుత్వా దేవభోగసదిసే భోగే భుఞ్జిత్వా ఛత్తింసాయ సక్కానం ఆయుప్పమాణకాలం తావతింసభవనే సగ్గసమ్పత్తిం అనుభవిత్వాపి కామేహి అతిత్తోవ కాలఙ్కతో. **న చస్స పరిపూరితా ఇచ్ఛా** అస్స మన్ధాతురఞ్ఞో కామేసు ఆసా న చ పరిపుణ్ణా ఆసి.

సత్త రతనాని వస్సేయ్యాతి సత్తపి రతనాని, **వుట్ఠిమా** దేవో దసదిసా బ్యాపేత్వా, **సమన్తేన** సమన్తతో పురిసస్స రుచివసేన యదిపి వస్సేయ్య, యథా తం మన్ధాతుమహారాజస్స ఏవం సన్తేపి న చత్థి తిత్తి కామానం, అతిత్తావ మరన్తి నరా. తేనాహ భగవా – "న కహాపణవస్సేన, తిత్తి కామేసు విజ్జతీ"తి (ధ. ప. ౧౮౬; జా. ౧.౩.౨౩).

అసిసూనూపమా కామా అధికుట్టనట్ఠేన, **సప్పసిరోపమా** సప్పటిభయట్ఠేన, **ఉక్కోపమా** తిణుక్కూపమా అనుదహనట్ఠేన. తేనాహ ''**అనుదహన్తీ**''తి. **అట్ఠికఙ్కలసన్నిభా** అప్పస్సాదట్ఠేన.

మహావిసాతి హలాహలాదిమహావిససదిసా. **అఘమూలా**తి అఘస్స దుక్ఖస్స మూలా కారణభూతా. తేనాహ ''**దుఖప్ఫలా**''తి.

రుక్ఖప్ఫలూపమా అఙ్గపచ్చఙ్గానం ఫలిభఞ్జనట్ఠేన. **మంసపేసూపమా** బహుసాధారణట్ఠేన. **సుపినోపమా** ఇత్తరపచ్చుపట్ఠానట్ఠేన మాయా వియ పలోభనతో. తేనాహ ''**వఞ్చనియా**''తి, వఞ్చకాతి అత్థో. **యాచితకూపమా**తి యాచితకభణ్డసదిసా తావకాలికట్ఠేన.

సత్తిసూలూపమా వినివిజ్ఝనట్ఠేన. రుజ్జనట్ఠేన **రోగో** దుక్ఖతాసులభత్తా. **గణ్డో** కిలేసాసుచిపగ్ఘరణతో. దుక్ఖుప్పాదనట్ఠేన **అఘం**. మరణసమ్పాపనేన **నిఘం. అఙ్గారకాసుసదిసా** మహాభితాపనట్ఠేన. భయహేతుతాయ చేవ వధకపహూతతాయ చ **భయం వధో** నామ, కామాతి యోజనా.

అక్ఖాతా అన్తరాయికాతి "సగ్గమగ్గాధిగమస్స నిబ్బానగామిమగ్గస్స చ అన్తరాయకరా"తి చక్ఖుభూతేహి బుద్ధాదీహి వుత్తా. **గచ్ఛథా**తి అనికరత్తం సపరిసం విస్సజ్జేతి.

కిం మమ పరో కరిస్సతీతి పరో అఞ్ఞో మమ కిం నామ హితం కరిస్సతి అత్తనో **సీసమ్హి** ఉత్తమఙ్గే ఏకాదసహి అగ్గీహి డయ్హమానే. తేనాహ ''**అనుబన్ధే జరామరణే**''తి. **తస్స** జరామరణస్స సీసడాహస్స, **ఘాతాయ** సముగ్ఘాతాయ, **ఘటితబ్బం** వాయమితబ్బం.

ఛమన్తి ఛమాయం. **ఇదమవోచన్తి** ఇదం "దీఘో బాలానం సంసారో"తిఆదికం సంవేగసంవత్తనకం వచనం అవోచం.

దీఘో బాలానం సంసారోతి కిలేసకమ్మవిపాకవట్టభూతానం ఖన్ధాయతనాదీనం పటిపాటిపవత్తిసఙ్ఖాతో సంసారో అపరిఞ్ఞాతవత్థుకానం అన్ధబాలానం దీఘో బుద్ధఞాణేనపి అపరిచ్ఛిన్దనియో. యథా హి అనుపచ్ఛిన్నత్తా అవిజ్జాతణ్హానం అపరిచ్ఛిన్నతాయేవ భవపబన్ధస్స పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి, ఏవం పరాపి కోటీతి. **పునప్పునఞ్చ రోదతన్తి** అపరాపరం సోకవసేన రుదన్తానం. ఇమినాపి అవిజ్జాతణ్హానం అనుపచ్ఛిన్నతంయేవ తేసం విభావేతి.

అస్సు థఞ్ఞం రుధిరన్తి యం ఞాతిబ్యసనాదినా ఫుట్ఠానం రోదన్తానం అస్సు చ దారకకాలే మాతుథనతో పీతం థఞ్ఞఞ్చ యఞ్చ పచ్చత్థికేహి ఘాతితానం రుధిరం. **సంసారం అనమతగ్గతో** సంసారస్స అను అమతగ్గత్తా ఞాణేన అనుగన్త్వాపి అమతఅగ్గత్తా అవిదితగ్గత్తా ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సత్తానం **సంసరతం,** అపరాపరం సంసరన్తానం సంసరితం **సరాహి,** తం "కీవ బహుక"న్తి అనుస్సరాహి, అట్ఠీనం సన్నిచయం సరాహి అనుస్సర, ఉపధారేహీతి అత్థో.

ఇదాని ఆదీనవస్స బహుభావఞ్చ ఉపమాయ దస్సేతుం "**సర చతురోదధీ**"తి గాథమాహ. తత్థ **సర చతురోదధీ ఉపనీతే అస్సుథఞ్ఞరుధిరమ్హీతి** ఇమేసం సత్తానం అనమతగ్గసంసారే సంసరన్తానం ఏకేకస్సపి అస్సుమ్హి థఞ్ఞే రుధిరమ్హి చ పమాణతో ఉపమేతబ్బే చతురోదధీ చత్తారో మహాసముద్దే ఉపమావసేన బుద్ధేహి ఉపనీతే సర సరాహి. **ఏకకప్పమట్ఠీనం, సఞ్చయం విపులేన సమన్తి** ఏకస్స పుగ్గలస్స ఏకస్మిం కప్పే అట్ఠీనం సఞ్చయం వేపుల్లపబ్బతేన సమం ఉపనీతం సర. వుత్తమ్పి చేసం –

> "ఏకస్సేకేన కప్పేన, పుగ్గలస్సట్ఠిసఞ్చయో;
> సియా పబ్బతసమో రాసి, ఇతి వుత్తం మహేసినా.
>
> "సో ఖో పనాయం అక్ఖాతో, వేపుల్లో పబ్బతో మహా;
> ఉత్తరో గిజ్ఝకూటస్స, మగధానం గిరిబ్బజే"తి. (సం॰ ని॰ ౨.౧౩౩);

మహిం జమ్బుదీపముపనీతం. కోలట్ఠిమత్తగులికా, మాతా మాతుస్వేవ నప్పహోన్తీతి జమ్బుదీపోతిసఙ్ఖాతం మహాపథవిం కోలట్ఠిమత్తా బదరట్ఠిమత్తా గుళికా కత్వా తత్థేకేకా "అయం మే మాతు, అయం మే మాతుమాతూ"తి ఏవం విభాజియమానే తా గుళికా మాతా మాతూస్వేవ నప్పహోన్తి, మాతా మాతూసు అఖీణాస్వేవ పరియన్తికా తా గుళికా పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్యుం, న త్వేవ అనమతగ్గే సంసారే సంసరతో సత్తస్స మాతుమాతరోతి . ఏవం జమ్బుదీపమహిం సంసారస్స దీఘభావేన ఉపమాభావేన ఉపనీతం మనసి కరోహీతి.

తిణకట్ఠసాఖాపలాసన్తి తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ సాఖాపలాసఞ్చ. **ఉపనీతన్తి** ఉపమాభావేన ఉపనీతం. **అనమతగ్గతోతి** సంసారస్స అనమతగ్గభావతో. **చతురఙ్గులికా ఘటికాతి** చతురఙ్గులప్పమాణాని ఖణ్డాని. **పితుపితుస్వేవ నప్పహోన్తీతి** పితుపితామహేసు ఏవ తా ఘటికా నప్పహోన్తి. ఇదం వుత్తం హోతి – ఇమస్మిం లోకే సబ్బం తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ సాఖాపలాసఞ్చ చతురఙ్గులికా కత్వా తత్థేకేకా "అయం మే పితు, అయం మే పితామహస్సా"తి విభాజియమానే తా ఘటికావ పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్యుం, న త్వేవ అనమతగ్గే సంసారే సంసరతో సత్తస్స పితుపితామహాతి. ఏవం తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ సాఖాపలాసఞ్చ సంసారస్స దీఘభావేన ఉపనీతం సరాహీతి. ఇమస్మిం పన ఠానే –

“అనమతగ్గోయం , భిక్ఖవే, సంసారో, పుబ్బా కోటి న పఞ్ఞాయతి అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం సన్ధావతం సంసరతం. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, కతమం ను ఖో బహుతరం, యం వా వో ఇమినా దీఘేన అద్ధునా సన్ధావతం సంసరతం అమనాపసమ్పయోగా మనాపవిప్పయోగా కన్దన్తానం రోదన్తానం అస్సుపస్సన్నం పగ్ఘరితం, యం వా చతూసు మహాసముద్దేసు ఉదక”న్తిఆదికా (సం॰ ని॰ ౨.౧౨౬) – ‘అనమతగ్గపాళి’ ఆహరితబ్బా.

సర కాణకచ్ఛపన్తి ఉభయక్ఖికాణం కచ్ఛపం అనుస్సర. **పుబ్బసముద్దే అపరతో చ యుగఛిద్దన్తి** పురత్థిమసముద్దే అపరతో చ పచ్ఛిముత్తరదక్ఖిణసముద్దే వాతవేగేన పరిబ్భమన్తస్స యుగస్స ఏకచ్ఛిద్దం. **సిరం తస్స చ పటిముక్కన్తి** కాణకచ్ఛపస్స సీసం తస్స చ వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన గీవం ఉక్ఖిపన్తస్స సీసస్స యుగచ్ఛిద్దే పవేసనఞ్చ సర. **మనుస్సలాభమ్హి ఓపమ్మన్తి** తయిదం సబ్బమ్పి బుద్ధుప్పాదధమ్మదేసనాసు వియ మనుస్సత్తలాభే ఓపమ్మం కత్వా పఞ్ఞాయ సర, తస్స అతీవ దుల్లభసభావత్తం సారజ్జభయస్సాపి అతిచ్చసభావత్తా. వుత్తఞ్హేతం – “సెయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో మహాసముద్దే ఏకచ్ఛిగ్గళం యుగం పక్ఖిపేయ్యా”తిఆది (మ॰ ని॰ ౩.౨౫౨; సం॰ ని॰ ౫.౧౧౧౭).

సర రూపం ఫేణపిణ్డోపమస్సాతి విమద్దాసహనతో ఫేణపిణ్డసదిసస్స అనేకానత్థసన్నిపాతతో కాయసఙ్ఖాతస్స **కలినో,** నిచ్చసారాదివిరహేన **అసారస్స** రూపం అసుచిదుగ్గన్ధం జేగుచ్ఛపటిక్కూలభావం సర. **ఖన్ధే పస్స అనిచ్చేతి** పఞ్చపి ఉపాదానక్ఖన్ధే హుత్వా అభావట్ఠేన అనిచ్చే పస్స ఞాణచక్ఖునా ఓలోకేహి. **సరాహి నిరయే బహువిఘాతేతి** అట్ఠ మహానిరయే సోళసఉస్సదనిరయే చ బహువిఘాతే బహుదుక్ఖే మహాదుక్ఖే చ అనుస్సర.

సర కటసిం వడ్ఢేన్తేతి పునప్పునం తాసు తాసు జాతీసు అపరాపరం ఉప్పత్తియా పునప్పునం కటసిం సుసానం ఆళహనమేవ వడ్ఢేన్తే సత్తే అనుస్సర. “వడ్ఢన్తో”తి వా పాళి, త్వం వడ్ఢన్తోతి యోజనా. **కుమ్భీలభయానీతి** ఉదరపోసనత్థం అకిచ్చకారితావసేన ఓదరికత్తభయాని. వుత్తఞ్హి “కుమ్భీలభయన్తి ఖో, భిక్ఖవే, ఓదరికత్తస్సేతం అధివచన”న్తి (అ॰ ని॰ ౪.౧౨౨). **సరాహి చత్తారి సచ్చానీతి** “ఇదం దుక్ఖం అరియసచ్చం…పే॰… అయం దుక్ఖనిరోధగామినిపటిపదా అరియసచ్చ”న్తి చత్తారి అరియసచ్చాని యాథావతో అనుస్సర ఉపధారేహి.

ఏవం రాజపుత్తీ అనేకాకారవోకారం అనుస్సరణవసేన కామేసు సంసారే చ ఆదీనవం పకాసేత్వా ఇదాని బ్యతిరేకేనపి తం పకాసేతుం “**అమతమ్హి విజ్జమానే**”తిఆదిమాహ. తత్థ **అమతమ్హి విజ్జమానేతి** సమ్మాసమ్బుద్ధేన మహాకరుణాయ ఉపనీతే సద్ధమ్మామతే ఉపలబ్భమానే. **కిం తవ పఞ్చకటుకేన పీతేనాతి** పరియేసనా పరిగ్గహో ఆరక్ఖా పరిభోగో విపాకో చాతి పఞ్చసుపి ఠానేసు తిఖిణతరదుక్ఖానుబన్ధతాయ సవిఘాతత్తా సఉపాయాసత్తా కిం తుయ్హం పఞ్చకటుకేన పఞ్చకామగుణరసేన పీతేన? ఇదాని వుత్తమేవత్థం పాకటతరం కరోన్తీ ఆహ – “**సబ్బా హి కామరతియో, కటుకతరా పఞ్చకటుకేనా**”తి , అతివియ కటుకతరాతి అత్థో.

యే పరిళాహాతి యే కామా సమ్పతి కిలేసపరిళాహేన ఆయతిం విపాకపరిళాహేన చ సపరిళాహా మహావిఘాతా. **జలితా కుథితా కమ్పితా సన్తాపితాతి** ఏకాదసహి అగ్గీహి పజ్జలితా పక్కుథితా చ హుత్వా తంసమఙ్గీనం కమ్పనకా సన్తాపనకా చ.

అసపత్తమ్హీతి సపత్తరహితే నేక్ఖమ్మే. **సమానే**తి సన్తే విజ్జమానే. “బహుసపత్తా”తి వత్వా యేహి బహూ సపత్తా, తే దస్సేతుం ‘‘**రాజగ్గీ**’’తిఆది వుత్తం. రాజూహి చ అగ్గినా చ చోరేహి చ ఉదకేన చ దాయాదాదిఅప్పియేహి చ రాజగ్గిచోరఉదకప్పియేహి సాధారణతో తేస్వేవోపమా వుత్తా.

యేసు వధబన్ధోతి యేసు కామేసు కామనిమిత్తం మరణపోథనాదిపరిక్కిలేసో అన్దుబన్ధనాదిబన్ధో చ హోతీతి అత్థో. **కామేసూ**తిఆది వుత్తస్సేవత్థస్స పాకటకరణం. తత్థ **హీ**తి హేతుఅత్థే నిపాతో. యస్మా కామేసు కామహేతు ఇమే సత్తా వధబన్ధనదుక్ఖాని అనుభవన్తి పాపుణన్తి, తస్మా ఆహ – ‘‘**అసకామా**’’తి, కామా నామేతే అసన్తో హీనా లామకాతి అత్థో. “అహకామా”తి వా పాఠో, సో ఏవత్థో. అహాతి హి లామకపరియాయో “అహాలోకిత్థియో నామా”తిఆదీసు వియ.

ఆదీపితాతి పజ్జలితా. **తిణుక్కా**తి తిణేహి కతా ఉక్కా. **దహన్తి యే తే ముఞ్చన్తీ**తి యే సత్తా తే కామే న ముఞ్చన్తి, అఞ్ఞదత్థు గణ్హన్తి, తే దహన్తియేవ, సమ్పతి ఆయతిఞ్చ ఝాపేన్తి.

మా అప్పకస్స హేతూతి పుప్ఫస్సాదసదిసస్స పరిత్తకస్స కామసుఖస్స హేతు విపులం ఉళారం పణీతఞ్చ లోకుత్తరం సుఖం **మా జహి** మా ఛడ్డేహి. **మా పుథులోమోవ బళిసం గిలిత్వా**తి ఆమిసలోభేన బళిసం గిలిత్వా బ్యసనం పాపుణన్తో “పుథులోమో”తి లద్ధనామో మచ్ఛో వియ కామే అపరిచ్చజిత్వా **మా పచ్ఛా విహఞ్ఞసి** పచ్ఛా విఘాతం ఆపజ్జసి.

సునఖోవ సఙ్ఖలాబద్ధోతి యథా గద్దులేన బద్ధో సునఖో గద్దులబన్ధేన థమ్భే ఉపనిబద్ధో అఞ్ఞతో గన్తుం అసక్కోన్తో తత్థేవ పరిబ్భమతి, ఏవం త్వం కామతణ్హాయ బద్ధో, ఇదాని **కామం** యదిపి కామేసు తావ **దమస్సు** ఇన్ద్రియాని దమేహి. **కాహన్తి ఖు తం కామా, ఛాతా సునఖంవ చణ్డాలా**తి **ఖూ**తి నిపాతమత్తం. తే పన కామా తం తథా కరిస్సన్తి, యథా ఛాతజ్ఝత్తా సపాకా సునఖం లభిత్వా అనయబ్యసనం పాపేన్తీతి అత్థో.

అపరిమితఞ్చ దుక్ఖన్తి అపరిమాణం “ఏత్తక”న్తి పరిచ్ఛిన్దితుం అసక్కుణేయ్యం నిరయాదీసు కాయికం దుక్ఖం. **బహూని చ చిత్తదోమనస్సానీ**తి చిత్తే లబ్భమానాని బహూని అనేకాని దోమనస్సాని చేతోదుక్ఖాని. **అనుభోహిసీ**తి అనుభవిస్ససి. **కామయుత్తో**తి కామేహి యుత్తో, తే అప్పటినిస్సజ్జన్తో. **పటినిస్సజ అద్ధువే కామే**తి అద్ధువేహి అనిచ్చేహి కామేహి వినిస్సజ అపేహీతి అత్థో.

జరామరణబ్యాధిగహితా, సబ్బా సబ్బత్థ జాతియోతి యస్మా హీనాదిభేదభిన్నా సబ్బత్థ భవాదీసు జాతియో జరామరణబ్యాధినా చ గహితా, తేహి అపరిముత్తా, తస్మా **అజరమ్హి** నిబ్బానే విజ్జమానే జరాదీహి అపరిముత్తేహి కామేహి కిం తవ పయోజనన్తి యోజనా.

ఏవం నిబ్బానగుణదస్సనముఖేన కామేసు భవేసు చ ఆదీనవం పకాసేత్వా ఇదాని నిబ్బుత్తితం నిబ్బానగుణమేవ పకాసేన్తీ ‘‘**ఇదమజర**’’న్తిఆదినా ద్వే గాథా అభాసి. తత్థ **ఇదమజర**న్తి ఇదమేవేకం అత్తని జరాభావతో అధిగతస్స చ జరాభావహేతుతో అజరం. **ఇదమమర**న్తి ఏత్థాపి ఏసేవ నయో. **ఇదమజరామర**న్తి తదుభయమేకజ్ఝం కత్వా థోమనావసేన వదతి. **పద**న్తి వట్టదుక్ఖతో ముచ్చితుకామేహి పబ్బజితబ్బతో పటిపజ్జితబ్బతో పదం. సోకహేతూనం అభావతో సోకాభావతో చ **అసోకం**. సపత్తకరధమ్మాభావతో **అసపత్తం**. కిలేససమ్బాధాభావతో **అసమ్బాధం**. ఖలితసఙ్ఖాతానం దుచ్చరితానం అభావేన **అఖలితం**. అత్తానువాదాదిభయానం వట్టభయస్స చ సబ్బసో అభావా **అభయం**. దుక్ఖూపతాపస్స కిలేసస్సాపి

అభావేన **నిరుపతాపం**. సబ్బమేతం అమతమహానిబ్బానమేవ సన్ధాయ వదతి. తత్థ సా అనుస్సవాదిసిద్ధేన ఆకారేన అత్తనో ఉపట్ఠహన్తీ తేసం పచ్చక్ఖతో దస్సేన్తీ వియ "ఇద"న్తి అవోచ.

అవిగతమిదం బహూహి అమతన్తి ఇదం అమతం నిబ్బానం బహూహి అనన్తఅపరిమాణేహి బుద్ధాదీహి అరియేహి అధిగతం ఞాతం అత్తనో పచ్చక్ఖం కతం. న కేవలం తేహి అధిగతమేవ సన్ధాయ వదతి, అథ ఖో **అజ్జాపి చ లభనీయం** ఇదానిపి అధిగమనీయం అధిగన్తుం సక్కా. కేన లభనీయన్తి ఆహ "**యో యోనిసో పయుఞ్జతీ**"తి, యో పుగ్గలో యోనిసో ఉపాయేన సత్థారా దిన్నఓవాదే ఠత్వా యుఞ్జతి సమ్మాపయోగఞ్చ కరోతి, తేన లభనీయన్తి యోజనా. **న చ సక్కా అఘటమానేనాతి** యో పన యోనిసో న పయుఞ్జతి, తేన అఘటమానేన న చ సక్కా, కదాచిపి లద్ధుం న సక్కాయేవాతి అత్థో.

ఏవం భణతి సుమేధాతి ఏవం వుత్తప్పకారేన సుమేధా రాజకఞ్ఞా సంసారే అత్తనో సంవేగదీపనిం కామేసు నిబ్బేధభాగినిం ధమ్మకథం కథేతి. **సఙ్ఘారగతే రతిం అలభమానాతి** అణుమత్తేపి సఙ్ఖారపవత్తే అభిరతిం అవిన్దన్తీ. **అనునేన్తీ అనికరత్త**న్తి అనికరత్తం రాజానం సఞ్ఞాపేన్తీ. **కేసే చ ఛమం ఖిపీతి** అత్తనో ఖగ్గేన ఛిన్నే కేసే చ భూమియం ఖిపి ఛడ్డేసి.

యాచతస్సా పితరం సోతి సో అనికరత్తో అస్సా సుమేధాయ పితరం కోఞ్చరాజానం యాచతి. కిన్తి యాచతీతి ఆహ "**విస్సజ్జేథ సుమేధం, పబ్బజితుం విమోక్ఖసచ్చదస్సా**"తి, సుమేధం రాజపుత్తిం పబ్బజితుం విస్సజ్జేథ, సా చ పబ్బజిత్వా విమోక్ఖసచ్చదస్సా అవిపరీతనిబ్బానదస్సావినీ హోతూతి అత్థో.

సోకభయభీతాతి ఞాతివియోగాదిహేతుతో సబ్బస్మాపి సంసారభయతో భీతా ఞాణుత్తరవసేన ఉత్రాసితా. **సిక్ఖమానాయాతి** సిక్ఖమానాయ సమానాయ ఛ అభిఞ్ఞా సచ్ఛికతా, తతో ఏవ అగ్గఫలం అరహత్తం సచ్ఛికతం.

అచ్ఛరియమబ్భుతం తం, నిబ్బానం ఆసి రాజకఞ్ఞాయాతి రాజపుత్తియా సుమేధాయ కిలేసేహి పరినిబ్బానం అచ్ఛరియం అబ్భుతఞ్చ ఆసి. ఛళభిఞ్ఞావ సిద్ధియా కథన్తి చే **పుబ్బేనివాసచరితం, యథా బ్యాకరి పచ్ఛిమే కాలేతి**, పచ్ఛిమే ఖన్ధపరినిబ్బానకాలే అత్తనో పుబ్బేనివాసపరియాపన్నచరితం యథా బ్యాకాసి, తథా తం జానితబ్బన్తి.

పుబ్బేనివాసం పన తాయ యథా బ్యాకతం, తం దస్సేతుం "**భగవతి కోణాగమనే**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **భగవతి కోణాగమనేతి** కోణాగమనే సమ్మాసమ్బుద్ధే లోకే ఉప్పన్నే. **సఙ్ఘారామమ్హి నవనివేసమ్హీతి** సఙ్ఘం ఉద్దిస్స అభినవనివేసితే ఆరామే. **సఖియో తిస్సో జనియో, విహారదానం అదాసిమ్హాతి** ధనఞ్జానీ ఖేమా అహఞ్చాతి మయం తిస్సో సఖియో ఆరామం సఙ్ఘస్స విహారదానం అదమ్హా.

దసక్ఖత్తుం సతక్ఖత్తున్తి తస్స విహారదానస్స ఆనుభావేన దసవారే దేవేసు ఉపపజిమ్హా, తతో మనుస్సేసు ఉపపజ్జిత్వా పున సతక్ఖత్తుం దేవేసు ఉపపజ్జిమ్హా, తతోపి మనుస్సేసు ఉపపజ్జిత్వా పున దససతక్ఖత్తుం సహస్సవారం దేవేసు ఉపపజ్జిమ్హా, తతోపి మనుస్సేసు ఉపపజ్జిత్వా పున సతాని సతక్ఖత్తుం దససహస్సవారే దేవేసు ఉపపజ్జిమ్హా, కో పన వాదో మనుస్సేసు. ఏవం మనుస్సేసు ఉప్పన్నవారేసు కథావ నత్థి, అనేకసహస్సవారం ఉపపజ్జిమ్హాతి అత్థో.

దేవేసు మహిద్ధికా అహువ్హూతి దేవేసు ఉపపన్నకాలే తస్మిం తస్మిం దేవనికాయే మహిద్ధికా మహానుభావా అహువ్హు. **మానుసకమ్హి కో పన వాదో**తి మనుస్సత్తలాభే మహిద్ధికతాయ కథావ నత్థి. ఇదాని తమేవ మనుస్సత్తభావే ఉక్కంసతం మహిద్ధికతం దస్సేన్తీ ''**సత్తరతనస్స మహేసీ, ఇత్థిరతనం అహం ఆసి**''న్తి ఆహ. తత్థ చక్కరతనాదీని సత్త రతనాని ఏతస్స సన్తీతి సత్తరతనో, చక్కవత్తీ, తస్స సత్తరతనస్స. ఛదోసరహితా పఞ్చకల్యాణా అతిక్కన్తమనుస్సవణ్ణా అపత్తదిబ్బవణ్ణాతి ఏవమాదిగుణసమన్నాగమేన ఇత్థీసు రతనభూతా అహం అహోసిం.

సో హేతూతి యం తం కోణాగమనస్స భగవతో కాలే సఙ్ఘస్స విహారదానం కతం, సో యథావుత్తాయ దిబ్బసమ్పత్తియా చ హేతు. **సో పభవో తం మూల**న్తి తస్సేవ పరియాయవచనం. **సావ సాసనే ఖన్తీ**తి సా ఏవ ఇధ సత్థుసాసనే ధమ్మే నిజ్ఝానక్ఖన్తీ. **తం పఠమసమోధాన**న్తి తదేవ సత్థుసాసనధమ్మేన పఠమం సమోధానం పఠమో సమాగమో, తదేవ సత్థుసాసనధమ్మే అభిరతాయ పరియోసానే నిబ్బానన్తి ఫలూపచారేన కారణం వదతి. ఇమా పన చతస్సో గాథా థేరియా అపదానస్స విభావనవసేన పవత్తత్తా అపదానపాళియమ్పి సఙ్గహం ఆరోపితా.

ఓసానగాథాయ **ఏవం కరోన్తీ**తి యథా మయా పురిమత్తభావే ఏతరహి చ కతం పటిపన్నం, ఏవం అఞ్ఞేపి కరోన్తి పటిపజ్జన్తి. కే ఏవం కరోన్తీతి ఆహ – ''**యే సద్దహన్తి వచనం అనోమపఞ్ఞస్సా**''తి, ఞేయ్యపరియన్తికఞాణతాయ పరిపుణ్ణపఞ్ఞస్స సమ్మాసమ్బుద్ధస్స వచనం యే పుగ్గలా సద్దహన్తి "ఏవమేత"న్తి ఓకప్పన్తి, తే ఏవం కరోన్తి పటిపజ్జన్తి. ఇదాని తాయ ఉక్కంసగతాయ పటిపత్తియా తం దస్సేతుం ''**నిబ్బిన్దన్తి భవగతే, నిబ్బిన్దిత్వా విరజ్జన్తీ**''తి వుత్తం. తస్సత్థో – యే భగవతో వచనం యాథావతో సద్దహన్తి, తే విసుద్ధిపటిపదం పటిపజ్జన్తా సబ్బస్మిం భవగతే తేభూమకే సఙ్ఖారే విపస్సనాపఞ్ఞాయ నిబ్బిన్దన్తి, నిబ్బిన్దిత్వా చ పన అరియమగ్గేన సబ్బసో విరజ్జన్తి, సబ్బస్మాపి భవగతా విముచ్చన్తీతి అత్థో. విరాగే అరియమగ్గే అధిగతే విముత్తాయేవ హోన్తీతి.

ఏవమేతా థేరికాదయో సుమేధాపరియోసానా గాథాసభాగేన ఇధ ఏకజ్ఝం సఙ్గహం ఆరూళ్హా "తిసత్తతిపరిమాణా"తి. భాణవారతో పన ద్వాధికా ఛసతమత్తా థేరియో గాథా చ. తా సబ్బాపి యథా సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సావికాభావేన ఏకవిధా, తథా అసేఖభావేన ఉక్ఖిత్తపలిఘతాయ సంకిణ్ణపరిక్ఖతాయ అబ్బూళ్హేసికతాయ నిరగ్గలతాయ పన్నభారతాయ విసఞ్ఞుత్తతాయ దససు అరియవాసేసు వుత్థవాసతాయ చ, తథా హి తా పఞ్చఙ్గవిప్పహీనా ఛళఙ్గసమన్నాగతా ఏకారక్ఖా చతురాపస్సేనా పణున్నపచ్చేకసచ్చా సమవయసట్ఠేసనా అనావిలసఙ్కప్పా పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారా సువిముత్తచిత్తా సువిముత్తపఞ్ఞా చాతి ఏవమాదినా (దీ॰ ని॰ ౩.౩౬౦) నయేన ఏకవిధా.

సమ్ముఖాపరమ్ముఖాభేదతో దువిధా. యా హి సత్థుధరమానకాలే అరియాయ జాతియా జాతా మహాపజాపతిగోతమిఆదయో, తా సమ్ముఖాసావికా నామ. యా పన భగవతో ఖన్ధపరినిబ్బానతో పచ్ఛా అధిగతవిసేసా, తా సతిపి సత్థుధమ్మసరీరస్స పచ్చక్ఖభావే సత్థుసరీరస్స అపచ్చక్ఖభావతో పరమ్ముఖాసావికా నామ. తథా ఉభతోభాగవిముత్తిపఞ్ఞావిముత్తితావసేన. ఇధ పాళియాగతా పన ఉభతోభాగవిముత్తాయేవ. తథా సాపదానానాపదానభేదతో. యాసఞ్హి పురిమేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు పచ్చేకబుద్ధేసు సావకబుద్ధేసు వా పుఞ్ఞకిరియావసేన కతాధికారతాసఙ్ఖాతం అత్థి అపదానం, తా సాపదానా. యాసం తం నత్థి, తా నాపదానా. తథా సత్థులద్ధూపసమ్పదా సఙ్ఘతో లద్ధూపసమ్పదాతి దువిధా. గరుధమ్మపటిగ్గహణమ్హి లద్ధూపసమ్పదా మహాపజాపతిగోతమీ సత్థుసన్తికావ లద్ధూపసమ్పదత్తా సత్థులద్ధూపసమ్పదా నామ. సేసా సబ్బాపి సఙ్ఘతో లద్ధూపసమ్పదా. తాపి ఏకతోఉపసమ్పన్నా ఉభతోఉపసమ్పన్నాతి

దువిధా. తత్థ యా తా మహాపజాపతిగోతమియా సద్ధిం నిక్ఖన్తా పఞ్చసతా సాకియానియో, తా ఏకతోఉపసమ్పన్నా భిక్ఖుసఙ్ఘతో ఏవ లద్ధూపసమ్పదత్తా మహాపజాపతిగోతమిం ఠపేత్వా. ఇతరా ఉభతోఉపసమ్పన్నా ఉభతోసఙ్ఘే ఉపసమ్పదత్తా.

ఏహిభిక్ఖుదుకో వియ ఏహిభిక్ఖునిదుకో ఇధ న లబ్భతి. కస్మా? భిక్ఖునీనం తథా ఉపసమ్పదాయ అభావతో. యది ఏవం యం తం థేరిగాథాయ సుభద్దాయ కుణ్డలకేసాయ వుత్తం –

"నిహచ్చ జాణుం వన్దిత్వా, సమ్ముఖా అఞ్జలిం అకం;

ఏహి భద్దేతి మం అవచ, సా మే ఆసూపసమ్పదా"తి. (థేరీగా. ౧౦౯);

తథా అపదానేపి –

"ఆయాచితో తదా ఆహ, ఏహి భద్దేతి నాయకో;

తదాహం ఉపసమ్పన్నా, పరిత్తం తోయమద్దస"న్తి. (అప. థేరీ ౨.౩.౪౪);

తం కథన్తి? నయిదం ఏహిభిక్ఖునిభావేన ఉపసమ్పదం సన్ధాయ వుత్తం. ఉపసమ్పదాయ పన హేతుభావతో యా సత్థు ఆణత్తి, సా మే ఆసూపసమ్పదాతి వుత్తం.

తథా హి వుత్తం అట్ఠకథాయం "ఏహి, భద్దే, భిక్ఖునుపస్సయం గన్త్వా భిక్ఖునీనం సన్తికే పబ్బజ్జ ఉపసమ్పజ్జస్సూతి మం అవోచ ఆణాపేసి. సా సత్థు ఆణా మయ్హం ఉపసమ్పదాయ కారణత్తా ఉపసమ్పదా అహోసీ"తి. ఏతేనేవ అపదానగాథాయపి అత్థో సంవణ్ణితోతి దట్ఠబ్బో.

ఏవమ్పి భిక్ఖునివిభఙ్గే ఏహి భిక్ఖునీతి ఇదం కథన్తి? ఏహిభిక్ఖునిభావేన భిక్ఖునీనం ఉపసమ్పదాయ అసభావజోతనవచనం తథా ఉపసమ్పదాయ భిక్ఖునీనం అభావతో. యది ఏవం, కథం ఏహిభిక్ఖునీతి విభఙ్గే నిద్దేసో కతోతి? దేసనానయసోతపతితభావేన. అయఞ్హి సోతపతితతా నామ కత్థచి లబ్భమానస్సాపి అనాహటం హోతి.

యథా అభిధమ్మే మనోధాతునిద్దేసే (ధ. స. ౧౬౦-౧౬౭) లబ్భమానమ్పి ఝానఙ్గం పఞ్చవిఞ్ఞాణసోతపతితతాయ న ఉద్ధటం కత్థచి దేసనాయ అసమ్భవతో. యథా తత్థేవ వత్థునిద్దేసే హదయవత్థు, కత్థచి అలబ్భమానస్సాపి గహణవసేన. తథా ఠితకప్పినిద్దేసే. యథాహ –

"కతమో చ పుగ్గలో ఠితకప్పీ? అయఞ్చ పుగ్గలో సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో అస్స, కప్పస్స చ ఉడ్డయ్హనవేలా అస్స, నేవ తావ కప్పో ఉడ్డయ్హేయ్య, యావాయం పుగ్గలో న సోతాపత్తిఫలం సచ్ఛికరోతీ"తి (పు. ప. ౧౭).

ఏవమిధాపి అలబ్భమానగహణవసేన వేదితబ్బం, పరికప్పవచనఞ్హేతం సచే భగవా భిక్ఖునిభావయోగ్యం కఞ్చి మాతుగామం ఏహి భిక్ఖునీతి వదేయ్య, ఏవమ్పి భిక్ఖునిభావో సియాతి. కస్మా పన భగవా ఏవం న కథేసీతి? తథా కతాధికారానం అభావతో. యే పన "అనాసన్నసన్నిహితభావతో"తి కారణం వత్వా "భిక్ఖూ ఏవ హి సత్థు ఆసన్నచారీ సదా

సన్నిహితావ, తస్మా తే ‘ఏహిభిక్ఖూ’తి వత్తబ్బతం అరహన్తి, న భిక్ఖునియో”తి వదన్తి, తం తేసం మతిమత్తం. సత్థు ఆసన్నదూరభావస్స భబ్బాభబ్బభావాసిద్ధత్తా. వుత్తఞ్హేతం భగవతా –

“సఙ్ఘాటికణ్ణే చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గహేత్వా పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధో అస్స పదే పదం నిక్ఖిపన్తో, సో చ హోతి అభిజ్ఝాలు కామేసు తిబ్బసారాగో బ్యాపన్నచిత్తో పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో ముట్ఠస్సతి అసమ్పజానో అసమాహితో విబ్భన్తచిత్తో పాకతిన్ద్రియో , అథ ఖో సో ఆరకావ మయ్హం, అహఞ్చ తస్స. తం కిస్స హేతు? ధమ్మఞ్హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న పస్సతి, ధమ్మం అపస్సన్తో న మం పస్సతి.

“యోజనసతే చేపి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విహరేయ్య. సో చ హోతి అనభిజ్ఝాలు కామేసు న తిబ్బసారాగో అబ్యాపన్నచిత్తో అప్పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో ఉపట్ఠితస్సతి సమ్పజానో సమాహితో ఏకగ్గచిత్తో సంవుతిన్ద్రియో, అథ ఖో సో సన్తికేవ మయ్హం, అహఞ్చ తస్స. తం కిస్స హేతు? ధమ్మఞ్హి సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పస్సతి, ధమ్మం పస్సన్తో మం పస్సతీ”తి (ఇతివు॰ ౯౨).

తస్మా అకారణం దేసతో సత్థు ఆసన్నానాసన్నతా. అకతాధికారతాయ పన భిక్ఖునీనం తత్థ అయోగ్యతా. తేన వుత్తం – “ఏహిభిక్ఖునిదుకో ఇధ న లబ్భతీ”తి. ఏవం దువిధా.

అగ్గసావికా, మహాసావికా, పకతిసావికాతి తివిధా. తత్థ ఖేమా, ఉప్పలవణ్ణాతి ఇమా ద్వే థేరియో అగ్గసావికా నామ. కామం సబ్బాపి ఖీణాసవత్థేరియో సీలసుద్ధిఆదికే సమ్పాదేన్తియో చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుపట్ఠితచిత్తా సత్తబోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా మగ్గపటిపాటియా అనవసేసతో కిలేసే ఖేపేత్వా అగ్గఫలే పతిట్ఠహన్తి. తథాపి యథా సద్ధావిముత్తతో దిట్ఠిప్పత్తస్స పఞ్ఞావిముత్తతో చ ఉభతోభాగవిముత్తస్స పుబ్బభాగభావనావిసేససిద్ధో ఇచ్ఛితో విసేసో, ఏవం అభినీహారమహన్తతాపుబ్బయోగమహన్తతాహిససన్తానే సాతిసయగుణవిసేసస్స నిప్ఫాదితత్తా సీలాదీహి గుణేహి మహన్తా సావికాతి మహాసావికా. తేసుయేవ పన బోధిపక్ఖియధమ్మేసు పామోక్ఖభావేన ధురభూతానం సమ్మాదిట్ఠిసమ్మాసమాధీనం సాతిసయకిచ్చానుభావనిబ్బత్తియా కారణభూతాయ తజ్జాభినీహారతాయ సక్కచ్చం నిరన్తరం చిరకాలసమ్భూతాయ సమ్మాపటిపత్తియా యథాక్కమం పఞ్ఞాయ సమాధిమ్హి చ ఉక్కంసపారమిప్పత్తియా సవిసేసం సబ్బగుణేహి అగ్గభావే ఠితత్తా తా ద్వేపి అగ్గసావికా నామ. మహాపజాపతిగోతమిఆదయో పన అభినీహారమహన్తతాయ పుబ్బయోగమహన్తతాయ చ పటిలద్ధగుణవిసేసవసేన మహతియో సావికాతి మహాసావికా నామ. ఇతరా థేరికా తిస్సా వీరా ధీరాతి ఏవమాదికా అభినీహారమహన్తతాదీనం అభావేన పకతిసావికా నామ. తా పన అగ్గసావికా వియ మహాసావికా వియ చ న పరిమితా, అథ ఖో అనేకసతాని అనేకసహస్సాని వేదితబ్బాని. ఏవం అగ్గసావికాదిభేదతో తివిధా. తథా సుఞ్ఞతవిమోక్ఖాదిభేదతో తివిధా.

పటిపదాదివిభాగేన చతుబ్బిధా. ఇన్ద్రియాధికవిభాగేన పఞ్చవిధా. తథా పటిపత్తియాదివిభాగేన పఞ్చవిధా. అనిమిత్తవిముత్తాదివసేన ఛబ్బిధా. అధిముత్తిభేదేన సత్తవిధా. ధురపటిపదాదివిభాగేన అట్ఠవిధా. విముత్తివిభాగేన నవవిధా దసవిధా చ. తా పనేతా యథావుత్తేన ధురభేదేన విభజ్జమానా వీసతి హోన్తి, పటిపదావిభాగేన విభజ్జమానా చత్తాలీస హోన్తి. పున పటిపదాభేదేన ధురభేదేన విభజ్జమానా అసీతి హోన్తి. అథ వా సుఞ్ఞతావిముత్తాదివిభాగేన విభజ్జమానా చత్తాలీసాధికాని ద్వేసతాని హోన్తి. పున ఇన్ద్రియాధికవిభాగేన విభజ్జమానా ద్విసతుత్తరసహస్సం హోన్తీతి. ఏవమేతాసం

థేరీనం అత్తనో గుణవసేనేవ అనేకభేదభిన్నతా వేదితబ్బా. అయమేత్థ సఙ్ఖేపో, విత్థారో పన హేట్ఠా థేరగాథాసంవణ్ణనాయం వుత్తనయేనేవ గహేతబ్బోతి.

సుమేధాథేరీగాథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

మహానిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనగాథా

ఏత్తావతా చ –

“యే తే సమ్పన్నసద్ధమ్మా, ధమ్మరాజస్స సత్థునో;
ఓరసా ముఖజా పుత్తా, దాయాదా ధమ్మనిమ్మితా.

“సీలాదిగుణసమ్పన్నా, కతకిచ్చా అనాసవా;
సుభూతిఆదయో థేరా, థేరియో థేరికాదయో.

“తేహి యా భాసితా గాథా, అఞ్ఞాబ్యాకరణాదినా;
తా సబ్బా ఏకతో కత్వా, థేరగాథాతి సఙ్గహం.

“ఆరోపేసుం మహాథేరా, థేరీగాథాతి తాదినో;
తాసం అత్థం పకాసేతుం, పోరాణట్ఠకథానయం.

“నిస్సాయ యా సమారద్ధా, అత్థసంవణ్ణనా మయా;
సా తత్థ పరమత్థానం, తత్థ తత్థ యథారహం.

“పకాసనా **పరమత్థదీపనీ,** నామ నామతో;
సమ్పత్తా పరినిట్ఠానం, అనాకులవినిచ్ఛయా;
ద్వానవుతిపరిమాణా, పాళియా భాణవారతో.

“ఇతి తం సఙ్ఖరోన్తేన, యం తం అధిగతం మయా;
పుఞ్ఞం తస్సానుభావేన, లోకనాథస్స సాసనం.

“ఓగాహేత్వా విసుద్ధాయ, సీలాదిపటిపత్తియా;
సబ్బేపి దేహినో హోన్తు, విముత్తిరసభాగినో.

“చిరం తిట్ఠతు లోకస్మిం, సమ్మాసమ్బుద్ధసాసనం;
తస్మిం సగారవా నిచ్చం, హోన్తు సబ్బేపి పాణినో.

“సమ్మా వస్సతు కాలేన, దేవోపి జగతీపతి;

సద్ధమ్మనిరతో లోకం, ధమ్మేనేవ పసాసతూ”తి.

బదరతిత్థవిహారవాసినా **ఆచరియధమ్మపాలత్థేరేన**

కతా

థేరీగాథానం అత్థసంవణ్ణనా నిట్ఠితా.

థేరీగాథా-అట్ఠకథా నిట్ఠితా.